

آزمون شماره (۱۷)
جمعه
۱۴۰۴/۱۲/۰۱

دفترچه
شماره ۱

آزمون‌های سراسر کاج

گزینه درسد را انتخاب کنید.

سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵

دوازدهم انسانی

دوره دوم متوسطه

نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلبی:
تعداد سؤالاتی که باید پاسخ دهید: ۹۰	مدت پاسخگویی: ۱۰۰ دقیقه

عناوین مواد امتحانی آزمون گروه آزمایشی علوم انسانی، تعداد سؤالات و مدت پاسخگویی

ردیف	مواد امتحانی	وضعیت پاسخگویی	تعداد سؤال از	شماره سؤال تا	مدت پاسخگویی
۱	ریاضی و آمار ۳	اجباری	۱۵	۱	۳۵ دقیقه
	ریاضی و آمار ۱	زوج کتاب	۱۰	۱۶	
	ریاضی و آمار ۲		۱۰	۲۶	
۲	علوم و فنون ادبی ۳	اجباری	۱۵	۳۶	۲۵ دقیقه
	علوم و فنون ادبی ۱	زوج کتاب	۱۰	۵۱	
	علوم و فنون ادبی ۲		۱۰	۶۱	
۳	جامعه‌شناسی ۳	اجباری	۱۰	۷۱	۳۰ دقیقه
	جامعه‌شناسی ۱		۱۰	۸۱	
	جامعه‌شناسی ۲		۱۰	۹۱	
۴	روان‌شناسی	اجباری	۱۰	۱۰۱	۱۰ دقیقه

ریاضیات

- ۱- کدام یک از دنباله‌های زیر حسابی است؟
 (۱) ۲, ۵, ۱۰, ۱۷, ۲۶, ... (۲) ۷, ۱۲, ۱۷, ۲۲, ۲۷, ... (۳) ۱, ۲, ۴, ۸, ۱۶, ... (۴) ۳, ۶, ۱۱, ۱۸, ۲۷, ...
- ۲- اگر $a_n = (k-3)n^2 + 2kn - 3$ یک دنباله حسابی باشد؛ جمله هشتم این دنباله کدام است؟
 (۱) ۴۸ (۲) ۴۵ (۳) ۱۴ (۴) ۱۱
- ۳- در یک دنباله حسابی، مجموع جملات دوم، ششم و دهم برابر ۵۴ است. جمله ششم کدام است؟
 (۱) ۱۶ (۲) ۱۷ (۳) ۱۸ (۴) ۱۹
- ۴- در یک دنباله حسابی افزایشی با اختلاف مشترک ناصفر، مجموع جملات دوم و ششم از جمله چهارم، ۲۰ واحد بیشتر است. جمله پنجم این دنباله کدام می‌تواند باشد؟
 (۱) ۱۸ (۲) ۱۹ (۳) ۲۰ (۴) ۲۱
- ۵- پدر علی تصمیم گرفته است هر ماه مبلغی را به عنوان پس‌انداز به او پرداخت کند. در فروردین ماه، مبلغ پرداختی ۱ میلیون تومان بوده و در هر ماه بعد، مبلغ پرداختی نسبت به ماه قبل ۳۰۰ هزار تومان افزایش می‌یابد. در اسفند ماه، مبلغ پرداختی چند میلیون تومان بیشتر از مبلغ فروردین است؟
 (۱) ۳/۳ (۲) ۳,۳۰۰ (۳) ۳,۳۰۰,۰۰۰ (۴) ۳۳,۰۰۰,۰۰۰
- ۶- یک سالن نمایش در ردیف اول دارای ۱۰ صندلی، در ردیف دوم دارای ۱۶ صندلی، در ردیف سوم دارای ۲۲ صندلی می‌باشد. تعداد صندلی‌ها در هر ردیف با همین نظم ادامه خواهد داشت تا این‌که در ردیف آخر ۱۳۰ صندلی قرار خواهد گرفت. این سالن چند ردیف دارد؟
 (۱) ۱۵ (۲) ۱۷ (۳) ۱۹ (۴) ۲۱
- ۷- در یک دنباله حسابی $a_8 = 35$ و $a_{15} = 77$ ، در این دنباله a_{22} کدام است؟
 (۱) ۱۰۰ (۲) ۱۱۹ (۳) ۱۳۷ (۴) ۱۶۹
- ۸- بین ۴ و ۲۸، پنج عدد دیگر قرار می‌دهیم که با این دو عدد تشکیل دنباله حسابی افزایشی دهند. اگر دنباله با همین نظم ادامه یابد، مجموع جملات بیست و نهم و سی‌ام آن دنباله کدام است؟
 (۱) ۲۱۴ (۲) ۲۲۴ (۳) ۲۳۶ (۴) ۲۴۴
- ۹- مجموع جملات دوازدهم و بیستم یک دنباله حسابی برابر ۱۶۸ است. مجموع ارقام جمله شانزدهم این دنباله کدام است؟
 (۱) ۸۴ (۲) ۷۳ (۳) ۱۲ (۴) ۱۰
- ۱۰- مجموع n جمله اول دنباله حسابی برابر $S_n = n^2 + 4n$ است، جمله ششم کدام است؟
 (۱) ۱۲ (۲) -۱۳ (۳) -۱۴ (۴) ۱۵
- ۱۱- در یک دنباله حسابی، مجموع ۱۳ جمله اول برابر ۲۲۱ و مجموع جملات پنجم و یازدهم برابر ۱۰۰ است. مجموع جمله ۱۵ام و جمله اول این دنباله کدام است؟
 (۱) ۷۶ (۲) ۸۱ (۳) ۹۲ (۴) ۱۰۰
- ۱۲- کدام یک از دنباله‌های زیر هندسی است؟
 (۱) ۸۱, -۲۷, ۹, -۳, ... (۲) ۵, ۱۲, ۲۶, ۵۷, ... (۳) ۱, ۱, ۲, ۳, ... (۴) ۴, ۲, ۰, -۲, ...
- ۱۳- در یک دنباله هندسی، جمله نهم، ۶۴ برابر جمله پنجم است. اگر جمله دوم برابر ۱۲- باشد، جمله چهارم چند واحد از جمله ششم بیشتر است؟
 (۱) ۶۷۲ (۲) ۷۶۲ (۳) ۶۸۱ (۴) ۷۲۶
- ۱۴- جمله اول و نسبت مشترک یک دنباله هندسی به ترتیب برابر ۲۴۳ و $\frac{1}{3}$ هستند. اگر جمله n ام این دنباله برابر $\frac{1}{243}$ باشد، n کدام است؟
 (۱) ۹ (۲) ۱۰ (۳) ۱۱ (۴) ۱۲
- ۱۵- یک کارخانه جهت راه‌اندازی خط تولید جدیدش دستگاهی به ارزش ۱۰ میلیارد تومان خریده است. هزینه استهلاک این دستگاه هر سال معادل ۱۰ درصد ارزش سال پیش است. ارزش این دستگاه در ابتدای سال چهارم چند میلیارد تومان است؟ (جمله اول دنباله ارزش کالا در ابتدای سال اول می‌باشد).
 (۱) ۷/۲۹ (۲) ۸/۱ (۳) ۶/۵۶۱ (۴) ۹

توجه: داوطلب گرامی، لطفاً از بین سؤالات زوج درس ۱ (ریاضی و آمار (۱)، شماره ۱۶ تا ۲۵) و زوج درس ۲ (ریاضی و آمار (۱)، شماره ۲۶ تا ۳۵)، فقط یک سری را به انتخاب خود پاسخ دهید.

زوج درس ۱

ریاضی و آمار (۱) (سؤالات ۱۶ تا ۲۵)

۱۶- در کدام گزینه روش پیشنهادی گردآوری داده‌ها نادرست است؟

- (۱) بررسی میانگین قد دانش‌آموزان پایه هفتم یک مدرسه ← اندازه‌گیری مستقیم
- (۲) بررسی دلایل افت تحصیلی دانش‌آموزان یک منطقه ← مصاحبه
- (۳) بررسی تعداد خودروهای ثبت شده در سال ۱۴۰۲ در شهر اصفهان ← دادگان
- (۴) بررسی مقدار مصرف اینترنت خانواده‌ها در طول یک هفته ← پرسش‌نامه

۱۷- درباره متن زیر کدام گزینه درست است؟

«یک کارخانه روزانه حدود ۲۰۰۰ قطعه تولید می‌کند. برای بررسی کیفیت تولید، هر روز به‌طور تصادفی ۴۰ قطعه انتخاب و وزن آن‌ها اندازه‌گیری می‌شود. در یک روز مشخص، میانگین وزن نمونه برابر ۴۵ گرم و انحراف معیار آن برابر ۲ گرم به دست آمده است. میانگین واقعی وزن همه قطعات تولیدشده در آن روز برابر ۴۶ گرم است.»

- (۱) میانگین ۴۵ گرم یک پارامتر است و میانگین ۴۶ گرم یک آماره.
- (۲) میانگین ۴۵ گرم یک آماره است و میانگین ۴۶ گرم یک پارامتر.
- (۳) هر دو میانگین ۴۵ و ۴۶ گرم پارامتر هستند.
- (۴) هر دو میانگین ۴۵ و ۴۶ گرم آماره هستند.

۱۸- نوع متغیر و مقیاس اندازه‌گیری کدام با بقیه متفاوت است؟

- (۱) وزن
- (۲) سرعت
- (۳) مدت زمان مطالعه
- (۴) زمان شروع کلاس

۱۹- کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) متغیر رتبه کسب شده در مسابقه یک متغیر ترتیبی است.
- (۲) از تمام اعضای تیم شطرنج و تیم المپیاد ریاضی که تعداد آن‌ها ۵۰ نفرند، ۱۰ نفر به‌طور تصادفی انتخاب کرده‌ایم تا ساعت مطالعه آن‌ها را بررسی کنیم. این یک نمونه تصادفی است.
- (۳) آماره می‌تواند همیشه برابر با پارامتر باشد.
- (۴) مرسوم‌ترین روش گردآوری داده‌های آماری از مردم، پرسش‌نامه است.

۲۰- در یک کلاس ۹ نفره، نمرات دانش‌آموزان به صورت ۲۰، ۲۲، ۱۰، ۱۴، ۱۶، ۱۸، ۱۴، ۱۲ و ۱۸ می‌باشد. کدام گزینه پاسخ موارد زیر را به درستی نشان می‌دهد:

(الف) میانگین داده‌ها کدام است؟

(ب) تفاضل میانه از میانگین کدام است؟

(ج) در داده‌های فوق چند مقدار برای مد داریم؟

- (۱) ۱۶ - صفر - ۲
- (۲) ۱۶ - ۱ - ۲
- (۳) ۱۸ - صفر - ۱
- (۴) ۱۸ - ۱ - ۱

۲۱- مجموع انحراف هر کدام از داده‌های جدول زیر از a برابر صفر است. مقدار a^2 کدام است؟

x_i	۵	۷	۹
f_i	۲	۴	۲

- (۱) ۷
- (۲) ۴۹
- (۳) ۶
- (۴) ۳۶

۲۲- در داده‌های آماری ۱۶، ۱۸، ۲۲، ۶، ۲۴، ۲۶، ۱۴، ۴، ۱۰، ۸، ۲۰ و ۱۲ انحراف معیار داده‌های بزرگ‌تر از چارک اول و کوچک‌تر از چارک سوم تقریباً کدام است؟

- (۱) $11/6$
- (۲) $\sqrt{11/6}$
- (۳) ۱۲
- (۴) $\sqrt{12}$

۲۳- در داده‌های زیر، قیمت یک کالا در دو بازار مختلف بر حسب هزار ریال نشان داده شده است:

اگر معیار پراکندگی، دامنه میان چارکی باشد، کدام گزینه درست است؟

الف	۱۷	۱۸	۱۶	۱۵	۱۴	۱۲	۱۳
ب	۱۶	۲۲	۱۴	۱۰	۱۸	۲۰	۱۲

(۱) پراکندگی در بازار (الف) بیشتر است، چون دامنه میان چارکی آن ۲ است، در حالی که برای بازار (ب) ۱ است.

(۲) پراکندگی در بازار (ب) بیشتر است، چون دامنه میان چارکی آن ۸ است، در حالی که برای بازار (الف) ۴ است.

(۳) پراکندگی در بازار (ب) بیشتر است، چون دامنه میان چارکی آن ۴ است، در حالی که برای بازار (الف) ۲ است.

(۴) پراکندگی در هر دو بازار یکسان است، چون دامنه تغییرات هر دو ۶ است.

۲۴- کارخانه‌ای ۵۰۰۰ عدد از یک نوع محصول تولید کرده و روی هر محصول، وزن 12 ± 150 درج کرده است. واریانس این محصول و تعداد

محصولاتی که وزن آن‌ها بین ۱۳۸ و ۱۵۶ است، به ترتیب کدام است؟

(۴) ۳۶ - ۴۱۰۰

(۳) ۱۴۴ - ۴۲۰۰

(۲) ۱۴۴ - ۴۱۰۰

(۱) ۳۶ - ۴۲۰۰

۲۵- در مورد داده‌های $x_1, x_2, x_3, \dots, x_p$ اطلاعات زیر محاسبه شده است. میانگین و انحراف معیار داده‌های $-1, 5x_1 - 1, 5x_2 - 1, \dots, 5x_p - 1$

کدام است؟

میانگین	میان	مد	انحراف معیار	دامنه میان چارکی
۱۲	۱۳	۱۸	۳	۴

(۴) ۶۰ - ۱۵

(۳) ۶۰ - ۱۴

(۲) ۵۹ - ۱۵

(۱) ۵۹ - ۱۴

زوج درس ۲

ریاضی و آمار (۲) (سؤالات ۲۶ تا ۳۵)

۲۶- اگر f تابعی همانی و g تابعی ثابت باشد و داشته باشیم $2f(x) - 3g(x) = 2x + 6$ ، مقدار $f(2) - g(3)$ کدام است؟

(۴) -۴

(۳) ۴

(۲) -۲

(۱) ۲

۲۷- تابع $f(x) = \begin{cases} \frac{ax+b}{x-3} & x \geq 1 \\ c(2x-1) + 4(x-3) & x < 1 \end{cases}$ تابعی پلکانی است و داریم $f(2) + f(-1) = 5$ ، مقدار $3a + b - 2c$ کدام است؟

(۴) ۴

(۳) ۳

(۲) ۲

(۱) ۱

۲۸- تابع $f(x) = ||x| - 2|$ را با خط $y = k$ تلاقی داده‌ایم، چهار نقطه حاصل شده است. مقدار k کدام می‌تواند باشد؟

(۴) ۲

(۳) $\sqrt{5}$

(۲) $\frac{3}{4}$

(۱) صفر

۲۹- اگر $-1 < x < 0$ باشد، حاصل عبارت $[x^3] + [x^4] + [x^5] + [x^6]$ کدام است؟ ([] نماد جزء صحیح است.)

(۴) -۳

(۳) -۴

(۲) -۱

(۱) -۲

۳۰- حاصل عبارت $A = \text{sign}[-\pi] + 3[\text{sign}(\pi)]$ کدام است؟ ([] نماد جزء صحیح است.)

(۴) ۴

(۳) ۳

(۲) ۲

(۱) ۱

۳۱- اگر $f(x) = \begin{cases} a-2x & x \leq 1 \\ x^2 + 2ax & x \geq 1 \end{cases}$ یک تابع باشد، حاصل $2f(-3) + f(2)$ کدام است؟

(۴) -۲

(۳) ۴

(۲) -۴

(۱) ۲

۳۱- اگر $f(x) = (a-2)x^2 + (2a-b)x$ تابعی همانی و $g(x) = (c+4)x + 2c + b$ تابعی ثابت باشد، حاصل $(\frac{2f+g}{g-f})(1)$ کدام است؟

(۴) $-\frac{4}{7}$

(۳) $-\frac{2}{3}$

(۲) $\frac{3}{5}$

(۱) $\frac{1}{2}$

۳۳- اگر $(f+g)(x) = 2x-3$ و $(f-g)(x) = 5-4x$ ، مقدار $(\frac{f}{g})(2)$ کدام است؟

- (۱) $\frac{2}{3}$ (۲) $-\frac{4}{5}$ (۳) $-\frac{1}{2}$ (۴) 2

۳۴- اگر $f = \{(2,5), (-3,1), (3,2)\}$ و $g = \{(1,3), (4,2), (2,-1), (-3,2)\}$ باشد، برد تابع $(f+g)(f-2)$ کدام است؟

- (۱) $\{-3, 12\}$ (۲) $\{3, -1\}$ (۳) $\{4, -3\}$ (۴) $\{-12, 4\}$

۳۵- مساحت ناحیه محدود به تابع $y = |2x-1|$ و محورهای $x = -1$ و $x = 1$ کدام است؟

- (۱) $\frac{5}{4}$ (۲) $\frac{5}{2}$ (۳) $\frac{9}{2}$ (۴) $\frac{9}{4}$

علوم و فنون ادبی

۳۶- شاعر در کدام بیت از یک اختیار شاعری وزنی، چهار بار بهره برده است؟

- (۱) نی عجب از جای برف گرد بنفشه است از آنک
(۲) پرچم نصرت نمود لشکر سلطان چرخ
(۳) باغ شما روی دوست صحن فلک روی باغ
(۴) در گرو نرد عشق جان و دلی داشتم

۳۷- در همه ابیات اختیار شاعری «ابدال» وجود دارد؛ به جز.....

- (۱) تیرش جبریل رنگ باد و پُر از فتح و نصر
(۲) خسرو گوی فلک در خم چوگان تو باد
(۳) شاه جهان ارسلان داند کاندلر جهان
(۴) شمع اگر زان لب خندان به زبان لافی زد

۳۸- «اختیار شاعری» مقابل همه ابیات درست است؛ به جز.....

- (۱) ویژه می پیرنوش گشت چو گیتی جوان / دل چو سبک شد ز عشق در ده رطل گران: (ابدال)
(۲) گرفته راه امید نشسته رهبان عقل / که کاروان سخاش نگسلد از کاروان: (قلب)
(۳) سینه گو شعله آتشکده فارس بگش / دیده گو آب رخ دجله بغداد بیر: (بلند بودن هجای پایان مصراع)
(۴) ناف هفته بُد و از ماه رجب کاف و الف / که برون رفت از این خانه بی نظم و نسق: (آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن)

۳۹- «اختیارات شاعری» بیت زیر کدام است؟

«بتاز در مرغزار بنواز در جویبار
بغلط در لاله زار بنشین در بوستان»

- (۱) سه اختیار قلب - یک اختیار ابدال
(۲) دو اختیار ابدال - دو اختیار قلب
(۳) سه اختیار بلند بودن هجای پایانی - دو اختیار ابدال
(۴) سه اختیار قلب - یک اختیار بلند بودن هجای پایانی

۴۰- تعداد «اختیارات شاعری» مقابل همه ابیات درست است؛ به جز.....

- (۱) چو کردم از هند آهنگ حضرت غزنین / بر آن مُحجَّل تازی نهاد بستم زین: (سه ابدال)
(۲) گواه بر من یزدان که بهر خدمت تو / مرا نداشت زمانی مگر نژد و حزین: (یک ابدال - یک بلند بودن هجای پایانی)
(۳) چو رنج هجران در کوه سنگ تو بر تو / چو زلف خویان در حوض آب چین بر چین: (چهار ابدال)
(۴) ز خاک و باد نماید اثر به حزم و به رزم / ز آب و آتش گوید سخن به مهر و به کین: (یک ابدال - یک قلب)

۴۱- در چند بیت اختیار شاعری «آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن» وجود دارد؟

الف) خُسن و قُبُح همه کس بنگر و خاموش نشین	رو ز آیینِ به پیاموز تو حیرانسی را
ب) از مناجات تو زاهد در خرابات مغان	این خراباتی است کباب است در وی هر خراب
ج) پیش ناحق ز حقیقت چه زنی دم هشدار	چون به دریا فکنی وحشی صحرایی را
د) یوسفی هست به حسن ار چه بود زندانی	عزّت مصر ز یادش برد این زندان را
ه) علم آموز و ادب زانکه به چیزی نخرند	مردم با ادبیت جامه دیبا و قصب
- (۱) دو (۲) سه (۳) چهار (۴) پنج

۴۲- تعداد هر یک از «اختیارات شاعری وزنی» مقابل همه ابیات درست است؛ به جز.....

- (۱) روزه ز ما تافت روی راه سفر برگزید / رفت به سوی سفر وز ما صحبت برید: (یک ابدال - سه بلند بودن هجای پایان مصراع)
- (۲) گویی هر زر و سیم که داشت در مغز دل / خاک به رخ برفشانند سنگ به دل درنهاد: (یک قلب - یک ابدال)
- (۳) تا به قندیل فتاده است مرا کار به شب / همچو شمع که زیم امشب و میرم فردا: (دو آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن - دو ابدال)
- (۴) گر کسی سرو شنیده است که رفته است این است / یا صنوبر که بناگوش و برش سیمین است: (دو ابدال - دو آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن)

۴۳- کدام بیت فاقد هرگونه «اختیارات شاعری وزنی» است؟

- (۱) زعفران بر رخ خود مال اگر مه رویی
- (۲) خسرو وداع ملک خود از بهر شیرین می کند
- (۳) گویش این احتراق نه از قران خیزدی
- (۴) کشور ایران ز عدل شاه مظفر

۴- کدام بیت دارای «اختیار شاعری قلب» است؟

- (۱) کرده زمین را ز رنگ روی منقش
- (۲) گاه زند راه بر صبوری من عشق
- (۳) هست بر امید گلستان تو جانها
- (۴) ای که بخشش به سان عیسی مریم

با توجه به اختیارات شاعری، وزن کدام بیت «مفتعلن فاعلاتن مفتعلن فع» است؟

- (۱) سوخته و لاغر تو در طلب گوهر تو
- (۲) شهر ز دیبای روی نفزتر از بوسستان
- (۳) تا دل من سوی توسست بارگه صبر من
- (۴) ماندم حیران ز روی خوب وی آری

ن کدام بیت نادرست نوشته شده است؟

- وصل گویی کم گوی آن مرا گویند (مفاعلاتن فاعلاتن مفاعلاتن فع)
- نان شاهد دل گیر و دست پیر خرد (مفاعلاتن فاعلاتن مفاعلاتن فع)
- سر چه خود سرمستی دهان چرا برستی (مفاعلاتن مفعولن مفاعلاتن مفعولن)
- ما همه شاهی چو تشنگان خماریم (مفتعلن فاعلاتن مفتعلن فع)
- مرا ز درد چه پروای وصل و هجران است: (مفاعلاتن فاعلاتن مفاعلاتن فع)
- ز راه زهد بگردان به کوی باده بیار: (مفاعلاتن فاعلاتن مفاعلاتن فع)
- قلم چرا بشکستی ورق چرا بدریدی: (مفاعلاتن مفعولن مفاعلاتن مفعولن)
- ساقی ما شو بکن به لطف سقایی: (مفتعلن فاعلاتن مفتعلن فع)

۴۷- تعداد و نوع «اختیارات شاعری وزنی» در کدام گزینه با بیت زیر کاملاً برابر است؟

- «به وفای دل من ناله برآرید چنانک
(۱) قصه یوسف مصری همه در چاه کنید
(۲) حافظ دلشده مستغرق یادت شب و روز
(۳) نه تویی یوسف یعقوب مکن قصه دراز
(۴) نرگس مست تو هشیارترین مرغی را

۴۸- بیت زیر با همه گزینه‌ها کاملاً هم وزن است؛ به جز.....

- «من به زبان اشک خود می‌دهمت سلام و تو
(۱) از لب تو شرم داشت مایه مل در قدح
(۲) هر سر مه به برج نو بچه نو برآورد
(۳) دام نهاده می‌روی مست ز باده می‌روی
(۴) برکنم از زمین دل بیخ امل به بیل غم

۴۹- بیت زیر با همه گزینه‌ها هم مفهوم است؛ به جز.....

- «من ندانم به نگاه تو چه رازی است نهان
(۱) چون عبارت محرم عشق تو نیست
(۲) جوش عشق از لب من مهر خموشی برداشت
(۳) ای دل اگر دم زنی از سر عشق
(۴) راز عشق از دل بی‌تاب نیاید بیرون

۵۰- کدام ابیات با بیت زیر هم مفهوم هستند؟

- «یار با ماست چه حاجت که زیادت طلبیم
الف) به غیر از این که به نظاره‌ات ز خویش روم
ب) لذت رو بر قفا رفتن چه می‌داند که چیست؟
ج) گفتم که دل به دست من آمد ز ترک عشق
د) در طریقت دل به رنگ و بوی دادن ابلهی است

(۴) «الف» - «د»

(۳) «ب» - «د»

(۲) «الف» - «ب»

(۱) «ب» - «ج»

نوجه: داوطلب گرامی، لطفاً از بین سؤالات زوج درس ۱ (علوم و فنون ادبی ۱، شماره ۵۱ تا ۶۰) و زوج درس ۲ (علوم و فنون ادبی ۲، شماره ۶۱ تا ۷۰)، فقط یک سری را به انتخاب خود پاسخ دهید.

زوج درس ۱

علوم و فنون ادبی ۱ (سؤالات ۵۱ تا ۶۰)

- کدام ویژگی‌ها به ترتیب مربوط به «قلمرو ادبی - فکری شعر سبک خراسانی» نیست؟

- (۱) قافیه و ردیف بسیار ساده است - شعر هنوز با پیچیدگی‌های فلسفی درنیامخته است.
(۲) استفاده از آرایه‌های ادبی، طبیعی و در حد اعتدال است - روح حماسه بر ادبیات این دوره حاکم است.
(۳) توصیفات عمدتاً طبیعی، ساده، محسوس و عینی است - معشوق زمینی است.
(۴) بهره‌گیری از تشبیه حسی - اشعار پندآموز این دوره ساده و جنبه عملی و دستوری دارد.

- ۵۲- همه ابیات دارای «ویژگی‌های زبانی سبک خراسانی» هستند؛ به جز
 (۱) هزار آوا همی بر گل سراید به سان عاشقان بر روی دلدار
 (۲) تا بدیدم درج مروارید خندان تو را بس عقیقا کز دریغ از دیده بیراکندهم
 (۳) اثر میر نخواهم که بماند به جهان میر خواهم که بماند به جهان در اثرا
 (۴) دروازه و دیوار فرو گشت و برآمد بیم است که یک بار فرود آید دیوار
- ۵۳- کدام بیت فاقد «ویژگی‌های فکری سبک خراسانی» است؟
 (۱) آن مه که همیشه عشق او کیش من است اینک چو مهی نشسته در پیش من است
 (۲) ابر سیاه چون حبشی دایه‌ای شده است باران چو شیر و لاله ستان کودکی به شیر
 (۳) گه‌ها که چون رزمه برآز بُد اکنون گر بنگری از کلبه نداف ندانیش
 (۴) دلبرا تا نامه عزل از وصالت خوانده‌ام ای بسا خون دلا کز دیده بر رخ رانده‌ام
- ۵۴- همه گزینه‌ها دارای «ویژگی‌های نثر دوره غزنوی و سلجوقی» است؛ به جز
 (۱) برون شدم و توقف کردم تا برون آمد و گفت: می‌خواهم چیزی با تو بگویم که به ایوب برسانی.
 (۲) و در آن مسجد دو خانه است از سنگ ساخته و سقف در زده و دری کوچک بر آنجا نهاده.
 (۳) و در خبر است که فراخ داشتن نان و طعام بر خلق خدای عزوجل در بقاء عمر و ملک و دولت بیفزاید.
 (۴) و مشایخ این طریقت طبیبان دلهایند؛ لقوله علیه‌السلام: «الشیخ فی قومه کالنبی فی أمته».
- ۵۵- همه ابیات «سجع» دارند؛ به جز
 (۱) هر که بدید از او نظر باخبر است و بی‌خبر او ملک است یا بشر بر در ما چه می‌کند
 (۲) گر بو بری زان روشنی آتش به خواب اندر زنی کز شب روی و بندگی زهره حریف ماه شد
 (۳) خون ببرد نطفه کند نطفه برد خلق کند خلق کشد عقل کند فاش کند محشر خود
 (۴) زهره نداشت هیچ کس تا بر او زند نفس پخته شود از این سپس چون به تنور می‌رود
- ۵۶- نوع «سجع» در کدام گزینه متفاوت است؟
 (۱) سنبل را در سر زلف مشکبار تاب بود و نرگس را غمزه خونخوار خواب.
 (۲) چون حکومت یافت، جامه پشمین پوشیدی و دیگر در تنعم نکوشیدی.
 (۳) بنفشه چون زاهدان سر در پیش و نیلوفر چون عارفان در گلیم گوشه خویش.
 (۴) طبع را بدان مایل دیدم و از هر طرف تحسین قابل.
- ۵۷- کدام گزینه فاقد «سجع» است؟
 (۱) که از مخالف باز به خارینی پناهد از صولت او امان یابد.
 (۲) و نعمای او چگونه فایض بوده است انتقام و سطوت او چگونه رایض بوده.
 (۳) و او با علو انتساب شرف اکتساب جمع داشت.
 (۴) و جانب حشم و لشکر مضبوط ماند و مصالح رعایا محفوظ.
- ۵۸- رباعیات زیر، روی هم چند «حذف همزه» وجود دارد؟
 (الف) دوستان وقت گل آن به که به عشرت کوشیم سخن اهل دل است این و به جان بنیوشیم
 (ب) خوش هوایی است فرح‌بخش خدایا بفرست نازنینی که به رویش می‌گلگون نوشیم
 (ج) ارغنون ساز فلک رهن اهل هنر است چون از این غصه ننالیم و چرا نخروشیم
 (د) کل به جوش آمد و از می نزدیمش آبی لاجرم ز آتش حرمان و هوس می‌جوشیم
- هفت (۲) هشت (۳) نه (۴) ده

- ۵۹- با توجه به ابیات زیر کدام گزینه نادرست است؟
 «مرا گوید که ای بیدل، چرای اینچنین غافل
 زمین پیروزه‌گون گردد هوا بیجاده‌گون گردد
 شهی کاندلر همه ملکش ز عدل او نبیند کسی
 (۱) این شعر از نظر تعداد ارکان عروضی و برابری ارکان کاملاً با «اگر کاری کنی مزدی ستانی» برابر است.
 (۲) «ویژگی زبانی شعر سبک خراسانی» در ابیات مشهود است و تشبیه‌ها «حسی» هستند.
 (۳) ویژگی‌های فکری شعر سبک خراسانی در ابیات دیده می‌شود.
 (۴) برخی ابیات شعر دارای «سجع» است و ویژگی ادبی شعر سبک خراسانی در ابیات وجود دارد.
- ۶۰- کدام گزینه با بیت زیر تصویر مشترک دارد؟
 «همچو لوح زمردین گشته‌ست
 (۱) المنته لله که این ماه خزان است
 (۲) ترگس تازه چو چاه ذقنی شد به مثل
 (۳) دهقان به تعجب سر انگشت گزان است
 (۴) وقت منظر شد و وقت نظر خرگاه است
- ۶۱- کدام عبارت از دیدگاه «تاریخ ادبیات» ایراد دارد؟
 (۱) در قرن یازدهم شاعران سروده‌های خود را بیشتر به مضامین پند و اندرز، توصیف و بیان امور طبیعی و همچنین تبدیل موضوعات و تمثیلات کهن به مضامین تازه و به زبان جدید همراه کردند.
 (۲) شاهان صفوی در ترویج و نفوذ زبان ترکی در ایران نقش بسزایی داشتند؛ اما کم و بیش به زبان فارسی نیز کتاب نوشته یا شعر گفته‌اند.
 (۳) در قرن دهم و یازدهم آشنایی شاعران با تفکرات و معارف هندوان کم و بیش در تغییر سبک دخیل بود.
 (۴) مکتب وقوع که نتیجه چاره‌اندیشی شاعران برای تغییر سبک و رهایی از گرفتاری تقلید بود و بازتاب طبیعی محیط اجتماعی قرن یازدهم بود و تا حدودی با موفقیت همراه شد.
- ۶۲- با توجه به «ویژگی‌های زبان و ادبیات فارسی» در سده‌های دهم و یازدهم کدام عبارت درست است؟
 (۱) شاهان صفوی بنا به علت‌های سیاسی به طور کلی به شعر و شاعری و انواع هنر علاقه نشان نمی‌دادند.
 (۲) شاعران قرن دهم تشخیص دادند سبک عراقی کاملاً جنبه ذهنی و تخیلی یافته و باید به سوی حقیقت‌گویی و واقع‌گویی بازگشت.
 (۳) یکی از جریان‌های شعری در قرن دهم جریان شعر لطیف و فصیحی بود که به طور طبیعی به شیوه کسانی مثل فردوسی و عنصری در جریان بود.
 (۴) رفاه اقتصادی مردم در دوره صفوی و آبادانی شهرهای ایران و رونق تجارت و کسب‌وکار مردم را از پرداختن به امور فرهنگی بازداشته بود.
- ۶۳- هر یک از عبارت‌های زیر به ترتیب، معرف کدام شخصیت ادبی است؟
 الف) واقع‌گرایی شاخصه اصلی شعر اوست.
 ب) «خلاق المعانی ثانی» لقب گرفت.
 ج) او را خداوندگار مضامین تازه شعری دانسته‌اند.
 د) ویژگی اصلی شعر او مضمون‌های پیچیده و تخیل‌های رمزآمیز شاعرانه است.
- ۱) بابافغانی شیرازی - کلیم کاشانی - صائب تبریزی - محتشم کاشانی
 ۲) وحشی بافقی - محتشم کاشانی - صائب تبریزی - کلیم کاشانی
 ۳) وحشی بافقی - کلیم کاشانی - صائب تبریزی - بیدل دهلوی
 ۴) بابافغانی شیرازی - محتشم کاشانی - بیدل دهلوی - صائب تبریزی

زوج درس ۲

علوم و فنون ادبی ۲ (سؤالات ۶۱ تا ۷۰)

- ۶۱- کدام عبارت از دیدگاه «تاریخ ادبیات» ایراد دارد؟
 (۱) در قرن یازدهم شاعران سروده‌های خود را بیشتر به مضامین پند و اندرز، توصیف و بیان امور طبیعی و همچنین تبدیل موضوعات و تمثیلات کهن به مضامین تازه و به زبان جدید همراه کردند.
 (۲) شاهان صفوی در ترویج و نفوذ زبان ترکی در ایران نقش بسزایی داشتند؛ اما کم و بیش به زبان فارسی نیز کتاب نوشته یا شعر گفته‌اند.
 (۳) در قرن دهم و یازدهم آشنایی شاعران با تفکرات و معارف هندوان کم و بیش در تغییر سبک دخیل بود.
 (۴) مکتب وقوع که نتیجه چاره‌اندیشی شاعران برای تغییر سبک و رهایی از گرفتاری تقلید بود و بازتاب طبیعی محیط اجتماعی قرن یازدهم بود و تا حدودی با موفقیت همراه شد.
- ۶۲- با توجه به «ویژگی‌های زبان و ادبیات فارسی» در سده‌های دهم و یازدهم کدام عبارت درست است؟
 (۱) شاهان صفوی بنا به علت‌های سیاسی به طور کلی به شعر و شاعری و انواع هنر علاقه نشان نمی‌دادند.
 (۲) شاعران قرن دهم تشخیص دادند سبک عراقی کاملاً جنبه ذهنی و تخیلی یافته و باید به سوی حقیقت‌گویی و واقع‌گویی بازگشت.
 (۳) یکی از جریان‌های شعری در قرن دهم جریان شعر لطیف و فصیحی بود که به طور طبیعی به شیوه کسانی مثل فردوسی و عنصری در جریان بود.
 (۴) رفاه اقتصادی مردم در دوره صفوی و آبادانی شهرهای ایران و رونق تجارت و کسب‌وکار مردم را از پرداختن به امور فرهنگی بازداشته بود.
- ۶۳- هر یک از عبارت‌های زیر به ترتیب، معرف کدام شخصیت ادبی است؟
 الف) واقع‌گرایی شاخصه اصلی شعر اوست.
 ب) «خلاق المعانی ثانی» لقب گرفت.
 ج) او را خداوندگار مضامین تازه شعری دانسته‌اند.
 د) ویژگی اصلی شعر او مضمون‌های پیچیده و تخیل‌های رمزآمیز شاعرانه است.
- ۱) بابافغانی شیرازی - کلیم کاشانی - صائب تبریزی - محتشم کاشانی
 ۲) وحشی بافقی - محتشم کاشانی - صائب تبریزی - کلیم کاشانی
 ۳) وحشی بافقی - کلیم کاشانی - صائب تبریزی - بیدل دهلوی
 ۴) بابافغانی شیرازی - محتشم کاشانی - بیدل دهلوی - صائب تبریزی

۶۴- با توجه به «ویژگی‌های زبانی - ادبی - فکری» بیت زیر، کدام گزینه از سراینده این بیت نیست؟

- «بیدل این کم‌همتان بر عز و جاه
(۱) از زخم ما و لمعه تیغ تو دیدنی است
(۲) همه شب فاخته تا روز همی گرید زار
(۳) تا نفس باقی است نتوان بست بال احتیاج
(۴) پرده ساز خداوندی است وضع بندگی

۶۵- کدام بیت فاقد «مجاز» است؟

- (۱) گویی اندر کشور ما بر نمی‌خیزد وفا
(۲) هست در گیتی سلیمان صدهزار
(۳) فلک جایی به موی آویخت جانم
(۴) خصم تو کور و تو آیینۀ شرع

۶۶- در همه ابیات «مجاز» وجود دارد؛ به جز

- (۱) کشت‌های نیاز خشک بماند
(۲) شام و سحر هست رصددار عمر
(۳) در زیر آبنوس شب و روز هیچ دل
(۴) بس که از خصم توام بیم سر است

۶- وزن چند بیت «همسان» است؟

- الف) من چون کبوتران به وفا طوق دار او
ب) روی گندم‌گون او در چشم ماه
ج) سنگ در بر می‌دود گیتی چو آب
د) یوسف گم‌گشته ما زیر بند زلف توست
ه) آهی از عشقت درون دل نهان می‌داشتم
و) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

ن عروضی کدام گزینه با بیت زیر برابر است؟

- وان از سر او برد هوای شیرین
یش ز چشم مردمان اشک به وام خواستم
چو چنگم در بر آیی زلف در دامن کشان
من کعبه گرفتم دم من در نگرفت
جا لعل تو نوش افشاند چشم ما به شکر
ه سروده زیر کدام گزینه نادرست است؟

- نی راحتش در ابتدا و انتهاست
تویش ارباب هنر بی‌بهره‌اند
مراع از شعر آرایه «مجاز» وجود دارد.

ن شعر با «لاله و گل زخمی خمیازه‌اند // عیش این گلشن خماری بیش نیست» قرابت معنایی دارد.

شعر «کلیم کاشانی» در ابیات وجود دارد.

همسان» است و هر مصراع از چهار رکن تشکیل شده که رکن پایانی ناقص است.

۷۰- کدام گزینه با بیت زیر هم‌مفهوم است؟

«وارزد از حد جهان بی حد و اندازه شود»

«هین سخن تازه بگو تا دو جهان تازه شود»

گز نام سخن تازه کنم قطعه نگینی

(۱) بازم به جنون زد هوس طرح زمینی

سخن تازه مگر کم ز شراب کهن است

(۲) گرمی آخر شده در فکر دگر باش کلیم

تا دل شکفته است سخن تازه و تر است

(۳) سرچشمه نشاط دل پاک گوهر است

یک نهال خار هر باری که آرد نوپر است

(۴) از کرامات سخن این بس که در بستان شعر

جامعه‌شناسی

جامعه‌شناسی (۲)

۷۱- به ترتیب هر عبارت به کدام جامعه و نظام اشاره می‌کند؟

- مالکیت خصوصی وسایل تولید وجود نداشت.

- جامعه‌شناسی انتقادی، این نظام را تقبیح می‌کند.

- در این نظام، دهقانان شبیه برده بودند و مالک چیزی نبودند.

- درون بسیاری از آن‌ها، تقسیم‌بندی قومی و زبانی وجود دارد.

(۱) جوامع سوسیالیستی - نظام آپارتاید - نظام فئودالی - جوامع صنعتی

(۲) جوامع صنعتی - نظام فئودالی - نظام آپارتاید - جوامع صنعتی

(۳) جوامع سوسیالیستی - نظام آپارتاید - نظام کمونیستی - نظام فئودالی

(۴) جوامع کمونیستی - نظام فئودالی - نظام آپارتاید - جوامع سوسیالیستی

۷۲- به ترتیب علت، معنا یا مفهوم، پیامد هر عبارت کدام است؟

- تأیید و تثبیت قشربندی در رویکرد اول

- نابرابری به دلیل تفکیک نژادی

- در رویکرد دوم، افراد توانمند و کوشا، به اندازه استحقاقی که دارند، از مزایای اجتماعی برخوردار نمی‌شوند.

(۱) تغییر در قشربندی امکان‌پذیر نیست - نظام فئودالی - نقطه آغاز رقابت و پایان رقابت عادلانه است.

(۲) طبیعی دانستن قشربندی اجتماعی - نظام فئودالی - ناعادلانه بودن رویکرد مخالفان قشربندی

(۳) تأکید بر کارکردهای قشربندی - نظام سوسیالیستی - سازگاری با فطرت انسانی

(۴) تأکید بر کارکردهای قشربندی - نظام آپارتاید - ناعادلانه بودن رویکرد مخالفان قشربندی

۷۳- کدام گزینه با جدول زیر مرتبط است؟

- غلبه رویکرد تفسیری و به حاشیه رفتن

رویکرد تبیینی

- طرفداران قشربندی

- نابرابری اجتماعی، نتیجه روابط سلطه‌جویانه

میان انسان‌هاست و باید با آن مبارزه کرد.

- تبیین

(ب)	حوزه برابری	پیوند دانش و ارزش	(د)
کشف و بازخوانی واقعیت‌ها	(ج)	(الف)	نقش انسان‌ها و جوامع را در پدید آمدن و ادامه یافتن قشربندی اجتماعی، نادیده می‌گیرند.

(۴) ج - الف - د - ب

(۳) الف - د - ب - ج

(۲) ج - د - الف - ب

(۱) الف - د - ج - ب

۷۴- به ترتیب هر عبارت علت کدام گزینه است؟

- مزایای اجتماعی یعنی ثروت، قدرت و دانش به صورت نابرابر میان افراد توزیع شده‌اند.
- حذف مالکیت خصوصی
- غلبه رویکرد تبیینی
- (۱) برخی افراد برای دستیابی به مزایای اجتماعی، راه هموارتری پیش رو دارند - نقطه شروع رقابت‌ها یکسان می‌شود - راه بازگشت دعاوی تجویزی به علوم اجتماعی باز شد.
- (۲) برخی افراد در بالای سلسله‌مراتب اجتماعی قرار می‌گیرند و برخی افراد در پایین آن - تلاش و شایستگی افراد کوشا و توانمند نادیده گرفته می‌شود - دانش و ارزش، یک قلمرو یکسان و برابر دارند.
- (۳) برخی افراد برای دستیابی به مزایای اجتماعی، راه هموارتری پیش رو دارند - انگیزه رقابت از بین می‌رود - تجویز راه‌حل برای بهتر شدن وضعیت موجود، کار علمی است.

(۴) برخی افراد در بالای سلسله‌مراتب اجتماعی قرار می‌گیرند و برخی افراد در پایین آن - طبقه پایین نخواهیم داشت و بدین ترتیب همگان شرایطی یکسان خواهند داشت - کار داورى درباره ارزش‌ها خارج از قلمرو علوم اجتماعی قرار می‌گیرد.

۷۵- هر عبارت به ترتیب به کدام مفهوم اشاره دارد؟

- تفاوت در «جنسیت»، «محل سکونت»، «هوش»
- نه اجرای عدالت را به دست نامرئی بازار می‌سپارد و نه دخالت همه‌جانبه دولت را می‌پذیرد.
- از گذشته تا به حال، هیچ جامعه‌ای بدون قشربندی اجتماعی نبوده است و قشربندی، پدیده‌ای است که در همه زمان‌ها و مکان‌ها وجود داشته است.

- توانایی و خلاقیت افراد در ساختن جهان اجتماعی

- (۱) «نابرابری اجتماعی»، «نابرابری طبیعی»، «تفاوت رتبه‌ای» - رویکرد طرفداران عدالت اجتماعی - طرفداران قشربندی اجتماعی - اشتراک جامعه‌شناسی تفسیری و جامعه‌شناسی انتقادی
- (۲) «نابرابری اجتماعی»، «تفاوت رتبه‌ای»، «نابرابری طبیعی» - رویکرد مخالفان قشربندی اجتماعی - طرفداران عدالت اجتماعی - اشتراک جامعه‌شناسی تفسیری و جامعه‌شناسی انتقادی
- (۲) «تفاوت اسمی»، «نابرابری اجتماعی»، «تفاوت رتبه‌ای» - رویکرد طرفداران عدالت اجتماعی - طرفداران قشربندی اجتماعی - اشتراک جامعه‌شناسی انتقادی و جامعه‌شناسی تفسیری
- «نابرابری طبیعی»، «نابرابری اجتماعی»، «تفاوت اجتماعی» - رویکرد مخالفان قشربندی اجتماعی - طرفداران قشربندی اجتماعی - اشتراک جامعه‌شناسی انتقادی و جامعه‌شناسی تفسیری

تیب هر عبارت پیامد، علت، پیامد، مفهوم کدام گزینه است؟

کنترل آثار مخرب ساختارهای اجتماعی از دست می‌رود.

تئ میان وضع موجود و وضع مطلوب

ری درباره ارزش‌ها خارج از قلمرو علوم اجتماعی قرار گرفت.

گروه و فرهنگی اراده خاص خود را دارد.

تأکید بر کنش‌های اجتماعی - کشاندن جامعه‌شناسی به داورى درباره ارزش‌ها - غلبه رویکرد تبیینی - افتراق جامعه‌شناسی تبیینی و انتقادی

ی از آثار ساختارهای اجتماعی - ارزیابی وضعیت موجود - غلبه رویکرد انتقادی - اشتراک جامعه‌شناسی انتقادی و تفسیری

به ساختارهای اجتماعی - انتقاد از وضعیت موجود - غلبه رویکرد انتقادی - اشتراک جامعه‌شناسی تفسیری و انتقادی

نخن انتقاد از ساختارهای اجتماعی - کشاندن جامعه‌شناسی به داورى درباره ارزش‌ها - غلبه رویکرد تبیینی - اشتراک جامعه‌شناسی

تفسیری

۷۷- به ترتیب هر عبارت نشانگر کدام مفهوم است؟

- تفاوت در «زبان و لهجه» و تفاوت در «قد و وزن»

- علت نابرابری‌های اجتماعی در دیدگاه مخالفان قشربندی اجتماعی

- علت نابرابری‌های اجتماعی در دیدگاه طرفداران قشربندی اجتماعی

- اشتراک رویکردهای تبیینی و تفسیری در دیدگاه جامعه‌شناسان انتقادی

(۱) «رتبه‌ای» و «اسمی» - مالکیت خصوصی - نابرابری‌های طبیعی - محافظه‌کارند.

(۲) «اسمی» و «رتبه‌ای» - روابط سلطه‌جویانه - نابرابری‌های طبیعی - انسان در برابر وضعیت موجود، منفعل است.

(۳) «اسمی» و «طبیعی» - روابط سلطه‌جویانه - توزیع نابرابر ثروت و قدرت و دانش - محافظه‌کارند.

(۴) «طبیعی» و «رتبه‌ای» - مالکیت خصوصی - توزیع نابرابر ثروت و قدرت و دانش - انسان در برابر وضعیت موجود، منفعل است.

۷۸- کدام گزینه با جدول زیر مرتبط است؟

(ب)	مدل کمونیستی	(د)	(ج)	طرفداران قشربندی اجتماعی
نمی‌تواند نابرابری اجتماعی میان افرادی که در طبقات اجتماعی مختلف متولد می‌شوند را توضیح دهد.	(الف)	انتقاد از وضعیت موجود و تجویز راه‌حل، کار علم نبود.	مالیات، ایزاری برای کاهش فاصله طبقاتی	- جدایی دانش از ارزش - نقطه شروع رقابت‌ها یکسان می‌شود و انگیزه رقابت از بین می‌رود و راه پیشرفت مادی مسدود می‌شود. - حوزه رقابت و برابری

(۴) ب - الف - ج - د

(۳) ب - د - ج - الف

(۲) الف - ب - د - ج

(۱) ب - د - الف - ج

۷۹- به ترتیب در ارتباط با رویکرد «مخالفان قشربندی اجتماعی» و «طرفداران عدالت اجتماعی» کدام گزینه نادرست و درست است؟

(۱) اینان عدالت اقتصادی را مهم می‌دانند و معتقدند که با توزیع برابر ثروت، عدالت برقرار خواهد شد - این رویکرد هم با رهاسازی مطلق موافق است و هم با کنترل مطلق، اجرای عدالت را به دست نامرئی بازار می‌سپارد و دخالت همه‌جانبه دولت را می‌پذیرد.

(۲) قشربندی اجتماعی توسط انسان‌ها پدید آمده و تداوم و یا تغییر آن نیز به دست آن‌هاست - معتقدند دولت باید تلاش کند برای کاهش نابرابری‌های اجتماعی، تدابیر بیشتری بیندیشد مثلاً از ثروتمندان مالیات بگیرد و از آن برای رفع فقر در جامعه استفاده کند.

(۳) تأکید آن‌ها بر معایب قشربندی نشان می‌دهد که آنان خواهان از میان برداشتن قشربندی هستند و با ایجاد انگیزه رقابت، پیشرفت مادی میسر می‌شود - همه کودکان از امکانات اولیه برای پیشرفت بهره‌مند می‌شوند و می‌توانند براساس توانایی و شایستگی خود با دیگران رقابت نمایند.

(۴) معتقدند که در رقابت عادلانه باید نقطه شروع رقابت یکسان شود و رقابت و رفاقت در نگاه آنان در مقابل یک‌دیگرند - در رویکرد عادلانه نیز مالکیت خصوصی لغو می‌شود ولی جامعه وظیفه دارد امکان رقابت را برای همگان فراهم کند و نقطه شروع رقابت را یکسان نماید.

۸۰- هر یک از عبارت‌های زیر به ترتیب با کدام مدل یا حوزه برابری‌های اجتماعی مرتبط است؟

- جامعه وظیفه دارد امکان رقابت را برای همگان فراهم کند و نقطه شروع رقابت را یکسان نماید.

- نابرابری‌های اجتماعی، نتیجه تفاوت‌ها یا نابرابری‌های طبیعی است، بنابراین عادلانه‌اند.

- قشربندی اجتماعی توسط انسان‌ها پدید آمده و تداوم یا تغییر آن نیز به دست آن‌هاست.

- دولت تلاش می‌کند از ثروتمندان مالیات بگیرد و از آن برای رفع فقر در جامعه استفاده کند.

(۱) حوزه رقابت و حوزه برابری - مدل لیبرالی - مدل کمونیستی - مدل لیبرالی

(۲) مدل عدالت اجتماعی - حوزه برابری - مدل کمونیستی - مدل عدالت اجتماعی

(۳) حوزه رقابت و حوزه برابری - حوزه رقابت - حوزه برابری - مدل کمونیستی

(۴) مدل عدالت اجتماعی - مدل لیبرالی - مدل کمونیستی - حوزه رقابت و حوزه برابری

جامعه‌شناسی (۱)

۸۱- هر عبارت به ترتیب پیامد، علت، پیامد کدام گزینه است؟

- ظاهر شدن اسلام به عنوان یک قطب فرهنگی جدید
- قدرت سیاسی و نظامی غرب در نخستین رویارویی‌ها
- بازبینی نظریه‌پردازان غربی در ارتباط با نظریات پیشین خودشان
- ۱) الهام گرفتن جوامع اسلامی از انقلاب اسلامی ایران و جست‌وجوی هویت خود درون تصاویری که جهان غرب القا می‌کرد - تصویری که شرق‌شناسان و تاریخ‌نگاران غربی از هویت جهان اسلام القا می‌کردند، در بین جوامع اسلامی و از جمله در جامعه ایران رواج پیدا کند - ظهور جهان اسلام به عنوان یک قطب فرهنگی در مقابل جهان غرب
- ۲) بازگشت جامعه ایران به هویت اسلامی خود که هویتی مستقل، فعال و اثرگذار است - نقد رویکرد تقلیدی به فرهنگ غرب و هویت‌های کاذبی که از این طریق ساخته می‌شد - حیات معنوی اسلام، افق‌های جدیدی را به روی اندیشمندان جهان غرب گسترده است.
- ۳) الهام گرفتن جهان اسلام از انقلاب اسلامی ایران و جست‌وجوی هویت خود بیرون از تصاویری که جهان غرب القا می‌کرد - خودباختگی فرهنگی بخش‌هایی از ذهنیت مسلمانان - افق‌های جدیدی که حیات معنوی اسلام به روی اندیشمندان جهان غرب گسترده است.
- ۴) الهام گرفتن جهان اسلام از انقلاب اسلامی و ظهور ایران به صورت قلب تپنده بیداری اسلامی درآمد - خودباختگی فرهنگی بخش‌هایی از ذهنیت مسلمانان - نظریه‌پردازان غربی طی قرن بیستم، سکولاریسم و دنیوی شدن را سرنوشت مشترک و حتمی بشریت می‌دانستند.

۸۲- کدام گزینه با جدول زیر مرتبط است؟

(ب)	نماد هویت جهان اسلام	(ج)	شعارهای انقلابی
امت اسلامی را به اقوام مختلف نظیر ترک و عرب و فارس تقسیم می‌کند.	(الف)	توحیدی، دینی و در مواردی آمیخته با اساطیر بود.	(د)

- هویت ایرانی قبل از ظهور اسلام
- تبلور تحولات هویتی
- ناسیونالیسم
- حجاب و پوشش

۱) ب - د - ج - الف ۲) ج - الف - ب - د ۳) ج - د - الف - ب ۴) ج - د - ب - الف

۸۳- به ترتیب هر عبارت علت، معلول، پیامد کدام گزینه است؟

- بازگشت جامعه ایران به هویت اسلامی خود
- خودباختگی فرهنگی بخش‌هایی از ذهنیت مسلمانان
- گسترش زبان فارسی در جهان اسلام
- ۱) شکل‌گیری قطب فرهنگی جدید - قدرت اقتصادی و فرهنگی غرب - شکل‌گیری ایران به عنوان مرکز بیداری اسلامی
- ۲) ظهور جامعه ایران به صورت قلب تپنده بیداری اسلامی - قدرت سیاسی و نظامی غرب - خدمات بی‌نظیر برخی حکیمان و شاعران مثل مولوی، سعدی و حافظ
- ۳) ظهور جامعه ایران به صورت قلب تپنده بیداری اسلامی - قدرت فرهنگی و سیاسی غرب - الهام گرفتن از انقلاب اسلامی ایران
- ۴) شکل‌گیری قطب فرهنگی جدید - قدرت سیاسی و نظامی غرب - تفسیر توحیدی از هویت

۸۴- فرآیند ملحق شدن یک جهان اجتماعی به جهان اجتماعی دیگر، در کدام گزینه به درستی نشان داده شده است؟

- ۱) جهان اجتماعی با حفظ عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌های خود، با جهان‌های دیگر تعامل داشته باشد - در محدوده هنجارها و شیوه زندگی عناصری را از جهان اجتماعی دیگر بگیرد - در صورت لزوم تغییرات لازم را در آن‌ها پدید آورد - گسترش می‌یابد - محقق شدن به جهان اجتماعی مقابل
- ۲) جهان اجتماعی در تعامل با جهان‌های دیگر، بر عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌های خود پافشاری نکند - داد و ستد فرهنگی به لایه‌های عمیق آن سرایت می‌کند - به مرور زمان به عقاید و آرمان‌های خود پشت کند - تحولات هویتی می‌یابد - عقاید و ارزش‌های جهان اجتماعی دیگر را قبول کند - محقق شدن به جهان اجتماعی مقابل
- ۳) جهان اجتماعی در داد و ستد با جهان‌های دیگر، عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌های خود را حفظ می‌کند - عناصر سازگار با هویت خود را از آن‌ها می‌گیرد - عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌های خود را بازسازی می‌کند - به مرور زمان دچار تحولات هویتی می‌شود - به جهان اجتماعی مقابل محقق می‌شود.
- ۴) عدم پافشاری جهان اجتماعی بر عناصر محوری خود - تعامل با جهان اجتماعی دیگر - داد و ستد فرهنگی به لایه‌های عمیق آن سرایت می‌کند - به مرور زمان به عقاید و آرمان‌های خود پشت می‌کند - دچار تغییراتی فراتر از مرزهای مقبول می‌شود - در محدوده هنجارها و شیوه‌های زندگی، عناصری را از جهان اجتماعی دیگر می‌گیرد - به جهان اجتماعی دیگر محقق می‌شود.

۸۵- به ترتیب علت هر عبارت کدام است؟

- خودباختگی فرهنگی جوامع غیرغربی در برابر غرب
- انتقال تعامل فرهنگی از سطح نمادها و هنجارها به عمق عقاید و ارزش‌ها
- هویت حقیقی جهان اجتماعی
- عدم پذیرش عناصر اساطیری و مشرکانه یونان و روم توسط جهان اسلام
- (۱) مرعوب قدرت اقتصادی و سیاسی برتر غرب - رسانه‌ها و فضای مجازی با عبور از مرزهای جغرافیایی، سیاسی و فرهنگی - واقعیت‌ها و آرمان‌های جهان اجتماعی مطابق حق باشد - تناسب با جهان‌شناسی توحیدی
- (۲) غربزدگی جوامع غیرغربی در مقابل جهان غرب - عقاید و ارزش‌های جهان اجتماعی توحیدی، اسطوره‌ای و دنیوی در عرض هم و با کیفیت و کمیت نابرابر در دسترس همه افراد قرار می‌گیرند - واقعیت‌ها و آرمان‌های جهان اجتماعی مطابق حق باشد - تناسب با جهان‌شناسی توحیدی
- (۳) مرعوب قدرت اقتصاد و سیاسی برتر غرب - شکل‌گیری منازعه هویتی - عدم فراموشی واقعیت‌ها و آرمان‌های جهان اجتماعی - تعامل با فرهنگ یونان و روم و تحولات هویتی آنان
- (۴) عدم تعامل جوامع غیرغربی با جوامع غربی - عبور از مرزهای جغرافیایی، سیاسی و فرهنگی جوامع تسط رسانه‌ها و فضای مجازی - تعلق خاطر اعضای یک جهان اجتماعی به واقعیت‌ها و آرمان‌های خود - تناسب با جهان‌شناسی توحیدی

۸۶- کدام گزینه با جدول زیر مرتبط است؟

(ب)	جهان اجتماعی خودباخته	جهان اجتماعی توحیدی	(ج)
جهان اسلام صرفاً عناصر عقلی آن‌ها را اخذ کرد.	(د)	(الف)	پس از رویارویی با فرهنگ اسلامی و پذیرش برخی از لایه‌های آن، بدون این‌که به جهان اسلام بپیوندند، تحولات هویتی پیدا کرد.

- جهان غرب طی جنگ‌های صلیبی

- نه می‌تواند فرهنگ گذشته خود را

تداوم ببخشد یا گسترش دهد و نه

می‌تواند آن را رها کند.

- فرهنگ یونان و روم

- انسان را با حقیقت خود و جهان

هستی آشنا می‌کند.

(۴) ج - د - ب - الف

(۳) د - ج - الف - ب

(۲) ج - د - ب - الف

(۱) ج - د - الف - ب

۸۷- به ترتیب پیامد، معنا یا مفهوم، پیامد هر عبارت کدام است؟

- جهان‌های اجتماعی که براساس فطرت انسان شکل نگرفته‌اند.

- جوامع خودباخته‌ای که در مواجهه با فرهنگ دیگر، هویت خود را از یاد می‌برند.

- فراموشی خداوند در دیدگاه قرآن کریم

(۱) شناخت صحیح انسان از عالم و آدم - از خودبیگانگی فرهنگی - فراموشی کردن حقیقت انسان

(۲) انسان سر به عصیان و اعتراض برمی‌دارد - از خودبیگانگی حقیقی - فراموش کردن جهان هستی

(۳) انسان به اضطراب و تشویش گرفتار می‌شود - از خودبیگانگی تاریخی - فراموش کردن جهان هستی

(۴) تصویری که از انسان ارائه می‌شود، سرابی از حقیقت است - از خودبیگانگی تاریخی - فراموشی انسان از خود

۸۸- کدام گزینه به ترتیب عبارت‌های زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

- یکی از مهم‌ترین عوامل تمایز جامعه ایران از جوامع غربی است.

- کارکرد انتقال فرهنگ از کارکردهای مهم است. در هویت‌یابی ایران نقش مهمی دارد.

(۲) نهاد خانواده - نهاد فرهنگ - نهاد اقتصاد

(۱) نهاد سیاست - نهاد خانواده - نهاد خانواده

(۴) نهاد خانواده - نهاد خانواده - نهاد خانواده

(۳) نهاد اقتصاد - نهاد فرهنگ - نهاد خانواده

۸۹- هر عبارت به کدام جریان سیاسی، فکری، اشاره دارد؟

- بازگشت ایران به خویشتن الهی و توحیدی بود.

- به مجموعه‌ای از باورها و نمادها گفته می‌شود که دلبستگی و تعلق به ملت، سرزمین، نژاد، قوم و زبان را اصل قرار می‌دهد.

- طی قرن بیستم، سکولاریسم را سرنوشت مشترک و حتمی بشریت می‌دانستند.

- تصویر ساختگی آنان از هویت در بین جوامع اسلامی و از جمله در جامعه ایران رواج پیدا کرد.

(۱) انقلاب اسلامی ایران - ناسیونالیسم - تاریخ‌نگاران غربی - متفکران ایرانی

(۲) انقلاب‌ها - قوم‌گرایی - متفکران اجتماعی - مستشرقان

(۳) انقلاب اسلامی ایران - ناسیونالیسم - نظریه‌پردازان غربی - مستشرقان

(۴) انقلاب‌ها - قوم‌گرایی - متفکران اجتماعی - نظریه‌پردازان غربی

۹۰- به ترتیب هر عبارت پیامد کدام گزینه است؟

- پدید آمدن آثاری با عناوین غریزدگی و بازگشت به خویشتن

- فراتر رفتن زبان فارسی از محدوده زبان سیاسی مشترک اقوام ایرانی به زبان دوم جهان اسلام

- تأمل نظریه‌پردازان غربی درباره نظرات پیشین خود

(۱) تأیید رویکرد تقلیدی به غرب و هویت‌های القایی از سوی مستشرقان - مشارکت فعال ایرانیان در حیات فکری جهان اسلام - حیات معنوی اسلام

(۲) نقد رویکرد تقلیدی به غرب و هویت‌های کاذبی که از این طریق ساخته می‌شد - مشارکت فعال ایرانیان در حیات فکری جهان اسلام - حیات معنوی اسلام

(۳) تأیید رویکرد تقلیدی به غرب و هویت‌های القایی از سوی مستشرقان - مشارکت فعال ایرانیان در حیات اقتصادی جهان اسلام - گسترده شدن

افق‌های جدید به روی اندیشمندان جهان غرب

(۴) نقد رویکرد تقلیدی به غرب و هویت‌های کاذبی که از این طریق ساخته می‌شود - مشارکت فعال ایرانیان در حیات سیاسی جهان اسلام - حیات معنوی اسلام

جامعه‌شناسی (۲)

۹۱- کدام گزینه با جدول زیر مرتبط است؟

(الف)	معنویت‌های دروغین	فرهنگ مدرن	(ج)
در چند قرن گذشته	(د)	(ب)	بحران معرفتی و معنویت
بروز کرد اما همچنان			
پابرجاست.			

- انواع بازسازی‌شده ادیان و عرفان‌های

شرقی و سرخ‌پوستی

- بحران‌های عمیق فرهنگ غرب

- چالش فقر و غنا

- گرایش‌ها و رفتارهای دینی تنها با

توجیه دنیوی، امکان مطرح شدن دارند.

(۱) د - الف - ج - ب

(۲) د - ج - ب - الف

(۳) ج - الف - د - ب

(۴) د - ج - الف - ب

۹۰- کدام گزینه به سؤال‌های زیر به درستی پاسخ می‌دهد؟ (به ترتیب)

- مهم‌ترین علت تداوم باورهای دینی و معنوی در زندگی انسان چیست؟

- بحران معرفتی جدید چگونه آغاز شد؟

- متفکران پسامدرن چه زمانی در اصول و مبانی فرهنگ غرب تردید کردند؟

(۱) یک فرهنگ علاوه بر نیازهای جسمانی و دنیوی انسان باید به نیازهای معنوی نیز پاسخ دهد - با روشن شدن محدودیت‌های علم تجربی، علم از

داوری‌های ارزشی دست برداشت و به امور طبیعی محدود شد - اندیشه‌های پسامدرن حضور سیاست و اقتصاد جهانی غرب را توجیه کردند.

(۲) نیاز فطری آدمی به حقایق قدسی و ماوراء طبیعی - محدودیت‌های علمی دانش تجربی و وابستگی آن به معرفت‌های غیرتجربی و غیرحسی

آشکار شد - سیاست و اقتصاد جهان غرب، ابعاد جهانی پیدا کرد و نیازمند علمی بود که حضور جهانی آن را توجیه کند.

(۳) بی‌توجهی به ابعاد دنیوی و شکل‌گیری بحران معنویت - محدودیت‌های علمی دانش تجربی و هم‌چنین وابستگی آن به معرفت‌های تجربی و

غیرحسی آشکار شد - سیاست و اقتصاد جهان غرب، ابعاد جهانی پیدا کرد و نیازمند علمی بود که حضور جهانی آن را توجیه کند.

(۴) نیاز فطری آدمی به حقایق قدسی و ماوراء طبیعی - با روشن شدن محدودیت‌های علم تجربی، علم از داوری‌های ارزشی دست برداشت و به امور

طبیعی محدود شد - توان معرفتی لازم برای دفاع از ابعاد گسترده اقتصادی و سیاسی جهانی غرب را پیدا کردند.

۹۳- به ترتیب علت، علت، معنا یا مفهوم عبارت‌های زیر کدام‌اند؟

- غرب به نخبگان جوامع غیرغربی القا می‌کرد که پیروی از فرهنگ غرب، تنها راه پیشرفت و توسعه دیگر فرهنگ‌هاست.

- علم مدرن زیر سؤال رفت.

- به مانند حیوان فرتوتی می‌ماند که با وجود جثه عظیم خود، زمین‌گیر و آسیب‌پذیر شده است.

(۱) جامعه‌شناسان قرن نوزدهم معتقد بودند آگاهی‌ها و علوم جوامع دیگر، غیرعلمی است - آشکار شد که علم تجربی غربی تنها تفسیر ممکن از جهان طبیعت نیست بلکه تفسیرهای متناسب با فرهنگ‌های دیگر نیز می‌تواند وجود داشته باشد - ناسازگاری بین عملکرد فرهنگی، اقتصادی با توانمندی‌های معرفتی و علمی آن

(۲) در قرن نوزدهم و بیستم، شناخت حسی و تجربی را تنها راه شناخت علمی می‌دانستند - در نیمه اول قرن بیستم روشن شد که علم تجربی محدودیت‌هایی دارد و علم از داورهای ارزشی دست برداشت و به امور طبیعی محدود شد - ناتوانی جهان غرب برای توجیه حضور جهانی خود در شرایطی که فرهنگ و اقتصاد آن به این حضور نیاز دارد.

(۳) جامعه‌شناسان قرن نوزدهم، روش تجربی خود را تنها راه درست برای شناخت جهان هستی می‌دانستند - در نیمه دوم قرن بیستم روشن شد که علم تجربی دارای مبانی غیرتجربی است - فرهنگ غرب که توان معرفتی لازم برای دفاع از ابعاد گسترده اقتصادی و سیاسی خویش را ندارد.

(۴) جامعه‌شناسان به دنبال آن بودند که درباره حقایقی که پیامبران از طریق وحی درباره جامعه بشری بیان کرده‌اند یا عالمان با استدلال‌های عقلی به آن‌ها رسیده‌اند، با روش شهودی و تجربی داورى کنند - در نیمه دوم قرن بیستم با روشن شدن این‌که علم تجربی دارای مبانی غیرتجربی است - ناسازگاری بین عملکرد اقتصادی و علمی جهان غرب با توانمندی‌های سیاسی آن

۹۴- کدام گزینه در ارتباط با شکل‌گیری جریان‌های پست‌مدرن درست است؟

(۱) وابستگی علم تجربی به معرفت‌های غیرتجربی - مخدوش شدن استقلال معرفت علمی غیرتجربی - تردید درباره مبانی علوم تجربی غربی - تردید در بنیان‌های هویتی فرهنگ غرب - ظاهر شدن بحران معرفتی علمی - ناسازگاری ابعاد معرفتی جهان غرب با نیازهای سیاسی و فرهنگی آن - شکل‌گیری جریان‌های پست‌مدرن

(۲) روشنگری مدرن از قرن نوزدهم مبتنی بر حس و تجربه بود - شناخت غیرتجربی، علمی دانسته نمی‌شد - وابستگی علم تجربی به معرفت‌های غیرتجربی - مخدوش شدن استقلال معرفت علمی - تجربی - تردید در هویت روشنگرانه معرفت علمی - تجربی - تردید در هویت معرفت‌شناختی جهان مدرن - افول روشنگری - شکل‌گیری جریان‌های پست‌مدرن

(۳) تردید در اصول و مبانی فرهنگ غرب توسط متفکران اجتماعی - توجیه حضور جهانی سیاست و اقتصاد جهان غرب - تردید در هویت هستی‌شناسی جهان مدرن - تردید در روشنگری - افول روشنگری - شکل‌گیری جریان‌های پست‌مدرن

(۴) محدودیت شناخت علمی به شناخت تجربی و حسی - شناخت غیرتجربی، علمی نیست - وابستگی معرفت‌های غیرتجربی به علم تجربی - مخدوش شدن استقلال معرفت‌های غیرتجربی از علم تجربی - تردید در اصول و مبانی فرهنگ غرب - ظرفیت متفکران پست‌مدرن در توجیه حضور جهانی سیاست و اقتصاد جهان غرب - افول روشنگری - شکل‌گیری جریان‌های پست‌مدرن

۹۵- کدام گزینه جدول زیر را کامل می‌کند؟

فلسفه روشنگری	(ج)	متفکران پست‌مدرن	(د)
(ب)	خرافه‌پرستی و شیطان‌پرستی	(الف)	شناخت از راه عقل و تجربه نادیده گرفته می‌شد.

(۱) توجیه حضور جهانی سیاست و اقتصاد جهان غرب - بنیان‌های هویتی فرهنگ غرب - پساسکولاریسم - دوران رنسانس

(۲) زمانی در اصول و مبانی فرهنگ غرب تردید کردند که فرهنگ و سیاست جهان غرب، ابعاد جهانی پیدا کرده بود - مبانی علوم تجربی غربی - معنویت‌های کاذب - فرهنگ قرون وسطی

(۳) دانشمندانی که در اصل روشنگری علم مدرن تردید کرده‌اند - بنیان‌های هویتی فرهنگ غرب - معنویت‌های دروغین - فرهنگ قرون وسطی

(۴) عبور از اصول جهان مدرن و راه یافتن به فراسوی آن - لایه‌های عمیق فرهنگ غرب - گریز و رویگردانی از سکولاریسم - دوران رنسانس

۹۶- کدام گزینه به ترتیب در ارتباط با «روشنفکری التقاطی چپ در کشورهای اسلامی» و «منورالفکران غربگرا» درست و نادرست است؟

- (۱) مفهوم امت و ملت اسلامی برای آن‌ها بی‌معنا یا منقور بود و در مقابل به ناسیونالیسم که اندیشه سیاسی قوم‌گرایانه غرب متجدد بود، روی آورده بودند. در قدم‌های نخست، از ضرورت اصلاحات در دولت‌های کشورهای اسلامی خود سخن می‌گفتند.
- (۲) برخی از آنان، از رویارویی مستقیم با باورهای دینی مردم خودداری می‌کردند و گاهی اندیشه‌های خود را در پوشش دینی بیان می‌داشتند. همانند بیدارگران اسلامی، بیداری را در بازگشت به اسلام می‌دانستند اما نسبت به فرهنگ غرب، شناخت عمیقی نداشتند و حضور سیاسی و اقتصادی آن را فرصت می‌دانستند.

- (۳) برخی از آنان، عقاید اسلامی را با سوسیالیسم، مارکسیسم، لیبرالیسم، بدون توجه به مبانی آن‌ها و ناسازگار در هم ادغام کردند. در ایران، اومانیسم را به آدمیت و روشنگری مدرن را به منورالفکری ترجمه کردند و لژ آدمیت و لژ بیداری ایرانیان را تأسیس کردند.
- (۴) برخی، آشکارا اندیشه‌های غیرتوحیدی را مطرح می‌کردند و برخی دیگر از رویارویی مستقیم با باورهای دینی مردم خودداری می‌کردند. به ناسیونالیسم که اندیشه سیاسی قوم‌گرایانه غرب متجدد بود، روی آوردند و نسبت به کشورهای استعمارگر احساس خطر نمی‌کردند.

۹۷- به ترتیب علت، معنا یا مفهوم یا موضوع، علت هر عبارت کدام گزینه است؟

- جلوگیری از موفقیت بیدارگران اسلامی
- اغلب در حاشیه مناسبات قدرت‌های قومی، باقی مانده بودند.
- مخدوش ساختن استقلال سیاسی و اقتصادی جوامع اسلامی
- (۱) حذف ساختارهای اجتماعی پیشین توسط حاکمان سکولار - عناصر برتر فرهنگ اسلامی - اعتراض برخی از نخبگان غربگرای جوامع اسلامی
- (۲) دولت‌های استعمارگر غربی با کمک منورالفکران - فقاقت و عدالت - استبداد استعماری به دلیل وابستگی به کشورهای استعمارگر و عمل کردن مطابق منافع این کشورها
- (۳) وابستگی منورالفکران به قدرت جهانی استعمار - فقاقت و عدالت - ضرورت اصلاحات در دولت‌های کشورهای اسلامی
- (۴) دولت‌های استعمارگر غربی با کمک منورالفکران - عناصر برتر فرهنگ اسلامی - سرکوب مقاومت‌های مردمی که هویت اسلامی خود را حفظ می‌کردند.

۹۸- پاسخ پرسش‌های زیر به ترتیب در کدام گزینه به درستی بیان شده است؟

- رویارویی غرب متجدد با جهان اسلام چه زمانی بود؟
 - منورالفکران غربگرا، بیداری را در چه می‌دیدند؟
 - اعتراض نسل دوم روشنفکران به نسل اول، از چه نوعی نبود؟
 - حرکت‌های اجتماعی روشنفکران چپ در چارچوب کدام اندیشه‌ها سازماندهی می‌شدند؟
 - (۱) قدرت‌های سیاسی جهان اسلام با وجود رعایت ظواهر اسلامی، استبدادهای قومی و قبیله‌ای بودند - تقلید از رفتار فرنگیان - گریز نسل اول از اسلام یا اسلام‌ستیزی - ناسیونالیستی، سوسیالیستی، مارکسیستی
 - (۲) عالمان دینی براساس ضرورت حفظ امنیت با قدرت‌های سیاسی جهان اسلام تعامل می‌کردند - بازگشت به اسلام - گریز نسل دوم از اسلام یا اسلام‌ستیزی - ناسیونالیستی، سوسیالیستی، مارکسیستی
 - (۳) عالمان دینی، اغلب براساس ضرورت حفظ امنیت با قدرت‌های سیاسی جهان اسلام تعامل می‌کردند - تقلید از رفتار فرنگیان - گریز نسل اول از اسلام یا اسلام‌ستیزی - لیبرالیستی، ناسیونالیستی، مارکسیستی
 - (۴) قدرت‌های سیاسی جهان اسلام با وجود رعایت ظواهر اسلامی، استبدادهای قومی و قبیله‌ای بودند - اصلاح رفتار دولت‌های کشورهای مسلمان - یز نسل اول از اسلام یا اسلام‌ستیزی - ناسیونالیستی، لیبرالیستی، مارکسیستی
- ترتیب کدام گزینه «اصلاح در دیدگاه منورالفکران غربگرا»، «بیداری در دیدگاه نخستین بیدارگران مسلمان» و «علت شکل‌گیری منکران چپ» را به درستی نشان می‌دهد؟

تقلید از رفتار فرنگیان - بازگشت به اسلام و عمل به آن - باقی ماندن کشورهای اسلامی در جایگاه کشورهای پیرامونی و استعمارزده

سیدن به جایگاه کشورهای غربی - وحدت امت اسلامی - تحت تأثیر جریان‌های چپ در کشورهای اروپایی

قلید از رفتار فرنگیان - عمل به اسلام - اسلام‌ستیزی نسل اول روشنفکران

جاد ساختارهای جدید - بازگشت به اسلام و عمل به آن - اعتراض به نسل اول روشنفکران به دلیل گریز از اسلام

۱۰۰- به ترتیب هر عبارت به کدام جریان فکری و اجتماعی جهان اسلام اشاره دارد؟

- نشریه عروة الوثقی درباره خودباوری مسلمانان و مبارزه با استعمار که سید جمال‌الدین اسدآبادی با همکاری محمد عبده در پاریس منتشر کرد و در ده‌ها کشور آسیایی و آفریقایی توزیع کرد.
- برخی از آنان، آشکارا اندیشه‌های غیرتوحیدی را مطرح می‌کردند و برخی دیگر، اندیشه‌های خود را در پوشش دینی بیان می‌داشتند.
- بیداری را در گذر از فرهنگ اسلامی و پیوستن به فرهنگ غربی و تقلید از رفتار آنان می‌دانستند.
- تا پیش از فروپاشی بلوک شرق، در کشورهای اسلامی جاذبه داشتند حتی در کشورهایی که زیر نفوذ بلوک غرب قرار داشتند: یک جریان اجتماعی تأثیرگذار بودند.

- (۱) روشنفکران چپ التقاطی - نسل اول روشنفکران - نسل دوم روشنفکران - روشنفکران چپ
- (۲) نخستین بیدارگران اسلامی - روشنفکران چپ التقاطی - منورالفکران غربگرا - نسل اول روشنفکران
- (۳) نسل اول روشنفکران - روشنفکران چپ التقاطی - نسل دوم روشنفکران - منورالفکران غربگرا
- (۴) نخستین بیدارگران اسلامی - نسل دوم روشنفکران - منورالفکران غربگرا - روشنفکران چپ

روان‌شناسی

۱۰۱- کدام گزینه به ترتیب درست (ص) یا نادرست (غ) بودن عبارتهای زیر را به درستی نشان می‌دهد؟

- ترجیح دادن خواسته جمعی به خواسته فردی، نشان‌دهنده عوامل زیستی است.
- «انگیزه» در پاسخ به چگونگی رفتار و «نگرش» در پاسخ به چرایی آن مطرح می‌شود.
- شدت و جهت حرکت ما به سوی رفتاری معین، توسط نگرش مشخص می‌شود.
- عوامل شکل‌دهنده نگرش، از تنوع برخوردار است.
- شباهت انسان و حیوان در انگیزه است و در نگرش، این دو متفاوت می‌شوند.

(۱) ص - ص - ص - غ - غ (۲) غ - غ - ص - ص (۳) غ - ص - غ - ص (۴) ص - غ - ص - ص - غ

۱۰۲- میلاد به دلیل عشق به مردم و وطنش، در جاهای دورافتاده به طبابت می‌پرداخت و محسن شبانه‌روز کار می‌کند تا بتواند سرمایه مالی خود را

افزایش دهد. کدام گزینه در مورد این افراد درست است؟

- (۱) ماندگاری رفتار در میلاد بیش از محسن است، زیرا کار او با نیازهای فطری‌اش مطابقت دارد.
- (۲) ماندگاری رفتار در محسن بیش از میلاد است، زیرا منبع بیرونی همواره او را به سمت هدفش سوق می‌دهد.
- (۳) ماندگاری رفتار در میلاد کمتر از محسن است، زیرا پاداش از منبع خارجی ندارد و کار برایش در نهایت کسل‌کننده خواهد بود.
- (۴) ماندگاری رفتار در میلاد و محسن به یک میزان است، زیرا هر دو توسط منابعی مشخص کنترل می‌شوند.

۱۰۳- در مورد هدفمندی و انتخاب هدف، کدام گزینه درست است؟

- (۱) اهداف کوچک و بی‌ارزش، انگیزه تلاش ایجاد نمی‌کنند، اما اهداف بالا و دست‌نیافتنی، محرک لازم برای دستیابی به موقعیت است.
- (۲) اهداف بالا و دست‌نیافتنی ما را از تلاش بازمی‌دارد، اما اهداف کوچک و بی‌ارزش بعضاً باعث انگیزه بیشتر برای تلاش می‌شود.
- (۳) در انتخاب هدف، اهداف بالا باید به اهداف کوچک و قابل وصول تقسیم گردد.
- (۴) در انتخاب هدف، باید چند هدف بالا و دست‌نیافتنی و چند هدف کوچک داشت تا انگیزه حفظ گردد.

۱۰۴- به ترتیب هر یک از عبارتهای زیر به کدام مفهوم مربوط می‌شود؟

- مینا معتقد است که امیدی به آینده ندارد.

- سحر دوست دارد دندان‌های مرتب داشته باشد اما به دندانپزشکی نمی‌رود.

- فردی که می‌داند چاقی برایش مضر است اما پرخور است، در نهایت رژیم غذایی مناسبی را اتخاذ می‌کند.

- عرفان بین دو شغل حسابداری و مدیریت مالی مجبور به انتخاب حسابداری می‌شود و مرتباً می‌گوید این شغل آینده خوبی دارد اما مدیریت مالی با نوسانات درآمدی همراه خواهد بود.

- (۱) عامل فردی مؤثر در باور غلط - ناهماهنگی تصمیم‌گیری - تغییر نگرش برای رفع ناهماهنگی تصمیم‌گیری - تغییر رفتار برای رفع ناهماهنگی شناختی
- (۲) عامل بیرونی مؤثر در باور غلط - ناهماهنگی شناختی - تغییر رفتار برای رفع ناهماهنگی تصمیم‌گیری - تغییر نگرش برای رفع ناهماهنگی شناختی
- (۳) عامل فردی مؤثر در باور غلط - ناهماهنگی شناختی - تغییر رفتار برای رفع ناهماهنگی شناختی - تغییر نگرش برای رفع ناهماهنگی تصمیم‌گیری
- (۴) عامل بیرونی مؤثر در باور غلط - ناهماهنگی تصمیم‌گیری - تغییر نگرش برای رفع ناهماهنگی شناختی - تغییر رفتار برای رفع ناهماهنگی تصمیم‌گیری

۱۰۵- کدام عبارت‌های زیر نادرست است؟

(الف) نگرش دارای عناصر شناختی، جسمانی و اجتماعی است.

(ب) روان‌شناسی که در خود، مهارت کافی را در مورد مشاوره دادن به مراجعان خود می‌یابد؛ یعنی ادراک کارایی لازم را دارد.

(ج) ادراک کنترل کاذب در مواقعی، به بروز رفتار کمک می‌کند.

(د) نگرش‌ها پس از شکل‌گیری، تابع اصل ناهماهنگی شناختی هستند.

(ه) بیشترین امکان تغییر نگرش در مدرسه ایجاد می‌شود.

(۴) ب - ج - د

(۳) الف - ب - ه

(۲) الف - ج - د - ه

(۱) ب - ج - د - ه

۱۰۶- به ترتیب اسناد در هر یک از عبارت‌های زیر چگونه است؟

- المیرا می‌گوید اگر تمرین کافی در درس زیست‌شناسی داشتم، نمرهٔ بهتری می‌گرفتم.

- سجاد معتقد است که علت افت تحصیلی‌اش، شرایط نامناسب جؤ مدرسه و معلمان سخت‌گیر است.

- امید می‌گوید هیچ‌گاه توان عقلی لازم برای درک زبان را نداشتم.

(۱) درونی، ناپایدار، قابل کنترل - بیرونی، پایدار، غیرقابل کنترل - درونی، پایدار، غیرقابل کنترل

(۲) درونی، پایدار، قابل کنترل - بیرونی، ناپایدار، قابل کنترل - درونی، ناپایدار، قابل کنترل

(۳) بیرونی، ناپایدار، غیرقابل کنترل - درونی، پایدار، غیرقابل کنترل - بیرونی، پایدار، غیرقابل کنترل

(۴) بیرونی، پایدار، غیرقابل کنترل - درونی، ناپایدار، قابل کنترل - بیرونی، ناپایدار، قابل کنترل

۱۰۷- انگیزهٔ جبران شکست در کدام فرد زیر بیشتر است و دلیل آن چیست؟

- زهرا می‌گوید اگر در کارهایم، برنامه‌ریزی منظم داشتم، حتماً موفق‌تر می‌شدم.

- ایمان می‌گوید اگر رئیس‌م با من خصومت نداشت، حتماً درآمد بیشتری داشتم.

(۲) زهرا - اسناد او بیرونی، پایدار و قابل کنترل است.

(۱) ایمان - اسناد او درونی، ناپایدار و قابل کنترل است.

(۴) ایمان - اسناد او بیرونی، پایدار و قابل کنترل است.

(۳) زهرا - اسناد او درونی، ناپایدار و قابل کنترل است.

۱۰۸- کدام گزینه در مورد فردی که فکر می‌کند در خانواده در برابر تبعیض‌هایی که والدینش بین فرزندان قائل می‌شوند، چه اعتراض کند و چه

نکند، تغییری در وضعیتش ایجاد نمی‌شود، درست است؟

(۱) دچار ناهماهنگی شناختی است و باید به تغییر رفتار اقدام کند یا نگرش خود را تغییر دهد.

(۲) دچار اسناد درونی و غیرقابل کنترل است که باید آن را به علت اسناد قابل کنترل تغییر دهد.

(۳) ادراک کنترل کاذب دارد که باید آن را به علت ادراک کنترل سازنده تغییر دهد.

(۴) دچار درماندگی آموخته‌شده است، زیرا پیامد رفتار را مستقل از خود رفتار می‌داند.

۱- کدام گزینه به ترتیب درست (ص) یا نادرست (غ) بودن عبارت‌های زیر را به درستی نشان می‌دهد؟

- موفقیت فقط در رسیدن به هدف خلاصه می‌شود و حرکت در مسیر آن تا نرسیدن به آن، بی‌فایده است.

- اراده یعنی اعتقاد راسخ و واقعی به بودن یا نبودن چیزی.

- در نهایت نظام باورهای فرد توسط خودش ساخته می‌شود.

- بار ارزشی باورهای یک فرد می‌تواند گاهی مثبت و یا گاهی منفی باشد.

(۲) ص - ص - ص - غ

(۱) ص - غ - غ - ص

(۴) غ - ص - غ - غ

(۳) غ - غ - ص - ص

کدام گزینه در مورد «فردی که ساعات طولانی از فضای مجازی استفاده می‌کند و می‌داند این امر برایش مضر است» با بقیه متفاوت است؟

(۱) می‌گوید میزان ساعات استفادهٔ خود را کاهش دادم زیرا باعث کاهش عملکرد تحصیلی من شده بود.

(۲) می‌گوید بیشتر افراد به استفادهٔ زیاد از فضای مجازی مشغول هستند و این امر مضر نیست.

(۳) می‌گوید من آن‌قدرها هم در فضای مجازی نیستم و استفادهٔ چندانی ندارم.

(۴) می‌گوید تحقیقات مربوط به فضای مجازی و مضر دانستن آن دارای اغراق هستند و آن‌گونه که نشان می‌دهند، نیست.

آزمون شماره (۱۷)
جمعه
۱۴۰۴/۱۲/۰۱

دفترچه
شماره ۲

آزمون‌های سراسر کاج

گزینه درسد را انتخاب کنید.

سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵

دوازدهم انسانی

دوره دوم متوسطه

نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلبی:
تعداد سؤالاتی که باید پاسخ دهید: ۱۰۰	مدت پاسخگویی: ۱۰۰ دقیقه

عناوین مواد امتحانی آزمون گروه آزمایشی علوم انسانی، تعداد سؤالات و مدت پاسخگویی

ردیف	مواد امتحانی	وضعیت پاسخگویی	تعداد سؤال	شماره سؤال از تا	مدت پاسخگویی
۱	زبان عربی (اختصاصی)	اجباری	۲۰	۱۱۱	۲۰ دقیقه
۲	تاریخ ۳	اجباری	۱۰	۱۳۱	۲۰ دقیقه
	تاریخ ۱	زوج کتاب	۱۰	۱۴۱	
	تاریخ ۲		۱۰	۱۵۱	
۳	جغرافیا ۳	اجباری	۱۰	۱۶۱	۲۰ دقیقه
	جغرافیای ایران	زوج کتاب	۱۰	۱۷۱	
	جغرافیا ۲		۱۰	۱۸۱	
۴	فلسفه ۲	اجباری	۱۰	۱۹۱	۳۰ دقیقه
	منطق		۱۰	۲۰۱	
	فلسفه ۱		۱۰	۲۱۱	
۵	اقتصاد	اجباری	۱۰	۲۲۱	۱۰ دقیقه

«به هر روش (الکترونیکی و ...)، قبل و یا بعد از برگزاری آزمون، برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی ممنوع است (متی با ذکر منبع) و متفلسین تمت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند»

زبان عربی (اختصاصی)

■ عین الأنسب في الجواب للترجمة من أو إلى العربية أو المفهوم (۱۱۹ - ۱۱۱):

۱۱۱- «أرسلنا إلى فرعون رسولا فعمى فرعون الرسول»

- (۱) «پیامبری را به سوی فرعون گسیل داشتیم اما فرعون از آن پیامبر نافرمانی کرد»
- (۲) «به سوی یک فرعون رسولی را فرستادیم اما آن فرعون از رسول سربیزی کرد»
- (۳) «پیامبر را نزد فرعون گسیل داشتیم ولیکن فرعون از پیامبر سربیزی کرد»
- (۴) «یک پیامبر را به سوی فرعون فرستادیم اما فرعون از همان پیامبر هم سربیزی کرد»

۱۱۲- «قد تحدث فرص ذهبية في حياة كل شخص، لا يغتنمها إلا العاقل»:

- (۱) فرصت‌های طلایی در زندگی هر کسی قطعاً رخ می‌دهد اما فقط عاقل آن‌ها را مغتنم می‌شمارد
- (۲) گاهی فرصت‌های طلایی در زندگی همه رخ می‌دهد، عاقل است که آن‌ها را غنیمت می‌شمارد
- (۳) فرصت‌های طلایی شاید در زندگی هر شخصی به وجود بیایند آن‌ها را غنیمت نمی‌شمارد مگر عاقل
- (۴) ممکن است در زندگی هر کسی فرصت‌هایی طلایی رخ دهد، تنها عاقل آن‌ها را مغتنم می‌شمارد

۱۱۳- «لن نستطيع أن نجد لغة دون الكلمات الدخيلة و اللغة الحية النشيطة تشتق منها كلمات أخرى»:

- (۱) زبانی را نخواهیم توانست بیابیم که خالی از کلمات دخیل باشد و زبان زنده یویا از آن‌ها کلمات دیگری می‌سازد
- (۲) هرگز نمی‌توانیم زبانی را پیدا کنیم که از کلمات واردشده خالی شده باشد و زبان زنده و یویا از آن‌ها دیگر کلمات را می‌گیرد
- (۳) نخواهیم توانست زبانی را بدون کلمات واردشده بیابیم و زبان زنده یویا از آن‌ها کلمات دیگری را می‌گیرد
- (۴) نمی‌توانیم و نخواهیم توانست که یک زبان را بدون کلمات دخیل پیدا کنیم و زبان زنده یویا کلمات دیگر را از آن‌ها می‌گیرد

۱۱۴- «كل وعاء يشق بما جعل فيه إلا وعاء العلم فإنه يتسع»:

- (۱) هر ظرفی با آن چه که در آن قرار داده شده، تنگ می‌شود جز ظرف دانش، چه آن فراخ می‌گردد
- (۲) هر ظرفی که چیزی در آن قرار داده شده، تنگ گردیده است مگر ظرف دانش، چرا که آن فراخ است
- (۳) فقط ظرف دانش با آن چه در آن قرار داده شده، تنگ نمی‌شود، چون که آن فراخ می‌گردد
- (۴) هر ظرفی با آن چه در آن ریخته شده، پر می‌شود جز ظرف دانش، زیرا که آن فراخ است

۱۱۵- «كلما أردت أن أنسحب من السعي وراء أهدافي تذكرت هذه الجملة: إنما يبلغ السعادة من لا يهين في أداء أسوأ»:

- (۱) هر بار که خواستم از تلاشی در پی اهدافم عقب‌نشینی کنم، این جمله را به خاطر آوردم: «فقط کسی که در انجام کارهایش سستی نمی‌ورزد، به خوشبختی می‌رسد»
- (۲) هرگاه خواستم از کوشش در برای اهدافم دست بکشم، این جمله را به یاد می‌آوردم: «فقط کسی که در ادای امورش سستی نمی‌کند، به خوشبختی دست می‌یابد»
- (۳) هر بار می‌خواستم از سعی و تلاشی در پی اهداف خودم عقب‌نشینی کنم، این جمله را یاد کردم: «کسی که در انجام کارهایش سستی نمی‌ورزد، تنها به خوشبختی می‌رسد»
- (۴) هرگاه خواستم از تلاشی و کوشش در پی اهدافم عقب‌نشینی کنم، این جمله را مرور کردم: «تنها کسی که در انجام کارهایش سست نمی‌شود، به سعادتمند دست می‌یابد»

۹- عین الخطأ:

- (۱) الشخص الفظ و الشخص غليظ القلب كلاهما مضموم: شخص تندخو و شخص سنگدل هر دو مورد تکرارند
- (۲) ليست حياتنا في الدنيا إلا لعب و ألهو: زندگی ما در دنیا فقط یک بازی و بازیچه است
- (۳) كثرت حياة آل نخلی أصالنا لهذا حیات بزرگی است که کارهایمان را برای الله حاضی نکرده باشیم
- (۴) أخذت ألدی أصعالي لئلا أشرع: شروع کردم به صدا زدن دوستم تا به سوی من بیایند

عین الخطأ:

- (۱) الشرف قطعة فنانس توضع على السرير: ملحفه تکه پارچه‌ای است که بر تخت نهاده می‌شود
- (۲) هذا كتاب يضم الكلمات الفارسية الموزونة: این کتابی است که کلمات فارسی - عربی را در بر می‌گیرد
- (۳) سلفني صديقي مع أنه أزعج مني كثيرا: دوستم من را بخشد با این که بسیار از من آزارده خاطر شده بود
- (۴) قصد القائد إعتاق الأسرى و إرسالهم إلى قوتهم بغير: فرمانده قصد کرد که اسیران را آزاد و آن‌ها را با قوت به سوی قومشان بفرستد

«دنبال فرهنگ لغتی می‌گردم که مرا در فهم متون کمک کند»:

- (۱) أبحث عن معجم إسماعلي في فهم النصوص
- (۲) أبحث عن قاموس ساماني في فهم النصوص
- (۳) أبحث عن المعجم آل إسماعلي في فهم النصوص
- (۴) أبحث عن المعجم آل إسماعلي في فهم النصوص

«ما أصغر أحد شيئا إلا ظهر في قلنت إسماع» عین الأنسب للمفهوم:

- (۱) «ما أصغر أحد شيئا إلا ظهر في قلنت إسماع» عین الأنسب للمفهوم
- (۲) «ما أصغر أحد شيئا إلا ظهر في قلنت إسماع» عین الأنسب للمفهوم
- (۳) «ما أصغر أحد شيئا إلا ظهر في قلنت إسماع» عین الأنسب للمفهوم
- (۴) «ما أصغر أحد شيئا إلا ظهر في قلنت إسماع» عین الأنسب للمفهوم

■ اِقْرَأِ النَّصَّ التَّالِيَ بِدَقَّةٍ ثُمَّ أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ بِمَا يَنْاسِبُ النَّصَّ (١٢٤ - ١٢٥):

نشأ بين اللغتين العربية والفارسية غير العصور تفاعل لغوي و حضاري عميق فقد كانت العربية مصدراً أساسياً للمصطلحات الدينية العلمية في الفارسية بعد الإسلام. وكما أسهمت الفارسية في إغناء العربية من خلال الأدب والحياة الإدارية والثقافية. وأدى هذا الامتزاج إلى تشكيل خطاب فكري مشترك تجاوز الحدود اللغوية الضيقة فظهر جيل (نسل) من الكتّاب والعلماء الذين جمعوا بين اللغتين وأبدعوا فيهما. فبذلك أصبح التأثير المتبادل بينهما عاملاً مهماً في ازدهار الحضارة الإسلامية.

١٢٥- ما هو الاستنتاج الممكن حول الارتباط بين اللغة والثقافة حسب النص؟

- (١) الخطاب الفكري المشترك يمنع تقدّم اللغات
- (٢) الثقافة هي التي تحدّد (تعيّن) اللغة دون تأثير متبادل
- (٣) التفاعل اللغوي يُعزّز تبادل الأفكار و يجعل الثقافة مشتركة غنيّة
- (٤) لا أثر للغة على الثقافة أبداً

١٢٦- عَيِّنِ الصَّحِيحَ:

- (١) التبادل بين اللغتين اقتصر على الشعر و لم يتجاوزها
- (٢) التفاعل اللغوي الثقافي ساهم في ازدهار الحضارة الإسلامية
- (٣) إنّ العربية وحدها كانت مسؤولة عن الإبداع
- (٤) اللغة تمنع الإبداع إذا تأثرت بلغات أخرى

١٢٧- الأَنْسَبُ لعنوان النصّ هو

- (١) لغتان حضارة واحدة
- (٢) علماء العرب و الفرس
- (٣) تأثير العربية على العلوم الإسلامية
- (٤) العربية بعد الإسلام

■ عَيِّنِ الْخَطَأَ فِي الْإِعْرَابِ وَ التَّحْلِيلِ الصَّرْفِيِّ (١٢٣ و ١٢٤):

١٢٣- «اللغتين - مصدراً - الإسلام - هذا»:

- (١) الإسلام: اسم - مفرد مذكّر - مصدر (من الميزد الثلاثي) - معرب / مضاف إليه و مجرور بالكسرة
- (٢) هذا: اسم الإشارة للقریب - مبني - للمفرد المذكر / فاعل
- (٣) مصدراً: اسم - مذكّر - نكرة - اسم المكان / خبر الفعل الناقص
- (٤) اللغتين: اسم - مثنى - مؤنث - معرفة (علم) / مضاف إليه و مجرور بالياء

١٢٤- «تجاوز - الكتاب - أبدعوا - المتبادل»:

- (١) أبدعوا: فعل ماضٍ - للجمع المذكر الغائب - مزيد ثلاثي (من باب «أفعال») / مع فاعله جملة فعلية
- (٢) المتبادل: اسم - معرفة - مذكّر - معرب - اسم الفاعل (من باب «تفاعل») / خبر الفعل الناقص
- (٣) تجاوز: فعل ماضٍ - للمفرد الغائب - مبني للمعلوم - مزيد ثلاثي (مضارعه على وزن «يَتَفَاعَلُ») / مفعوله: الحدود
- (٤) الكتاب: اسم - جمع تكسير - معرفة - اسم الفاعل / من الكتاب: جارّ و مجرور

■ عَيِّنِ الْمُنَاسِبَ فِي الْجَوَابِ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ (١٢٥ - ١٢٥):

١٢٥- عَيِّنِ الْخَطَأَ فِي ضَبْطِ حَرَكَاتِ الْحُرُوفِ:

- (١) إِذَنْ لَا يَسْتَطِيعُ الْكَذَّابُ أَنْ يُخْفِيَ كَذْبَهُ أَوْ يُنْكِرَهُ!
- (٢) فِي اللَّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ مِثَالُ الْكَلِمَاتِ الْمُعَرَّبَةِ ذَاتِ الْأَصُولِ الْفَارْسِيَّةِ!
- (٣) فَعَرَفَهَا وَ أَكْرَمَهَا وَ بَسَطَ لَهَا رِذَاءَهُ ثُمَّ أَجْلَسَهَا عَلَيْهِ!
- (٤) أَلَا تَعْلَمُ أَنَّهَا لَا تُثْمِرُ عَادَةً إِلَّا بَعْدَ عَشْرِ سَنَوَاتٍ!

١٢٦- «حاولي الآن كثيراً تندمي فيما بعد» عَيِّنِ الصَّحِيحَ:

- (١) لِكَيْتَلَا
- (٢) كَيْ
- (٣) أَنْ
- (٤) إِلَّا

١٢٧- عَيِّنِ «اللام» يَخْتَلِفُ:

- (١) نستخرج النفط لنصنع منه الموادّ المختلفة المفيدة!
- (٢) لتعلّم لغة غير لغة أمك تحتاج إلى ممارسة كثيرة!
- (٣) لتناولوا البرّ يجب أن تنفقوا ممّا تحبّون!
- (٤) صرخ الشابّ بشدة لينقذه أصحابه من الغرق!

١٢٨- عَيِّنِ اسْمَ الْمَفْعُولِ نَكْرَةً:

- (١) إنّ الله ذات قدرة مقتدرة و حكمة بالغة!
- (٢) البجاهل من يعارض أيّ موضوع قبل فهمه!
- (٣) ابتدأ نقل المفردات من العربية إلى الفارسية قبل الإسلام!
- (٤) طلبت منه موعظة ترشدني إلى الطريق الصواب!

١٢٩- «كان من القريب أن يكون ابني شاعراً» عَيِّنِ الْمَعَادِلَ لِلجُمْلَةِ السَّابِقَةِ حَسَبِ الْمَعْنَى:

- (١) عادّ ابني شاعراً!
- (٢) يصبح ابني شاعراً قريباً!
- (٣) ابني قد يكون شاعراً!
- (٤) كاد ابني يكون شاعراً!

١٣٠- عَيِّنِ مَا لَيْسَ فِيهِ فِعْلٌ يَصِفُ مَا قَبْلَهُ:

- (١) ألف كتاب في القرن الرابع يضمّ الكلمات العربية القرآنية!
- (٢) كلمات فارسية كثيرة دخلت اللغة العربية عبر الزمن!
- (٣) كلم الناس بكلام يناسب عقولهم!
- (٤) هذه أمثال قيّمة يعتبر بها كلّ عاقل!

تاریخ

۱۳۱- کدام مورد دربارهٔ موسولینی (۱) و هیتلر (۲) درست است؟

- (الف) پیش از قدرت‌گیری، رهبری یک گروه ملی‌گرای افراطی را عهده‌دار بود.
 (ب) در بُعد خارجی به دنبال گسترش مرزها و تسلط بر برخی کشورها بود.
 (ج) با برخی کشورها پیمان‌های دو یا چندجانبه امضا کرد.
 (د) حمایت صاحبان صنایع، زمین‌داران و نظامی‌ها در آغاز قدرت‌گیری او اثرگذار بود.
- (۱) «ب»، «ج» و «د» مربوط به مورد (۲) و «الف» اختصاص به (۱) دارد.
 (۲) «الف» و «ب» مرتبط با (۲) و «ج» و «د» اختصاصاً مربوط به (۱) است.
 (۳) «ب» مختص مورد (۱) و «ج» و «د» مرتبط با مورد (۲) است.
 (۴) «الف»، «ب» و «د» از وجوه اشتراک (۱) و (۲) و مورد «ج» مختص (۲) است.

۱۳۲- با توجه به تحولات جهان در فاصلهٔ دو جنگ جهانی، ترتیب وقوع حوادث و توالی وقایع در کدام گزینه به درستی بیان شده است؟

- (۱) هیتلر پس از آغاز رکود اقتصادی در آمریکا و پیش از روی کار آمدن استالین، قدرت را در دست گرفت.
 (۲) موسولینی پیش از آغاز جنگ جهانی دوم و همزمان با مرگ لنین در شوروی، به اتیوپی حمله کرد.
 (۳) روی کار آمدن استالین، قبل از آغاز بحران و رکود اقتصادی در آمریکا و بعد از قدرت‌گیری موسولینی بوده است.
 (۴) بحران و رکود اقتصادی در آمریکا، همزمان با تجاوز نظامی ایتالیا به شمال آفریقا و صدر اعظم شدن هیتلر، آغاز شد.

۱۳۳- چه تعداد از عبارتهای زیر دربارهٔ تحولات آلمان در فاصلهٔ جنگ جهانی اول و آغاز جنگ جهانی دوم صحیح است؟

- (الف) عموم مردم آلمان از امپراتور این کشور به سبب امضای پیمان تحقیرآمیز ورسای و گسترش رکود و بیکاری، ناراضی بودند.
 (ب) روابط بازرگانی گسترده‌ای با ایران داشت.

(ج) نازی‌ها با انحلال نظام دیکتاتوری در این کشور، در انتخابات مجلس به موفقیت دست یافتند.

(د) جمهوری آلمان، پیمان عدم تجاوز را با دولت کمونیستی شوروی به امضا رساند.

(۴) (۱) (۲) (۳) (۴) ۱

۱۳۴- به ترتیب کدام مورد دربارهٔ وضعیت ژاپن در بازه‌های زمانی داده‌شده صحیح است؟

(الف) فاصلهٔ جنگ‌های جهانی اول و دوم

(ب) پس از پایان جنگ جهانی دوم

- (۱) در «الف» به موفق‌ترین قدرت پیشرو اقتصادی در جهان تبدیل شد و در «ب» به کشورهای همسایه از جمله چین، حمله کرد.
 (۲) در «الف» اولین گام‌ها را به سوی صنعتی شدن برداشت و در «ب» از جامعهٔ ملل خارج شد.
 (۳) در «الف» به دولت‌های محور پیوست و در «ب» هدایت سیاست داخلی و خارجی کشور از دست فرماندهان نظامی خارج شد.
 (۴) در هر دو دورهٔ «الف» و «ب» به سمت تحقق اهداف نظامی - صنعتی سوق یافت.

۱۳۵- به ترتیب هر یک از توضیحات زیر مرتبط با کدام موضوع است؟

(الف) از جمله دلایل ضعف جامعهٔ ملل در فاصلهٔ دو جنگ جهانی محسوب می‌شد.

(ب) این عامل، زمینه را برای به دست گرفتن قدرت توسط موسولینی فراهم آورد.

(ج) یکی از برنامه‌های استالین بود که با اعمال قدرت و خشونت ادامه یافت.

(۱) خروج ژاپن، آلمان و آمریکا از آن - فرار امپراتور وقت ایتالیا به هلند - طرح اشتراکی کردن مزارع کشاورزی

(۲) نداشتن قدرت کافی برای جلوگیری از دشمنی و جنگ میان دولت‌ها - ناتوانی حکومت پادشاهی مشروطه در حل و فصل مشکلات کشور - طرح اشتراکی کردن مزارع کشاورزی

(۳) بحران‌های اقتصادی و ظهور حکومت‌های خودکامهٔ تک‌حزبی - پیروزی او در انتخابات مجلس - تولید کالاهای سرمایه‌ای و سلاح‌های جنگی

(۴) نداشتن ضمانت اجرایی برای کمک به حل و فصل اختلافات کشورها - حمایت کانون‌های سری و افسران ارتش از او - تولید کالاهای سرمایه‌ای؛ سلاح‌های جنگی

۱۳۶- کدام گروه از وقایع زیر در نیمه نخست جنگ جهانی دوم به وقوع پیوست؟

- (الف) تجاوز متفقین به شوروی و عقب‌نشینی نیروهای شوروی در برابر آن‌ها
(ب) اشغال نظامی جزایر و سرزمین‌های غرب و جنوب غربی آسیا توسط ژاپن
(ج) فتح پاریس و درخواست هیتلر از انگلیسی‌ها مبنی بر تسلیم شدن
(د) هجوم نیروهای محور به شرق اروپا و بالکان و تسلط بر کشورهای آن مناطق

(۱) الف - ب (۲) الف - د (۳) ج - د (۴) ب - ج

۱۳۷- با توجه به حوادث مربوط به جنگ جهانی دوم، به ترتیب عبارت‌های زیر به کدام دولت‌ها اشاره دارند؟

- (الف) از جمله کشورهایی که شمار تلفات آن در جنگ، بیش از سایر کشورها بود.
(ب) با وجود تحمل خسارت‌های زیاد، نازی‌ها نتوانستند وارد این کشور شوند.
(ج) نقش تعیین‌کننده و اساسی در تغییر سرنوشت جنگ به نفع متفقین داشت.
(د) بلافاصله پس از حمله آلمان به این کشور، انگلستان به آلمان اعلان جنگ کرد.

(۱) آلمان - انگلستان - انگلستان - فرانسه (۲) آلمان - شوروی - آمریکا - فرانسه

(۳) شوروی - انگلستان - آمریکا - لهستان (۴) شوروی - شوروی - انگلستان - لهستان

۱۳۸- کدام عبارت‌ها، گزاره زیر را به نادرستی کامل نمی‌کند؟

«در عصر جنگ سرد، دو کشور شوروی و آمریکا»

- (الف) به منظور جلوگیری از گسترش قدرت آلمان و مقابله با متحدین، با هم همکاری کردند.
(ب) برای جذب متحدین بیشتر به برقراری اتحادها و پیمان‌های سیاسی و نظامی دست زدند.
(ج) دو ایدئولوژی مختلف برای اداره جامعه ارائه می‌دادند و در زمینه‌های مختلف رقابت تنگاتنگ داشتند.
(د) اقدامات نظامی علیه یک‌دیگر انجام دادند و تنش‌های مکرری با هم داشتند.

(۱) الف - ب (۲) ج - د (۳) الف - ج (۴) ب - ج

۱۳۹- از جمله اقداماتی که انگلستان در دوره قیمومت خود بر فلسطین انجام داد، کدام است و چه عاملی سبب شد که به قیمومت خود بر

فلسطین پایان دهد؟

- (۱) تشویق و تسهیل مهاجرت یهودیان به فلسطین - اعلام تأسیس کشور اسرائیل در سرزمین فلسطین توسط مهاجران یهودی
(۲) تسهیل خرید زمین و تصرف اموال توسط مهاجران یهودی - تقسیم سرزمین فلسطین به دو کشور یهودی و عربی
(۳) واگذاری ۵۶ درصد از خاک فلسطین به یهودی‌ها - ناتوانی در حفظ سلطه مستقیم خود در منطقه غرب آسیا
(۴) حمایت از تأسیس سازمان‌های اجتماعی، اقتصادی و امنیتی یهودی - ضعف نظامی و اقتصادی ناشی از درگیری در دو جنگ جهانی

۱۴۰- با توجه به تحولات و تاریخ فلسطین و اشغال آن توسط صهیونیست‌ها، چه تعداد از عبارت‌ها صحیح نیست؟

- (الف) وعده بالفور به رهبران صهیونیستی مبنی بر حمایت بریتانیا از آن‌ها برای تشکیل حکومت در فلسطین ← آغاز جنگ جهانی اول
(ب) فروپاشی عثمانی و آغاز قیمومت انگلستان بر فلسطین ← پس از جنگ جهانی دوم
(ج) کشتار یهودی‌ها توسط رژیم‌های فاشیستی در اروپا ← در جریان جنگ جهانی اول
(د) تأسیس کشور اسرائیل در سرزمین فلسطین ← بعد از جنگ جهانی دوم

(۱) ۳ (۲) ۴ (۳) ۱ (۴) ۲

توجه: داوطلب گرامی، لطفاً از بین سؤالات زوج درس ۱ (تاریخ ۱)، شماره ۱۴۱ تا ۱۵۰ و زوج درس ۲ (تاریخ ۲)، شماره ۱۵۱ تا ۱۶۰، فقط یک سری را به انتخاب خود پاسخ دهید.

زوج درس ۱

تاریخ (۱) (سؤالات ۱۴۱ تا ۱۵۰)

۱۴۱- کدام گزینه درباره دوره حکومت مادها صحیح است؟

- (۱) اولین بار در سالنامه‌های بابلی به آن‌ها اشاره شده است.
(۲) توانستند قلمرو خود را تا شمال بین‌النهرین و بخش‌های وسیعی از آسیای صغیر گسترش دهند.
(۳) هرگز نتوانستند قوم بزرگ پارس را تحت فرمان خود درآورند.
(۴) دوره کوتاه سلطنت آستیاگ با فتح همگانه به دست کورش هخامنشی به پایان رسید.

۱۴۲- عبارت زیر مربوط به یکی از شاهان معروف ایران باستان است. چه تعداد از گزاره‌های داده‌شده درباره این فرمانروا صحیح است؟

«وی به عنوان بنیان‌گذار و طراح اصلی نظام سیاسی - اداری حکومت هخامنشیان شناخته می‌شود.»

(الف) یکی از انسانی‌ترین و شکوهمندترین فتوحات تاریخ جهان، توسط او انجام گرفت.

(ب) با لشکرکشی به شرق، بخش‌هایی از شرق و شمال شرق هند را به قلمرو خود افزود.

(ج) با فتح سرزمین مصر، قلمرو هخامنشیان را به نهایت وسعت و عظمت خود رساند.

(د) به منظور دفع حملات قبایل صحراگرد سکایی، به مناطق دوردستی در شمال دریای سیاه لشکرکشی کرد.

(ه) در برابر یونانی‌ها در تنگه سالامیس، توفیقی به دست نیاورد.

۱ (۴)

۴ (۳)

۲ (۲)

۵ (۱)

۱۴۳- با توجه به واقعیت‌های تاریخی، کدام گزینه درباره حمله اسکندر به ایران و فروپاشی حکومت هخامنشیان صحیح است؟

(۱) اسکندر در نبردهای گرانیکوس، ایسوس و گوگمل، سپاه هخامنشی را شکست داد و سپس بابل، یکی از پایتخت‌های هخامنشی را تصرف کرد.

(۲) پس از رسیدن اسکندر به تخت جمشید، داریوش سوم به مقابله با او برآمد، اما در نبرد گوگمل شکست خورد و گریخت.

(۳) در آستانه حمله اسکندر به ایران، داریوش سوم، آخرین پادشاه هخامنشی در نزدیکی دامغان کنونی به قتل رسید.

(۴) اسکندر پس از تسخیر شوش و در هم شکستن مقاومت آریوبرزن، به تخت جمشید رسید و آن را به آتش کشید.

۱۴۴- کدام گزاره‌ها، عبارت زیر را به نادرستی کامل نمی‌کند؟

«نمی‌توان گفت که اگر خسرو پرویز، حکومت لخمیان به مرکزیت حیره را از بین نمی‌برد،»

(الف) توده مردم مقاومت جدی‌تری در برابر حمله اعراب مسلمان بروز می‌دادند.

(ب) اعراب مسلمان، انگیزه چندانی برای حمله به سرزمین ایران پیدا نمی‌کردند.

(ج) امکان دفاع از مرزهای جنوب غربی ایران در برابر هجوم اعراب مسلمان بیشتر بود.

(د) دستبرد اعراب به حاشیه جنوبی خلیج فارس کم‌تر می‌شد یا از بین می‌رفت.

۴ (۴) ب - ج

۳ (۳) الف - ب

۲ (۲) الف - د

۱ (۱) ج - د

۱۴۵- با توجه به تاریخ حکومت ساسانی و اقدامات پادشاهان این دوره، توالی رویدادهای ذکرشده، در کدام گزینه به درستی بیان شده است؟

(الف) بیشتر افرادی را که ممکن بود وارث تاج و تخت شوند، کشت.

(ب) به سبب همراهی با مزدک برکنار شد.

(ج) باب‌المندب و خلیج عدن را به تسلط خود درآورد.

(د) از رقیب دیرینه ساسانی‌ها برای دستیابی به تاج و تخت کمک گرفت.

(۱) «ب» بر «الف» و «د» بر «ج» مقدم است. (۲) «د» بر «ب» و «ج» بر «الف» مقدم است.

(۳) «الف» بر «ج» و «ب» بر «د» مقدم است. (۴) «ب» بر «ج» و «د» بر «الف» مقدم است.

۱۴۶- با توجه به تاریخ حکومت‌های ایران باستان، کدام گزینه درباره سلسله‌مراتب و چگونگی تشکیلات اداری و سیاسی (الف) و سپاه و

جنگ‌افزارهای این حکومت‌ها (ب) درست است؟

(۱) در مورد «ب»، جایگاه پیاده‌نظام در اقدامات نظامی، برای هر سه حکومت هخامنشی، اشکانی و ساسانی یکسان بود و از اقوام غیرایرانی تشکیل می‌شد.

(۲) اشکانیان در هر دو مورد «الف» و «ب» به شیوه هخامنشیان عمل می‌کردند.

(۳) در مورد «الف»، هخامنشیان و ساسانیان تقریباً مشابه و متفاوت از اشکانیان بودند.

(۴) در مورد «ب» ساسانیان برخلاف هخامنشیان و اشکانیان، در کنار سواره‌نظام و پیاده‌نظام، از نیروی دریایی هم در اقدامات نظامی خود استفاده می‌کردند.

۱۴۷- با توجه به وضعیت گروه‌ها و طبقات اجتماعی در دوره اشکانیان (۱) و ساسانیان (۲)، کدام گزینه درباره عبارت‌های زیر صحیح است؟

(الف) جامعه به دو گروه حاکم و توده مردم تقسیم می‌شد و گروه حاکم نیز دو دسته داشت.

(ب) طبقه توده مردم شامل کشاورزان، شبانان، صاحبان حرف و صنایع و بازرگانان بودند.

(ج) تحرک اجتماعی و رفتن از طبقه‌ای به طبقه دیگر، ممنوع یا بسیار دشوار بود.

(د) طبقه فرادست یا حاکم، گسترش چشمگیری یافت و در درون خود، مراتب و درجات متفاوتی یافت.

(۱) «الف»، «ج» و «د» مربوط به (۲) و «ب» به (۱) اختصاص دارد.

(۲) «الف» و «ب» از وجوه اشتراک (۱) و (۲) و «د» مختص (۲) است.

(۳) «ب» و «د» مرتبط با (۱) و «الف» و «ج» مختص (۲) است.

(۴) «د» برخلاف «ب» مختص (۲) و «الف» و «ج» از وجوه اشتراک (۱) و (۲) است.

۱۴۸- با توجه به دلایل وقوع جنبش مزدک، کدام گزاره‌ها عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

«می‌توان گفت که پیروزی جنبش مزدک می‌توانست منجر به شود.»

(الف) تغییر در ساختار نظام فرهنگی و تصرف مراکز فرهنگی و آموزشی توسط طبقه فرودست

(ب) سلب قدرت سیاسی و نظامی از طبقه حاکم و واگذاری آن به توده مردم

(ج) برقراری عدالت و برابری عمومی در بهره‌مندی از دارایی‌ها و امکانات زندگی

(د) تغییر در چگونگی توزیع اراضی میان طبقات مختلف اجتماعی

(۱) الف - د (۲) ب - ج (۳) الف - ب (۴) ج - د

۱۴۹- حکومت اشکانی در اوایل قرن میلادی، در پی به سستی گرایید.

(۱) سوم - جنگ‌های پیاپی با امپراتوری روم در مرزهای غربی و درگیری‌های نظامی در مرزهای شرقی

(۲) سوم - نافرمانی حاکمان محلی و شیوه حکومت ملوک طوایفی

(۳) چهارم - شیوه حکومت ملوک طوایفی و درگیری با امپراتوری روم در مرزهای غربی

(۴) چهارم - رقابت با رومی‌ها بر سر تسلط بر ارمنستان و مرزهای سوریه

۱۵۰- کتاب «مادیان هزار دادستان» به چه منظور، منبع ارزشمندی محسوب می‌شود و به چه زبانی گردآوری شده است؟

(۱) قوانین و محاکمات عصر هخامنشی - پهلوی

(۲) تشکیلات قضایی عصر ساسانی - بابلی

(۳) نظام حقوقی و دادرسی دوره ساسانی - پهلوی

(۴) قضاوت و دادرسی در دوره هخامنشی - بابلی

زوج درس ۲

تاریخ (۲) (سؤالات ۱۵۱ تا ۱۶۰)

۱۵۱- چه تعداد از عبارت‌های زیر را می‌توان به عنوان ویژگی‌های مشترک سلسله‌های سامانی و آل‌بویه مطرح کرد؟

«رونق و شکوفایی علمی و فرهنگی - گسترش سنت زیارت - استقرار نظام دیوانی منسجم و منظم - رشد چشمگیر کشاورزی، تجارت و

صنعت - حمایت مادی و معنوی امیران و وزیران از عالمان - اوج گرفتن زبان و ادب فارسی»

(۱) ۵ (۲) ۴ (۳) ۶ (۴) ۳

۱۵۲- کدام عبارت‌ها درباره آثار و پیامدهای سیاسی - اجتماعی ظهور حکومت‌های ایرانی در سده‌های سوم تا پنجم هجری صحیح است؟

(الف) کاهش شدت آشوب‌ها و جنبش‌های سیاسی، اجتماعی و مذهبی

(ب) رشد چشمگیر کشاورزی، تجارت و صنعت و آبادانی

(ج) کاهش و زوال تدریجی سلطه سیاسی - نظامی خلفای عباسی بر ایران

(د) توسعه تجارت در مسیرهای زمینی و دریایی

(۱) الف - ب (۲) ج - د (۳) ب - د (۴) الف - ج

۱۵۳- در یک موقعیت فرضی، فردی که در سال‌های ۴۱۰ تا ۴۷۰ قمری زیست، نمی‌توانست شاهد بوده باشد.

(۱) پیروزی آل‌بارسلان سلجوقی در برابر سپاهیان امپراتوری روم شرقی در ملازگرد

(۲) شکست غزنوی‌ها در نبرد دندانقان و پایان سلطه آن‌ها بر خراسان

(۳) دریافت لقب «سلطان رکن‌الدوله» توسط طغرل سلجوقی از سوی خلیفه عباسی

(۴) پیروزی تکش خوارزمشاه بر آخرین سلطان سلجوقی

۱۵۴- کدام گزاره‌ها، عبارت زیر را به نادرستی کامل نمی‌کند؟

«نمی‌توان گفت که در عصر غزنوی، دوره سلجوقی»

(الف) هم‌چون - اصلی‌ترین فعالیت اقتصادی مردم ایران، کشاورزی بوده است.

(ب) برخلاف - موقعیت اقتصادی و اجتماعی دهقانان، دچار زوال شد.

(ج) هم‌چون - مقامات حکومتی به اختلافات و درگیری‌های فرقه‌ای دامن می‌زدند.

(د) برخلاف - تشکیلات دیوانی و نظام اداری وجود نداشت.

(۱) ب - د (۲) الف - ج (۳) الف - ب (۴) ج - د

1) λ 2) λ 3) λ 4) λ

[illegible]

تجارب

[illegible]

۱۶۲- شهر «الف» در ۹۰ درجه غربی و شهر «ب» در ۱۰۵ درجه شرقی واقع شده‌اند. اختلاف زمان میان این دو شهر، چند ساعت است؟

- (۱) ۶ (۲) ۱۳ (۳) ۷ (۴) ۱۹

۱۶۳- کدام گزینه به ترتیب درست (ص) یا نادرست (غ) بودن هر یک از عبارات زیر را به درستی نشان می‌دهد؟

الف) میان همه مکان‌های واقع بر نصف‌النهارهای مختلف، همواره اختلاف زمانی وجود دارد، به طوری که در یک کشور، زمان واقعی دو شهر مجاور، متفاوت است.

ب) با توجه به حرکت زمین از شرق به غرب، نقاط قرارگرفته روی نصف‌النهارهای شرقی، زودتر از نقاط قرارگرفته روی نصف‌النهارهای غربی، در مقابل خورشید قرار می‌گیرند.

ج) می‌توان گفت که پیدایش ساعت هماهنگ جهانی و GPS از پیامدهای توسعه گسترش حمل و نقل در جهان بوده است.

- (۱) غ - ص - غ (۲) ص - غ - ص (۳) ص - غ - غ (۴) ص - ص - ص

* با توجه به مفروضات زیر، به سؤالات ۱۶۴ تا ۱۶۸ پاسخ دهید.

- طول جغرافیایی شهر A: ۱۲۰ درجه غربی

- طول جغرافیایی شهر B: ۴۵ درجه شرقی

- طول جغرافیایی شهر C: ۱۰۵ درجه شرقی

۱۶۴- کدام عبارت‌ها درست است؟

الف) اختلاف ساعت شهر A با شهر B، کم‌تر از اختلاف ساعت آن با شهر C است.

ب) شهر B حدود ۳- ساعت از گرینویچ، عقب‌تر است.

ج) شهر A نسبت به شهر C، به خط روزگردان نزدیک‌تر است.

د) شهر B زودتر از شهر C، طلوع خورشید را دیده است.

- (۱) الف - ج (۲) ب - د (۳) الف - ب (۴) ج - د

۱۶۵- اگر در شهر A، ساعت ۸:۱۵ صبح باشد، در شهر C، حدوداً ساعت چند است؟

- (۱) ۵ عصر (۲) ۳ عصر (۳) ۷ شب (۴) ۱۱ شب

۱۶۶- فردی که ساکن شهر B است، قصد دارد که با فرد دیگری که ساکن شهر A است، رأس ساعت ۱۷ به وقت شهر A، تماس بگیرد. او باید چه ساعتی به وقت محلی خود، با فرد ساکن در شهر A تماس بگیرد؟

- (۱) ۴ (۲) ۱۱ (۳) ۹ (۴) ۲۳

۱۶۷- چنانچه شهر D در غرب شهر B قرار گرفته و حدود ۸۸ دقیقه با آن اختلاف زمانی داشته باشد، طول جغرافیایی شهر D حدوداً چقدر است؟

- (۱) ۶۵ درجه غربی (۲) ۲۰ درجه شمالی (۳) ۶۵ درجه جنوبی (۴) ۲۰ درجه شرقی

۱۶۸- فردی از شهر C در ساعت ۱۱ شب به وقت محلی خود، قصد سفر به شهر A را دارد. او باید

(۱) ساعت خود را ۱۵ ساعت به عقب کشیده و یک روز از تقویم کم کند.

(۲) بدون تغییر دادن تقویم، ساعت خود را روی عدد ۱۵ تنظیم کند.

(۳) ساعت خود را روی عدد ۸ تنظیم کند، اما لازم نیست در تقویم، تغییری اعمال کند.

(۴) ساعت خود را ۸ ساعت به جلو کشیده و یک روز به تقویم اضافه کند.

۱۶۹- مهم‌ترین کاربرد همه گیرنده‌های جی پی اس، کدام است؟

(۱) طراحی نقشه شهرها و مکان‌های مختلف (۲) نقشه‌برداری از طرح‌های عمرانی و عملیات امداد و نجات

(۳) تعیین موقعیت جغرافیایی مکان‌ها و زمان مورد نظر (۴) ارسال سیگنال‌های حاوی اطلاعات به سراسر زمین

۱۷۰- با توجه به عبارت‌های زیر، کدام گزینه، گزاره زیر را به نادرستی کامل نمی‌کند؟

«نمی‌توان گفت که مورد، از جمله قابلیت‌های GPS یا سامانه»

الف) بازیابی و مشاهده لایه‌های مختلف اطلاعات

ب) نمایش طول و عرض جغرافیایی مکان‌ها

ج) امکان انجام محاسبات ریاضی و آماری

د) دسترسی به نقشه شهرها و مکان‌های مختلف

(۱) «د» برخلاف «الف» - موقعیت‌یاب جهانی، است.

(۳) «ب» هم چون «د» - موقعیت‌یاب جهانی، نیست.

(۲) «ج» هم چون «د» - اطلاعات جغرافیایی، نیست.

(۴) «ج» برخلاف «الف» - اطلاعات جغرافیایی، است.

توجه: داوطلب گرامی، لطفاً از بین سؤالات زوج درس ۱ (جغرافیای ایران، شماره ۱۷۱ تا ۱۸۰) و زوج درس ۲ (جغرافیا ۲، شماره ۱۸۱ تا ۱۹۰)، فقط یک سری را به انتخاب خود پاسخ دهید.

جغرافیای ایران (سؤالات ۱۷۱ تا ۱۸۰)

۱۷۱- کدام گزینه، عبارت زیر را به نادرستی کامل نمی‌کند؟

«می‌توان گفت که موجب شده که در ایران، رودهای شرقی از رودهای غربی، کم‌آب‌تر باشد.»

- (۱) نوع ناهمواری‌ها و جهت قرارگیری آن‌ها
- (۲) پراکندگی زمانی بارش‌ها و تمرکز آن‌ها در دوره سرد سال
- (۳) سرچشمه گرفتن رودهای نیمه غربی از کانون‌های آبگیر فصلی و اتفاقی
- (۴) تغذیه رودهای متعدد از یک کانون آبگیر مشترک

۱۷۲- کدام گزینه منطبق بر عبارت زیر است؟

«کارون، پرآب‌ترین و طولانی‌ترین رودی است که به خلیج فارس می‌ریزد.»

- (۱) سرچشمه رودهای متعددی در حوضه آبریز است.
- (۲) از کانون‌های آبگیر فصلی، سرچشمه می‌گیرد.
- (۳) در حوضه‌های آبریز داخلی جریان دارد.
- (۴) منطبق با شکل زمین و شیب ناهمواری‌ها جاری می‌شود.

۱۷۳- با توجه به گزاره‌های «الف» و «ب»، کدام گزینه، عبارت زیر را به نادرستی کامل نمی‌کند؟

«می‌توان گفت که «الف»: و «ب»:»

الف) کانون آبگیری که حداقل در ۸ ماه از سال بارش دارد.

ب) دریاچه‌هایی که در فصول پربارش، وسعت بیشتری پیدا می‌کنند.

- (۱) جزء کانون‌های آبگیر دائمی است - دریاچه مهرلو در فارس و مسیله در قم، از این دسته است.
- (۲) بیش از ۵۰۰ میلی‌لیتر در سال بارش دارد - اغلب در نیمه غربی کشورمان قرار دارند.
- (۳) سرچشمه رودهای متعددی است - در ماه‌های گرم و یا در سال‌های کم‌بارش، به شکل باتلاق و شوره‌زار درمی‌آیند.
- (۴) بدون توجه به میزان بارش و زمان آن، جزء کانون‌های آبگیر فصلی است - تحت تأثیر عامل تخییر قرار دارند.

۱۷۴- کدام گزینه به ترتیب درست (ص) یا نادرست (غ) بودن هر یک از عبارت‌های زیر درباره «پراکندگی جمعیت در ایران و عوامل مؤثر بر آن» را

به درستی نشان می‌دهد؟

الف) نقشه پراکندگی جمعیت ایران، پیوسته در حال تغییر است.

ب) در دهه‌های اخیر، نقش عوامل طبیعی در پراکندگی جمعیت، افزایش یافته است.

ج) حمل و نقل، سرمایه‌گذاری دولت‌ها و سابقه تاریخی، از عوامل انسانی اثرگذار بر پراکندگی جمعیت به شمار می‌رود.

(۱) ص - غ - ص (۲) ص - ص - غ (۳) ص - غ - غ (۴) غ - ص - ص

۱۷۵- برنامه‌ریزان برای تحقق چه تعداد از اهداف زیر، از اطلاعات مربوط به آمارهای سنی و جنسیتی جمعیت، کمک می‌گیرند؟

«بهبود وضعیت سالمندان - امنیت ملی - ایجاد فرصت‌های تحصیلی - ارتقای سطح سلامت جامعه - تأمین شغل برای حال و آینده - تحقق

برنامه‌های تأمین اجتماعی»

(۱) ۶ (۲) ۵ (۳) ۴ (۴) ۳

۱۷۶- با توجه به ویژگی‌های ذکرشده برای کشورهای «الف» و «ب»، کدام گزینه صحیح است؟

- کشور «الف»: تعداد جمعیت ۱ تا ۲۹ سال در این کشور، کم‌تر از تعداد جمعیت ۳۰ تا ۶۰ سال است.

- کشور «ب»: در این کشور، تعداد جمعیت ۱ تا ۱۵ سال از تعداد جمعیت ۱۶ تا ۳۰ سال بیشتر است.

(۱) کشور «ب» از کشور «الف»، رشد مولید بیشتری دارد.

(۲) در کشور «الف» باید برای جلوگیری از پیری جمعیت، برنامه‌ریزی و اقدام شود.

(۳) در آینده، کشور «ب» از نظر جمعیت فعال اقتصادی، با کمبود مواجه خواهد شد.

(۴) ممکن نیست رشد جمعیت کشور «ب» ناشی از گسترش بهداشت و واکسیناسیون باشد.

۱۷۷- کدام گزاره یا گزاره‌ها، عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

«به طور کلی می‌توان گفت که مهاجرت‌های داخلی از روستاها به شهرها،.....»

(الف) شهرها و روستاها را به ترتیب به نواحی مهاجرفرست و مهاجرپذیر می‌کند.

(ب) منجر به افزایش قیمت زمین و مسکن و تخریب فرهنگ در نواحی شهری و روستایی می‌شود.

(ج) باعث از دست دادن نیروی کار فعال در روستاها و افزایش جمعیت فعال اقتصادی در شهرها می‌شود.

(د) رشد طبیعی و رشد مطلق جمعیت را در سکونتگاه‌های شهری برخلاف نواحی روستایی تغییر می‌دهد.

(۴) الف - د

(۳) فقط ج

(۲) ب - ج

(۱) فقط ب

۱۷۸- چنانچه اطلاعات ما درباره کشورهای «الف»، «ب»، «ج» و «د» معطوف به جدول زیر باشد؛ کدام گزینه به طور قطع، صحیح است؟ (اعداد به درصد هستند).

کشور	(الف)	(ب)	(ج)	(د)
میزان رشد مطلق جمعیت	۰/۴	۱/۹	۲/۲	۲/۵
میزان رشد طبیعی جمعیت	۰/۸	۱/۴	۱/۶	۳/۵

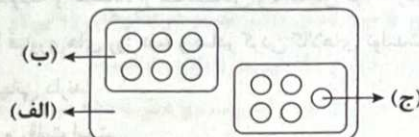
(۱) به ترتیب کشورهای «د» و «الف» بیشترین و کمترین میزان موالید را دارند.

(۲) به ترتیب کشورهای «د» و «الف» کمترین و بیشترین میزان مرگ و میر را دارند.

(۳) کشورهای «ب» و «ج» مهاجرفرست و کشورهای «الف» و «د» مهاجرپذیر هستند.

(۴) کشورهای «الف» و «د» مهاجرفرست و کشورهای «ب» و «ج» مهاجرپذیر هستند.

۱۷۹- با توجه به تقسیمات کشوری در عصر ساسانی، کدام گزینه منطبق بر طرح‌واره زیر است؟

(۱) در صورتی که «ب» تسوج باشد، به ترتیب «الف» و «ج» سرزمین و خوره است.

(۲) چنانچه «الف» خوره باشد، «ب» تسوج و «ج» رستاک است.

(۳) در صورتی که «الف» رستاک باشد، «ب» خوره و «ج» تسوج است.

(۴) چنانچه «الف» یک ایالت باشد، به ترتیب «ب» و «ج» تسوج و رستاک است.

۱۸۰- کدام عبارت‌ها درباره «دهستان» به عنوان یکی از واحدهای تقسیمات کشوری در ایران، درست است؟

(الف) از نظر تشکیلات اداری، تابع واحدی است که توسط بخشدار اداره می‌گردد.

(ب) واحد مبدأ تقسیمات کشوری با ویژگی‌های جغرافیایی همگن است.

(ج) از به هم پیوستن چند روستا، مکان و احیاناً شهر همجوار تشکیل می‌شود.

(د) به عنوان محیطی همگن، امکان خدمات‌رسانی در شبکه‌ای واحد را فراهم می‌سازد.

(۴) الف - د

(۳) ب - ج

(۲) ب - د

(۱) الف - ج

زوج درس ۲

جغرافیا (۲) (سؤالات ۱۸۱ تا ۱۹۰)

۱۸۱- کدام گزینه با تصویر زیر، به لحاظ مفهومی، ارتباط بیشتری دارد؟

(۱) زبان، از مهم‌ترین شاخص‌های فرهنگی است که نواحی فرهنگی را ایجاد می‌کند.

(۲) برای افرادی که به آن تکلم می‌کنند، هویت فرهنگی ایجاد می‌کند.

(۳) نظامی از ارتباطات است که در آن، معنی الفاظ را فقط افرادی که در آن مشترک‌اند، درک می‌کنند و برای گروه دیگر، معنایی ندارد.

(۴) خانواده زبانی، به گروه بزرگی از زبان‌ها گفته می‌شود که یک ریشه اصلی دارند.

۱۸۲- کدام گزینه به ترتیب منطبق بر موارد «الف»، «ب»، «ج» و «د» در طرح‌واره زیر است؟

« با کشف سرزمین‌های نو، (الف)، زبان انگلیسی در (ب) گسترش یافت و استعمار این سرزمین‌ها موجب (ج) و (د) شد. »

(۱) پخش فرهنگی غیرمستقیم - استرالیا و نیوزیلند - کاهش تنوع زبانی در آن‌جا - افزایش تعداد انگلیسی‌زبانان

(۲) پخش فرهنگی مستقیم - آمریکای شمالی - افزایش تنوع زبانی در آن‌جا - از میان رفتن زبان‌های بومی و محلی

(۳) نوع دوم پخش فرهنگی - آمریکای شمالی - از میان رفتن زبان‌های بومی و محلی - کاهش تنوع زبانی

(۴) تماس مستقیم مردم - استرالیا و نیوزیلند - گسترش زبان انگلیسی - تغییر در نواحی زبانی

۱۸۳- کدام گزینه، عبارت زیر را به نادرستی کامل نمی‌کند؟

«فعالیت‌های نوع اول و دوم اقتصادی»

(۱) به ترتیب، مستقیم و غیرمستقیم با استخراج مواد خام از طبیعت سروکار دارند و به طور مشترک، پیش از سال ۱۹۸۰ نیز در تقسیم‌بندی فعالیت‌های اقتصادی قرار داشتند.

(۲) به طور مشترک، در رفع نیازهای بشر عمل می‌کنند و به ترتیب، به سرمایه‌گذاری‌های بسیار و اندک نیاز دارند.

(۳) به ترتیب، به حفظ تعادل در محیط طبیعی و تغییر شکل منابع اولیه منجر می‌شوند و به طور مشترک، به دو شیوه معیشتی و تجاری انجام می‌شوند.

(۴) به طور مشترک، ایجاد شرکت‌های چندملیتی در به رونق رسیدن آن‌ها کمک کرده است و به ترتیب، در کشورهای کم‌تر توسعه‌یافته و پیشرفته انجام می‌شوند.

۱۸۴- عبارت زیر، با کدام یک از ویژگی‌های مهم «صنایع نو» ارتباط بیشتری دارد؟

«تولیدکنندگان گوشی‌های تلفن همراه، هر ساله، گزینه‌های جدیدی به مدل‌های قبلی اضافه می‌کنند.»

(۱) این صنایع عمدتاً بر محور فناوری پیشرفته و استفاده از متخصصان و محققان قرار دارند.

(۲) این صنایع ناگزیر به برقراری ارتباط با فناوری‌های روز دنیا و صادر کردن کالاهای تولیدشده به دیگر کشورهای جهان‌اند.

(۳) این صنایع، نقش مهمی در اقتصاد جهانی دارند.

(۴) پیشرفت این صنایع بر مبنای نوآوری و رقابت است.

۱۸۵- در رابطه با مهم‌ترین نواحی صنعتی جهان، چه تعداد از گزاره‌های داده‌شده، عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

«در ناحیه مشرق، جنوب و جنوب شرقی آسیا»

(الف) چین در دو دهه اخیر در زمینه صنعت، به رشد قابل ملاحظه‌ای دست یافته است.

(ب) هند، به ویژه در ناحیه کلکته و بمبئی، از نظر توسعه صنعت، اهمیت جهانی یافته است.

(ج) کره جنوبی و سنگاپور در چند دهه اخیر، به تولیدکنندگان و صادرکنندگان مهم کالاهای صنعتی در جهان تبدیل شده‌اند.

(د) ناحیه رور در ژاپن، از مهم‌ترین نواحی صنعتی در این بخش از جهان است.

(۱) ۴ (۲) ۳ (۳) ۲ (۴) ۱

۱۸۶- کدام گزینه، عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

«اقتصاد کشورهای عضو «اوپک» غالباً مبتنی بر است و این کشورها به منظور، این سازمان را تشکیل داده‌اند.»

(۱) صدور مواد اولیه و خام - جلوگیری از آسیب‌پذیری ناشی از کاهش قیمت نفت در بازار جهانی

(۲) تولید منابع انرژی و معدنی - کاهش مالیات‌ها و تعرفه‌های گمرکی در بین خودشان

(۳) صدور انواع کالاهای کارخانه‌ای - دفاع از منافع خود

(۴) تولید کالا همراه با فناوری‌های نوین - حمایت از بخش‌های تولیدی داخلی و کاهش واردات

۱۸۷- با توجه به عبارت‌های زیر، کدام گزینه به مفهوم درستی اشاره دارد؟

(الف) در کنار مزارع غله تجاری، معمولاً کارخانه‌هایی ایجاد می‌شوند که در اصطلاح به آن‌ها «کشت و صنعت» می‌گویند.

(ب) امروزه شرکت‌های بزرگ چندملیتی، صاحبان اغلب مزارع تک‌محصولی تخصصی (پلاتیشن‌ها)، هستند.

(۱) مورد «الف» علاوه بر ایفای نقش در فعالیت‌های اقتصادی نوع سوم، همانند مورد «ب» بر فعالیت‌های نوع دوم اقتصادی نیز تمرکز دارند.

(۲) بخش مرکزی هر دو مورد «الف» و «ب» در کشورهای پیشرفته صنعتی قرار گرفته و شعبه‌های آن در سایر نواحی نیز ایجاد شده است.

(۳) مورد «الف» برخلاف «ب» توسط سرمایه‌داران اروپایی و آمریکایی در کشورهای صنعتی تأسیس شده‌اند.

(۴) پراکندگی مورد «ب» در سطح جهان نسبت به مورد «الف» کم‌تر بوده و در نزدیکی سواحل دریاها واقع شده‌اند.

۱۸۸- مناطق آزاد تجاری، با چه هدفی ایجاد می‌شوند؟

- (۱) ممنوع کردن واردات برخی کالاها
- (۲) تعرفه‌های تجاری بین کشورهای منطقه
- (۳) توسعه صادرات یک کشور و رونق اقتصادی آن
- (۴) افزایش حجم واردات کالاهای صنعتی

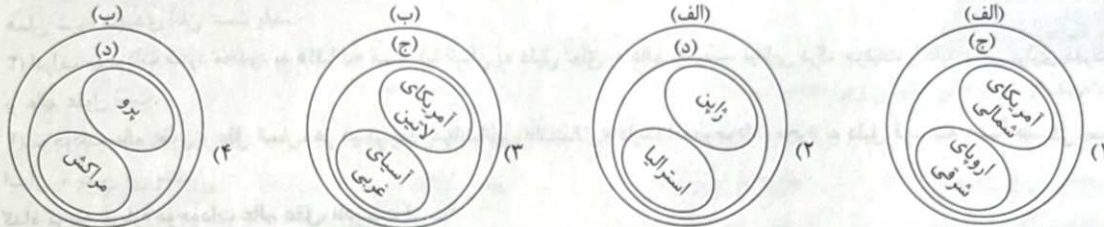
۱۸۹- با توجه به عبارت‌های زیر، کدام نمودار به درستی ترسیم شده است؟

(الف) قانون‌های سلطه اقتصادی بر جهان هستند.

(ب) عمدتاً صادرکننده مواد اولیه هستند.

(ج) از صنایع نو و خدمات پیشرفته، فناوری بالا و نیروی متخصص برخوردارند.

(د) با کمبود نیروی کار ماهر و متخصص و تجهیزات لازم برای توسعه صنعتی مواجه‌اند.

۱۹۰- در خصوص دو کشور ایالات متحده آمریکا (۱) و استرالیا (۲) و با توجه به عبارت‌های زیر، کدام گزینه صحیح است؟

(الف) استفاده از نیروی کار ارزان قیمت کشورهای پیرامون، از طریق سرمایه‌گذاری یا توسعه شرکت‌های چندملیتی

(ب) برخورداری از زیرساخت‌های مناسب برای توسعه اقتصادی مانند حمل و نقل پیشرفته

(ج) تولید بخش عمده گندم و ذرت جهان و وجود مراکز عمده دامداری تجاری

(د) کاهش زبان‌های بومی و محلی در این کشور، تحت تأثیر تغییر در الگوهای زبانی در عصر اکتشافات جغرافیایی

(۱) عبارت‌های «ب» و «د» به ترتیب در مورد (۱) و (۲) درست و نادرست است.

(۲) عبارت «الف» و «ج» به طور مشترک، در مورد (۱) و (۲) درست و عبارت «د» در مورد (۱) نادرست است.

(۳) عبارت «الف» و «ب» برخلاف «ج» و «د» برای هر دو کشور (۱) و (۲) درست است.

(۴) عبارت «ب» و «د» به طور مشترک در مورد (۱) و (۲) درست و عبارت «ج» در مورد (۱) درست است.

فلسفه و منطق

فلسفه (۲)

۱۹۱- کدام گزینه، توصیف درستی از جایگاه «عقل» و «خرد» در اندیشه ایرانیان پیش از باستان ارائه می‌دهد؟

(۱) ایران، اولین قانون عقل‌گرایی و خردورزی در جهان باستان محسوب می‌شود.

(۲) در این دوره، عقل استدلالی و عقل متعالی، هر دو در یک معنا به کار می‌رفتند.

(۳) نخستین آفریده خداوند را «مژده» نامیده بودند که جهان را با «عقل» رهبری می‌کند.

(۴) هر دو کارکرد استدلالی و متعالی عقل در این دوره، مورد بحث اندیشمندان قرار گرفته بود.

۱۹۲- در مواجهه با جریان فکری دوم که فلسفه و منطق را به بهانه «منشأ غیراسلامی» طرد می‌کردند، کدام گزاره دقیق‌ترین تبیین را در دفاع از علوم عقلی ارائه می‌دهد؟

(۱) دانش فلسفه، تلاشی برای «تقلید از فیلسوفان نامدار» نیست؛ بلکه چون میراثی مشترک میان ملل مختلف است، معتبر بوده و بهره‌گیری از آن، بدون نقد و بررسی آرای پیشینیان، فاقد اعتبار علمی است.

(۲) فلسفه به مثابه «بحث استدلالی درباره حقیقت اشیا»، ماهیتی جهان‌شمول دارد؛ لذا داوری در باب درستی یا نادرستی آن باید بر مدار «قوت استدلال» باشد، نه «هویت تاریخی و جغرافیایی» گوینده.

(۳) اگرچه خاستگاه فلسفه، یونان است، اما به دلیل دعوت متون دینی به تفکر، می‌توان محتوای آن را حتی اگر با عقاید اسلامی ناسازگار باشد، به عنوان محتوای یقینی ذهن، پذیرفت.

(۴) مخالفت با فلسفه ناشی از نادیده گرفتن سهم ایرانیان در تولید دانش است؛ زیرا هر شاخه از معرفت متعلق به نژاد خاصی است و نمی‌توان آن را به یونانیان محدود کرد.

- ۱۹۳- با توجه به تمثیل «آفتاب و چشم» در بیان فارابی، کدام گزاره، نسبت «عقل فعال» با «عقل انسانی» را توضیح می‌دهد؟
- (۱) عقل فعال شرط فعلیت‌یابی عقل انسان است و بدون آن، ادراک معقولات کلی تحقق نمی‌یابد.
 - (۲) عقل فعال، در واقع همان عقل دهم است و کارش، تولید ادراک‌های شناختی برای انسان است.
 - (۳) عقل فعال، جانشین عقل انسان است؛ پس ادراک‌ها در خود عقل فعال واقع می‌شود، نه در انسان.
 - (۴) عقل فعال فقط واسطه فیض تکوینی عالم طبیعت است و در شناخت انسان نقشی ندارد.
- ۱۹۴- در دیدگاه فیلسوفان مسلمان، چه نسبتی میان «نحوه ادراک موجودات عالم عقول» و «غایت معرفتی عقل انسان» برقرار است؟
- (۱) موجودات عالم عقول، حقایق را با «واسطه مفاهیم» درک می‌کنند؛ اما عقل انسان با تربیت نفس می‌تواند از این مرحله عبور کرده و به «اتصال بدون واسطه» با حقایق برسد.
 - (۲) روش ذاتی موجودات عالم عقول «شهود و یافتن» حقایق است؛ عقل انسان نیز اگر به مراحل عالی رشد برسد، می‌تواند علاوه بر «استدلال»، به همان شیوه شهودی آنان دست یابد.
 - (۳) ادراک موجودات مجرد محدود به «کلیات» است؛ اما انسان به دلیل تعلق به عالم طبیعت، توانایی درک جزئیات را دارد و این برتری معرفتی انسان بر عالم عقول است.
 - (۴) موجودات عالم عقول و عقل انسان، هر دو در آغاز تنها توانایی «استدلال» دارند؛ اما موجودات مجرد به دلیل قرب به مبدأ هستی، سریع‌تر از انسان به یقین می‌رسند.
- کدام گزینه درباره موجودات عالم عقل، نادرست است؟
- (۱) حقیقت وجودی آن‌ها، مجرد از ماده است و هیچ‌یک از ویژگی‌های جسمانی را ندارند.
 - (۲) آن‌ها در سلسله مراتب هستی، واسطه فیض خداوند به عوالم دیگر (از جمله طبیعت) هستند.
 - (۳) عقل اول، نخستین مخلوق خداوند است و سایر عقول متعالی، از طریق عقل اول پدید آمده‌اند.
 - (۴) تنها علم عقل اول به ذات خداوند، بی‌واسطه است و سایر عقول به صورت باواسطه به خداوند علم دارند.
- ت «غیر این عقلی تو، حق را عقل هاست / که بدان تدبیر اسباب سماست» دقیقاً به کدام یک از مبانی هستی‌شناختی فیلسوفان مسلمان اشاره دارد؟
- (۱) عقل انسان، تنها ابزار شناخت نیست و خداوند عقلی برتر آفریده که وظیفه مدیریت جهان هستی را بر عهده دارند.
 - (۲) عقل استدلالی انسان، ناتوان از درک حقایق آسمانی است و تنها «عقل فعال» می‌تواند اسرار آسمان‌ها را تدبیر و آشکار کند.
 - (۳) خداوند برای تدبیر امور زمین و آسمان، عقل انسان را به گونه‌ای آفریده که بتواند بر همه حقایق جهان هستی مسلط شود.
 - (۴) عقل‌های انسانی متکثرند و هر عقلی، مسئول تدبیر بخشی از عالم طبیعت است تا نظم نهایی در جهان هستی پیاده شود.
- ظومه معرفت‌شناسی فیلسوفان مسلمان، کدام گزاره درباره «اعتبار روش شناختی» ابزارهای عقل و نسبت آن با «هویت وجودی انسان» صادق است؟
- (۱) تبار روش‌هایی چون «استدلال تجربی» و «برهان عقلی محض»، ذاتی و مطلق است و عقل در استفاده از آن‌ها، نیازی به هیچ‌گونه معیار بیرونی و ودیت موضوعی ندارد.
 - (۲) بن، «فرزند دلیل» است؛ بدین معنا که تبعیت از برهان نه یک فضیلت اخلاقی، بلکه «مقوم ذات انسانی» است و عدول از آن، مساوی با تنزل وجودی انسانیت است.
 - (۳) «تمثیل» و «برهان» هر دو ابزار عقل‌اند، اما فیلسوفان مسلمان تنها «برهان عقلی محض» را معتبر می‌دانند و سایر روش‌ها را فاقد ارزش می‌شمارند.
 - (۴) «ما فرزندان دلیل هستیم» بیانگر رویکردی شک‌گرایانه است که در آن، هیچ عقیده‌ای (حتی باورهای دینی) بدون واریسی مجدد استدلالی، و استقرار در ذهن را ندارد.
- هر یک از گزاره‌ها و توصیفات زیر با کدام مرتبه از «مراحل رشد عقل» مرتبط است؟
- (۱) این که «سلب و ایجاب» در یک موضوع واحد و در زمان واحد، جمع نمی‌شوند.
 - (۲) حرکت وضعی و انتقالی زمین» از طریق رصد های نجومی و محاسبات ریاضی
 - (۳) ادی که هنوز هیچ دانشی ندارد، اما دارای «استعداد محض» برای پذیرش صور علمی می‌باشد.
- ۲) عقل بالمستفاد - عقل هیولایی
عقل بالمستفاد - عقل بالقوه
۴) عقل هیولایی - عقل بالفعل - عقل بالملکه
- ل عقل انسان»، کدام گزاره درباره نسبت میان «مراتب درونی عقل» و «عقل فعال» صادق است؟
- (۱) درک بدیهیات، نیازی به عقل فعال ندارد؛ اما عقل بالفعل برای استنتاج قضایای نظری، نیازمند افاضه نورانی از جانب عقل فعال است.
 - (۲) انسان (از هیولایی تا بالمستفاد) برای خروج از قوه به فعل، نیازمند افاضه عقل فعال هستند؛ همان‌طور که چشم برای دیدن هر به دور) نیازمند نور خورشید است.
 - (۳) مرحله «عقل بالمستفاد» وارد عمل می‌شود تا حقایق را بدون واسطه مفاهیم، به نفس نشان دهد؛ اما مراحل پیشین، حاصل ت.
 - (۴) عقل فعال، مانند نسبت «ماده به صورت» است؛ یعنی عقل فعال به عنوان صورت نهایی، با عقل انسان متحد شده و او را و آسمانی می‌کند.

- ۲۰۰- در تحلیل رابطه «ایمان و تعقل» از دیدگاه فیلسوفان مسلمان، کدام گزاره، دقیق‌تر بیانگر مبنای «حجیت معرفتی» است؟
 (۱) ارزش ایمانی هر فرد، تابع «پیچیدگی برهان» است؛ لذا ایمان فیلسوفان که بر براهین دقیق استوار است، ماهیتاً با ایمان عوام متفاوت و برتر است.
 (۲) ایمان تهی از پشتوانه عقلی، در معرض زوال است؛ اما «شکل استدلال» برای همه یکسان نیست و حجت هر کس متناسب با «ظرفیت وجودی» او تعریف می‌شود.
 (۳) عقل انسان، توانایی فهم تمام حقایق وحیانی را ندارد؛ بنابراین در مسائلی که عقل راهی ندارد، «تقلید از وحی» جایگزین استدلال می‌شود و همان ارزش معرفتی را دارد.
 (۴) شهود عرفانی، تنها راه رسیدن به «یقین حقیقی» است و استدلال عقلی صرفاً مقدمه‌ای برای دفع شبهات است و به خودی خود، ارزش کاشفیت از واقع را ندارد.

منطق

۲۰۱- کدام یک از قیاس‌های اقترانی زیر، معتبر است؟

- (۱) هر الف ب است. (۲) بعضی الف ب است.
 بعضی ب ج نیست. هیچ الف ج نیست.
 بعضی الف ج نیست. بعضی ب ج نیست.
 بعضی الف ج نیست. بعضی ب ج نیست.

۲۰۲- با توجه به استدلال زیر، کدام گزینه جای خالی را به درستی تکمیل می‌کند؟ «قیاس اقترانی‌ای است که»

- بعضی شکل‌ها دایره‌اند. هیچ دایره‌ای مثلث نیست. ∴ بعضی شکل‌ها مثلث‌اند.
 (۱) در آن کمیت نتیجه رعایت نشده است.
 (۲) شرط دوم اعتبار را ندارد.
 (۳) معتبر است.
 (۴) معتبر نیست.

۲۰۳- در استدلال زیر، با کدام یک از مقدمات، قیاس معتبر با نتیجه داده‌شده تشکیل می‌شود؟

-
 هر الف ب است.
 ∴ بعضی ج ب است.
 (۱) بعضی ج الف نیست. (۲) بعضی ج الف است.
 (۳) هیچ الف ج نیست. (۴) بعضی ج ب است.

۲۰۴- با کدام یک از گزینه‌های زیر، یک قیاس معتبر تشکیل می‌شود؟

- «بعضی الف ب است»

 ∴ بعضی ب ج نیست.

- (۱) با عکس مستوی «هر ج ب است»
 (۲) با نقیض «هر ج الف است»
 (۳) با متداخل «بعضی الف ج است»
 (۴) با متضاد «هر الف ج است»

۲۰۵- قیاس اقترانی معتبر متشکل از دو مقدمه «موجبه کلیه» در شکل چهارم و سوم به ترتیب چه نتایجی خواهند داشت؟

- (۱) موجبه کلیه - موجبه کلیه (۲) موجبه جزئیه - موجبه کلیه (۳) موجبه جزئیه - موجبه جزئیه (۴) موجبه کلیه - موجبه جزئیه

۲۰۶- کدام گزینه درباره دو استدلال زیر، مطلب درستی را بیان می‌کند؟

- الف مساوی ج است. ج هم مساوی ب است. ∴ الف مساوی ب است.
 انسان حیوان است. حیوان دارای سم است. ∴ انسان دارای سم است.

- (۱) استدلال اول، یک قیاس اقترانی معتبر است؛ اما در قیاس دوم مغالطه «عدم تکرار حد وسط از لحاظ لفظ» روی داده است.
 (۲) هر دو قیاس اقترانی شکل اول هستند؛ اما استدلال اول برخلاف استدلال دوم، تمام شرایط یک قیاس معتبر را دارا است.
 (۳) هر دو قیاس اقترانی شکل اول هستند؛ اما در استدلال دوم برخلاف استدلال اول، مغالطه اشتراک لفظ روی داده است.

(۴) در استدلال اول، تکرار حد وسط در لفظ رعایت نشده اما نتیجه نادرست در استدلال دوم، ناشی از روی دادن یک مغالطه است.

۲۰۷- به ترتیب نتیجه «موجبه کلیه» و «موجبه جزئیه» از کدام شکل قیاس اقترانی معتبر، می‌تواند به دست آید؟

- (۱) از شکل اول - از شکل سوم، اول و چهارم
 (۲) از شکل سوم و چهارم - از شکل دوم، سوم و چهارم
 (۳) از شکل اول و چهارم - از شکل اول، دوم و سوم
 (۴) از هر چهار شکل - از شکل اول و سوم

۲۰۸- کدام گزینه دربارهٔ کمیّت و کیفیت نتیجهٔ قیاس، مطلب درستی را بیان می‌کند؟

- (۱) تعیین کیفیت نتیجه به کیفیت مقدمات و تعیین سور نتیجه به علامت مثبت گرفتن موضوع مقدمهٔ دوم وابسته است.
- (۲) تعیین سور نتیجه به علامت مثبت و منفی گرفتن موضوع نتیجه و تعیین کیفیت نتیجه به نسبت در مقدمات وابسته است.
- (۳) تعیین کیفیت نتیجه به نسبت در مقدمات و تعیین کمیّت نتیجه فقط به علامت مثبت گرفتن موضوع خود نتیجه وابسته است.
- (۴) تعیین سور نتیجه به علامت منفی و یا مثبت گرفتن موضوع نتیجه در مقدمات و کیفیت نتیجه به کیفیت نسبت در مقدمات وابسته است.

۲۰۹- اگر دو قضیهٔ «بعضی الف ب است» و «هیچ الف ج نیست»، به ترتیب دو مقدمهٔ یک قیاس باشند، کدام گزینه درست است؟

- (۱) در مقدمهٔ دوم، همهٔ مصادیق موضوع و محمول مد نظر نیست.
- (۲) در نتیجهٔ این قیاس، فقط برخی مصادیق موضوع مد نظر است.
- (۳) در نتیجهٔ این قیاس، برخلاف موضوع، همهٔ مصادیق محمول مد نظر نیست.
- (۴) قیاس با نتیجهٔ جزئی نامعتبر است اما با نتیجهٔ کلی معتبر است.

۲۱۰- اگر نتیجهٔ یک قیاس اقترانی معتبر شکل اول، موجه باشد،؟

- (۱) ممکن است مقدمهٔ اول، یک قضیهٔ موجه کلیه باشد.
- (۲) حتماً مقدمهٔ اول، یک قضیهٔ کلیه خواهد بود.
- (۳) موضوع در مقدمهٔ اول، علامت مثبت خواهد داشت.
- (۴) حتماً محمول مقدمهٔ دوم، علامت مثبت خواهد گرفت.

فلسفه (۱)

۲۱۱- کدام یک از گزینه‌های زیر براساس دیدگاه افلاطون، عبارت زیر را به درستی کامل نمی‌کند؟

«انسان تنها یک موجود مادی نیست؛ زیرا علاوه بر بدن، دارای نفسی است که»

- (۱) نامرئی است و محدودیت‌های بدن مادی را ندارد.
- (۲) با ارزش‌ترین دارایی انسان است و باید مورد توجه و مراقبت قرار گیرد.
- (۳) دارای عقل و خرد است و انسان را از حیوانات متمایز می‌سازد.
- (۴) فاقد عقل بوده و تنها منشأ حیات زیستی بدن به شمار می‌آید.

۲۱۲- اگر دیدگاه ارسطو مبنی بر «بالقوه بودن نفس» و این‌که نفس در ابتدای تولد «هیچ چیز بالفعلی ندارد» را بپذیریم، این باور، کدام یک از نتایج

گزینه‌های زیر را در پی نخواهد داشت؟

- (۱) تأثیرپذیری نفس از شرایط محیط و اجتماع
- (۲) نقش بنیادین تعلیم و تربیت در تکوین شخصیت
- (۳) ذاتی و فطری بودن فضایل و کمالات اخلاقی
- (۴) ضرورت آموزش تفکر و فراگیری روش استدلال

۲۱۳- مسئلهٔ «من - بدن» دکارت، عمدتاً حول محور کدام پرسش می‌چرخد؟

- (۱) روح چگونه می‌تواند بر بدن تأثیر بگذارد؟
- (۲) از میان روح و بدن، کدام یک مقدم است؟
- (۳) قوانین فیزیک حاکم بر بدن دقیقاً کدام‌اند؟
- (۴) آیا بدن می‌تواند بدون روح، به زندگی ادامه دهد؟

۲۱۴- این سخن که «انسان، یک ماشین مادی بسیار پیچیده است» مستقیماً با کدام گزینه در تضاد است؟

- (۱) با دیدگاه دکارت دربارهٔ بدن به عنوان ماشین
- (۲) با دیدگاه کانت دربارهٔ نفس مختار و وجدان اخلاقی
- (۳) با دیدگاه هابز و مارکس دربارهٔ حقیقت انسان
- (۴) با دیدگاه دکارت دربارهٔ تبعیت بدن از قوانین فیزیک

۲- با توجه به استدلال ماتریالیست‌ها و داروینیست‌ها، اگر گروهی از انسان‌ها، هرگز وارد زندگی اجتماعی نشده بودند، احتمالاً چه سرنوشتی

برای اخلاق و فضایل اخلاقی در میان آن گروه، می‌توان پیش‌بینی کرد؟

- (۱) به ناچار، اصول اخلاقی پیچیده‌تری برای تعالی آن گروه، ابداع خواهد شد و آن‌ها ملزم به رعایت آن اصول خواهند شد.
- (۲) احساسات اخلاقی، مانند ترجم در دایرهٔ بسیار وسیعی گسترش می‌یابد و به قاعده‌ای فراگیر برای همه تبدیل می‌شود.
- (۳) فضایل اخلاقی به عنوان اصولی فطری و اموری درونی، هم‌چنان در میان آن گروه از انسان‌ها، مورد قبول خواهند ماند.
- (۴) اصول اخلاقی، ضرورت خود را از دست داده و احتمالاً اصلاً شکل نخواهند گرفت یا بسیار ضعیف و ابتدایی خواهند بود.

۳- کدام مورد، همهٔ ویژگی‌های ذکرشده برای روح از ابن‌سینا، دارای جنبه‌ای عرفانی و بیانی تمثیلی است؟

- (۱) حقیقتی آسمانی - دارای جایگاهی رفیع - بی‌قرار و مشتاق بازگشت به وطن اصلی
- (۲) جوهر مستقل از بدن - دارای جنبه‌ای غیرمادی - مدرک همهٔ امور معقول
- (۳) مدیر بدن - فاقد هرگونه ظلمت و تاریکی - دارای وحدت انضمامی با بدن
- (۴) قابلیت دستیابی به بالاترین حد وجود - مجرد - دارای ظرفیتی بی‌نهایت

۲۱۷- تفاوت اصلی دیدگاه ابن سینا با سهروردی در مسئله روح چیست؟

- (۱) ابن سینا برخلاف سهروردی تلاش می‌کند تنها با بهره‌مندی از الهامات و اشراقات معنوی خود، برای روح انسان، جایگاهی بسیار رفیع در نظام خلقت قائل شود.
- (۲) ابن سینا، روح را جوهری مستقل از بدن می‌داند که هیچ تأثیری بر آن ندارد، اما سهروردی معتقد است روح و بدن، وحدتی حقیقی دارند و روح باطن بدن است.
- (۳) ابن سینا، کمال روح را تنها در بازگشت به بدن می‌بیند، اما سهروردی، روح را کاملاً موجودی الهی و نورانی می‌داند که مشتاق بازگشت به مشرق عالم است.
- (۴) ابن سینا، منشأ روح را افاضه خداوند پس از تکامل جنین می‌داند، اما سهروردی، نفس را حقیقتی نورانی از عالم بالا می‌داند که از مشرق وجود دور افتاده است.

۲۱۸- براساس دیدگاه سهروردی، چه عاملی موجب کسب شایستگی و طی کردن مسیر کمال برای نفس می‌شود؟

- (۱) کسب نورانیت بیشتر و دور شدن از مغرب عالم
- (۲) دریافت انوار الهی از طریق تأملات عقلی محض
- (۳) نورانی شدن بیشتر از جانب انوار بالاتر از نورالانوار
- (۴) کسب معرفت با واسطه از طریق شهود درونی

۲۱۹- کدام گزینه، وجه تمایز دیدگاه خاص ملاصدرا را درباره روح انسان، به نحو دقیق‌تری بیان نمی‌کند؟

- (۱) بی‌پایان بودن ظرفیت روح انسانی
- (۲) مجرد بودن روح از ابتدای آفرینش
- (۳) پدید آمدن روح از درون فرآیند تکاملی بدن
- (۴) یگانگی و وحدت حقیقت انسان

۲۲۰- کدام عبارت نادرست است؟

- (۱) فیلسوفان مسلمان در کنار اذعان به وجود روح، آن را هدیه‌ای الهی و غیرزمینی شمرده‌اند که دارای فضایی مانند آزادگی، کرامت انسانی و نوع‌دوستی است.
- (۲) ابن سینا، سهروردی و ملاصدرا در براهین خود، بر اثبات وجود نفس، هر یک به شیوه‌ای، ضمیمه شدن نفس مجرد به بدن را مورد تبیین و بررسی قرار داده‌اند.
- (۳) فیلسوفان مسلمان براساس این اصل که نمی‌توان انسان را به یک موجود صرفاً زمینی و مادی تقلیل داد، برای وی ویژگی‌هایی متعالی و ارزشمند قائل شدند.
- (۴) با توجه به مبانی فکری فیلسوفان مسلمان که برگرفته از میراث فلسفی یونان و آموزه‌های دینی و عرفانی است، روح می‌تواند مراتب مجرد هستی را شهود کند.

اقتصاد

۲۲۱- کدام گزینه بیانگر پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر است؟

- (الف) با توجه به مباحث مربوط به محاسبه تولید ناخالص داخلی، اقلام ذکر شده در کدام گزینه تماماً در تولید ناخالص داخلی ثبت می‌شوند؟
- (ب) اثر تغییرات قیمت در محاسبه تولید کل، چگونه از بین می‌رود؟
- (ج) وقتی همه کالاها را به ارزش پولی که از به دست آمده برگردانیم، صرف‌نظر از ابعاد و اندازه و وزن، هر کالا با که در بازار داشته، در محاسبه مقدار تولید لحاظ خواهد شد.
- (د) از جمله زیر چه برداشتی می‌توان نمود؟
- «ارزش صادرات کشور نسبت به سال قبل، ۱۰ درصد کاهش داشته است.»
- (۱) الف: درآمد یک کارگر از کار در کارخانه تولید انواع کنسرو - درآمد حاصل از فروش مبلمان منزل ب: با استفاده از شاخص‌های واقعی ج: بازار - ارزشی د: درآمد حاصل از صادرات ۱۰٪ کمتر شده است.
- (۲) الف: فعالیت آقای احمدی در جهت رفع نم دیوار خانه خود - درآمد یک فروشنده از فروش گردو و بادام به مردم ب: با استفاده از سال پایه ج: مرحله تولید - مقدار عرضه‌ای د: این کشور در زمینه صادرات، رشد منفی داشته است.
- (۳) الف: درآمد یک کشاورز از فروش محصول پسته خود به کارخانه فراوری خشکبار - درآمد سالیانه یک فروشنده مواد مخدر ب: با استفاده از شاخص‌های واقعی ج: مرحله تولید - مقدار عرضه‌ای د: درآمد حاصل از صادرات ۱۰٪ کمتر شده است.
- (۴) الف: درآمد سالیانه یک مجموعه تفریحی در شرق کشور - درآمد شهرداری از محل دریافت عوارض پسماند ب: با استفاده از سال پایه ج: بازار - ارزشی د: این کشور در زمینه صادرات، رشد منفی داشته است.

۲۲- در یک کشور فرضی، کالاهای جدول زیر در مدت یک سال تولید شده است. با توجه به رقم این تولیدات و سایر اطلاعات جدول:

الف) تولید ناخالص داخلی و تولید خالص داخلی این کشور به ترتیب از راست به چپ چند تومان است؟

ب) چنانچه جمعیت کل این کشور ۲۰ میلیون نفر باشد، «تولید ناخالص داخلی سرانه» آن چند تومان است؟

۱	مواد غذایی	۲۰۰ تن از قرار هر تن	۳۰,۰۰۰,۰۰۰ تومان
۲	ماشین آلات	۳۰۰ دستگاه از قرار هر کدام	۶۰,۰۰۰,۰۰۰ تومان
۳	پوشاک	۱۰,۰۰۰ دست از قرار هر دست	۲۰۰,۰۰۰ تومان
۴	خدمات ارائه شده	$\frac{۳}{۴}$ ارزش پوشاک	
۵	هزینه استهلاک	۲۵٪ ارزش ماشین آلات	

(۱) الف: ۱۸۹,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۱۵۴,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ب: ۹۴۷۵

(۲) الف: ۱۸۷,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۱۴۴,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ب: ۵۸۷۰

(۳) الف: ۱۸۹,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۱۴۴,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ب: ۹۴۷۵

(۴) الف: ۱۸۷,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۱۵۴,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ب: ۵۸۷۰

۲۲- کدام گزینه در رابطه با مفهوم، معنا و تعریف اصطلاحات اقتصادی نادرست است؟

الف) تولید ناخالص داخلی سال جاری شامل کالاهایی که امسال تولید شده و در سال بعد به فروش می‌رسند، نمی‌شود.

ب) با محاسبه ارزش کل کالاهای نهایی، خود به خود ارزش کالاهای واسطه‌ای که در آن به کار رفته است نیز مجدداً محاسبه می‌شود.

ج) تولیدات اقتصاد زیرزمینی، غیرقانونی و قاچاق که اطلاعات دقیقی از آن‌ها در دست نیست و عملاً محاسبه آن‌ها مشروعیت بخشی به این‌گونه فعالیت‌ها تلقی می‌شود، در محاسبه تولید ناخالص داخلی منظور نمی‌شود.

د) مهم‌ترین دلیل برای اندازه‌گیری تولید ناخالص داخلی، نظارت بر تغییرات تولید در طول زمان است.

ه) تولید ناخالص داخلی ایران، جمع تمام تولیداتی است که افراد ایرانی در آن‌ها فعالیت می‌کنند.

(۱) الف - ج - ه (۲) ب - د (۳) ب - ج (۴) الف - ب - ه

- اطلاعات مندرج در جدول زیر مربوط به یک کشور فرضی در سه سال پیاپی است. چنانچه میزان تورم در سال‌های دوم و سوم به ترتیب

سال	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
تولید کل	۴۲۰۰	۶۹۴۰	۱۲۶۰
ارزش تولید کل به قیمت اسمی	۴۲۰۰	۶۹۴۰	۱۲۶۰
ارزش تولید کل به قیمت واقعی	۴۲۰۰	؟	۱۰,۵۶۰

۴۵۲ و ۱۲۴۰ هزار میلیارد باشد، در این صورت:

الف) ارزش تولید کل در سال دوم و سوم کدام است؟

ب) مقدار افزایش تولید کل در سال دوم و سوم نسبت به سال اول کدام

است؟ (سال پایه: سال ۱۳۹۷)

(۱) الف: ۶۴۸۸ - ۱۱,۸۰۰ ب: ۲۲۸۸ - ۶۳۶۰

(۳) الف: ۶۴۸۸ - ۱۱,۸۰۰ ب: ۳۶۴۰ - ۷۵۱۰

رای مدیریت بهتر موجودی پول، در ابتدا باید چه اقدامی انجام داد؟

(۲) مشخص کردن مجموع مخارج هر ستون

(۴) مشخص کردن منبع درآمد

(۲) تعیین مجموع درآمدها و هزینه‌ها

(۴) مشخص و ثبت کردن نوع مخارج

۲۴۰- چه مواردی در جدول زیر مشاهده می‌شود؟
 (۱) ثابت یا متغیر بودن درآمد - حداقل و حداکثر مبلغ پرداختی
 (۲) نوع هزینه - ضروری و یا غیرضروری بودن
 (۳) پیش‌بینی یا نبودن هزینه‌ها - ثابت یا متغیر بودن
 (۴) میزان درآمد خانوار - درصد هزینه از کل مخارج

تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۲)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۳)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۴)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۵)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۶)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۷)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۸)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۹)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۱۰)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۱۱)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۱۲)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۱۳)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۱۴)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۱۵)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۱۶)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۱۷)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۱۸)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۱۹)
 تومان ۳۹ میلیون تومان - ۶/۸ - ۱۱ (۲۰)

۲۴۱- چنانچه درآمد سالانه آقای محمدی ۷۰ میلیون تومان باشد، با توجه به موارد زیر، محاسبه کنید به ترتیب مخارج سالانه او و میزان جبران آن.
 (۱) مخارج جاری: ۱۰٪ از درآمد سالانه
 (۲) مخارج تعمیرات: ۵٪ از درآمد سالانه
 (۳) مخارج درمان: ۳٪ از درآمد سالانه
 (۴) مخارج تفریح: ۲٪ از درآمد سالانه
 (۵) مخارج آموزش: ۱٪ از درآمد سالانه
 (۶) مخارج سایر: ۹٪ از درآمد سالانه
 (۷) مخارج اجاره: ۱۰٪ از درآمد سالانه
 (۸) مخارج مالیات: ۵٪ از درآمد سالانه
 (۹) مخارج بیمه: ۳٪ از درآمد سالانه
 (۱۰) مخارج سایر: ۱۰٪ از درآمد سالانه
 (۱۱) مخارج جاری: ۱۰٪ از درآمد سالانه
 (۱۲) مخارج تعمیرات: ۵٪ از درآمد سالانه
 (۱۳) مخارج درمان: ۳٪ از درآمد سالانه
 (۱۴) مخارج تفریح: ۲٪ از درآمد سالانه
 (۱۵) مخارج آموزش: ۱٪ از درآمد سالانه
 (۱۶) مخارج سایر: ۹٪ از درآمد سالانه
 (۱۷) مخارج اجاره: ۱۰٪ از درآمد سالانه
 (۱۸) مخارج مالیات: ۵٪ از درآمد سالانه
 (۱۹) مخارج بیمه: ۳٪ از درآمد سالانه
 (۲۰) مخارج سایر: ۱۰٪ از درآمد سالانه

وضعیت توزیع درآمد در کشور D مطابق با سال ۲۰۱۵	درصد ۱۰۰ درصد درآمد ملی
سهام اول	۲
سهام دوم	۴
سهام سوم	۵
سهام چهارم	۸
سهام پنجم	۹
سهام ششم	۱۱
سهام هفتم	۱۲
سهام هشتم	۹
سهام نهم	۱۶
سهام دهم	۱۹
سهام یازدهم	۱۰۰

۲۴۲- اطلاعات مندرج در جدول زیر، نشانگر وضعیت توزیع درآمد در کشور D با ۸۰۰ هزار دلار درآمد ملی و با جمعیت ۶۲ میلیون نفر در سال ۲۰۱۴ میلادی براساس شاخص دهکها است. اگر سهم دهک دوم، $\frac{1}{4}$ سهم دهک هفتم باشد و اختلاف بین سهم دهک پنجم و هفتم ۴ درصد و مجموع این دو دهک ۲۴ درصد باشد:

۲۴۳- چنانچه در کشور D، شاخص ماندگاری کشور C، شاخص دهکها ۱۵ باشد، توزیع
 (۱) درآمد در کشور C
 (۲) درآمد در کشور D
 (۳) درآمد در کشور E
 (۴) درآمد در کشور F
 (۵) درآمد در کشور G
 (۶) درآمد در کشور H
 (۷) درآمد در کشور I
 (۸) درآمد در کشور J
 (۹) درآمد در کشور K
 (۱۰) درآمد در کشور L
 (۱۱) درآمد در کشور M
 (۱۲) درآمد در کشور N
 (۱۳) درآمد در کشور O
 (۱۴) درآمد در کشور P
 (۱۵) درآمد در کشور Q
 (۱۶) درآمد در کشور R
 (۱۷) درآمد در کشور S
 (۱۸) درآمد در کشور T
 (۱۹) درآمد در کشور U
 (۲۰) درآمد در کشور V

دفترچه تشریحی

نام درس:
دین و زندگی، جامعه‌شناسی و
ریاضی و آمار

سؤالات تشریحی
دوازدهم انسانی

نام:
نام خانوادگی:
کد داوطلب:

ردیف	نمره	سؤال
		دین و زندگی (۲)
۱	۱	هر کدام از آیات زیر به کدام یک از معیارهای تمدن اسلامی اشاره دارد؟ الف) «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ» ب) «وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ»
۲	۱	آیه شریفه مقابل را ترجمه کنید: «أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ الَّذِي يَدْعُو الْيَتِيمَ»
۳	۰/۷۵	درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را مشخص کنید. الف) در جامعه عدالت‌محور پیامبر (ص)، نعمت‌ها و ثروت‌های زمین در انحصار گروهی محدود بود. ب) در جهان قبل از اسلام، آثار جهالت و بی‌عدالتی را فقط در شبه جزیره عربستان می‌توان یافت. ج) موقعیت زن و خانواده در تمدن اسلامی پس از پیامبر (ص)، بسیار برتر از موقعیت زن در اروپا و سایر مناطق جهان بود.
۴	۰/۷۵	«گسترش شاخه‌های علوم و دانش بشری» و «تشویق پیامبر (ص) به عدالت اقتصادی»، به ترتیب به تلاش مسلمانان صدر اسلام برای تحقق کدام معیارها، اشاره دارد؟ الف) رشد و بالندگی علم و فرهنگ - قانون‌مداری و مشارکت مردم در تشکیل حکومت ب) رشد و بالندگی علم و فرهنگ - توجه به عدالت و حقوق مردم ج) بهره‌گیری از تمدن جدید - توجه به عدالت و حقوق مردم
۵	۰/۵	عکس‌العمل قرآن کریم در برابر تلقی درجه دوم بودن زن چه بود؟
۶	۰/۵	پایه‌های دین اسلام طبق کلام زهراء بن عبدالله را نام ببرید.
۷	۰/۵	دعوت مکرر قرآن به خردورزی چه نتیجه‌ای به دنبال داشت؟

ردیف	نمره
۸	پیش از اسلام، پادشاهان و رؤسای قبایل، روابط بین ملت‌ها را بر چه اساسی تنظیم می‌کردند؟
۹	تعریف مفاهیم و اصطلاحات: الف) ابتر: ب) برترین جهاد:
۱۰	ویژگی‌های جامعه عدالت‌محور را از نظر رسول خدا (ص) بنویسید.
۱۱	در زمینه بهداشت و سلامت وضع مسلمانان پس از ظهور اسلام چگونه شد؟
جامعه‌شناسی (۲)	
۱۲	درستی یا نادرستی جمله زیر را مشخص کنید. در نسل‌کشی، گروه مسلط گروه‌های نژادی، قومی، مذهبی دیگر را به زیستن در مناطقی جدا از محل سکونت گروه مسلط، مجبور می‌کند.
۱۳	عبارت «عقلی است که برای ارزیابی و داوری مناسبات و ارتباطات انسانی به کار می‌رود» تعریف کدام مفهوم جامعه‌شناسی است؟ (۱) عقل ابزاری (۲) عقل تفسیری (۳) عقل انتقادی (۴) عقل به معنای عام
۱۴	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. الف) قرآن کریم، قوانین حاکم بر تداوم و تغییر جوامع و امت‌های مختلف را چه می‌نامد؟ ب) الگوی تعارف در مقابل کدام الگو قرار می‌گیرد؟
۱۵	با توجه به ابوعلی مسکویه و ابوریحان بیرونی که از متفکران اجتماعی هستند: الف) ابوعلی مسکویه، کتاب «تجارب الأمم» را با چه نگاهی در هشت جلد تألیف کرد؟ ب) ابوریحان بیرونی، با چه روشی به ارزیابی انتقادی فرهنگ جامعه هند پرداخت؟

ردیف	نمره
۱۶	۰/۵
۱۷	۱
۱۸	۱
۱۹	۰/۵
۲۰	۱
۲۱	۱

عبارت زیر به کدام مدل در جامعه‌شناسی اشاره دارد؟

«تفاوت‌های موجود میان گروه‌های قومی و زبانی حفظ و حتی تشدید می‌گردد.» (.....)

دو چهره سیاست هویت را شرح دهید.

به سؤالات زیر در مورد فارابی پاسخ دهید.

الف) جوامع مختلف را بر چه اساسی به انواعی تقسیم کرده است؟

ب) در جوامع جاهله چه علمی وجود دارد و چه علمی وجود ندارد؟

ریاضی آمار (۲)

درستی یا نادرستی هر یک از عبارات زیر را مشخص کنید.

الف) در یک دنباله هندسی اگر $1 < r < 2$ باشد، دنباله هندسی کاهشی است.ب) در یک دنباله هندسی با نسبت مشترک r ، اگر همه جملات را نصف کنیم، دنباله هندسی جدیدی با نسبت مشترک r تشکیل می‌شود.

در هر یک از دنباله‌های هندسی زیر، نسبت مشترک را تعیین کنید.

الف) $-\frac{1}{5}, \frac{1}{10}, -\frac{1}{20}, \dots$

ب) $\frac{\sqrt{2}}{4}, \frac{1}{2}, \frac{\sqrt{2}}{2}, \dots$

جمله‌های سوم و پنجم یک دنباله هندسی به ترتیب ۶ و ۵۴ هستند. نسبت مشترک و جمله اول دنباله چند است؟

ردیف	نمره
۲۲	۱/۵
شخصی پدر و مادر، دو پدر بزرگ و دو مادر بزرگ، چهار پدر پدر بزرگ و چهار مادر مادر بزرگ و ... دارد. الف) تعداد نیاکان این شخص در هفت نسل قبلی چند نفر بوده‌اند؟ (نخستین نسل را پدر و مادر شخص در نظر بگیرید.) ب) با استفاده از فرمول مشخص کنید، مجموع نیاکان این شخص در ده نسل قبل چند نفرند؟ (نخستین نسل را پدر و مادر شخص در نظر بگیرید.)	
۲۳	۱
الف) عبارت توان‌دار را به صورت رادیکالی و عبارت رادیکالی را به صورت توان‌دار بنویسید. $(3/7)^5 =$ $\sqrt[4]{65} =$ ب) عبارت زیر را به ساده‌ترین شکل بنویسید. $(a^{\frac{1}{3}} \cdot b^{\frac{1}{2}})^{-2} \times a^2 \times b^4 =$	
	۲۰

موفق باشید.

آزمون شماره (۱۷)
جمعه
۱۴۰۴/۱۲/۰۱

دفترچه
شماره ۳

آزمون‌های سراسر گاج

گزینه درسی را انتخاب کنید.

سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۴
پاسخنامه دوازدهم انسانی
دوره دوم متوسطه

نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلبی:
تعداد سؤالاتی که باید پاسخ دهید: ۱۹۰	مدت پاسخگویی: ۲۰۰ دقیقه

عناوین مواد امتحانی آزمون گروه آزمایشی علوم انسانی، تعداد سؤالات و مدت پاسخگویی

ردیف	مواد امتحانی	تعداد سؤال	شماره سؤال از تا	مدت پاسخگویی
۱	ریاضی و آمار ۳	۱۵	۱	۳۵ دقیقه
	ریاضی و آمار ۱	۱۰	۱۶	
	ریاضی و آمار ۲	۱۰	۲۶	
۲	علوم و فنون ادبی ۳	۱۵	۳۶	۲۵ دقیقه
	علوم و فنون ادبی ۱	۱۰	۵۱	
	علوم و فنون ادبی ۲	۱۰	۶۱	
۳	جامعه‌شناسی ۳	۱۰	۷۱	۳۰ دقیقه
	جامعه‌شناسی ۱	۱۰	۸۱	
	جامعه‌شناسی ۲	۱۰	۹۱	
۴	روان‌شناسی	۱۰	۱۰۱	۱۰ دقیقه
۵	زبان عربی (اختصاصی)	۲۰	۱۱۱	۲۰ دقیقه
۶	تاریخ ۳	۱۰	۱۳۱	۲۰ دقیقه
	تاریخ ۱	۱۰	۱۴۱	
	تاریخ ۲	۱۰	۱۵۱	
۷	جغرافیا ۳	۱۰	۱۶۱	۲۰ دقیقه
	جغرافیای ایران	۱۰	۱۷۱	
	جغرافیا ۲	۱۰	۱۸۱	
۸	فلسفه ۲	۱۰	۱۹۱	۳۰ دقیقه
	منطق	۱۰	۲۰۱	
	فلسفه ۱	۱۰	۲۱۱	
۹	اقتصاد	۱۰	۲۲۱	۱۰ دقیقه

این، تکثیر و انتشار سؤالات به هر روش (الکترونیکی و ...)، قبل و یا بعد از برگزاری آزمون، برای تمامی اشخاص محقی و حقوقی ممنوع است (متی یا ذکر منبع) و متفلسین تمت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

آزمون‌های سراسر گاج

دروس	طراحان	ویراستاران علمی
ریاضیات	رئوف مهرخواه - علی عرب	محدثه کارگرفرد - ندا فرهختی مینا نظری - زهرا ساسانی
اقتصاد	احمد منصوری	مریم پارسائیان
علوم و فنون ادبی	حسین حسینی بیدختی	فتح‌اله طالشی - سکینه کنفی
زبان عربی اختصاصی	بهروز حیدریکی	شاهو مرادیان - عاطفه دستخوش
تاریخ	ملیحه گرجی	مریم پارسائیان
جغرافیا	آزیتا بیدقی	
جامعه‌شناسی	حیدر جلالی	
فلسفه (۱)	امیر محمد نصیری	
فلسفه (۲)	ابراهیم امینی	
منطق	نگار کاغذگران	
روان‌شناسی		

آماده‌سازی آزمون	
مدیریت آزمون:	ابوالفضل مزرعتی
بازبینی و نظارت نهایی:	سارا نظری
برنامه‌ریزی و هماهنگی:	سارا نظری
بازبینی دفترچه:	بهاره سلیمی
ویراستاران فنی:	ساناز قلاحی - مریم پارسائیان - فاطمه عبدالله‌خانی - نوشین تاکی
صفحه‌آرا:	فرهاد عبدی
طراح شکل:	آرزو گلفر
حروف‌نگاران:	ربابه الطافی - فرزانه رجبی - فاطمه میرزایی - لیلا نعمت‌پور

۵ ۱ این مسئله یک دنباله حسابی با $a_1 = 1,000,000$ و $d = 300,000$ می باشد. مبلغ پرداختی در اسفندماه همان a_{12} می باشد. پس داریم:

$$a_{12} = 1,000,000 + (12-1)300,000 = 1,000,000 + 3,300,000 = 4,300,000$$

پس اختلاف مبلغ پرداختی در فروردین و اسفند برابر $3,300,000$ تومان معادل $3/3$ میلیون تومان می باشد.

۶ ۴ صورت سؤال بیانگر یک دنباله حسابی با $a_1 = 10$ و $d = 6$ و $a_n = 130$ می باشد. پس داریم:

$$a_n = a_1 + (n-1)d$$

$$\Rightarrow 130 = 10 + 6(n-1) \Rightarrow 130 = 10 + 6n - 6$$

$$\Rightarrow 130 = 6n + 4 \Rightarrow 6n = 126 \Rightarrow n = 21$$

پس این سالن ۲۱ ردیف دارد.

تذکره: می توان با استفاده از رابطه $1 + \frac{a_n - a_1}{d} = n$ مستقیماً تعداد را محاسبه کرد:

$$n = \frac{130 - 10}{6} + 1 = \frac{126}{6} + 1 = 21$$

۷ ۲ ابتدا اختلاف مشترک را به کمک جملات داده شده محاسبه می کنیم:

$$d = \frac{77 - 35}{15 - 8} = \frac{42}{7} = 6$$

می دانیم a_{22} به اندازه $7d$ از a_{15} بزرگ تر است. پس:

$$a_{22} = a_{15} + 7d = 77 + 7(6) = 77 + 42 = 119$$

درباره

• هرگاه دو جمله a_m و a_n از یک دنباله حسابی را داشتیم، می توانیم با استفاده از رابطه زیر بدون نیاز به حل دستگاه دو معادله دو مجهول، مقدار اختلاف مشترک را محاسبه کنیم:

$$d = \frac{a_m - a_n}{m - n}$$

• فاصله بین هر دو جمله از یک دنباله حسابی برابر است با اختلاف شماره آن دو جمله ضرب در اختلاف مشترک دنباله. به عنوان مثال در حل این تست اختلاف شماره های a_{22} و a_{15} برابر ۷ است؛ پس a_{22} به اندازه ۷ برابر اختلاف مشترک از a_{15} فاصله دارد.

۸ ۳ با توجه به صورت سؤال یک دنباله حسابی با $a_1 = 4$ و $a_7 = 28$ داریم، پس:

$$d = \frac{28 - 4}{7 - 1} = \frac{24}{6} = 4$$

حال جملات بیست و نهم و سی ام را به دست می آوریم:

$$a_{29} = a_1 + 28d = 4 + 28(4) = 4 + 112 = 116$$

$$a_{30} = a_1 + 29d = 4 + 29(4) = 4 + 116 = 120$$

$$a_1 + a_{30} = 116 + 120 = 236$$

در آخر داریم:

۹ ۳ در یک دنباله حسابی جمله شانزدهم واسطه حسابی دوازدهم و بیستم می باشد، پس داریم:

$$\frac{a_{12} + a_{20}}{2} = \frac{168}{2} = 84$$

خواسته سؤال مجموع ارقام a_{16} می باشد که برابر $12 = 4 + 8$ است.

درباره

اگر سه جمله از یک دنباله حسابی، متوالی یا مساوی الفاصله باشند، ج میانی را واسطه حسابی دو جمله دیگر می نامیم و مقدار آن برابر میانگ جمله دیگر است.

ریاضیات

۱ ۲ اختلاف بین جملات فقط در گزینه (۲)، یکسان است. یعنی فقط گزینه (۲) دنباله حسابی است.

درباره

دنباله حسابی دارای اختلاف ثابت بین جملات متوالی است؛ این مقدار «اختلاف مشترک» نام دارد و آن را با حرف d نشان می دهند.

۲ ۲ در ضابطه دنباله حسابی، ضریب n^2 باید صفر باشد، پس داریم:

$$k - 3 = 0 \Rightarrow k = 3$$

حال ضابطه دنباله را بازنویسی می کنیم:

$$a_n = 6n - 3$$

در آخر مقدار a_8 را محاسبه می کنیم:

$$a_8 = 6(8) - 3 = 48 - 3 = 45$$

درباره

هر دنباله حسابی یک تابع خطی با دامنه N است که شیب خط، همان اختلاف مشترک جملات است؛ پس ضریب n همان d می باشد، همچنین همواره ضریب n^2 ، n^3 ، ... برابر صفر است.

۳ ۳ طبق جمله عمومی دنباله حسابی هر یک از جملات دنباله را بازنویسی می کنیم:

$$a_7 + a_6 + a_1 = 54 \Rightarrow a_1 + d + a_1 + 5d + a_1 + 9d = 54$$

$$\Rightarrow 3a_1 + 15d = 54 \xrightarrow{+3} a_1 + 5d = 18$$

می دانیم در هر دنباله حسابی $a_6 = a_1 + 5d$ ، پس با توجه به تساوی فوق داریم: $a_6 = 18$.

درباره

یک دنباله حسابی، دنباله ای به صورت:

$$a, a+d, a+2d, a+3d, \dots$$

است که در آن a جمله اول و عدد ثابت d «اختلاف مشترک» جملات دنباله است. جمله n ام این دنباله با رابطه $a_n = a_1 + (n-1)d$ معرفی می شود.

۴ ۴ صورت سؤال بیانگر معادله زیر است:

$$a_7 + a_6 = a_4 + 20$$

طبق جمله عمومی دنباله حسابی داریم:

$$a_7 + d + a_6 + 5d = a_4 + 3d + 20$$

$$a_7 + 3d = 20 \Rightarrow a_7 = 20$$

با توجه به افزایشی بودن و ناصغر بودن اختلاف مشترک قطعاً $a_8 > a_7$ می باشد، پس گزینه (۴) درست است.

۲۲ ۲ ابتدا داده‌ها را مرتب می‌کنیم:

۴, ۶, ۸, ۱۰, ۱۲, ۱۴, ۱۶, ۱۸, ۲۰, ۲۲, ۲۴, ۲۶
 $Q_1=11$ $Q_2=15$ $Q_3=21$

مقدار میانه برابر ۱۵، چارک اول برابر ۹ و چارک سوم برابر ۲۱ می‌باشد. پس داده‌های موردنظر برای محاسبه انحراف معیار به صورت زیر می‌باشند:

۱۰, ۱۲, ۱۴, ۱۶, ۱۸, ۲۰

$$\text{میانگین} = \bar{x} = \frac{10+12+14+16+18+20}{6} = \frac{90}{6} = 15$$

$$\text{انحراف معیار} = \sqrt{\frac{\sum (x_i - \bar{x})^2}{n}} = \sqrt{\frac{5^2 + 3^2 + 1^2 + (-1)^2 + (-3)^2 + (-5)^2}{6}} = \sqrt{\frac{70}{6}} = \sqrt{11.6}$$

دوستنامه

چارک‌ها: مقادیر خاصی از داده‌ها هستند که مجموعه داده‌ها را به چهار بخش مساوی تقسیم می‌کنند. چارک اول: (Q_1) عددی که ۲۵٪ داده‌ها کمتر از آن است، میانه یا چارک دوم: (Q_2) عدد وسط داده‌ها (۵۰٪ داده‌ها کمتر و ۵۰٪ داده‌ها بیشتر از آن است)، چارک سوم: (Q_3) عددی که ۷۵٪ داده‌ها کمتر از آن است.
 انحراف معیار: معیاری برای اندازه‌گیری پراکندگی داده‌ها نسبت به میانگین. هر چه انحراف معیار بزرگ‌تر باشد، داده‌ها از میانگین دورتر و پراکندگی بیشتر است.

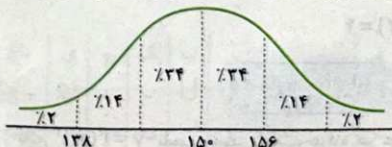
۲۳ ۲ ابتدا داده‌ها را مرتب می‌کنیم، سپس مقدار دامنه میان چارکی را محاسبه می‌کنیم:

الف) $12, 13, 14, 15, 16, 17, 18: Q_1=13, Q_3=17$
 $\Rightarrow IQR = Q_3 - Q_1 = 4$

ب) $10, 12, 14, 16, 18, 20, 22: Q_1=12, Q_3=20$
 $\Rightarrow IQR = Q_3 - Q_1 = 8$

پس پراکندگی در بازار (ب) بیشتر است، چون دامنه میان چارکی آن ۸ است، در حالی که برای بازار (الف) ۴ است.

۲۴ ۴ با توجه به این که روی بسته‌بندی 150 ± 12 درج شده است، در می‌یابیم که میانگین وزن محصولات برابر ۱۵۰ و دو برابر انحراف معیار برابر ۱۲ می‌باشد. در این صورت انحراف معیار برابر ۶ بوده و واریانس برابر $6^2 = 36$ خواهد بود. با توجه به متحنی نرمال و مقادیر انحراف معیار و میانگین داریم:

محدوده موردنظر شامل ۸۲ درصد محصولات می‌باشد:

$$\frac{82}{100} \times 5000 = 4100$$

۱۷ ۲ میانگین وزن ۴۵ گرم از نمونه به دست آمده آماره است. میانگین وزن ۴۶ گرم مربوط به کل جامعه (همه قطعات تولیدی) پارامتر است. بنابراین گزینه (۲) درست است.

دوستنامه

پارامتر: هر ویژگی عددی که به کل جامعه آماری مربوط باشد، پارامتر نامیده می‌شود. مقدار پارامتر ثابت است و با تغییر نمونه تغییر نمی‌کند.
 آماره: هر ویژگی عددی که از یک نمونه آماری به دست آید، آماره نام دارد. مقدار آماره متغیر است و بسته به نمونه‌های انتخاب شده می‌تواند تغییر کند.

۱۸ ۴ گزینه‌های (۱)، (۲) و (۳) کمی نسبی و گزینه (۴) کمی فاصله‌ای است.

دوستنامه

انواع متغیر

- (۱) کمی: کمیت‌های عددی که قابل اندازه‌گیری هستند.
 نسبتی: صفر مطلق دارد و نسبت‌ها معنی دارند.
 مثال: وزن، قد، سرعت، مدت‌زمان مطالعه
 فاصله‌ای: صفر مطلق ندارد و تنها اختلاف‌ها معنی دارند.
 مثال: زمان شروع کلاس، دمای سلسیوس
- (۲) کیفی: ویژگی‌های غیر عددی که دسته‌بندی می‌شوند.
 اسمی: فقط نام یا دسته هستند.
 مثال: جنسیت، رنگ چشم
 ترتیبی: مرتب‌سازی می‌شوند ولی فاصله‌ها معلوم نیست.
 مثال: رتبه‌بندی در مسابقه، سطح رضایت

۱۹ ۳ آماره معمولاً مقداری متغیر است و تنها در موارد خاص (تصادفی و خاص) ممکن است برابر پارامتر شود، بنابراین همیشه برابر پارامتر نیست.

۲۰ ۱ ابتدا داده‌ها را مرتب می‌کنیم:
 ۱۰, ۱۲, ۱۴, ۱۴, ۱۶, ۱۸, ۱۸, ۲۰, ۲۲
 میانه برابر ۱۶ می‌باشد و داده‌های ۱۴ و ۱۸ مد هستند. میانگین نیز به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$\text{میانگین} = \frac{22+20+18+18+16+14+14+12+10}{9} = \frac{144}{9} = 16$$

دوستنامه

میانگین: مجموع همه داده‌ها تقسیم بر تعداد آن‌ها. این شاخص همه داده‌ها را در محاسبه در نظر می‌گیرد ولی نسبت به مقادیر بسیار بزرگ یا بسیار کوچک حساس است.
 میانه: عدد وسط بعد از مرتب‌سازی داده‌ها از کوچک به بزرگ. این شاخص نسبت به مقادیر خیلی بزرگ یا کوچک حساس نیست.
 مد: داده‌ای که بیشترین تکرار را دارد. ممکن است هیچ مد، یک مد یا چند مد داشته باشیم.

۲۱ ۲ مجموع انحراف هر کدام از داده‌ها از میانگین برابر صفر است، پس در اینجا a برابر با میانگین می‌باشد:

$$a = \frac{2(5) + 4(7) + 2(9)}{2+4+2} = \frac{56}{8} = 7 \Rightarrow a^2 = 49$$

دوستنامه

مجموع اختلاف (انحراف) داده‌ها از میانگین صفر است.
 $x_1, x_2, \dots, x_n \Rightarrow \text{میانگین} = \bar{x}$
 $(x_1 - \bar{x}) + (x_2 - \bar{x}) + \dots + (x_n - \bar{x}) = 0$

مقادیر مثبت، یک، به ازای مقادیر منفی، -1 و به ازای صفر برابر صفر می باشد.

$$\text{sign}(x) = \begin{cases} 1 & x > 0 \\ 0 & x = 0 \\ -1 & x < 0 \end{cases}$$

این علامت به صورت علامت تابع به ازای

دوره

$$A = -1 + 2(1) = 1$$

$$\text{sign}(\pi) = 1 \Rightarrow [1] = 1$$

$$-1 < \pi < 1 \Rightarrow -1 < -\pi < -1 \Rightarrow -\pi < -1 \Rightarrow \text{sign}[-\pi] = -1$$

۱/۳۰

صحت می باشد.

عدد صحیح متوالی k و $k+1$ عدد صحیح k را نسبت می دهند، تابع جزیء تابعی را که به هر عدد صحیح k چون همان عدد و به تمام اعداد میان دو

دوره

$$\Rightarrow [x^3] + [x^2] + [x] + [x^0] = [-1 + 0 + 0 + 0] = -1$$

$$\begin{cases} [x^3] = 0 & x^3 < 1 \\ [x^2] = 0 & x^2 < 1 \\ [x] = 0 & x < 1 \\ [x^0] = 1 & x \geq 1 \end{cases}$$

۱/۳۱

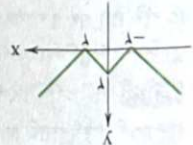
می کشیم. برای رسم تابع $y = |f(x)|$ ابتدا تابع $f(x)$ را رسم کردیم.

در محور x و y نقطه $(1, 1)$ و $(-1, 1)$ را علامت می دهیم.

دوره

باشد. $k < 2$ باشد. از این گوییم فقط گوییم (2) در این بازه می باشد.

مشتق است که خط $y = k$ را نقطه $f(x)$ را قطع می کند که

نمودار تابع $f(x)$ به صورت زیر است:

۱/۳۲

تابع یک تابع چندضابطه ای است که در هر ضابطه مقدار تابع عددی

دوره

$$\Rightarrow 3a + b - 12 = 12 \Rightarrow 3a + b = 24$$

$$\begin{cases} a = 12 \\ b = -4 \end{cases}$$

پس در ضابطه اول داریم:

$$f(2) = f(-1) + f(1) = 12 + 12 = 24$$

$$f(x) = \begin{cases} -1 & x < 1 \\ \frac{x-1}{2} & x \geq 1 \end{cases}$$

بنابراین داریم:

$$12x - 12 + 12 = 12 \Rightarrow 12x = 12 \Rightarrow x = 1$$

۱/۳۳

در ضابطه دوم $f(x)$ داریم:

نظیر می شود.

تابع $y = f(x)$ تابعی همبسته است، هرگاه که هر عضو دامنه به مقدار تابع نظیر شود و $k = f(x)$ نظیر شود و $k = f(x)$ نظیر شود.

دوره

$$\Rightarrow f(y) - g(y) = 2 - (-1) = 3$$

$$\Rightarrow 2x - 3k = 2x + 2 \Rightarrow -3k = 2 \Rightarrow k = -2/3$$

$$g(x) = k \text{ و } f(x) = x$$

۱/۳۴ با توجه به این که f تابعی همبسته و g تابعی است، داریم:

صورت می پذیرد.

نظام می شود و فقط عملیات ضرب و تقسیم روی شاخص های برای کسری عددی از آن ها کم شود، تمام عملیات ذکر شده روی شاخص های مرکزی اگر داده های آماری در عددی ضرب، بر عددی تقسیم، با عددی جمع و یا

دوره

$$\Delta(2) = \Delta(1) = 15$$

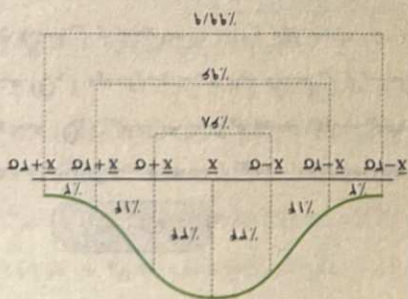
$$\Delta(3) = \Delta(2) - 1 = 14$$

است. پس داریم:

۱/۳۵ داده های جدید ۵ برابر شدند و سپس ۱ واحد از آن ها کم شد.

نوشته می شود.

وزن یا حزم محصولات روی بستن ها به صورت $\bar{x} \pm 1.5$

$$(\bar{x} - 3\sigma, \bar{x} + 3\sigma)$$

۱/۳۶ داده ها در فاصله ۱.۵ واحد از میانگین

$$(\bar{x} - 1.5\sigma, \bar{x} + 1.5\sigma)$$

۱/۳۷ داده ها در فاصله ۳ واحد از میانگین

$$(\bar{x} - 3\sigma, \bar{x} + 3\sigma)$$

۱/۳۸ داده ها در فاصله ۱.۵ واحد از میانگین

۱/۳۹ داده ها در فاصله ۳ واحد از میانگین

۱/۴۰ داده ها در فاصله ۱.۵ واحد از میانگین

۱/۴۱ داده ها در فاصله ۳ واحد از میانگین

۱/۴۲ داده ها در فاصله ۱.۵ واحد از میانگین

۱/۴۳ داده ها در فاصله ۳ واحد از میانگین

۱/۴۴ داده ها در فاصله ۱.۵ واحد از میانگین

۱/۴۵ داده ها در فاصله ۳ واحد از میانگین

۱/۴۶ داده ها در فاصله ۱.۵ واحد از میانگین

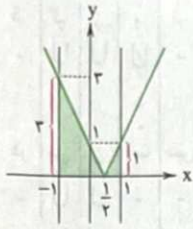
۱/۴۷ داده ها در فاصله ۳ واحد از میانگین

۱/۴۸ داده ها در فاصله ۱.۵ واحد از میانگین

۱/۴۹ داده ها در فاصله ۳ واحد از میانگین

۱/۵۰ داده ها در فاصله ۱.۵ واحد از میانگین

۳۵/۲ نمودار تابع $y=|2x-1|$ به صورت زیر می باشد:

مساحت قسمت رنگی مساحت مورد نظر می باشد، بنابراین برای مثلث کوچک تر داریم:

$$S_1 = \frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times 1 = \frac{1}{4}$$

برای مثلث بزرگ تر داریم:

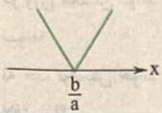
$$S_2 = \frac{1}{2} \times \frac{3}{2} \times 3 = \frac{9}{4}$$

مساحت قسمت رنگی برابر است با:

$$S_1 + S_2 = \frac{1}{4} + \frac{9}{4} = \frac{10}{4} = \frac{5}{2}$$

دورسنامه

نمودار تابع $y=|ax-b|$ به صورت زیر می باشد.

علوم و فنون ادبی

۳۶/۲ بررسی اختیارات شاعری وزنی در گزینه (۲):

پَر	چَ	مَ	نُص	زَت	نَ	مُود	لَش	کَ	رَ	شَل	طَا	نَ	جَرخ
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	-	-	U
دَر	جَ	لَ	زَر	رین	کَ	شید	اَب	لَ	قَ	خُش	گَا	مَ	صِبَح
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	-	-	U
	مفتعلن		فاعلن		مفتعلن		فاعلن		مفتعلن		فاعلن		

اختیار شاعری وزنی «بلند بودن هجای پایان مصراع» ۴ بار

توجه: در وزن همسان دولختی هر نیم مصراع در حکم یک مصراع است بنابراین هجای پایان آن باید بلند تلفظ شود.

بررسی سایر گزینه ها:

(۱)

نَی	غَ	جَ	بَر	جَا	یَ	بَرَف	گَر	دَ	بَ	نَف	اَشَس	تَ	زَانک
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	-	-	U
مَع	ذَ	نَ	کَا	فُو	رَ	هَسْت	خِط	طِی	یَ	هَن	دُو	سَ	تَاکَلَا
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	-	-	U
	مفتعلن		فاعلن		مفتعلن		فاعلن		مفتعلن		فاعلن		

اختیار شاعری وزنی «بلند تلفظ کردن هجای پایانی» ۳ بار

(۳)

بَا	غَ	شَ	مَآ	رُو	یَ	دُوسْت	صَح	نَ	فَ	لَک	رُو	یَ	بَاغ
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	-	-	U
صُب	حَ	شَ	مَآ	جَا	مَ	مِی	حَل	قِی	یَ	مَه	جَا	مَ	صِبَح
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	-	-	U
	مفتعلن		فاعلن		مفتعلن		فاعلن		مفتعلن		فاعلن		

اختیار شاعری وزنی «بلند تلفظ کردن هجای پایانی» ۳ بار

۳۱/۴ چون f تابع است، پس مقدار هر دو ضابطه در $x=1$ برابر است

بنابراین:

$$a - 2(1) = (1)^2 + 2a \Rightarrow a = -3$$

$$f(x) = \begin{cases} -3 - 2x & x \leq 1 \\ x^2 - 6x & x \geq 1 \end{cases}$$

$$\Rightarrow \begin{cases} f(-2) = -3 - 2(-2) = 3 \\ f(2) = 4 - 6(2) = -8 \end{cases}$$

$$\Rightarrow 2f(-2) + f(2) = 2(3) + (-8) = -2$$

دورسنامه

در یک تابع چندضابطه ای اشتراک دامنه ضابطه ها تهی است. برای تک مقادیر مشترک، خروجی ضابطه ها باید یکسان باشد.

۳۲/۱

$$\begin{cases} a - 2 = 0 \Rightarrow a = 2 \\ 2a - b = 1 \xrightarrow{a=2} 4 - b = 1 \Rightarrow b = 3 \end{cases}$$

$$\begin{cases} c + 4 = 0 \Rightarrow c = -4 \\ 2c + b = 2(-4) + 3 = -5 \end{cases}$$

بنابراین $f(x) = x$ و $g(x) = -5$ پس:

$$\left(\frac{2f+g}{g-f}\right)(1) = \frac{2f(1)+g(1)}{g(1)-f(1)} = \frac{2(1)+(-5)}{-5-1} = \frac{-3}{-6} = \frac{1}{2}$$

دورسنامه

هر تابع با ضابطه $f(x) = x$ تابعی همانی و هر تابع $f(x) = k$ را تابع ثابت می نامند.

۳۳/۳

$$\begin{aligned} (f+g)(x) &= f(x) + g(x) = 2x - 3 \\ (f-g)(x) &= f(x) - g(x) = 5 - 4x \\ 2f(x) &= -2x + 2 \Rightarrow f(x) = 1 - x \\ \Rightarrow 1 - x + g(x) &= 2x - 3 \Rightarrow g(x) = 3x - 4 \end{aligned}$$

$$\left(\frac{f}{g}\right)(2) = \frac{f(2)}{g(2)} = \frac{1-2}{3(2)-4} = \frac{-1}{2}$$

دورسنامه

برای دو تابع f و g داریم:

$$\begin{aligned} (f \pm g)(x) &= f(x) \pm g(x) & D_{f \pm g} &= D_f \cap D_g \\ (f \times g)(x) &= f(x) \times g(x) & D_{f \times g} &= D_f \cap D_g \\ \left(\frac{f}{g}\right)(x) &= \frac{f(x)}{g(x)} & D_{\frac{f}{g}} &= D_f \cap D_g - \{x | g(x) = 0\} \end{aligned}$$

۳۴/۱

$$\begin{aligned} D_{f+g} &= D_f \cap D_g = \{2, -3\} \\ \Rightarrow f+g &= \{(2, 4), (-3, 3)\} \\ f-2 &= \{(2, 3), (-3, -1), (3, 0)\} \\ D_{(f+g)(f-2)} &= D_{f+g} \cap D_{f-2} = \{2, -3\} \\ \Rightarrow (f+g)(f-2) &= \{(2, 12), (-3, -3)\} \\ \Rightarrow R &= \{12, -3\} \end{aligned}$$

دورسنامه

اگر $f = \{(a, b)\}$ و $g = \{(a, c)\}$ خواهیم داشت:

$$f \pm g = \{(a, b \pm c)\}$$

[illegible]

این بیت فاقد اختیار شاعری «ابدال» است.

[illegible]

اختیار، شاعری و نثر، «ابدال» در مجای نهم از مصراع نخست.

[illegible]

اختیار شاعری وزنی «ابدال» در هجای ماقبل پایانی در هر دو مصرع

درسنامه

اینگذاری

در اختیار شاعری ابدال شاعر دو هجای کوتاه را به یک هجای بلند تبدیل کرده است. خواننده شعر باید این تغییر را کشف کند.

شاعر به جای (ل - -) می‌تواند (ر - -) یا (و - -) را ببرد ولی برعکس آن درست نیست.
همراه رکن دوم شعری (ل - -) بود حتماً رکن چهارم هم باید و
توجه: هجای کوتاه آغاز می‌شود. اگر با هجای بلند آغاز شده بود، (مثال) (ار - -) -

نوی: اگر کار تقصیر را درست انجام داده باشیم و بین تعداد هجاهای دو مصراع یک اختلاف وجود داشت؛ احتمالاً اخباری شاعری وزنی «ابدال» وجود دارد.

27

توجه: در اکتیو مانند $(- - -)$ و $(- - -)$ شاعر می تواند

به جای هریک از اینها (---) بیایند.

[illegible]

اختیار شاعری وزنی «بند تلفظ کردن هجای پایانی» ۲ بار

درست است

اختیارات شاعری و انسی

- ۱ بلند بودن هجاي پایان مصراع
۲ آوردن فاعلین به جای فعلان
۳ ابدال
۴ قلب

♦ بلند بودن فضای پائین مصراع: بلند بودن فضای پائین مصراع چه کوتاه باشد یا کند

در وزن همسان پایان نیم مصراع نیز باید بلند تلفظ شود.

مسألة

نه خدا توانمش خواند نه بشر توانمش گفت / معجزم چه سام شه ملک
لائی ۴۱

فصلت	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲	۳۳	۳۴	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲	۴۳	۴۴	۴۵	۴۶	۴۷	۴۸	۴۹	۵۰	۵۱	۵۲	۵۳	۵۴	۵۵	۵۶	۵۷	۵۸	۵۹	۶۰	۶۱	۶۲	۶۳	۶۴	۶۵	۶۶	۶۷	۶۸	۶۹	۷۰	۷۱	۷۲	۷۳	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷	۷۸	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	۹۵	۹۶	۹۷	۹۸	۹۹	۱۰۰
فصلت	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲	۳۳	۳۴	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲	۴۳	۴۴	۴۵	۴۶	۴۷	۴۸	۴۹	۵۰	۵۱	۵۲	۵۳	۵۴	۵۵	۵۶	۵۷	۵۸	۵۹	۶۰	۶۱	۶۲	۶۳	۶۴	۶۵	۶۶	۶۷	۶۸	۶۹	۷۰	۷۱	۷۲	۷۳	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷	۷۸	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	۹۵	۹۶	۹۷	۹۸	۹۹	۱۰۰

زین این شعر همسان درختی است و هر مصرع از تکرار دو بار «فاعلاتن» ساخته شده است.

در مصراع نخست در پایان یک نیم مصراع هجای «ل» کشیده است و باید آن را بلند حساب کرد، هم چنین هجای پایان مصراع گفت: «ل» و از هجایی مانند گفت: «آ» به «دو» و کلماتی مانند گفت: «خوند-آب-توضی» در پایان مصراع از نظر هجایی و آوازی مانند «آ» و «آ» برابر هستند.

2

برای کزیندها:

61

انبدال

[illegible]

انتخاب شاعری وزنی «ابدال» در هجای دوم از مصراع نخست، در این رکن فعولن) به جای مفتعلن آمده است.

بیت فاقد اختیار شاعری مورد نظر است.

(4)

در رکن نخست بیت یکم «فاعلاتن» به جای فاعلاتن آمده است.

اختیارات شاعری وزنی

♦ آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن:

(1)

ابدال: رکن سوم مصراع دوم که از سه هجای بلند تشکیل شده است ولی در اصل (- U U -) بوده است. (مفعولن به جای مفتعلن آمده است).

نمونہ:

ابدال

نکته: اگر دیدی رکن دوم (فعلاتن) است ضمناً رکن چهارم هم با دو هجای کوتاه شروع می‌شود. اگر نبود پس ابدال داری.

۲

(1)

اختیار شاعری زبانی «ابدال» در رکن سوم از مصراع دوم.

(2)

در ارکان اول و سوم در مصراع نخست و رکن اول در مصراع دوم «قلب» وجود دارد.

[illegible]

بیت فاقد اختیار شاعری «قلب» است.

در رکن دوم از مصراع دوم «ابدال» وجود دارد.

بیت «ب» فاقد اختیار شاعری مورد نظر است. ۳ ۴۱

بررسی وزن و اختیار شاعری مورد نظر در ابیات:

(الف)

حَسْ	نُ	قُبْ	جَ	هَمْ	مَ	کَسْ	پَن	گَمَ	زُ	خَا	مُو	شِ	نِ	شِیلا
-	U	-	Ø ↓ -	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-
رو	زَ	آ	یِ	نِ	بَ	یا	مُو	زَ	تُ	حِ	را	نِی	را	-
-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	ف ↓ UU	-	-
فاعلاتین				فعلاتین			فعالَتین			فعلُن				

در رکن ابتدای هر دو مصراع «فاعلاتن به جای فعلاتن» آمده است.

(۱)

[illegible]

این بیت فاقد اختیار شاعری «آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن» است. هجای

پنجم در مصراع نخست باید بلند تلفظ شود.

(ج)

پَی	شِ	نا	حَق	زَ	خَ	قَی	قَت	چَ	زَ	نی	دَم	هَش	دار
-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	↓ UU	↓ UU
جُن	پ	دَر	یا	فِ	کَ	نی	وَح	شِ	ی	صَح	را	بی	را
-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	↓ UU	↓ UU
فاعلاتن				فعالن				فاعلاتن				فعلن	

«آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن» در رکن ابتدایی هر دو مصراع.

[illegible]

ابدال در رکن دوم مصراع اول و هجای پیش از پایانی هر دو مصراع

(2)

ابدال													
↓													
م	وا	ه	بر	من	یز	دایر	ک	به	ر	خِ	م	ت	ث
U	-	U	-	U	-	-	U	-	U	-	U	U	U
م	را	ن	داشت	ت	ز	ما	نی	م	مگر	ن	ن	خ	زیر
U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	-
مفاعیل				فعلاتین				مفاعیل				فعلن	

ابدال در رکن دوم از مصراع نخست و هجای پایانی مصراع نخست باید بلند

تلفظ شود.

(८)

[illegible]

اببدال در ارکان دوم و پایانی در هر دو مصراع وجود دارد.

(1)

©

۴ ۴۳

پراسی گزینہ ہا:

(1)

اختیار شاعر وزنی: بلند بودن هجای پایان مصراع (۱ بار)

(A)

«آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن» در رکن ابتدای هر دو مصراع.

۳ / ۴۲

براسی گزینہ ہا:

()

هجای میانی رکن سوم در مصراع دوم ابدال دارد. (هجای نهم)

(

رکن نخست در مصراع نخست دارای «ابدال» و رکن سوم همان مصراع دارای «قلب» است.

ن	ص	ب	ر	ی	ت	س	و	ل	د	ن	ت
U	-	U	U	U	-	U	-	U	U	-	-
ر	ی	س	و	ل	د	ن	ت	س	و	ل	د
U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ	

م	ن	ش	ب	ر	ی	ت	س	و	ل	د	ن
U	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	-
م	ن	ش	ب	ر	ی	ت	س	و	ل	د	ن
U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ	

وزن اصلی این بیت «مفعول فاعل مفعول فاعل» است. در رکن سوم از مصراع نخست و ارکان نخست و سوم از مصراع دوم اختیار شاعری «قلب» وجود دارد.

همچنین «بلند تلفظ کردن هجای پایانی» در پایان نیم مصراع نخست و پایان مصراع دوم.

ر	ی	س	و	ل	د	ن	ت	س	و	ل	د
U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
ر	ی	س	و	ل	د	ن	ت	س	و	ل	د
U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ	

ک	ش	و	ر	ی	س	و	ل	د	ن	ت	س
U	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	-
ک	ش	و	ر	ی	س	و	ل	د	ن	ت	س
U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ	

این بیت فاقد اختیارات شاعری وزنی است.

۳/۲۲ بررسی اختیار شاعری «قلب» در گزینه (۳):

ه	س	ت	ب	ر	ی	س	و	ل	د	ن	ت
U	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	-
ه	س	ت	ب	ر	ی	س	و	ل	د	ن	ت
U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ	

رکن دوم در مصراع نخست دارای اختیار شاعری «قلب» است.

۴/۲۵

بررسی گزینه‌ها:

ز	و	س	و	ل	د	ن	ت	س	و	ل	د
U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
ز	و	س	و	ل	د	ن	ت	س	و	ل	د
U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ	

هجای پنجم و دوازدهم از مصراع نخست و هجای دوازدهم از مصراع دوم دارای اختیار شاعری ابدال است.

۲/۴۷ بررسی اختیارات شاعری وزنی و تعداد آن‌ها در بیت سؤال:

پ	و	س	و	ل	د	ن	ت	س	و	ل	د
U	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	-
پ	و	س	و	ل	د	ن	ت	س	و	ل	د
U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ	

آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن: ۱ بار

ابدال: ۱ بار

بلند بودن هجای پایان مصراع: ۲ بار

س	و	ل	د	ن	ت	س	و	ل	د	ن	ت
U	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	-
س	و	ل	د	ن	ت	س	و	ل	د	ن	ت
U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ	

ش	ه	ر	ی	س	و	ل	د	ن	ت	س	و
U	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	-
ش	ه	ر	ی	س	و	ل	د	ن	ت	س	و
U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ		مَفْعَلُنْ		فَاعِلُنْ	

بررسی اختیارات شاعری وزنی گزینۀ (۳):

[illegible]

ایدال: ۱ بار

بلند بودن هجای پایان مصراع: ۲ بار

(5)

[illegible]

آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن: ۲ بار

بلند بودن هجای پایان مصراع: ۲ بار

(5)

نَ	تَ	يَ	يُ	سَ	فَ	يَ	قُ	بَ	مَ	كُنَ	قِصَ	صَ	دَ	راز
U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	U
يُ	سَ	فَ	رَ	نَ	بَ	وَدَ	چَ	رَ	أَ	زَيْلَ	بَدَ	مَ	هَ	راز
-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	U
فعلاتن				فعلاتن				فعلاتن				فعلن		

آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن: ۱ بار

بلند بودن هجای پایان مصراع: ۲ بار

(4)

[illegible]

آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن: ۲ بار

ایبدال: ۱ بار

۴۸ / ۱ بررسی وزن بیت سؤال:

مِنَ	بِ	رَ	بَا	نِ	أَشْ	كِ	خُدْ	مِي	دَ	هَ	مَتَ	سَ	لَا	مُ	ثَ
بِرْ	سِ	رِ	رَ	أَ	شِ	دِ	لَمْ	هَمْ	جَ	رَ	بَا	نِ	مِي	رَ	وِي
-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-
مفتعلن				مفاعِلن				مفتعلن				مفاعِلن			

ویژگی‌های شعر سبک خراسانی در سه قلمرو

♦ الف) زبانی

- ۱ سادگی زبان شعر؛
۲ کم بودن لغات عربی - به جز اصطلاحات دینی و علمی - و لغات بیگانه،
در مقایسه با دوره‌های بعد؛
۳ تفاوت تلفظ برخی از کلمات در مقایسه با زبان امروز مثلاً، یک - هزار /
یک - هزار
۴ کهنه و مهجور بودن بخشی از لغات در مقایسه با دوره‌های بعد؛ گبر - جوشن
۵ استفاده از دو نشانه برای یک متمم، مانند «دش بر زمین بر به کردار شیر»
نمونه‌ای از شعر سبک خراسانی که بیشتر ویژگی‌های بالا را دارد:
مهرتری گر به کام شیر در است // شو، خطر کن ز کام شیر بجوی
یا بزرگی و عزّ و نعمت و جاه // یا جو مردانت مرگ رویاروی

دورستانه

نثر دوره اول

- (الف) دوره سامانی
(ب) دوره غزنوی و سلجوقی
برخی ویژگی‌های نثر دوره سامانی:
۱. ایجاز و اختصار در لفظ و معنا؛
 ۲. تکرار فعل یا اسم به حکم ضرورت معنی؛
 ۳. کوتاهی جملات
 ۴. لغات کم‌کاربرد فارسی در مقایسه با دوره‌های بعد؛
 ۵. بهره‌گیری کم‌تر از لغات عربی؛
 ۶. افزایش کاربرد نشانه‌های جمع فارسی بر جمع عربی.
 ۷. محتوای نثرهای این دوره بیشتر علمی است و گاهی نثرهای حماسی، تاریخی و دینی هم دیده می‌شود.
- از نمونه‌های موفق این نوع نثر می‌توان:
- ترجمه تفسیر طبری، تاریخ بلعمی، التفهیم و شاهنامه منثور ابومنصوری را نام برد.
- برخی ویژگی‌های نثر دوره غزنوی و سلجوقی:
۱. اطناب (جمله‌ها معمولاً طولانی هستند).
 ۲. تمثیل و استشهاد به آیات و احادیث و اشعار؛
 ۳. حذف افعال به قرینه؛
 ۴. افزایش کاربرد لغات عربی (نسبت به دوره قبل)
- از نمونه‌های این دوره می‌توان آثار زیر را نام برد:
- تاریخ بیهقی - قابوس‌نامه - سفرنامه ناصرخسرو - سیاست‌نامه - کیمیای سعادت - کشف‌المحجوب

۳/ ۵۵ بررسی گزینه‌ها:

- ۱) سجع‌ها: نظر - بی‌خبر - بشر
- ۲) سجع‌ها: روشنی - زنی - بندگی
- ۳) این بیت فاقد سجع است. واژه‌های (نطفه - خلق - عقل) در شعر سجع نیستند.
- ۴) سجع‌ها: کس - نفس - سپس

دورستانه

سجع

- یکسانی کمینه دو واژه در واج یا واج‌های پایانی، وزن یا هر دوی آن‌ها است.
- ♦ شرایط سجع
- برای سجع باید دو جمله یا عبارت داشته باشیم.
- سجع در نثر همان قافیه در شعر است.
- سجع بیشتر در نثر به کار می‌رود اما در شعر نیز گاهی نمونه‌هایی از سجع دیده می‌شود.
- نمونه: اَوَّل به بانگ نای و نی آرد به دل پیغام وی // وانگه به یک پیمانه می با من وفاداری کند

۲/ ۵۶ بررسی گزینه‌ها:

- ۱) سجع‌ها: تاب، خواب (سجع متوازی)
- حروف آخر واژه‌ها یکسان و وزن دو واژه برابر است.
- ۲) سجع‌ها: پوشیدی، نکوشیدی (سجع مطرف)
- حروف آخر واژه‌ها یکسان و وزن دو واژه نابرابر است.
- ۳) سجع‌ها: پیش، خویش (سجع متوازی)
- حروف آخر واژه‌ها یکسان و وزن دو واژه برابر است.
- ۴) مایل، قابل (سجع متوازی)
- حروف آخر واژه‌ها یکسان و وزن دو واژه برابر است.

♦ (ب) ادبی

۱. قالب عمده شعر این دوره، قصیده است؛ قالب‌های مستط، ترجیع‌بند و مثنوی نیز به تدریج در این دوره شکل می‌گیرد و قالب غزل نیز در اواخر این دوره، رشد می‌یابد.

۲. استفاده از آرایه‌های ادبی، طبیعی و در حد اعتدال است؛

۳. قافیه و ردیف بسیار ساده است؛

۴. در توصیف پدیده‌ها بیشتر از تشبیه حتی بهره گرفته می‌شود.

♦ (پ) فکری

۱. روح شادی و نشاط و خوش‌باشی در شعر غلبه دارد؛

۲. شعر واقع‌گراست و توصیفات عمدتاً طبیعی، ساده، محسوس و عینی است؛

۳. معشوق عمدتاً زمینی است؛

۴. بیشتر روح حماسه بر ادبیات این دوره حاکم است؛

۵. اشعار پندآموز و اندرزگونه این دوره، ساده است و جنبه عملی و دستوری دارد؛

۶. مضمون عمده اشعار این سبک، حماسه، مدح و اندرز و ... است.

۷. فکر و کلام ساده است؛ یعنی هنوز با پیچیدگی‌های عرفانی، حکمی و اندیشه‌های فلسفی درنیامیخته است.

نمونه‌ای از شعر سبک خراسانی:

گل بخندید و باغ شد پدرام // ای خوشا این جهان، بدین هنگام
چون بناگوش نیکوان شد باغ // از گل سبب و از گل بادم
همجو لوح زمزمین گشته‌ست // دشت همچون صحیفه‌ای ز زُخام
گل سوری به دست یاد بهار // سوی باده همی‌دهد پیغام
که تو را با من ار مناظره‌ای‌ست // من به باغ آدمم به باغ خُرام (فرخی سیستانی)

۲/ ۵۲

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) تفاوت تلفظ برخی از کلمات در مقایسه با زبان امروز (هزار - هزار)
- ۳) استفاده از دو نشانه برای یک مضمون (به جهان در)
- ۴) کم بودن لغات عربی - تفاوت تلفظ برخی از کلمات در مقایسه با زبان امروز (یک - یک)

۴/ ۵۳ مفهوم این بیت بر فراق و جدایی یار و غم هجران تأکید دارد. این مفهوم در سبک عراقی مورد نظر شاعران بود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) شعر واقع‌گراست - معشوق زمینی است - فکر و کلام شعر ساده است.
- ۲) این بیت توصیف طبیعی و محسوس و عینی است - شعر فاقد پیچیدگی‌های عرفانی - حکمی و اندیشه‌های فلسفی است.
- ۳) این بیت واقع‌گراست و توصیف طبیعت، ساده، محسوس و عینی است.

۱/ ۵۲

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۲) حذف افعال به قرینه (است) - اطناب
- ۳) اطناب - افزایش کاربرد لغات عربی
- ۴) تمثیل و استشهاد به آیات، احادیث

(د)

گل	پ	جو	شا	م	ذ	از	می	ن	ز	دی	مش	ا	بی
لا	خ	ژم	زا	ث	ش	حر	ما	ن	ه	وس	می	جو	شیم
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

حذف همزه در هجاهای چهارم از هر دو مصراع. (۲ حذف همزه)

دوستانه

حذف همزه

هرگاه قبل از همزه آغاز هجا، حرف صامتی بیاید، می‌توان همزه را حذف کرد.
 نمونه: درآب: ذ / راب بدون حذف همزه: ذر / آب
 نمونه: راستی آموز بسی جوفروش // هست در این کوی که گندم‌نماست
 تقطیع:

را	س	ت	یا	مو	ز	ب	سی	جو	ف	روش
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

۱/۵۹ بررسی گزینه‌ها:

(۱) بررسی ارکان عروضی مصراع گزینه (۱):

ا	گر	کا	ری	ک	نی	مُز	دی	س	تا	نی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

بررسی ارکان عروضی یک مصراع از شعر سؤال:

م	را	گو	ید	ک	ای	بی	دل	چ	را	بی	ای	چ	نیلا	غا	فل
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(۲) ویژگی‌های شعر سبک خراسانی:

- ۱- سادگی زبان شعر
- ۲- کم بودن لغات عربی
- ۳- کهنه و مهجور بودن برخی از لغات مانند (اندر، پیروزه، بیجاده)
- ۴- استفاده از دو نشانه برای یک مضمون مانند (به زیر اندر)
- تشبیه حسی: تو چو مست - زمین به پیروزه - هوا به بیجاده
- (۳) ویژگی‌های فکری شعر سبک خراسانی:
- مضمون عمده شعر «مدح» است و فکر و کلام شعر ساده است.
- (۴) سجع:

- بیت ۱- بیدل، غافل، گل
- بیت ۲- پیروزه‌گون - بیجاده‌گون - نگون
- ویژگی‌های ادبی شعر سبک خراسانی:
- ۱- قافیه‌ها بسیار ساده است (مضطر، اندر، در)
- ۲- آرایه‌های ادبی در حد اعتدال است.
- ۳- توصیف‌ها بیشتر حسی است.

- ۲/۶۰ بیت صورت سؤال تصویر طبیعت در بهار است. این تصویر در بیت (۲) نیز وجود دارد.
- تصویر ابیات دیگر «پاییز» است.

۴/۶۱ ایراد گزینه (۴): «مکتب وقوع راه به جایی نبرد».

۲/۶۲ بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) عوامل گوناگون سبب شد به طور کلی شعر و شاعری و معماری و انواع هنر مورد توجه قرار بگیرد و شاهان صفوی به شعر و شاعری علاقه نشان داده‌اند.
- (۳) این جریان شعری به شیوه کسانی مثل حافظ و سعدی در جریان بود.
- (۴) در این دوره هر کس به اندازه توان خود به امور فرهنگی از جمله ادبیات می‌پرداختند.

دوستانه

انواع سجع

- ۱ متوازن
- ۲ مطرف
- ۳ متوازی
- متوازن

واژه‌هایی که در پایان دو جمله یا عبارت بیایند و فقط از نظر وزن برابر باشند.

نمونه: ما به او محتاج بودیم او به ما مشتاق [بود]

توجه: واژه‌های سجع باید از نظر جای قرار گیری در دو جمله یا دو عبارت با هم برابر باشند، اگر در یکی از جمله‌ها حذف صورت گرفته باشد، طبیعی است که مانع سجع شدن واژه‌ها نیست.

مطرف

واژه‌هایی که در پایان دو جمله یا دو عبارت می‌آیند و فقط از نظر حروف پایانی یکسان هستند. (وزن آن‌ها برابر نیست).

نمونه: الحمدلله شهر تیریز است و حسن و جمال خیز [است]

متوازی

واژه‌هایی که در پایان دو جمله از نظر حروف پایانی یکسان هستند و وزن آن‌ها نیز برابر است.
 نمونه: شما را باغ باید و ما را چون لاله داغ.

۳/۵۷ واژه‌های «انتساب و اکتساب» در یک جمله به کار رفته‌اند و از نظر جای قرارگیری شرایط سجع را ندارند. (واژه‌های سجع باید در دو جمله باشند).

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) سجع‌ها: پناهد - یابد (سجع مطرف)
- (۲) سجع‌ها: فایض - رایش (سجع متوازی)
- (۴) سجع‌ها: مضبوط - محفوظ (سجع متوازن)

۳/۵۸ بررسی وزن و حذف همزه در ابیات:

(الف)

دو	س	تا	وق	ت	م	به	ک	پ	عش	رت	کو	شیم
ش	خ	ن	اه	ل	د	ت	ن	ب	ج	بن	یو	شیم
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

حذف همزه در هجاهای هفتم (مصراع نخست) و هفتم و هشتم (مصراع دوم).
 (۳ حذف همزه)

(ب)

خُش	هـ	وا	بی	بست	ف	زح	تخ	ش	خ	دا	یا	پ	ف	رست
نا	ز	نی	نی	ک	پ	رو	یش	م	ی	گل	گو	نو	شیم	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

حذف همزه در هجای پنجم مصراع نخست (۱ حذف همزه)

(ج)

اَر	غ	نویلا	سا	ز	ف	لک	ره	ز	ن	اه	ل	هـ	ن	رست
جو	ن	عص	ص	ن	نا	لی	م	چ	را	نخ	رو	شیم		
-	-	-	-	U	U	-	-	U	-	-	U	U	-	-

حذف همزه در هجای پایانی مصراع نخست و هجاهای دوم و سوم مصراع دوم.
 (۳ حذف همزه)

دوستانه

تاریخ ادبیات فارسی در قرن های دهم و یازدهم

♦ قرن دهم

در قرن دهم حکومت در دست جانشینان تیمور بود. اوضاع اجتماعی و سیاسی ایران در این دوره به طور کلی و وضع ادبیات به تبع آن آشفته بود.

در این سال ها دو جریان شعری بیشتر رونق داشت:

۱ شعر لطیف و فصیحی که به طور طبیعی و به شیوه کسانى مثل حافظ و سعدی در جریان بود و بابافغانى شیرازى از نمایندگان آن است.

۲ مکتب وقوع که نتیجه چاره اندیشی شاعران برای تغییر سبک و رهایی از گرفتاری تقلید بود و بازتاب طبیعی محیط اجتماعی قرن دهم بود که البته راه به جایی نبرد.

سیطره درازمذمت مغولان و تیموریان بر سرزمین ایران و ویرانی و خرابی هایی که در همه ابعاد و زمینه ها به بار آوردند، دانش و ادبیات را تحت الشعاع قرار داد.

بعد از ظهور شاعران بزرگی چون سعدی، مولانا و حافظ در دوره عراقی، به دلیل تسلط طولانی مدت مغولان و تیموریان جایی برای رشد زبان و ادبیات فارسی باقی نماند.

شاعران قرن دهم تشخیص داده بودند که سبک عراقی از واقعیت دور شده و کاملاً جنبه ذهنی و تخیلی یافته است و با ادامه پایبندی به سنن ادبی نابود می شود. پس باید به سوی حقیقت گویی و واقع گویی بازگشت.

شاعران برای این کار نیازمند پرداختن به مسائل اجتماعی و انتقادهای سیاسی بودند و قالب غزل با توجه به نقش و سابقه کاربردش، اجازه جولان بیشتر در این میدان را نمی داد.

در قرن دهم از یک سو به دلیل کم توجهی و بی مهری شاهان صفوی نسبت به شاعران و از سوی دیگر شاعرنوازی و ادب گرایی سلاطین هند، شاعران به دربارهای هند روی آوردند. به همین دلیل با شوق و شور تمام راهی آن جا شدند و برخی از آنان پس از کسب شهرت و ثروت به ایران بازگشتند.

آشنایی با تفکرات و معارف هندوان کم و بیش در تغییر سبک دخیل بود. فرهنگ هند، در قرن دهم از فرهنگ ایرانی هم چنان تأثیر می پذیرفت و فضایی هند از تألیف کتاب و سرودن شعر به زبان فارسی و بها دادن به فرهنگ آن، استقبال می کردند.

شاهان گورکانی هند همگی به فارسی سخن می گفتند. زبان فارسی در شبه قاره هند استحکام و استقرار لازم را به دست آورده بود، همه گیر و رسمی شد و تا زمان حاکمیت استعمار انگلیس در هند زبان رسمی آن دیار بود.

هم زمان با رشد ادبیات در هند، اصفهان نیز که پایتخت و محل اجتماع شعرا و فضلا بود، از دیدگاه ادبی توسعه یافت. به جز اصفهان، مناطق دیگر ایران هم رشد و توسعه و شور و جنبشی یافت؛

مثلاً خراسان، آذربایجان و نواحی مرکزی ایران به کانون های مهمی برای شاعران، هنرمندان و دانشمندان تبدیل شد.

هر چند شاهان صفوی در ترویج و نفوذ زبان ترکی در ایران نقش بسزایی داشتند اما کم و بیش به زبان فارسی نیز کتاب نوشته و شعر گفته اند و به نوعی علاقه نشان داده اند.

برخی از شاهان صفوی مقام شیخی و رهبری طریقت داشتند و از این رو لازم می دانستند خود را در چنین مقام فرهنگی نگاه دارند، علاوه بر این با رؤسای مذاهب در تماس نزدیک بودند و از طرف دیگر رقاباتی چون شاهان عثمانی و هندی داشتند که آن ها نیز به مسائل فرهنگی توجه نشان می دادند.

این عوامل باعث شده بود که به طور کلی شعر و شاعری و معماری و انواع هنر مورد توجه قرار گیرد.

در قرن دهم هنرهایی چون قالی بافی، سفالگری، شیشه سازی، نقاشی، تذهیب و خوشنویسی در دوران صفویه رشد فراوان یافت.

یهزاد در دوره شاه اسماعیل و رضا عباسی در دوره شاه عباس از مفاخر هنرند.

♦ قرن یازدهم

حکومت صفوی روی کار آمد و مذهب شیعه را ترویج داد.

حکومت صفوی به شعر ستایشی و درباری و عاشقانه های زمینی بی توجه بود.

در قرن یازدهم شاعران سروده های خود را بیشتر با مضامین پند و اندرز، توصیف و بیان امور طبیعی و همچنین تبدیل موضوعات و تمثیلات کهن به مضامین تازه و به زبان جدید همراه کردند.

وابسته نبودن شعر به دربار و از بین رفتن طبقه مدیحه سرایان درباری، باعث شد که طبقات و گروه های بیشتری مدعی شعر و شاعری شوند.

بها ندادن به شعر ستایشی در ایران، موجب شد که شاعران مدیحه سرا برای امرار معاش یا ثروت اندوزی راهی دربار هند شدند؛ زیرا آن جا به رسم دربارهای قدیم ایران هنوز بازار قصیده و مدح رواج داشت.

رفاه اقتصادی مردم در دوره صفوی و آبادانی شهرهای ایران و رونق تجارت و کسب و کار، این امکان را برای همه مردم فراهم آورده بود که هر کس به اندازه توان خود به امور فرهنگی از جمله ادبیات بپردازد.

از طرف دیگر به سبب آشنایی ایرانیان با اروپا، مراکز جمعیتی مثل قهوه خانه ها نیز دایر شد و شاعران در آن جا به مشاعره، مناظره و نقد آثار یکدیگر می پرداختند.

۳۶۳

دوستانه

معروف ترین شاعران سده های دهم و یازدهم

♦ بابافغانی شیرازی

قرن دهم - از شعرای تأثیرگذار این قرن در ایران است. شعرش از نظر دقت، ظرافت و رقت معانی مشهور است.

♦ وحشی بافقی

قرن دهم - سبک شعر او حد واسطه سبک عراقی و دوره بعد یعنی سبک هندی است. واقع گرایی شاخصه اصلی شعر او است.

♦ محتشم کاشانی

قرن دهم - در سرودن شعر مذهبی معروف و ترکیب بند عاشورایی او زبانزد است.

نمونه ای از اشعار او:

باز این چه شورش است که در خلق عالم است / باز این چه نوحه و چه عزا و چه ماتم است

باز این چه رستخیز عظیم است کز زمین / بی نفخ صور خاسته تا عرش اعظم است

♦ کلیم کاشانی

قرن یازدهم - در ابداع معانی و خیال های رنگین مشهور است.

این ویژگی به غزل های او لطف ویژه ای بخشیده است.

ضرب المثل ها و الفاظ محاوره که زبان غزل این دوره را به افق خیال عامه نزدیک کرده سخن او را برجسته ساخته است.

وی با به کار بردن مضمون های ابداعی فراوان «خلاق المعانی ثانی» لقب گرفت

ویژگی‌های جامعه‌شناسی انتقادی

از درون رویکرد تفسیری، نوع جدیدی از جامعه‌شناسی به نام جامعه‌شناسی انتقادی شکل گرفت.

به توصیف و تبیین پدیده‌های اجتماعی بسنده نمی‌کند.

به داوری ارزش‌ها و هنجارها می‌پردازد.

علم را به معنای حسی و تجربی آن محدود نمی‌کند.

تلاش می‌کند از محدودیت‌های علم تجربی رها شود.

به جست‌وجوی معیارهایی برای داوری و انتقاد می‌پردازد.

مهم‌ترین هدف جامعه‌شناسی انتقادی، نقد وضعیت موجود جهان اجتماعی و تجویز راه‌حلی برای رسیدن به یک وضعیت بهتر.

نکته: فاصله میان وضعیت موجود و وضع مطلوب جهان اجتماعی، جامعه‌شناسی را به داوری درباره ارزش‌ها و انتقاد از آن‌ها می‌کشاند.

۷۴ / ۴ مزایای اجتماعی به صورت نابرابر توزیع شده است ← علت

برخی افراد در بالای سلسله‌مراتب قرار می‌گیرند و برخی افراد در پایین آن.

حذف مالکیت خصوصی ← طبقه پایین نخواهیم داشت و بدین ترتیب همگان شرایطی یکسان خواهند داشت.

غلبه رویکرد تبیینی ← علت کار داوری درباره ارزش‌ها خارج از قلمرو علوم اجتماعی قرار می‌گیرد.

۷۵ / ۳ تفاوت در جنسیت ← تفاوت اسمی

تفاوت در محل سکونت ← نابرابری اجتماعی

تفاوت در هوش ← تفاوت رتبه‌ای

نه اجرای عدالت را به دست نامرئی بازار می‌سپارد و نه دخالت همه‌جانبه دولت را می‌پذیرد ← رویکرد طرفداران عدالت اجتماعی

از گذشته تا به حال، هیچ جامعه‌ای بدون قشربندی اجتماعی نبوده است و قشربندی، پدیده‌ای است که در همه زمان‌ها و مکان‌ها وجود داشته است ←

رویکرد طرفداران قشربندی اجتماعی

توانایی و خلاقیت افراد در ساختن جهان اجتماعی ← اشتراک جامعه‌شناسی انتقادی و جامعه‌شناسی تفسیری

درست‌نامه

نابرابری اجتماعی

اسمی
نمی‌توان افراد را براساس این تفاوت‌ها رتبه‌بندی کرد.
(سفیدپوست و رنگین‌پوست)

رتبه‌ای
می‌توان افراد را براساس این تفاوت‌ها رتبه‌بندی کرد.
(قد و هوش)

نابرابری طبیعی
در جامعه ایجاد می‌شوند.
(تحصیلات و ثروت)

نکته: میزان تلاش افراد یا موقعیت خانواده‌ای که در آن متولد می‌شوند، آن‌ها را از نظر رتبه نابرابر می‌سازد.

۶۹ / ۱ مجاز: «لحده» مجاز از گور - «سر» مجاز از گیسو

در همه مصراع‌های ابیات مجاز وجود ندارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۲) مفهوم بیت گزینه (۲) ناپایداری خوشی‌های دنیا است. در بیت (۱) نیز این مفهوم وجود دارد.

(۳) ویژگی‌های شعر کلیم از جمله «کاربرد ضرب‌المثل و الفاظ محاوره» در شعر وجود دارد.

ضرب‌المثل: از کمال خویش ارباب هنر بی‌بهره‌اند - زندگی راحتش در ابتدا و انتهاست.

(۴) بررسی وزن شعر:

زَن	دِ	گَا	نِی	رَا	خَ	تَش	دَر	اِب	تِ	دَا	وَ	اِن	تِ	هَاسِ
-	U	-	-	-	U	-	-	-	-	U	-	U	-	U
فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن

شعر دارای وزن همسان است.

رکن پایانی شعر یک هجا کم‌تر دارد.

۷۰ / ۲ مفهوم مشترک بیت سؤال و گزینه (۲): دعوت به سخن تازه

مفهوم ابیات سایر گزینه‌ها:

(۱) شوق و اشتیاق سرودن

(۳) سخن تازه و خوب بسته به حال و هوای دل است.

(۴) شعری که برای اول بار سروده می‌شود شنیدنی است.

جامعه‌شناسی

۷۱ / ۱ در جوامع سوسیالیستی، مالکیت خصوصی وسایل تولید وجود نداشت.

جامعه‌شناسی انتقادی، نظام آپارتاید را تقبیح می‌کند.

در نظام فئودالی، دهقانان شبیه برده بودند و مالک چیزی نبودند.

درون بسیاری از جوامع صنعتی، تقسیم‌بندی‌های قومی و زبانی وجود دارد.

۷۲ / ۴ علت تأیید و تثبیت قشربندی در رویکرد اول ← تأکید بر

کارکردهای قشربندی

معنای عبارت «نابرابری به دلیل تفکیک نژادی» ← نظام آپارتاید

پیامد عبارت «در رویکرد دوم، افراد توانمند و کوشا به اندازه استحقاقی که دارند از مزایای اجتماعی برخوردار نمی‌شوند» ← ناعادلانه بودن رویکرد مخالفان قشربندی

۷۳ / ۱ غلبه رویکرد تفسیری و به حاشیه رفتن رویکرد تبیینی ← پیوند

دانش و ارزش

طرفداران قشربندی ← نقش انسان‌ها و جوامع در پدید آمدن و ادامه یافتن قشربندی اجتماعی را نادیده می‌گیرند.

نابرابری اجتماعی، نتیجه روابط سلطه‌جویانه میان انسان‌هاست و باید با آن مبارزه کرد ← حوزه برابری

تبیین ← کشف و بازخوانی واقعیت‌ها

درست‌نامه

فرآیند شکل‌گیری دانش انتقادی:

غلبه رویکرد تفسیری ← رویکرد تبیینی به حاشیه رفت ← راه بازگشت

دعاوی انتقادی به علوم اجتماعی باز شد ← پیوند دانش و ارزش ← شکل‌گیری دانش انتقادی

تذکره: همواره این امکان وجود دارد که یکی از این دو وجه زندگی اجتماعی، بیشتر مورد توجه قرار بگیرد و وجه دیگر آن، نادیده گرفته شود. برجسته کردن یک وجه زندگی و تأکید بر آن و نادیده گرفتن وجه دیگر، می‌تواند آثار و پیامدهای نامطلوبی برای زندگی اجتماعی به وجود بیاورد.

اشتراک جامعه‌شناسی انتقادی و جامعه‌شناسی تفسیری	افتراق جامعه‌شناسی انتقادی و جامعه‌شناسی تفسیری
- تأکید بر توانایی و خلاقیت افراد - در ساختن جهان اجتماعی - تمام معانی و ارزش‌ها ساخته و پرداخته اراده‌های افراد و گروه‌ها - فرهنگ‌هاست. - هر فرد، گروه و فرهنگی اراده خاص خود را دارد. - هیچ‌کدام معانی و ارزش‌ها بهتر یا بدتر از دیگری نیستند یا هیچ‌کدام درست یا غلط و حق یا باطل نیستند.	- جامعه‌شناسی انتقادی، کم‌توجهی رویکرد تفسیری به ساختارهای اجتماعی و تأثیر این ساختارها بر زندگی افراد را درست نمی‌داند. - جامعه‌شناسان انتقادی معتقدند که گاهی جهان اجتماعی و ساختارهای آن که به دست خود انسان ایجاد شده‌اند، سازندگان خود را به زیر سلطه درمی‌آورند. - جامعه‌شناسی انتقادی بر ضرورت انتقاد علمی از ساختارهای سرکوبگر تأکید می‌کنند. - جامعه‌شناسی انتقادی به نقد سلطه در روابط و مناسبات میان افراد، گروه‌ها و فرهنگ‌ها می‌پردازد.

♦ ارزیابی دستاورد جامعه‌شناسی انتقادی از منظر کتاب:

- رویکرد انتقادی هیچ‌گونه حقیقت و فضیلتی را کشف نمی‌کند تا براساس این حقایق و فضایل به نقد کنش‌ها و روابط میان انسان‌ها و جوامع بپردازد.

- برای دفاع از اراده افراد و گروه‌ها و فرهنگ‌ها معتقد است نباید اراده فرد یا گروهی به فرد یا گروه دیگری تحمیل شود یا فرهنگی از گستره جغرافیایی و محدوده تاریخی خود فراتر رود و بر فرهنگ دیگری اعمال سلطه کند، اگر چنین شود، باید به انتقاد از آن پرداخت.

سه رویکرد نابرابری اجتماعی		
رویکرد طرفداران قشربندی اجتماعی	رویکرد مخالفان قشربندی اجتماعی	رویکرد طرفداران عدالت اجتماعی
- معتقد بودند که نابرابری اجتماعی برای بقای جامعه ضرورت دارد. - نابرابری اجتماعی از تفاوت‌ها یا نابرابری‌های طبیعی ناشی می‌شود. - معتقدند که از گذشته تا حال، هیچ جامعه‌ای بدون قشربندی اجتماعی نبوده است. - قشربندی پدیده‌ای است که در همه زمان‌ها و مکان‌ها وجود داشته است. - چنین می‌پندارند که نابرابری‌های اجتماعی نتیجه تفاوت‌ها یا نابرابری‌های طبیعی هستند، بنابراین عادلانه‌اند. - با طبیعی دانستن قشربندی اجتماعی، نقش انسان‌ها و جوامع در پدید آمدن و ادامه یافتن آن را نادیده می‌گیرند و تغییر در آن را چندان امکان‌پذیر نمی‌دانند. - با تأکید بر کارکردهای قشربندی، آن را تأیید و تثبیت می‌کنند.	- معتقدند که نابرابری‌های اجتماعی ناشی از تفاوت‌ها و نابرابری‌های طبیعی نیست، بلکه نتیجه روابط سلطه‌جویانه میان انسان‌هاست و باید با آن مبارزه کرد. - عدالت اقتصادی را مهم می‌دانند و معتقدند که با توزیع برابر ثروت، عدالت برقرار خواهد شد. - از نظر آنان، مالکیت خصوصی موجب برقراری روابط ظالمانه میان افراد و در نتیجه، نابرابری اجتماعی شده است. - برای ایجاد برابری، باید مالکیت خصوصی از بین برود، دیگر طبقه پایین نخواهیم داشت و بدین ترتیب همگان شرایط یکسان خواهند داشت. - قشربندی اجتماعی توسط انسان‌ها پدید آمده و تداوم یا تغییر آن نیز به دست آن‌هاست. - تأکید آنان بر معایب قشربندی نشان می‌دهد که آنان خواهان از میان برداشتن قشربندی هستند.	- مالکیت خصوصی لغو نمی‌شود اما جامعه وظیفه دارد امکان رقابت را برای همگان فراهم کند و نقطه شروع رقابت را یکسان نماید. - بدین منظور دولت به نمایندگی از جامعه، موظف است، نیازهای ضروری همه افراد مانند خوراک، پوشاک و مسکن را تأمین کند. - بدین ترتیب همه کودکان از امکانات اولیه برای پیشرفت، بهره‌مند می‌شوند و می‌توانند براساس توانایی و شایستگی خود با دیگران رقابت، نمایند. - دولت نیز تلاش می‌کند برای کاهش نابرابری‌های اجتماعی، تدابیر بیشتری بیندیشد. مثلاً از ثروتمندان مالیات بگیرد و از آن برای رفع فقر در جامعه استفاده کند.

۷۶ ۴ امکان کنترل آثار مخرب ساختارهای اجتماعی از دست

می‌رود. **پایامد** - ناممکن ساختن انتقاد از ساختارهای اجتماعی

فاصله میان وضع موجود و وضع مطلوب **علت** - کشاندن جامعه‌شناسی به داوری درباره ارزش‌ها

کار داوری درباره ارزش‌ها خارج از قلمرو علوم اجتماعی قرار گرفت **پایامد** - غلبه رویکرد تبیینی

هر فرد، گروه و فرهنگی اراده خاص خود را دارد **مفهوم** - اشتراک جامعه‌شناسی انتقادی و تفسیری

دورنگی

کنش

ساختار

زندگی اجتماعی انسان دو وجه دارد

۷۷ ۲ تفاوت در زبان و لهجه - تفاوت اسمی

تفاوت در قد و وزن - تفاوت رتبه‌ای

علت نابرابری‌های اجتماعی در دیدگاه مخالفان قشربندی اجتماعی - مالکیت خصوصی و روابط سلطه‌جویانه

علت نابرابری‌های اجتماعی در دیدگاه طرفداران قشربندی اجتماعی - نابرابری‌های طبیعی

اشتراک رویکردهای تبیینی و تفسیری از دیدگاه جامعه‌شناسی انتقادی - محافظه‌کارند و انسان را منفعل و مجبور می‌سازند.

۷۸ ۱ طرفداران قشربندی اجتماعی - نمی‌تواند نابرابری اجتماعی

میان افرادی که در طبقات اجتماعی مختلف متولد می‌شوند را توضیح دهد.

جدایی دانش از ارزش - انتقاد از وضعیت موجود و تجویز راه‌حل، کار علم نبود.

نقطه شروع رقابت‌ها یکسان می‌شود و انگیزه رقابت از بین می‌رود و راه پیشرفت

مادی مسدود می‌شود - مدل کمونیستی

حوزه رقابت و برابری - مالیات، ابزاری برای کاهش فاصله طبقاتی

♦ **بر هویت جهان غرب:**

انقلاب اسلامی ایران، افق‌های جدیدی را به روی اندیشمندان جهان غرب نیز گشوده و نظریه‌پردازان غربی را که طی قرن بیستم، سکولاریسم و دنیوی شدن همه فرهنگ‌ها را سرنوشت مشترک و حتمی بشریت می‌دانستند، به تأمل در نظریات پیشین خود و بازبینی آن‌ها فراخوانده است.

۸۲ ۴ **هویت ایرانی قبل از ظهور اسلام** ← توحیدی، دینی و در مواردی آمیخته با اساطیر

تبلور تحولات هویتی ← شعارهای انقلابی
ناسیونالیسم ← امت اسلامی را به اقوام مختلف نظیر ترک و عرب و فارس تقسیم می‌کند.

حجاب و پوشش ← نماد هویت جهان اسلام

درستنامه

هویت ایرانی (هویت فرهنگی ایرانی)

– هویت ایرانی در گذر زمان، چه تحولاتی به خود دیده است؟
– افراد معمولاً خودشان را با ویژگی‌هایی مانند، قد، قیافه، پوشش، شغل، ثروت، قدرت، تبار خانوادگی، مهارت، علاقه، هنر، دانش، خلق، ایمان، اعتقاد و ... می‌شناسند و به دیگران معرفی می‌کنند.

♦ **تحولات هویت ایرانی در گذر زمان:**

هویت ایرانی قبل از ظهور اسلام	هویت ایرانی پس از آشنایی با اسلام و پذیرش آن
– ایران سرزمینی است که بیش از هفت هزار سال قدمت دارد. – در این سرزمین، همواره اقوام مختلفی زندگی کرده‌اند. – هویت ایرانی قبل از ظهور اسلام، هویتی توحیدی، دینی و در مواردی آمیخته با اساطیر بود. روایتی از این هویت را در شاهنامه فردوسی می‌توان دید. – پیش از اسلام، اقوام مختلف ایرانی با آن‌که هویت‌های قومی متفاوتی داشتند، در عقاید و ارزش‌های زرتشتی، که با باورهای اساطیری درآمیخته بود، مشترک بودند و بر این اساس، هویت فرهنگی واحدی پیدا کرده بودند.	– ایرانیان پس از آشنایی با اسلام و پذیرفتن آن، عناصر اساطیری فرهنگ ایرانی را کنار گذاشتند، به تفسیر توحیدی عمیق‌تری از هویت خویش دست یافتند و جامعه‌ای اسلامی را بنا نهادند. – پس از آن‌که ایرانیان عقاید و ارزش‌های اسلامی را پذیرفتند، ایران به جهان اسلام ملحق گردید و هویت ایرانی، بخشی از هویت جهان اسلام شد.

۸۳ ۲ **بازگشت جامعه ایران به هویت اسلامی خود** ← علت ظهور

ایران به صورت قلب تپنده بیداری اسلامی

خودباختگی فرهنگی بخش‌هایی از ذهنیت مسلمانان ← پیامد (معلول)

قدرت سیاسی و نظامی غرب

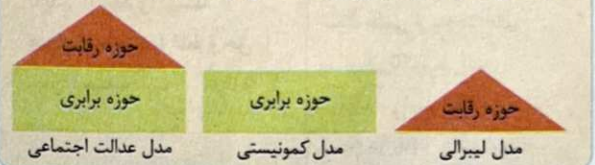
گسترش زبان فارسی در جهان اسلام ← پیامد خدمات بی‌نظیر برخی حکیمان و شاعران مثل مولوی، سعدی و حافظ

۷۹ ۳ **تأکید رویکرد مخالفان قشری‌بندی بر معایب قشری‌بندی نشان می‌دهد که آنان خواهان از میان برداشتن قشری‌بندی هستند و در این رویکرد، انگیزه رقابت از بین می‌رود و راه پیشرفت مادی مسدود می‌گردد.**
در دیدگاه طرفداران عدالت اجتماعی، همه کودکان از امکانات اولیه برای پیشرفت بهره‌مند می‌شوند و می‌توانند براساس توانایی و شایستگی خود با دیگران رقابت نمایند.

۸۰ ۴ **جامعه وظیفه دارد امکان رقابت را برای همگان فراهم کند و نقطه شروع رقابت را یکسان نماید** ← مدل عدالت اجتماعی (حوزه رقابت و حوزه برابری)
نابرابری‌های اجتماعی، نتیجه تفاوت‌ها یا نابرابری‌های طبیعی است؛ بنابراین عادلانه‌اند ← مدل لیبرالی
قشری‌بندی اجتماعی توسط انسان‌ها پدید آمده و تداوم یا تغییر آن نیز به دست انسان‌هاست ← مدل کمونیستی
دولت تلاش می‌کند از ثروتمندان مالیات بگیرد و از آن برای رفع فقر در جامعه استفاده کند ← مدل عدالت اجتماعی (حوزه رقابت و حوزه برابری)

درستنامه

نکته: سه رویکرد به نابرابری اجتماعی را می‌توان در مدل‌های زیر نمایش داد (به حوزه‌های مدل‌های نابرابری اجتماعی توجه کنید).

۸۱ ۳ **ظاهر شدن اسلام به عنوان یک قطب فرهنگی جدید** ← پیامد

الهام گرفتن جهان اسلام از انقلاب اسلامی ایران و جست‌وجوی هویت خود بیرون از تصاویری است که جهان غرب القا می‌کرد.

قدرت سیاسی و نظامی غرب ← علت خودباختگی فرهنگی بخش‌هایی از ذهنیت مسلمانان

بازبینی نظریه‌پردازان غربی در ارتباط با نظریات پیشین خودشان ← پیامد
افق‌های جدیدی که حیات معنوی اسلام به روی اندیشمندان جهان غرب گسترده است.

درستنامه

تأثیرات انقلاب اسلامی♦ **بر هویت ایران:**

– انقلاب اسلامی ایران حاصل یک قرن مقاومت هویت اسلامی ایرانی جامعه ما در برابر هجوم سیاسی و اقتصادی غرب بود.
– بازگشت ایران به اسلام، صرفاً بازگشت به هویت تاریخی و جغرافیایی نبود بلکه بازگشت به هویت توحیدی و معنوی خویش بود.
– جامعه ایران با بازگشت به هویت اسلامی خود، که هویتی مستقل، فعال و اثرگذار است، به صورت قلب تپنده بیداری اسلامی تبدیل شد.

♦ **بر هویت جهان اسلام:**

جوامع اسلامی دیگر با الهام گرفتن از انقلاب اسلامی ایران، هویت خود را بیرون از تصاویری که فرهنگ غربی القا می‌کند، جست‌وجو می‌کنند و به این ترتیب، اسلام به عنوان یک قطب فرهنگی جدید در جهان ظاهر می‌شود.

۸۵ ۱ علت خودباختگی فرهنگی جوامع غیرغربی در برابر غرب ←

مرعوب قدرت اقتصادی و سیاسی برتر غرب

علت انتقال تعامل فرهنگی از سطح نمادها و هنجارها به عمق عقاید و ارزش‌ها رسانه‌ها و فضای مجازی با عبور از مرزهای جغرافیایی، سیاسی و فرهنگی
 علت هویت حقیقی جهان اجتماعی ← واقعیت‌ها و آرمان‌های جهان اجتماعی مطابق حق باشد.

علت عدم پذیرش عناصر اساطیری و مشرکانه یونان و روم توسط جهان اسلام
 ← تناسب با جهان‌شناسی توحیدی

۸۶ ۲ جهان غرب طی جنگ‌های صلیبی ← پس از رویارویی با فرهنگ اسلامی و پذیرش برخی از لایه‌های آن، بدون این‌که به جهان اسلام بپیوندند، تحولات هویتی پیدا کرد.

نه می‌تواند فرهنگ گذشته خود را تداوم ببخشد یا گسترش دهد و نه می‌تواند آن را رها کند ← جهان خودباخته

فرهنگ یونان و روم ← جهان اسلام صرفاً عناصر عقلی آن‌ها را اخذ کرد.
 انسان را با حقیقت خود و جهان هستی آشنا می‌کند ← جهان اجتماعی توحیدی

۸۷ ۴ پیامد این‌که جهان‌های اجتماعی که براساس فطرت انسان شکل نگرفته‌اند ← تصویری که از انسان ارائه می‌شود، سرابی از حقیقت است.

جوامع خودباخته‌ای که در مواجهه با فرهنگ دیگر، هویت خود را از یاد می‌برند ← مفهوم از خودبیگانگی تاریخی

پیامد فراموشی خداوند در دیدگاه قرآن کریم ← فراموشی انسان از خود

دوستانه**شکل‌گیری آسیب‌های فرهنگی:****♦ خودباختگی فرهنگی:**

– در تعامل و داد و ستد فرهنگی، اعضای جوامع باید به طور فعال و خلاق و با توجه به نیازها و مسائل خود با یک‌دیگر روبه‌رو شوند. اما اگر اعضای آن، مبهوت و مقهور فرهنگ دیگر شوند و در نتیجه، حالت فعال و خلاق خود را در گزینش عناصر فرهنگی آن جامعه از دست بدهند، دچار خودباختگی فرهنگی می‌شوند و در این صورت، عناصر فرهنگی جامعه دیگر را بدون تحقیق و گزینش می‌پذیرند.

– چنین جامعه‌ای به روش تقلیدی عمل می‌کند و ارتباطش را با تاریخ و فرهنگ خود از دست می‌دهد؛ بنابراین، نه می‌تواند فرهنگ خود را تداوم ببخشد یا گسترش دهد و نه قادر است به جامعه دیگری که شیفته و مبهوت آن شده است، ملحق شود و از این‌جا رانده و از آن‌جا مانده.

– بسیاری از جوامع غیرغربی در رویارویی با جهان غرب، مبهوت و مرعوب قدرت اقتصادی و سیاسی غرب شدند و به همین سبب، دچار خودباختگی فرهنگی گشتند. خودباختگی جوامع غیرغربی در مقابل غرب را غربزدگی می‌گویند.

♦ از خود بیگانگی فرهنگی:**• از تاریخ:**

اگر یک جامعه، فرهنگ تاریخی خود را فراموش کند، دچار از خود بیگانگی تاریخی شده است. جامعه خودباخته‌ای که در مواجهه با جامعه دیگر، هویت فرهنگی خود را از یاد می‌برد، به این معنای از خودبیگانگی گرفتار شده است.

• از فطرت (حقیقی):

اگر عقاید و ارزش‌های یک جامعه، مانع آشنایی اعضای آن با حقیقت انسان و جهان شود، آن جامعه دچار از خودبیگانگی فطری یا حقیقی شده است.

۸۲ ۲ جهان اجتماعی در تعامل با جهان‌های دیگر، بر عقاید و

ارزش‌های خود پافشاری نکند ← داد و ستد فرهنگی به لایه‌های عمیق آن سرایت می‌کند ← به مرور زمان به عقاید و آرمان‌های خود پشت کند
 تحولات هویتی می‌یابد ← عقاید و ارزش‌های جهان اجتماعی دیگر را قبول کند ← ملحق می‌شود به جهان اجتماعی مقابل ملحق می‌شود.

دوستانه**تمهلات هویتی جهان اجتماعی (علل بیرونی)**

– ارتباط جهان‌های اجتماعی در چه صورتی به تحولات فرهنگی منجر می‌شود؟

– ارتباط و داد و ستد جهان‌های اجتماعی مختلف با یک‌دیگر عادی و متداول است، ولی این ارتباط می‌تواند شکل‌های مختلفی داشته باشد. چه شکلی از ارتباط به گسترش و پیشرفت یک جهان اجتماعی منجر می‌شود و چه شکلی از آن، تحولات فرهنگی را به دنبال می‌آورد؟

انواع ارتباط میان جوامع**♦ در محدوده لایه سطحی:**

در سده‌های نخستین رویارویی با جوامع دیگر، با حفظ هویت فرهنگی خود به تعامل با آن‌ها پرداختند و به همین سبب، عناصر سازگار با هویت فرهنگی خود را از آن‌ها گرفتند و در موارد مورد نیاز به بازسازی آن عناصر فرهنگی پرداختند. مثلاً به دلیل اهمیت عقل و عقلانیت در اسلام، جوامع اسلامی در مواجهه با امپراتوری‌های یونان و روم، عناصر عقلی فرهنگ آن‌ها را اخذ کردند و به تناسب فرهنگ توحیدی خود، در این دانش‌ها دخل و تصرف نمودند اما عناصر مشرکانه این دو فرهنگ را نپذیرفتند؛ مثلاً آثار فلسفی، پزشکی ریاضی و نجوم آن‌ها را ترجمه کردند ولی آثار تاریخی، ادبی، افسانه‌ها و اسطوره‌های آن را رها کردند.

♦ در محدوده لایه‌های عمیق:

اگر جامعه‌ای در تعامل با جوامع دیگر، بر عقاید و ارزش‌های خود پافشاری نکند و به مرور زمان، به عقاید و ارزش‌های خود پشت کند، دچار تحول فرهنگی می‌شود. اگر این جامعه در مسیر تحول فرهنگی، عقاید و ارزش‌های جامعه دیگر را بپذیرد، به آن جامعه ملحق می‌شود، مانند مصر باستان و ایران باستان که در ارتباط با جوامع اسلامی، عقاید و ارزش‌های اسلامی را قبول کردند و به جوامع اسلامی ملحق شدند.

♦ شکل‌گیری هویت جدید بدون ملحق شدن:

ممکن است یک جامعه در مواجهه با جامعه دیگر، ضمن پذیرش بخش‌هایی از فرهنگ آن جامعه هویت جدیدی به دست آورد؛ بدون این‌که عقاید و ارزش‌های جامعه مقبل را بپذیرد و به آن ملحق شود. مانند جوامع غربی که پس از رویارویی با جوامع اسلامی طی جنگ‌های صلیبی، بدون این‌که به جامعه و فرهنگ اسلام بپیوندند، تحولات هویتی پیدا کردند و از غرب مسیحی قرون وسطا به غرب سکولار قرون جدید تبدیل شدند و هویت جدیدی پیدا کردند.

۸۹ ۳ بازگشت ایران به خویش‌الهی و توحیدی ← انقلاب اسلامی ایران دلبستگی به ملت، سرزمین، نژاد، قوم و زبان ← ناسیونالیسم چنین عناصری را آرمان اساسی انسان‌ها می‌داند. نظریه‌پردازان غربی، سکولاریسم را سرنوشت مشترک و حتمی بشریت می‌دانستند. تصویر و هویت ساختگی مستشرقان در جهان اسلام رواج یافت.

دورستانه

مواجهه جوامع اسلامی (از جمله ایران) با هجمه نظامی و سیاسی اقوام مختلف:

– دفع مهاجمان ← جنگ‌های صلیبی
– جذب و هضم مهاجمان ← حمله مغول
– هنوز به پایان خود نرسیده است ← فرهنگ جدید غرب
– نخستین رویارویی‌های قدرت سیاسی و نظامی جوامع غربی با جوامع اسلامی ← خوباختگی فرهنگی ← رواج تصویری که شرق‌شناسان و تاریخ‌نگاران غربی از هویت کشورهای اسلامی القا می‌کردند.
نکته: مستشرقان، فرهنگ اصیل اسلامی را به عنوان عنصری هویت‌بخش برای جوامع اسلامی، نادیده گرفتند؛ هویت فرهنگی این جوامع را به ابعاد تاریخی و جغرافیایی محدود ساختند و امت و ملت اسلامی را به اقوام مختلف، نظیر ترک و عرب و فارس، تقسیم کردند.

۹۰ ۲ علت شکل‌گیری آثار متفکران اسلامی و ایرانی از دهه سی به بعد، با عناوینی نظیر غربزدگی و بازگشت به خویش، نقد رویکرد تقلیدی به غرب بود. علت فراتر رفتن زبان فارسی از بُعد سیاسی به بُعد فرهنگی در جهان اسلام، مشارکت فعال متفکران مسلمان در حیات فکری جهان اسلام بود. علت تأمل نظریه‌پردازان غرب درباره نظرات پیشین خود، حیات معنوی اسلام بود.

دورستانه

نکته: متفکران ایرانی از دهه سی شمسی به بعد، در نقد رویکرد تقلیدی به فرهنگ غرب و هویت‌های کاذبی که از این طریق ساخته شده بود، کتاب‌های متعددی تدوین کردند که غربزدگی، بازگشت به خویش، خدمات متقابل اسلام و ایران و هم‌چنین فطرت و خویش‌الهی انسان از جمله آن‌هاست.

۹۱ ۴ انواع بازسازی‌شده ادیان و عرفان‌های شرقی و سرخ‌پوستی ← معنویت‌های دروغین
بحران‌های عمیق فرهنگ غرب ← بحران‌های معرفتی و معنویت
چالش فقر و غنا ← در چند قرن گذشته بروز کرد اما همچنان پابرجاست.
گرایش‌ها و رفتارهای دینی تنها با توجیه دنیوی، امکان مطرح شدن دارند ← فرهنگ مدرن

دورستانه

بحران اقتصادی	بحران زیست‌محیطی	بحران معرفتی – علمی
– آسیب‌های مربوط به آن	– ابتدا در حوزه رابطه	– در قرون وسطی،
تمام جامعه را دربر	انسان با طبیعت قرار	رنسانس، قرن ۱۹، نیمه
می‌گیرد.	داشت ولی به تدریج به	اول قرن ۲۰ و نیمه دوم
– اغلب با چالش فقر و غنا	روابط انسان‌ها و جوامع با	قرن ۲۰
پیوند می‌خورد و بر دامنه	یک‌دیگر نیز سربایت کرد.	– افول روشنگری و
آن افزوده می‌شود.		شکل‌گیری جریان‌های
		پست‌مدرن
		– ناسازگاری ابعاد معرفتی
		جهان غرب با نیازهای
		سیاسی و اقتصادی آن

۸۸ ۴ یکی از مهم‌ترین عوامل تمایز ایران با جهان غرب نهاد خانواده است. کارکرد انتقال فرهنگ و پرورش محبت و مودت میان انسان‌ها و جوامع، از کارکردهای مهم نهاد خانواده است. در هویت‌یابی ایران، نهاد خانواده نقش مهمی دارد.

دورستانه

هویت ایرانی (هویت خانوادگی)

– معیارهای معرفتی خانواده مطلوب: هویت فطری خانواده – هویت تاریخی خانواده
– اهمیت گروه‌های خانوادگی در هویت‌یابی افراد است.
– یکی از مهم‌ترین عوامل تمایز جامعه ما (ایرانی، اسلامی) از جوامع غربی، نهاد خانواده است.
– نهاد خانواده، نقش مهمی در هویت‌یابی ایران دارد.
– خانواده دارای کارکردهای «انتقال فرهنگ» و «پرورش محبت و مودت میان انسان‌ها و جوامع» است.

نکته: صاحب‌نظرانی که خانواده را یاخته (سلول) جامعه می‌دانند، معتقدند هر چه در جامعه وجود دارد، در خانواده نیز وجود دارد.

ابعاد و مؤلفه‌های مختلف خانواده

• مؤلفه‌هایی مانند: سلامت جسمی – امید به زندگی – سلامت روانی – اوقات فراغت – نشاط و ورزش – تغذیه و تندرستی – بهره‌مندی از خدمات سلامت (خدمات بهداشتی و درمانی) به بُعد سلامت خانواده اشاره دارد.
• مؤلفه‌هایی مانند: اشتغال – مسکن – تأمین اجتماعی – درآمد و هزینه – دسترسی به خدمات حمایتی به بُعد اقتصاد، معیشت، امور رفاهی و مسکن خانواده اشاره دارد.
• مؤلفه‌هایی مانند: فعالیت‌ها و ارتباطات والدین، فرزندان، خویشاوندان، دوستان – نقش‌های مادری، پدری، همسری و فرزند – حمایت اعضای خانواده از یک‌دیگر و تکریم سالمندان و فقدان خشونت – رضایت – اعتماد – مشارکت و مسئولیت‌پذیری به بُعد روابط و مناسبات خانوادگی و خویشاوندی اشاره دارد.
• مؤلفه‌هایی مانند: آموزش‌های رسمی – آموزش‌های غیررسمی – مشاوره – رسانه‌ها و سواد رسانه‌ای (سواد مجازی) به بُعد آموزش، مشاوره و اطلاع‌رسانی اشاره دارد.
• مؤلفه‌هایی مانند: قداست خانواده – آگاهی و باور دینی – ارزش‌های اخلاقی – رفتارهای دینی، به بُعد دین و ارزش‌های اخلاقی اشاره دارد.
• مؤلفه‌هایی مانند: مشارکت در عرصه اقتصادی – مشارکت در عرصه اجتماعی، فرهنگی و محیط زیست – مشارکت در عرصه سیاسی و دفاعی، به بُعد مشارکت خانواده در امور جامعه اشاره دارد.
• مؤلفه‌هایی مانند: بیکاری و فقر – طلاق – اعتیاد – رفتارهای ضد ارزش در جامعه اسلامی، تهاجم فرهنگی غرب، به بُعد موانع، ناهنجاری‌ها و آسیب‌ها اشاره دارد.
• مؤلفه‌هایی مانند: فرزندآوری و بُعد خانوار – پرورش شخصیت و هویت فرزندان – تربیت اسلامی فرزندان – زمینه‌سازی برای رشد و شکوفایی استعدادها، فرزندان، تأمین آینده فرزندان، به بُعد فرزندآوری، تربیت و تأمین آینده فرزندان اشاره دارد.
• مؤلفه‌هایی مانند: قوانین و رویه‌های قضایی، حکمیت (داوری و حل و فصل اختلافات) – امنیت – عدالت حقوقی، به بُعد نظام حقوقی خانواده اشاره دارد.
• مؤلفه‌هایی مانند: همسرزایی و همسرگزینی – ترویج و تسهیل ازدواج – نگرش به ازدواج، به بُعد تشکیل خانواده اشاره دارد.

منورالفکران غربگرا، بیداری را در تقلید از رفتار فرنگیان می‌دیدند. اعتراض نسل دوم روشنفکران به نسل اول از چه نوعی نبود؟ ← گریز نسل اول از اسلام یا اسلام‌ستیزی

حرکت‌های اجتماعی روشنفکران چپ در چارچوب کدام اندیشه‌ها بودند؟ ← ناسیونالیستی، سوسیالیستی، مارکسیستی

۹۹ | ۱ اصلاح در دیدگاه منورالفکران ← تقلید از رفتار فرنگیان

بیداری در دیدگاه نخستین بیدارگران مسلمان ← بازگشت به اسلام و عمل به آن

علت شکل‌گیری روشنفکران چپ ← باقی ماندن جوامع اسلامی در جایگاه کشورهای پیرامونی و استعمارزده

۱۰۰ | ۴ نشریه عروة الوثقی را انتشار دادند ← بیدارگران نخستین جهان اسلام

برخی از آن‌ها، اندیشه‌های غیرتوحیدی را آشکارا مطرح کردند و برخی دیگر، اندیشه‌های خود را در پوشش دینی بیان می‌داشتند ← نسل دوم روشنفکران بیداری را در گذر از فرهنگ اسلامی می‌دانستند ← منورالفکران غربگرا تا پیش از فروپاشی بلوک شرق در کشورهای اسلامی جاذبه داشتند حتی در کشورهای زیر نفوذ بلوک غرب هم تأثیرگذار بودند ← روشنفکران چپ

درستنامه

مقایسه جریان‌های فکری اجتماعی

ویژگی‌های نخستین بیدارگران اسلامی	ویژگی‌های منورالفکران غربگرا (نسل اول روشنفکران)	ویژگی‌های روشنفکران غربگرا (نسل دوم روشنفکران)
- به خطر کشورهای غربی برای جوامع اسلامی توجه داشتند.	- استقلال سیاسی و اقتصادی جوامع اسلامی را مخدوش ساختند.	- حرکت‌های خود در چارچوب اندیشه‌های ناسیونالیستی، سوسیالیستی و مارکسیستی سازمان می‌دادند.
- خواستار استقلال اقتصادی و سیاسی جوامع اسلامی بودند.	- مانند بیدارگران، به دنبال اصلاح رفتار دولت‌ها در کشور اسلامی بودند.	- برخلاف بیدارگران اسلامی، فروپاشی بلوک شرق - اعتراض به نسل روشنفکران اول نسبت به تقلید از رفتار فرنگیان می‌دانستند.
- به دنبال اصلاح رفتار دولت‌ها در کشور اسلامی بودند.	- بیداری را بازگشت به اسلام نمی‌دانستند بلکه بیداری را در تقلید از رفتار فرنگیان می‌دانستند.	- به عملکرد اقتصادی نظام‌های سرمایه‌داری و لیبرالیستی - گاهی اندیشه‌های خود را در پوشش دینی نیز بیان می‌داشتند. (روشنفکر التقاطی)
- بسیاری از آنان وحدت امت اسلامی و عزت جهان اسلام را دنبال می‌کردند و قومیت‌های مختلف را درون امت واحد اسلامی به رسمیت می‌شناختند.	- مفهوم امت و ملت اسلامی برای آن‌ها بی‌معنا یا منفرود بود و در مقابل به ناسیونالیسم که اندیشه سیاسی قوم‌گرایانه غرب متجدد بود، روی آورده بودند.	- پس از فروپاشی بلوک شرق، جاذبه‌های روشنفکری چپ در سطح جهان از بین رفت و بار دیگر به اندیشه‌های لیبرالیستی غرب روی آوردند.

۹۲ | ۲ مهم‌ترین علت تداوم باورهای دینی و معرفتی در زندگی انسان، نیاز فطری آدمی به حقایق قدسی و ماوراء طبیعی است.

بحران معرفتی جدید، زمانی آغاز شد که محدودیت‌های علمی دانش تجربی و وابستگی آن به معرفت‌های غیرتجربی و غیرحسی آشکار شد.

متفکران پسامدرن زمانی در اصول و مبانی فرهنگ غرب تردید کردند که سیاست و اقتصاد غرب، ابعاد جهانی پیدا کرده و نیازمند علمی بود که حضور جهانی آن را توجیه کند.

۹۳ | ۳ علت القای غرب به نخبگان غیرغربی در پیروی از فرهنگ غرب ← پیامد جامعه‌شناسان قرن نوزدهم روش تجربی خود را تنها راه درست برای شناخت جهان هستی می‌دانستند.

علم مدرن زیر سؤال رفت ← پیامد در نیمه دوم قرن بیستم روشن شد که علم تجربی دارای مبانی غیرتجربی است.

حیوان فرتوتی که با وجود جنه عظیم خود، زمین‌گیر و آسیب‌پذیر شده است به معنای ← فرهنگ غرب که توان معرفتی لازم برای دفاع از ابعاد گسترده اقتصادی و سیاسی خویش را ندارد.

۹۴ | ۲ روشنگری مدرن از قرن نوزدهم مبتنی بر حس و تجربه و براساس آن، شناخت غیرتجربی، علمی دانسته نمی‌شد ولی پس از این‌که مشخص شد علم تجربی به معرفت‌های غیرتجربی وابسته است، استقلال معرفت علمی - تجربی مخدوش شد و هویت روشنگرانه آن مورد تردید قرار گرفت. تردید در روشنگری به منزله تردید در هویت معرفت‌شناختی جهان مدرن بود که منجر به افول روشنگری و شکل‌گیری جریان‌های پستمدرن شد.

۹۵ | ۳ متفکران پسامدرن ← دانشمندانی که در اصل روشنگری علم مدرن تردید کردند.

فلسفه روشنگری ← بنیان‌های هویتی فرهنگ غرب خرافه‌پرستی و شیطان‌پرستی ← معنویت‌های دروغین شناخت از راه عقل و تجربه نادیده گرفته می‌شد ← فرهنگ قرون وسطی

۹۶ | ۲ برخی از روشنفکران چپ (التقاطی) از رویارویی مستقیم با باورهای دینی مردم خودداری می‌کردند و گاهی اندیشه‌های خود را در پوشش دینی بیان می‌داشتند.

منورالفکران غربگرا همانند بیدارگران اسلامی خواستار اصلاح رفتار دولت‌ها در کشورهای اسلامی بودند. منورالفکران بیداری را در بازگشت به اسلام نمی‌دانستند.

۹۷ | ۲ جلوگیری از موفقیت بیدارگران ← پیامد دولت‌های استعمار غربی با کمک منورالفکران

اغلب در حاشیه مناسب قدرت‌های قومی باقی مانده بودند ← مفهوم قفالت و عدالت

مخدوش ساختن استقلال سیاسی و اقتصادی جوامع اسلامی ← پیامد استبداد استعماری به دلیل وابستگی به کشورهای استعمارگر و عمل کردن مطابق منافع این کشورها

۹۸ | ۱ رویارویی غرب متجدد با جهان اسلام زمانی بود که قدرت‌های سیاسی جهان اسلام با وجود رعایت ظواهر اسلامی، استبدادهای قومی و قبیله‌ای بودند.

روانشناسی

۲/۱۰۱ بررسی عبارات های نادرست:

- عبارت اول: ترجیح دادن خواسته جمعی به خواسته فردی، نشان دهنده نگرش است که جزء عوامل فرازیستی محسوب می شود.
- عبارت دوم: هم انگیزه و هم نگرش در بررسی چرایی رفتار مطرح می شوند.
- عبارت سوم: شدت و جهت حرکت ما به سوی رفتاری معین، توسط انگیزه مشخص می شود.

دورستانه

نگرش: به مجموعه عوامل فرازیستی که باعث به حرکت در آوردن رفتار و شناخت ما می شود، نگرش می گویند.

نکته: عوامل شکل دهنده نگرش، متنوع است و تحت تأثیر نظام شناختی فرد، باورها و ارزش های او قرار دارد.

توجه: انسان مانند حیوان صرفاً براساس غریزه و خواسته قدم بر نمی دارد، بلکه در کنار خواسته ها، آن چه رفتار او را کنترل می کند، نگرش است.

۱/۱۰۲

انگیزه میلاد، درونی است و با نیازهای فطری او مطابقت دارد و منبع لذت در خود تکلیف قرار دارد، بنابراین کاری که از درون بجوشد، ماندگارتر است. اما انگیزه محسن بیرونی است و به دلیل پاداش از بیرون، آن کار را انجام می دهد، بدیهی است که وقتی منبع بیرونی قطع یا کم رنگ شود، چون رفتار به خارج از فرد وابسته است، کم رنگ می شود و ماندگاری اندکی خواهد داشت.

بررسی سایر گزینه ها:

(۲) ماندگاری رفتار در محسن کم تر از میلاد است، زیرا اگر منبع بیرونی انگیزش قطع یا کم رنگ شود، رفتار مثبت هم کاهش می یابد. (رفتار وابسته به منبع خارجی است.)

(۳) ماندگاری رفتار در میلاد بیشتر است، زیرا انگیزه او درونی است و با نیازهای فطری اش مطابقت دارد. (قسمت اول شبیه گزینه (۲) است ولی علت، متفاوت و اشتباه است.)

(۴) ماندگاری رفتار در میلاد بیشتر است زیرا انگیزه او، درونی است.

دورستانه

مقایسه: در انگیزه درونی، فرد کار یا فعالیت را به خاطر خود آن چیز انجام می دهد، زیرا به آن کار علاقه دارد، برایش جالب است و با نیازهای فطری او مطابقت دارد. اما در انگیزه بیرونی، منبع انگیزه در پاداش و لذت خارج از فرد قرار دارد، در حالی که در انگیزه درونی، منبع لذت در خود تکلیف است.

۳/۱۰۳

در انتخاب هدف، برای رسیدن به اهداف بالاتر باید آن را به اهداف کوچک تر و قابل وصول تقسیم کنیم.

دورستانه

نکته: اگر از ابتدا اهداف، بالا و دست نیافتنی باشند، هرگز نمی توانیم به آن ها دست یابیم و از تلاش بازمی مانیم. اهداف بسیار کوچک و بی ارزش و زودگذر نیز باعث می شود هرگز انگیزه تلاش و عمل ایجاد نشود و از انجام آن ها احساس ارزشمندی، افتخار و غرور نکنیم.

عبارت اول بیانگر تأثیر ناامیدی در شکل گیری باور غلط است -

۳/۱۰۴

عبارت دوم بیانگر ناهماهنگی شناختی است، زیرا بین رفتار و باور فرد و به عبارت دیگر بین دو شناخت او تضاد وجود دارد.

در عبارت سوم، فرد برای رفع ناهماهنگی شناختی، اقدام به عمل یعنی اتخاذ رژیم غذایی مناسب نموده است. پس تغییر رفتار رخ داده است.

در عبارت چهارم، فرد بین دو انتخاب یا تصمیم، دچار ناهماهنگی ناشی از تصمیم گیری شده است و بعد از انتخاب یکی، نگرش خود را نسبت به مزایای آن چه انتخاب کرده است و برشمردن معایب آن چه رد کرده است، تغییر می دهد. (به عبارت دیگر برشمردن مزایا و معایب، تغییر نگرش برای رفع ناهماهنگی است، زیرا اقدام و رفتاری صورت نگرفته است.)

دورستانه

مقایسه: فرق بین ناهماهنگی شناختی و ناهماهنگی ناشی از تصمیم گیری، این است که در ناهماهنگی شناختی، دو شناخت یا باور متضاد و همزمان وجود دارند، اما در ناهماهنگی تصمیم گیری فرد باید انتخاب کند و تصمیم بگیرد نه این که صرفاً شناخت در ذهنش وجود داشته باشد.

عوامل فردی مؤثر در شکل گیری باورهای غلط: ناتوانی، ناامیدی و بی ارزشی
عوامل بیرونی مؤثر در شکل گیری باورهای غلط: تحقیر دیگران و عدم حمایت اجتماعی

۲/۱۰۵ بررسی عبارات های نادرست:

(الف) هر نگرش دارای یک عنصر شناختی، یک عنصر احساسی و یک عنصر آمادگی برای عمل است.

(ج) ادراک کنترل و کارایی کاذب، مانع بروز رفتار است.

(د) نگرش ها پس از شکل گیری تابع اصل هماهنگی شناختی هستند؛ یعنی در برابر تغییر مقاومت می کنند.

(ه) در دوران تحصیل دانشگاهی، نگرش ها امکان بیشترین تغییر را پیدا می کنند.

دورستانه

توجه: نگرش های دوران کودکی، هماهنگ با نگرش های خانواده است. این نگرش ها در مدرسه نیز از هماهنگی برخوردار است، زیرا مدرسه نیز معمولاً در همان محیط زندگی کودک قرار دارد.

۱/۱۰۶

عبارت اول: اسناد به تمرین کافی نداشتن - اسناد تلاش و کوشش - درونی، ناپایدار و قابل کنترل

عبارت دوم: اسناد به دشواری تکلیف - اسناد بیرونی، پایدار و غیرقابل کنترل

عبارت سوم: اسناد به توانایی و استعداد - اسناد درونی، پایدار و غیرقابل کنترل

دورستانه

نکته: اسناد به استعداد یا هوش که می توان مترادف آن یعنی توان یادگیری، قابلیت ذهنی، توان عقلی و مانند این ها را نیز در نظر گرفت، هر چند درونی است، اما پایدار و غیرقابل کنترل است.

زبان عربی (اختصاصی)

■ مناسب ترین گزینه را در جواب برای ترجمه یا تعریف یا مفهوم مشخص

کن (۱۱۹ - ۱۱۱):

۱۱۱ ترجمه کلمات مهم: فرعون: فرعون / رسولاً: پیامبری، یک پیامبر /

الرسول: آن پیامبر

درسنامه

هرگاه اسمی ابتدا به صورت نکره بیاید و همان اسم دوباره با «ال» تکرار شود، «ال» آن را غالباً به شکل اسم اشاره ترجمه می‌کنیم:

شاهدت طالِباً، کان الطالب حزیناً:

نکره معرفه به «ال»

دانش آموزی را دیدم، آن دانش آموز ناراحت بود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲) یک فرعون (← فرعون: «فرعون» اسم غَلَم است)، آن فرعون (← فرعون)، رسول (← آن رسول: چون قبلیش در عبارت نکره آمده و این بار با «ال» تکرار شده)

۳) پیامبر (← پیامبری: «رسولاً» نکره است)، نزد (← به سوی، پیامبر) مانند گزینه (۲)

۴) همان (← آن)، «هم» اضافی است.

۱۱۲ ۴ ترجمه کلمات مهم: فُرْضٌ ذهبیةٌ: فرصت‌هایی طلایی / قد تحدث:

ممکن است (شاید) رخ دهند، گاهی رخ می‌دهد / لا یُغْتَنَمُهَا إِلَّا العاقل: تنها (فقط) عاقل آن‌ها را مغتنم می‌شمارد، آن‌ها را غنیمت نمی‌شمارد مگر عاقل

درسنامه

۱) قد + مضارع (← شاید (ممکن است) / گاهی + مضارع

مثال: قد أقرأ: ممکن است بخوانم، گاهی می‌خوانم
۲) در ترجمه گروه‌های اسمی به معرفه یا نکره بودنشان دقت کنید:

الفُرْضُ الذهبیة: فرصت‌های طلایی (ترکیب وصفی معرفه)

فُرْضٌ ذهبیة: فرصت‌هایی طلایی (ترکیب وصفی نکره)

۳) وقتی مستثنی‌منه محذوف باشد می‌توانیم جمله را به همان شکل و با به کمک «فقط، تنها» و فعل مثبت ترجمه کنیم:

نیامد مگر علی ✓

ما جاء إِلَّا علی

فقط (تنها) علی آمد. ✓

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) فرصت‌های طلایی (← فرصت‌هایی طلایی: «فُرْضٌ ذهبیة» ترکیب وصفی نکره است)، قطعاً (← گاهی: «قد + مضارع» معنای «قطعاً» ندارد)، «اتّما» اضافی است.

۲) فرصت‌های طلایی (مانند گزینه (۱))، همه (← هر شخصی)، عاقل است که (← فقط عاقل)

۳) فرصت‌های طلایی (مانند گزینه (۱))، به وجود بیایند (← رخ دهند)

۱۱۳ ۳ ترجمه کلمات مهم: لَنْ نَسْتَطِيعَ: نخواهیم توانست / دون: بدون /

تَشْتَقُّ: بر می‌گیرد

درسنامه

لَنْ + مضارع: مستقبل منفی

مثال: لَنْ يَسْمَعَ: نخواهد شنید

۱۰۷ ۳ اسناد زهرا به برنامه‌ریزی منظم، اسنادی درونی، ناپایدار و قابل کنترل است، بنابراین انگیزه جبران شکست در او بیشتر از ایمان است که اسنادش بیرونی، پایدار و غیرقابل کنترل است.

درسنامه

نکته: اسناد به عوامل ناپایدار و قابل کنترل، انگیزه جبران شکست را نسبت به اسناد به عوامل پایدار و غیرقابل کنترل، بیشتر افزایش می‌دهد.

نکته: اسناد به عوامل درونی بیش از عوامل بیرونی، انگیزه جبران شکست را افزایش می‌دهد، اما در این بین یک استثنا وجود دارد و آن اسناد استعداد و توانایی است؛ زیرا هر چند درونی است اما به دلیل پایدار و غیرقابل کنترل بودنش، انگیزه جبران شکست را کاهش می‌دهد.

۱۰۸ ۴ در این جا فرد بین فعالیت خود و نتیجه آن رابطه‌ای نمی‌بیند، بنابراین دچار درماندگی آموخته‌شده است که در آن فرد پیامد رفتار را مستقل از خود رفتار می‌داند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) فرد دچار دو شناخت همزمان و متضاد نشده است.
۲) علت را بیان نکرده است که اسناد درست باشد و اگر حتی بخواهیم اسناد را در نظر بگیریم، بیرونی، پایدار و غیرقابل کنترل است.
۳) فرد در این شرایط اصلاً ادراک کنترل ندارد، زیرا باور دارد که کنترل اوضاع از دستش خارج شده است.

۱۰۹ ۳ بررسی عبارت‌های نادرست:

- عبارت اول: حرکت در مسیر دستیابی به هدف، نوعی موفقیت تلقی می‌شود.
- عبارت دوم: تعریف باور است نه اراده.

درسنامه

نکته: این مطلب مستقیماً در کتاب درسی ذکر نشده است اما با توجه به مطالب ذکر شد، بار ارزشی باورها می‌تواند مثبت یا منفی (باور مثبت یا غلط)؛ بار اراده، همیشه مثبت؛ بار هدفمندی، همیشه مثبت؛ بار اسناد و ادراک کنترل و کارایی، گاهی مثبت و گاهی منفی و بار ارزشی ناهماهنگی شناختی و درماندگی آموخته‌شده، همیشه منفی است.

۱۱۰ ۱ در هر سه گزینه (۲)، (۳) و (۴) فرد به توجیه، انکار و استدلال غیرمنطقی روی آورده است، اما در گزینه (۱)، فرد، رفتار خود را تغییر داده است و در واقع اقدامی مفید برای رفع ناهماهنگی شناختی خود انجام داده است.

درسنامه

تذکره: در این جا، فرد دارای دو شناخت همزمان و متضاد است و رفتار و باورش با هم هماهنگی ندارد، پس دچار ناهماهنگی شناختی شده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) خالی از (← بدون) می‌سازد (← بر می‌گیرد)
 (۲) هرگز نمی‌توانیم (← نخواهیم توانست) که خالی شده باشد (← بدون ... باشد)
 (۳) نمی‌توانیم و اضافی است. کلمات دیگر (← کلمات دیگری) «کلمات
 آخری» ترکیب وصفی نکره است.

۱۱۴ / ۱ ترجمه کلمات مهم: کلّ وعاء: هر ظرفی / یضمی: تنگ می‌شود /
 یُنسَخ: فراق می‌شود

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) که (← یا آن چه که) تنگ گردیده است (← تنگ می‌شود: «یُضمی»
 مضارع است)، فراق است (← فراق می‌شود)
 (۳) فقط ... تنگ نمی‌شود (← تنگ می‌شود ... مگر)، «کلّ وعاء» ترجمه نشده
 (۴) ریخته شده (← قرار داده شده)، پر می‌شود (مانند گزینه (۲))، فراق است
 (مانند گزینه (۲))

۱۱۵ / ۱ ترجمه کلمات مهم: تذکرت: به خاطر آوردن / انما: فقط، تنها /
 یبلغ: می‌رسد

دوربین

«انما» حصر ایجاد می‌کند و دقت کنید که حصرش روی قسمت دوم عبارت
 است:
 انما یبلغ التوفیق من له إرادة راسخة: تنها کسی که اراده‌ای استوار دارد، به
 موفقیت می‌رسد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) دست بکشم (← عقب‌نشینی کنم)، همانا (← فقط، تنها)، دست می‌یابد
 (← می‌رسد)
 (۳) یاد کردم (← به یاد آوردم)، «تنها» در جای نادرستی از ترجمه آمده است.
 (۴) مرور کردم (مانند گزینه (۳))، دست می‌یابد (مانند گزینه (۲))

۱۱۶ / ۳ خالص نکرده باشیم ← خالص نکنیم

دوربین

- ۱ آلا ← أن + لا (که ... نه)
 ۲ آلا + مضارع ← مضارع التزامی منفی
 مثال: آلا تذهب: که نرویم

۱۱۷ / ۲ فارسی - عربی ← فارسی عربی شده

تذکر: به ترجمه دقیق واژگان دقت کنید.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) ساعد (← یساعِدُ: کمک کند) مضارع و جمله وصفیه است، «مَتون» و
 «قاموس» هم صحیح است.
 (۳) المعجم (← معجم: «واژه‌نامه‌ای» نکره است)، نصوص (← النصوص:
 «متن‌ها» معرفه است).
 (۴) المعجم (مانند گزینه (۳))، «أن» اضافی است.

۱۱۹ / ۲

ترجمه عبارت سؤال: «کسی چیزی را پنهان نکرد مگر این‌که در
 لغزش‌های زبانش آشکار شد»

ترجمه و بررسی گزینه‌ها:

- (۱) ترجمه: «چه بسا سخنی که از سلاح قوی‌تر است»
 مفهوم: تأثیرگذارتر بودن برخی حرف‌ها از زور.
 (۲) ترجمه: «سخن بگویند تا شناخته شوید»
 مفهوم: نزدیکی به عبارت سؤال.
 (۳) ترجمه: «هر آن چه را می‌شنوی برای مردم بازگو نکن»
 مفهوم: حرف زدن درباره تمام آن چه که خبر داریم.
 (۴) ترجمه: «زبان ورزش کم و جرمش زیاد است»
 مفهوم: پاسداری از زبان.

■ متن زیر را با دقت بخوان، سپس متناسب با آن به سؤال‌های زیر پاسخ
 بده (۱۲۴ = ۱۲۰):

در طول دوره‌ها و زمان‌ها میان دو زبان عربی و فارسی، تعامل زبانی و
 تمدنی عمیقی شکل گرفت. زبان عربی پس از اسلام منبعی اصلی برای
 اصطلاحات دینی و علمی در فارسی بود. همان‌طور که فارسی از راه
 ادبیات، زندگی اداری و فرهنگی در غنا بخشیدن به عربی سهم داشت و
 این آمیختگی به شکل‌گیری گفتمان فکری مشترکی انجامید که از مرزهای
 محدود زبانی فراتر رفت. و نسلی از نویسندگان و دانشمندان پدید آمدند
 که هر دو زبان را در کنار هم جمع کردند و در آن‌ها نوآوری کردند. بدین
 ترتیب، تأثیر متقابل این دو آ زبان، به عاملی مهم در شکوفایی تمدن
 اسلامی بدل شد.

۱۲۰ / ۳

ترجمه عبارت سؤال: «براساس متن، نتیجه‌گیری ممکن در
 خصوص ارتباط میان زبان و فرهنگ کدام است؟»

ترجمه گزینه‌ها:

- (۱) گفتمان فکری مشترک مانع از رشد و پیشرفت زبان‌ها می‌شود.
 (۲) فرهنگ است که زبان را مشخص می‌کند، بدون تأثیر متقابل.
 (۳) تعامل زبانی مبادله ایده‌ها را تقویت می‌کند و فرهنگ مشترک را غنی می‌سازد.
 (۴) زبان هرگز هیچ تأثیری بر فرهنگ ندارد.

ترجمه گزینه‌ها:

- (۱) داد و ستد میان دو زبان بر شعر محدود شد و از آن فراتر رفت.
 (۲) تعامل زبانی و فرهنگی در شکوفایی تمدن اسلامی سهم داشت.
 (۳) [زبان] عربی به تنهایی مسئول نوآوری بود.
 (۴) زبان مانع نوآوری می‌شود اگر تحت تأثیر دیگر زبان‌ها قرار بگیرد.

۱۲۲ / ۱

ترجمه عبارت سؤال: «مناسب‌ترین برای عنوان متن است»

ترجمه گزینه‌ها:

- (۱) دو زبان با یک تمدن
 (۲) دانشمندان عرب و ایران
 (۳) تأثیر عربی بر دانش‌های اسلامی
 (۴) عربی پس از اسلام
 ■ گزینه نادرست را در اعراب و تحلیل صرفی مشخص کن (۱۲۳ و ۱۲۴):

۱۲۳ / ۴ عَلم ← بَال

تذکر: اگر اسم «ال» دار، علم باشد باید بدون «ال» هم عَلم بماند؛ در
 صورتی که «لُعَین» نکره است.

۱۲۴ / ۲ خبر الفعل الناقص ← صفة و مرفوع بالتبعية

تذکر: «عاملاً» خبر «أُصِخ» است.

۱۲۹ ۴ ترجمه عبارت سؤال: «نزدیک بود که پسر شاعر باشد»

ترجمه گزینه‌ها:

- (۱) پسرم بازگشت در حالی که شاعر بود.
- (۲) پسرم به زودی شاعر می‌شود.
- (۳) پسرم ممکن است شاعر شود.
- (۴) نزدیک بود که پسر شاعر باشد.

۱۳۰ ۲

دوستانه

جمله وصفیه فعلی است که پس از یک اسم نکره می‌آید و آن را وصف می‌کند:

شاهدنا سنجاباً علی الشجرة یقفُ بسرعة:

اسم نکره جمله وصفیه

سنجابی را روی درخت دیدیم که به سرعت می‌پرید.

ترجمه گزینه‌ها:

- (۱) ترجمه: «کتابی در قرن چهارم تألیف شد که کلمات عربی قرآنی را دربر می‌گرفت.»
- (۲) ترجمه: «کلمات فارسی زیادی در طول زمان وارد زبان عربی شده‌اند.»
- هر چند «دَخَلَتْ» بعد از اسم نکره «کلمات» آمده اما چون وصفش نکرده، جمله وصفیه محسوب نمی‌شود.
- (۳) ترجمه: «با مردم با سخنی حرف بزن که با خردهایشان تناسب دارد.»
- «کلام» اسم نکره و «یُنَاسِبُ» جمله وصفیه است.
- (۴) ترجمه: «این‌ها مثل‌هایی ارزشمندند که هر عاقلی از آن‌ها پند می‌گیرد.»
- «أمثال» اسم نکره و «یَعْتَبِرُ» جمله وصفیه است.

تاریخ

- ۱۳۱ ۴ (الف) پیش از قدرت‌گیری، موسولینی رهبری فاشیست و هیتلر، رهبری نازی‌ها را برعهده داشتند ← (۱) و (۲)
- (ب) موسولینی به دنبال احیای امپراتوری روم بود و هیتلر نیز به دنبال دستیابی به فضای حیاتی برای کشور خود بود ← (۱) و (۲)
- (ج) هیتلر با برخی کشورها پیمان‌های دو یا چندجانبه امضا کرد ← (۲)
- (د) هم موسولینی و هم هیتلر از حمایت صاحبان صنایع، زمین‌داران و نظامی‌ها برخوردار بودند ← (۱) و (۲)

بررسی گزینه‌ها:

- (۱) قدرت‌گیری هیتلر: ۱۹۳۳م / آغاز رکود اقتصادی در آمریکا: ۱۹۲۹م / روی کار آمدن استالین: ۱۹۲۴م
- (۲) حمله موسولینی به ایتویپی: ۱۹۳۵م / آغاز جنگ جهانی دوم: ۱۹۳۹م / مرگ لنین: ۱۹۲۴م
- (۳) روی کار آمدن استالین: ۱۹۲۴م / آغاز بحران رکود اقتصادی در آمریکا: ۱۹۲۹م / قدرت‌گیری موسولینی: ۱۹۲۲م
- (۴) بحران اقتصادی در آمریکا: ۱۹۲۹م تا ۱۹۳۲م / تجاوز نظامی ایتالیا به شمال آفریقا: ۱۹۳۵م / صدر اعظم شدن هیتلر: ۱۹۳۳م

گزینه مناسب را در پاسخ به سؤالات زیر مشخص کن (۱۳۰ - ۱۲۵):

۱۲۵ ۳ اگر تم ← اکر تم (ماضی باب «إفعال»)

زده ← رده

۱۲۶ ۱

دوستانه

- ۱ حروف ناصبه «حتی، گنی، ل، لکني»: تا، برای این‌که» برای بیان علت به کار می‌روند.
- ۲ لکيلا ← لکني + لا (نفي)

ترجمه عبارت سؤال: «اکنون بسیار تلاش کن بعداً پشیمان شوی.»

ترجمه گزینه‌ها:

- (۱) تا ز (لکيلا تُثدمي): تا پشیمان نشوی
- (۲) تا، برای این‌که
- (۳) که
- (۴) جز، مگر (ادات استثناء)

۱۲۷ ۲

دوستانه

در عربی سه نوع «ل» داریم که این‌جا به دو نوعش اشاره می‌کنیم:

- ۱ «ل» ناصبه: که همراه فعل مضارع می‌آید و معنای «تا، برای این‌که» می‌دهد: لَتَخْرُجُوا: تا خارج شوید
- ۲ «ل» جازة: که همان حرف جرّ است که بعدش اسم یا ضمیر می‌آید: لِلتَّلَامِيذِ: برای دانش‌آموزان

فار و مهرور

بررسی گزینه‌ها:

- (۱) نفت را استخراج می‌کنیم تا از آن مواد مختلف سودمند بسازیم.
- (۲) برای یادگیری زبانی غیر از زبان مادری‌ات، به تمرین زیادی نیاز داری. («تَعْلَمُ» مصدر و اسم است و «ل» این‌جا از نوع حرف جرّ می‌باشد.)
- (۳) برای این‌که به نیکی دست یابید باید که اتفاق کنید از آن‌چه دوست می‌دارید.
- (۴) جوان به شدت فریاد زد تا دوستانش او را از غرق شدن نجات دهند.

۱۲۸ ۲

دوستانه

- ۱ اسمی نکره است که «ال» نداشته و اسم خاص نباشد؛ خواه تنوین داشته باشد: «کتاباً: یک کتاب» و خواه نداشته باشد: «مصابيح: چراغ‌هایی»
- ۲ اسم مفعول در ثلاثی مجرد بر وزن «مَفْعُول» (مَنْصُور) و در ثلاثی مزید به صورت مختصر به شکل «مَعَّ» (مُؤَشَّد) می‌آید.

بررسی گزینه‌ها:

- (۱) «مُقْتَدِرَة»: توانمند» با توجه به معنا اسم فاعل است.
- (۲) «مَوْضُوع»: موضوع» اسم مفعول و نکره است.
- (۳) «الْمَفْرُودَات»: واژگان» اسم مفعول و معرفه است.
- (۴) «مَوْعِظَة»: پندی» نکره است اما اسم مفعول نیست.

۴/۱۳۸

درسنامه

عصر جنگ سرد

جنگ جهانی از گسترش قدرت آلمان و مقابله با متحدین در جنگ، موجب همکاری شوروی و آمریکا شده بود اما با پایان جنگ و از میان رفتن دشمن مشترک، این همکاری تبدیل به بی‌اعتمادی، رقابت و تنش شدید شد. اصطلاح بلوک غرب و بلوک شرق در این شرایط رایج شد. آمریکا و شوروی، دو ایدئولوژی مختلف برای اداره جامعه ارائه دادند. در زمینه‌های مختلف علمی، صنعتی، توسعه تکنولوژی، تجهیزات نظامی، فناوری جاسوسی و حتی ورزش و صنعت مد رقابت تنگاتنگ داشتند. آن‌ها برای جذب متحدین بیشتر به برقراری اتحادها و پیمان‌های سیاسی و نظامی مانند ناتو و ورشو دست زدند. بین شوروی و آمریکا هرگز رویارویی نظامی و جنگ مستقیم اتفاق نیفتاد. اما رقابت و تنش‌های مکرر (مانند ساخت دیوار برلین) و جنگ‌های نیابتی باعث شد که از این دوران، تحت عنوان جنگ سرد یاد شود.

۴/۱۳۹

انگلیسی‌ها در دوره قیمومت خود بر فلسطین برای تسهیل زمینه مهاجرت صهیونیست‌ها و تشکیل حکومت توسط آن‌ها، اقدامات زیر را انجام دادند:

۱- تشویق و تسهیل مهاجرت یهودیان به فلسطین ۲- تسهیل خرید زمین و تصرف اموال توسط مهاجران یهودی ۳- حمایت از تأسیس سازمان‌های اجتماعی، اقتصادی و امنیتی یهودی ۴- آموزش و تجهیز نظامی مهاجران صهیونیست

۴/۱۴۰

بررسی عبارت‌ها:

الف) انگلستان که پس از دو جنگ جهانی، به لحاظ نظامی و اقتصادی تضعیف شده بود، قادر به حفظ سلطه مستقیم خود در منطقه غرب آسیا (خاورمیانه) نبود. به همین دلیل، اعلام کرد که قیمومت خود بر فلسطین را پایان می‌دهد و حل مناقشه میان فلسطینی‌ها و صهیونیست‌ها را به سازمان ملل متحد واگذار می‌کند.

۴/۱۴۰

بررسی عبارت‌ها:

الف) درست؛ با آغاز جنگ جهانی اول و فراهم شدن زمینه فروپاشی عثمانی، «آرتور بالفور» (وزیر خارجه انگلستان) در نامه‌ای به یکی از رهبران صهیونیست، وعده داد که بریتانیا از آنان برای تشکیل یک حکومت یهودی در فلسطین حمایت خواهد کرد.

ب) نادرست؛ پس از جنگ جهانی اول و فروپاشی دولت عثمانی، دوره قیمومت انگلستان بر فلسطین آغاز شد.

ج) نادرست؛ در جریان جنگ جهانی دوم، کشتار یهودیان توسط نازی‌ها و رژیم‌های فاشیستی در اروپا روی داد.

د) درست؛ در سال ۱۹۴۸م مهاجران یهودی تأسیس کشور اسرائیل را در سرزمین فلسطین اعلام کردند.

۲/۱۴۱

بررسی گزینه‌ها:

۱) اولین بار در سالنامه‌های آشوری به مادی‌ها اشاره شده است.

۲) در پی موفقیت نظامی هوخشر در برابر آشوری‌ها، قلمرو ماد به شمال بین‌النهرین و بخش‌های وسیعی از آسیای صغیر گسترش یافت.

۳) حکومت ماد، قوم بزرگ پارس را که در جنوب فلات ایران مستقر بودند، تحت فرمان خود درآورد.

۴) آستیاگ، دوران طولانی سلطنت خود را صرف خوشگذرانی و گردآوری ثروت کرد.

۴/۱۳۲ بررسی عبارت‌ها:

الف) بسیاری از آلمانی‌ها از حکومت جمهوری آلمان به سبب امضای پیمان ورسای و گسترش رکود و بیکاری، ناخشنود بودند ← نادرست
ب) در فاصله دو جنگ جهانی، ایران با آلمان، روابط بازرگانی گسترده‌ای داشت و تعداد زیادی از کارشناسان آلمانی در ایران مشغول به کار بودند ← درست
ج) نازی‌ها نظام دیکتاتوری را در آلمان ایجاد کردند ← نادرست
د) هیتلر پیمان عدم تجاوز را با استالین به امضا رساند ← نادرست

۳/۱۳۱ بررسی گزینه‌ها:

۱) نادرست؛ ژاپن در فاصله دو جنگ جهانی به کشورهای همسایه از جمله چین هجوم برد.

۲) نادرست؛ ژاپن پیش از جنگ جهانی اول و در جریان انقلاب میجی، اولین گام‌ها را به سوی صنعتی شدن برداشت و در فاصله دو جنگ جهانی از جامعه ملل خارج شد.

۳) درست؛ ژاپن در فاصله دو جنگ جهانی به همراه آلمان و ایتالیا کشورهای محور را شکل دادند.

۴/۱۳۲

توضیح: قانون اساسی جدید ژاپن (پس از پایان جنگ جهانی دوم) دموکراسی را تقویت و قدرت سیاسی را از اختیار امپراتور و فرماندهان نظامی خارج کرد و به نمایندگان ملت سپرد.

۴) نادرست؛ پس از پایان جنگ جهانی دوم، ژاپنی‌ها به موفق‌ترین قدرت اقتصادی در جهان تبدیل شدند.

درسنامه

تذکره: در پی اصلاحات موسوم به «انقلاب میجی» در نیمه دوم قرن ۱۹، حکومتی کاملاً مرکزی در ژاپن برپا شد. نخستین اولویت‌ها پس از انقلاب میجی، تغییر وضع ناتوان ژاپن در رویارویی با خطر جهانگشایی غربی و جبران عقب‌ماندگی‌های نظام قبلی بود. بدین ترتیب ژاپن اولین گام‌ها را در راه صنعتی شدن برداشت.

۲/۱۳۵

الف) دلایل ضعف جامعه ملل: عدم قدرت کافی برای کمک به حل و فصل اختلافات میان کشورها و جلوگیری از بروز جنگ میان دولت‌ها - عدم ضمانت اجرایی در عمل به وظایف و تصمیمات خود - عدم حضور کشورهای آمریکا، شوروی، ژاپن، آلمان و ایتالیا در آن

ب) عاملی که زمینه را برای به دست گرفتن قدرت توسط موسولینی فراهم آورد: ناتوانی حکومت پادشاهی مشروطه ایتالیا در حل مشکلات مختلفی هم‌چون تورم، بیکاری، اعتصاب و ...

ج) یکی از برنامه‌های استالین که با اعمال قدرت و خشونت ادامه یافت: طرح مشتراکی کردن مزارع کشاورزی

۳/۱۳۶

نیمه اول جنگ: دو سال اول جنگ (۱۹۳۹ - ۱۹۴۱م)

بررسی عبارت‌های نادرست:

۱) هیتلر در ژوئن ۱۹۴۱م به شوروی حمله کرد.

۲) ژاپن در نیمه اول جنگ، اقدام به عملیات نظامی گسترده‌ای در شرق و بوب شرقی آسیا کرد.

۳/۱۳۷

الف) تلفات آلمان و شوروی در جنگ، بیش از سایر کشورها بود. با وجود آن‌که انگلستان، خسارات بسیاری را متحمل شد ولی نازی‌ها ستند وارد انگلستان شوند.

بریکا نقش تعیین‌کننده و اساسی در تغییر سرنوشت جنگ به نفع متفقین داشت. فاصله پس از حمله آلمان به لهستان، انگلستان و فرانسه به آلمان اعلان کردند.

۱۴۶/۳ پرسش‌گزینده‌ها:

(۱) نادرست: سپاه هخامنشی تا زمان داریوش یکم متکی بر واحدهای مختلف پیاده‌نظام بود. در سپاه اشکانی، نیروی پیاده‌نظام، نقش چندانی نداشت. پیاده‌نظام ساسانی نیز عمدتاً شامل روستاییانی بود که اسلحه و تجهیزات مناسبی نداشتند و به لحاظ نظامی، اهمیت چندانی به آنان داده نمی‌شد.

توجه: در سپاه هخامنشی، سواره‌نظام جایگاه مهمی داشت. سلاح اصلی آن نیزه بود. پس از سواره‌نظام، خیل عظیم پیاده‌نظام بود. در ارتش هخامنشی به جز پارسی‌ها، دیگر اقوام ایرانی و غیرایرانی نیز حضور داشتند.

(۲) نادرست: حکومت هخامنشی به شیوه متمرکز و حکومت اشکانی به شکل غیرمتمرکز (ملوک طوایفی) اداره می‌شد. از نظر تشکیلات نظامی و جنگ‌افزارها نیز، دو حکومت تفاوت داشتند.

(۳) درست: حکومت هخامنشیان هم‌چون ساسانیان متمرکز بود. در هر دو دوره، پادشاه در رأس قدرت سیاسی جای داشت و پادشاهان، ادعا می‌کردند که بنا به خواست اهوره‌مزدا به مقام شاهی رسیده‌اند.

توجه: حکومت اشکانی به شکل غیرمتمرکز اداره می‌شد و اداره برخی از سرزمین‌ها و مناطق کشور، به طور موروثی در اختیار پادشاهان کوچک و حاکمان محلی بود که تا حدودی در اداره قلمرو خویش استقلال داشتند. شیوه غیرمتمرکز اداره حکومت اشکانیان، شیوه حکومت ملوک طوایفی نامیده شده است.

(۴) نادرست: یکی از اقدامات بزرگ داریوش یکم، تأسیس نیروی دریایی بود.

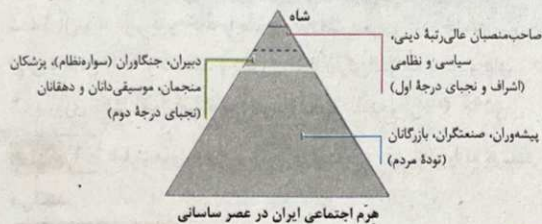
توجه: داریوش اول هخامنشی و خشایارشا از نیروی دریایی در جنگ با یونانی‌ها استفاده کردند.

۱۴۷/۲ در دوره ساسانی، طبقه فرادست و حاکم در مقایسه با گذشته، گسترش چشمگیری یافت و در درون خود، دارای مراتب و درجات متفاوت شد. در جامعه عصر ساسانی، تحرک اجتماعی و رفتن از طبقه‌ای به طبقه دیگر، ممنوع و یا دست‌کم، بسیار دشوار بود.

شاه
خاندان شاهی و شش خانواده
قدرتمند (اشراف و نجیبی درجه اول)
نجیبی درجه دوم

هرم اجتماعی ایران در زمان اشکانیان

هرم اجتماعی ایران در عصر ساسانی

۱۴۸/۴ در زمان پادشاهی قباد، جنبش بزرگی علیه نابرابری‌ها و تبعیض‌های اجتماعی و اقتصادی به رهبری مزدک پدید آمد. این جنبش، پایه‌های نظام طبقاتی ساسانی را به شدت لرزاند.

مزدک، طرفدار برابری مردم در بهره‌مندی از منافع اقتصادی و اجتماعی بود. او اعتقاد داشت مردم باید در زندگی از امکانات یکسان برخوردار باشند و خواهان آن بود که زمین و دارایی طبقات بالا، میان تهی‌دستان تقسیم شود.

توجه: جنبش مزدک، اقتصادی و اجتماعی بود، پس امکان وقوع عبارت‌های «الف» و «ب» دور از ذهن است.

درسنامه

تذکر: در پایان دوران قباد، با هدایت خسرو، پسر و جانشین او، مزدک به مناظره‌ای ساختگی دعوت شد که در پایان آن، به همراه تعدادی از هوادارانش به قتل رسید.

۱۴۲/۴ داریوش اول هخامنشی به عنوان بنیان‌گذار و طراح اصلی نظام سیاسی - اداری حکومت هخامنشیان شناخته می‌شود.

پرسش عبارت‌ها:

الف) کوروش هخامنشی در جریان فتح بابل، یکی از انسانی‌ترین و شکوهمندترین فتوحات تاریخ جهان را انجام داد.

ب) داریوش اول با لشکرکشی به شرق، بخش‌هایی از غرب و شمال غرب هند را تصرف کرد.

ج) کمبوجیه، سرزمین مصر را ضمیمه قلمرو هخامنشی کرد.

د) داریوش اول به منظور دفع حملات قبایل صحراگرد سکایی، به مناطق دوردستی در شمال دریای سیاه لشکرکشی کرد.

ه) نبرد دریایی سالامیس در دوره خشایارشا رخ داد.

۱۴۳/۴ داریوش سوم، آخرین فرمانروای هخامنشی بود. در زمان او، اسکندر با سپاهی بسیار قوی، آموزش‌دیده و تشنه قتل و غارت به ایران تاخت. اسکندر در سه نبرد (گرانیکوس، ایسوس و گوگمل) سپاه هخامنشی را شکست داد و پس از آن، شوش، یکی از پایتخت‌های هخامنشیان را تسخیر کرد. با وجود دلاوری‌ها و رشادت‌های آریوبرزن، سپاهیان مقدونی و یونانی، به تخت جمشید رسیدند و مشهور است که به دستور اسکندر، این شهر به آتش کشیده شد. داریوش سوم که در برابر اسکندر گریخته بود، در سال ۳۳۰ ق.م نزدیک دامغان کنونی به قتل رسید.

۱۴۴/۳ عبارت‌های «الف» و «ب» گزاره صورت سؤال را به درستی کامل می‌کند: الف) ناراضایتی توده مردم از حکومت ساسانی به سبب وجود نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی و عدم مقاومت جدی آنان در برابر اعراب از عوامل مؤثر در سقوط ساسانیان بود که ارتباط چندانی با بودن یا نبودن حکومت لخمیان نداشت.

ب) انگیزه و روحیه قوی اعراب مسلمان از عوامل مؤثر در سقوط ساسانیان و پیروزی اعراب مسلمان در برابر ساسانیان بود.

درسنامه

تذکر: قبایل بیابانگرد عرب دائماً به شهرها و آبادی‌های ایران در حاشیه جنوبی خلیج فارس و دریای عمان دستبرد می‌زدند، به همین دلیل شاپور دوم ساسانی در عملیاتی نظامی، اعراب متجاوز را به سختی گوشمالی داد. بعدها حکومت ساسانی برای جلوگیری از غارتگری اعراب، حکومتی دست‌نشانده به ریاست اعراب لخمی در جنوب غربی ایران به مرکزیت شهر حیره تأسیس کرد. برخی از مورخان، اقدام خسروپرویز در برانداختن حکومت لخمیان را اشتباه بزرگی می‌شمارند که باعث شد مرزهای جنوب غربی ایران در برابر هجوم اعراب بی‌دفاع بماند.

۱۴۵/۴ الف) شیرویه (جانشین خسروپرویز) بیشتر افراد خاندان ساسانی را که ممکن بود وارث تاج و تخت شوند، کشت.

ب) قباد در آغاز دوره زمامداری خود (۵۳۱ - ۴۸۷ م) به حمایت از مزدک برخاست، اما اشراف و نجبا، او را از پادشاهی برکنار و زندانی کردند.

ج) خسروانوشیروان (جانشین قباد) با استفاده از نیروی دریایی، یمن را از اشغال حبشی‌ها نجات داد و باب‌المندب و خلیج عدن را به تسلط خود درآورد.

د) خسروپرویز (پسر و جانشین هرمز چهارم) برای رسیدن به تاج و تخت و سرکوب سرداران و اشراف مخالف خود، از امپراتوری روم (رقیب دیرین ساسانیان) کمک گرفت.

پ ← ج ← د ← الف

۱/۱۵۵ همه عبارت‌های داده‌شده صحیح است.

دوستانه

توجه: دورهٔ مسلمانی مغول‌ها در ایران از زمان غازان شروع شد. بخش عمده‌ای از اصلاحات غازان‌خان، از جمله اصلاح نظام زمین‌داری، به منظور پیشرفت و رونق فعالیت‌های بخش صنعتی کشاورزی انجام گرفت.

۳/۱۵۶ **پیرسی عبارت‌های نادرست:**

(الف) جامع‌التواریخ اثر خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی (۶۴۵ - ۷۱۷ق) مربوط به دورهٔ ایلخانان است.

(ج) با مسلمان شدن غازان و در پرتو تلاش‌های رشیدالدین فضل‌الله همدانی (وزیر کارداران ایلخانان) اصلاحات گسترده‌ای در عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و حقوقی انجام گرفت.

۴/۱۵۷ ویژگی‌های مهم معماری در عصر ایلخانان و تیموریان:

- ۱- ایجاد بناهای عظیم، ساخت گنبد، طاق‌ها، ایوان‌ها و مناره‌های بلند
- ۲- تزئین ساختمان‌ها با گچ‌بری و کاشی‌کاری به شیوه‌های گوناگون
- ۳- استفاده از ترکیب آجر و کاشی برای تزئین و زیباسازی بناها

دوستانه

نکته: تیمور با گرد آوردن هنرمندان و معماران بزرگ سرزمین‌های فتح‌شده در سمرقند، به عمران و آبادانی پایتخت خود همت گماشت.

۲/۱۵۸ کثرت پیروان و مریدان طریقت‌های صوفیانه، موجب افزایش نفوذ و موقعیت اجتماعی رهبران و مشایخ آن طریقت‌ها شد.

۳/۱۵۹ (الف) ایلخان الجاتیو (جانشین غازان) مذهب تشیع را برگزید.

(ب) رصدخانهٔ مراغه توسط خواجه نصیرالدین توسی و در دورهٔ نامسلمانی مغولان احداث شد.

(ج) تیمور که با وجود مسلمان بودن، به نسب مغولی خود و سنت‌های مغولی افتخار می‌کرد، مجموعه قوانینی موسوم به تزوکیات را به وجود آورد.

ب ← الف ← ج

۳/۱۶۰ همه عبارت‌های داده‌شده، صحیح است.

دوستانه

تذکر: نظام اداری دورهٔ خوارزمشاهی، تداوم نظام اداری سلجوقی بود، با این تفاوت که اختیارات برخی دیوان‌ها نسبت به دورهٔ سلجوقی کم شد، برخی دیگر تغییر نام یافت و برخی دیوان‌های جدید نیز تشکیل شد؛ برای نمونه در این دوره، قدرت و نقش وزیر نسبت به دورهٔ سلجوقی به شدت کاهش یافت و حتی در مواردی، منصب وزیر حذف شد.

جغرافیا

۳/۱۶۱ **پیرسی عبارت‌های نادرست:**

(الف) نصف‌النهارها به صورت عمودی کشیده می‌شوند.

(ج) هنگام عبور از این خط از غرب به شرق باید یک روز به تقویم اضافه شود و برعکس، هنگام عبور از شرق به غرب باید یک روز از تقویم کم شود.

۱/۱۴۹ حکومت اشکانی بر اثر جنگ‌های پیاپی با امپراتوری روم در

مرزهای غربی و نیز درگیری‌های نظامی در مرزهای شرقی، در اوایل قرن سوم میلادی به سستی گرایید. از این رو، برخی حاکمان محلی درصدد نافرمانی برآمدند.

۳/۱۵۰ مجموعه‌ای از قوانین و محاکمات عصر ساسانی در کتاب «مادیان هزارادستان» به زبان پهلوی گردآوری شده و منبع ارزشمندی برای آشنایی با نظام حقوقی و دادرسی آن دوره محسوب می‌شود.

دوستانه

تذکر: در دورهٔ ساسانی، تشکیلات قضایی گسترش یافت و نقش روحانیان زرتشتی در امور قضایی بیشتر از گذشته شد. گروهی از روحانیان زرتشتی که با قوانین دینی و احکام عرفی، آشنایی داشتند، عهده‌دار امور قضاوت بودند.

۲/۱۵۱ **پیرسی عبارت‌های نادرست:**

- گسترش سنت زیارت ← آل‌بویه

- اوج گرفتن زبان و ادب فارسی ← سامانیان

۴/۱۵۲ مهم‌ترین پیامد سیاسی ظهور حکومت‌های ایرانی، کاهش و زوال تدریجی سلطهٔ سیاسی - نظامی خلفای عباسی بر ایران بود. هم‌چنین پس از آن‌که ادارهٔ امور مناطق مختلف کشور در اختیار کارگزاران ایرانی قرار گرفت، به مرور، آرامش نسبی بر جامعه حکمفرما و از شدت آشوب‌ها و جنبش‌های سیاسی، اجتماعی و مذهبی کاسته شد.

توجه: موارد «ب» و «د» از ویژگی‌های اقتصادی دورهٔ حکومت سلسله‌های ایرانی در سده‌های سوم تا پنجم هجری است.

۴/۱۵۳ **پیرسی گزینه‌ها:**

(۱) جنگ ملازگرد ← ۴۶۳ق

(۲) جنگ دندانقان ← ۴۳۱ق

(۳) خروج خلیفهٔ عباسی از تسلط آل‌بویه ← ۴۴۷ق

توجه: طغرل سلجوقی در سال ۴۴۷ق به بغداد رفت و خلیفهٔ عباسی را از تسلط آل‌بویه درآورد و خود را منجی خلافت معرفی کرد. خلیفه نیز حکومت ایران و عراق را به او بخشید و لقب «سلطان رکن‌الدوله» را به او داد.

(۴) پیروزی تکش خوارزمشاه بر آخرین سلطان سلجوقی ← ۵۹۰ق

۱/۱۵۴ عبارت‌های «ب» و «د»، عبارت صورت سؤال را به درستی کامل می‌کنند.

پیرسی عبارت‌ها:

(الف) در عصر غزنوی، سلجوقی و خوارزمشاهی، کشاورزی، مهم‌ترین و علی‌ترین فعالیت اقتصادی مردم ایران به شمار می‌رفت.

(ب) یکی از تحولات دوران حاکمیت غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان، زوال وضعیت اقتصادی و اجتماعی دهقانان در ایران بود.

(ج) دخالت مقام‌های حکومتی به ویژه برخی سلاطین و وزیران غزنوی و لجوقی در امور مذهبی و جانبداری آن‌ها از یک فرقه و مذهب و دشمنی با نه و مذهب دیگر، به اختلافات و درگیری‌های فرقه‌ای و مذهبی دامن می‌زد.

(د) فرمانروایان غزنوی به خوبی دریافته بودند که برای ادارهٔ قلمرو رو به توسعه، به تشکیلات دیوانی و دیوان‌سالاران ایرانی نیاز دارند و از این رو، بسیاری دیوان‌سالاران حکومت سامانی و برخی دیوان‌سالاران حکومت آل‌بویه را به امت گرفتند.

توجه: چون شهرهای B و C هر دو در شرق گرینویچ قرار گرفته‌اند (هر دو در نیمه شرقی واقع شده‌اند)، برای محاسبه اختلاف زمانی میان آن‌ها، طول جغرافیایی هر دو شهر را از هم کم می‌کنیم، در صورتی که برای محاسبه اختلاف زمانی میان شهر A با B و C (با توجه به قرارگیری شهر A در نیمه غربی)، طول جغرافیایی هر دو شهر را با هم جمع می‌کنیم.

۴/۱۶۵ اختلاف درجه دو شهر A و C

$$۱۲^{\circ} + ۱۰۵^{\circ} = ۲۲۵^{\circ}$$

$$۲۲۵^{\circ} + ۱۵^{\circ} = ۱۵ \text{ ساعت}$$

چون شهر A در غرب گرینویچ قرار گرفته، پس به لحاظ زمانی از شهر C عقب‌تر است.

$$۸:۱۵' + ۱۵ = ۲۳:۱۵'$$

۱/۱۶۶ اختلاف ساعت دو شهر A و B:

$$۱۲^{\circ} + ۴۵^{\circ} = ۱۶۵^{\circ} \Rightarrow ۱۶۵^{\circ} + ۱۵^{\circ} = ۱۱ \text{ ساعت}$$

$$۴ \text{ صبح} = ۱۱ \text{ ساعت} + ۱۷ \text{ عصر}$$

او باید ساعت ۴ صبح با فرد مورد نظر تماس بگیرد.

۴/۱۶۷

درجه دقیقه	
۱۵	$\frac{۱۵ \times ۸۸}{۶۰} = ۲۲^{\circ}$
۶۰ (یک ساعت)	
۸۸	X

چون شهر D در غرب شهر B قرار گرفته، به نصف‌النهار مبدأ نزدیک‌تر است. پس طول جغرافیایی آن ۲۲ درجه کمتر از شهر B است:

$$۴۵^{\circ} - ۲۲^{\circ} = ۲۳^{\circ} \text{ طول شرقی}$$

۳/۱۶۸ چون شهر C در شرق گرینویچ قرار گرفته و به لحاظ زمانی، از

شهر A، ۱۵ ساعت جلوتر است، پس باید ساعت خود را ۱۵ ساعت به عقب بکشد:

$$۱۱ = ۲۳ - ۱۵ = ۸$$

زمانی که در شهر C ساعت ۱۱ شب است، در شهر A، ۸ صبح است. پس نیازی به تغییر در تقویم نیست.

۳/۱۶۹

دوستنامه

سامانه موقعیت‌یاب جهانی یا جی‌پی‌اس (GPS)

این سامانه متشکل از حداقل ۲۴ ماهواره است که به طور شبانه‌روزی در یک مدار دقیق، زمین را دور می‌زنند و سیگنال‌های حاوی اطلاعات را به زمین می‌فرستند. اطلاعاتی که این ماهواره‌ها می‌فرستند را می‌توان با گیرنده‌های جی‌پی‌اس دریافت کرد. دستگاه‌های گیرنده جی‌پی‌اس، انواع گوناگونی دارند که مهم‌ترین کاربرد همه آن‌ها، تعیین موقعیت جغرافیایی و طول و عرض و ارتفاع مکان‌ها و زمان مورد نظر است.

۳/۱۷۰

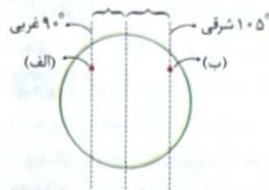
دوستنامه

قابلیت‌های GPS (سامانه موقعیت‌یاب جهانی)

- دسترسی به نقشه شهرها، مکان‌های مختلف، خیابان‌ها و ...
- تعیین موقعیت جغرافیایی
- نمایش وضعیت آب و هوایی مکان‌ها
- نمایش نقشه شهرها و مکان‌ها به صورت سه‌بعدی و با عوارض و ناهمواری‌ها
- نمایش جهت‌های جغرافیایی و قبله
- امکان ذخیره کردن نقشه‌ها برای زمانی که به اینترنت دسترسی نیست.
- وارد کردن مبدأ و مقصد توسط کاربر و نمایش مسیرهای پیشنهادی توسط نرم‌افزار، تخمین زمان و مسافت مسیرها و ...

۲/۱۶۲

$$۱۰۵^{\circ} + ۹۰^{\circ} = ۱۹۵^{\circ} \Rightarrow ۱۹۵^{\circ} + ۱۵^{\circ} = ۱۳ \text{ ساعت}$$

دوستنامه

تذکره: محیط کره زمین ۳۶۰ درجه است و یک دور چرخش آن ۲۴ ساعت طول می‌کشد. پس می‌توان کره زمین را به ۲۴ قاچ تقسیم کرد که هر قاچ ۱۵ درجه پهنا دارد. هر منطقه زمانی، یک قاچ یا یک ساعت است و یک نصف‌النهار مرکزی دارد. توافق شده است که همه نصف‌النهارهایی که داخل یک قاچ قرار گرفته‌اند، ساعت یکسانی داشته باشند.

توجه: چون در صورت سؤال اختلاف زمانی بین دو شهر «الف» و «ب» را خواسته، پس ما مجموع فاصله هر دو شهر از گرینویچ را در نظر می‌گیریم. اما چنانچه که اختلاف زمانی هر شهر با گرینویچ را می‌خواست، ما باید فاصله هر شهر از نصف‌النهار مبدأ و اختلاف زمانی آن با ساعت گرینویچ را به صورت جداگانه محاسبه می‌کردیم.

۲/۱۶۳ بررسی عبارت نادرست:

ب) زمین از غرب به شرق حرکت می‌کند.

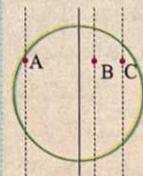
۱/۱۶۴ بررسی عبارت‌های نادرست:

ب) شهر B در شرق گرینویچ قرار گرفته، پس به لحاظ زمانی، از گرینویچ جلوتر است. (۳+ ساعت)

د) شهر C زودتر از شهر B، طلوع خورشید را دیده است.

دوستنامه

• اختلاف ساعت هر سه شهر با گرینویچ:

$$۱۲۰^{\circ} + ۱۵^{\circ} = ۸ \Rightarrow -۸ \text{ ساعت}$$

شهر A:

توجه: چون شهر A در غرب گرینویچ قرار گرفته، پس به لحاظ زمانی، از ساعت گرینویچ عقب‌تر است.

$$۴۵^{\circ} + ۱۵^{\circ} = ۳ \Rightarrow +۳ \text{ ساعت}$$

شهر B:

$$۱۰۵^{\circ} + ۱۵^{\circ} = ۷ \Rightarrow +۷ \text{ ساعت}$$

شهر C:

توجه: چون شهرهای B و C در شرق نصف‌النهار مبدأ قرار گرفته‌اند، پس به لحاظ زمانی، از ساعت گرینویچ جلوتر هستند.

• اختلاف ساعت هر سه شهر با یکدیگر:

$$۱۲۰^{\circ} + ۴۵^{\circ} = ۱۶۵^{\circ} \Rightarrow ۱۶۵^{\circ} + ۱۵^{\circ} = ۱۱ \text{ ساعت}$$

شهر A با B:

$$۱۲۰^{\circ} + ۱۰۵^{\circ} = ۲۲۵^{\circ} \Rightarrow ۲۲۵^{\circ} + ۱۵^{\circ} = ۱۵ \text{ ساعت}$$

شهر A با C:

$$۱۰۵^{\circ} - ۴۵^{\circ} = ۶۰^{\circ} \Rightarrow ۶۰^{\circ} + ۱۵^{\circ} = ۴ \text{ ساعت}$$

شهر B با C:

۱۷۸/۴ از آنجا که میزان رشد مطلق جمعیت در کشورهای «الف» و «د» نسبت به رشد طبیعی جمعیت در آن‌ها کم‌تر است، پس می‌توان گفت که این کشورها مهاجرفرست و هم‌چنین، از آنجا که میزان رشد مطلق جمعیت در کشورهای «ب» و «ج» نسبت به رشد طبیعی جمعیت در این کشورها بیشتر است، می‌توان گفت که این کشورها مهاجرپذیر هستند.

توجه: گزینه‌های (۱) و (۲) را تنها با توجه به جدول داده‌شده نمی‌توان بررسی کرده، چون نرخ رشد طبیعی جمعیت، از تفاضل میزان موالید و مرگ و میر به دست می‌آید و اطلاعات داده‌شده در این مورد کافی نیست.

۱۷۹/۲

دورستانه

تقسیمات کشوری در دوره ساسانیان

در دوره ساسانیان، کشور به سرزمین (ایالت)، خوره (استان)، تسوک یا تسوج (شهرستان) و رستاک (دهستان) تقسیم می‌شد.

۱۸۰/۴ بررسی عبارت‌های نادرست:

(ب) روستا، واحد مبدا تقسیمات کشوری است.
(ج) بخش، واحدی از تقسیمات کشوری با محدوده جغرافیایی معین است که از هم پیوستن چند دهستان همجوار، شامل چندین مزرعه، مکان، روستا و احیاناً شهر تشکیل شده است.

۱۸۱/۳ گزینه (۳) با تصویر صورت سؤال، ارتباط بیشتری دارد. زبان، نظامی از ارتباطات است که در آن، معنی الفاظ را فقط گروه خاصی که در آن مشترک‌اند، درک می‌کنند و می‌فهمند و برای گروه دیگر، معنایی ندارد.

۱۸۲/۴ بررسی سایر گزینه‌ها:

۱ و ۳) تماس کاشفان اروپایی با مردم بومی، بخش فرهنگی مستقیم است.
۲) گسترش زبان انگلیسی موجب کاهش تنوع زبانی محلی و بومی در سرزمین‌های کشف‌شده شد.

دورستانه

تغییر در الگوی پرانندگی زبان‌ها

- عواملی چون جنگ و فتح سرزمین‌ها، تجارت و مهاجرت مردم از یک ناحیه به نواحی دیگر، موجب گسترش برخی زبان‌ها و تغییر در نواحی زبانی شده است.

- یکی از مهم‌ترین تغییرات تاریخی در الگوهای زبانی جهان در قرن ۱۵ و ۱۶ میلادی (عصر اکتشافات جغرافیایی) آغاز شد. وقتی اروپاییان با پیشرفت در دریانوردی، سرزمین‌های نو را کشف کردند، در آمریکای شمالی، استرالیا و نیوزیلند، زبان انگلیسی گسترش یافت.

۱۸۳/۱ در گذشته، فعالیت‌های اقتصادی به سه گروه یا بخش عمده تقسیم می‌شدند. از دهه ۱۹۸۰م، یک بخش دیگر به بخش‌های قبلی افزوده شد و فعالیت‌های نوع چهارم نام گرفت.

فعالیت‌های نوع اول: به فعالیت‌هایی گفته می‌شود که با استخراج و به دست آوردن مواد خام یا محصول از زمین یا دریا سروکار دارند؛ مانند کشاورزی، زراعت و ...

فعالیت‌های نوع دوم: شامل فعالیت‌هایی است که طی آن‌ها، منابع و مواد اولیه در کارخانه‌ها تغییر شکل می‌یابند و به کالا تبدیل می‌شوند؛ مانند تولید انواع کالاهایی که در زندگی روزانه، از آن‌ها استفاده می‌کنیم (صنعت).

۱۷۱/۱ با توجه به ناهمواری‌ها و جهت آن‌ها، هر چه از غرب به شرق کشور برویم، مقدار آب رودها کم‌تر می‌شود.

۱۷۲/۴ با توجه به تعریف «حوضه آبریز» می‌توان گفت که رود کارون با توجه به شکل زمین و شیب ناهمواری‌ها جاری می‌شود و به خلیج فارس می‌ریزد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) کانون‌های آبریز، سرچشمه رودهای متعددی هستند.
(۲) کارون پرآب و دائمی است، پس می‌توان گفت که کانون آبریز آن نیز دائمی است.
(۳) کارون به خلیج فارس، یکی از حوضه‌های آبریز خارجی ایران، می‌ریزد.

۱۷۳/۳ الف) کانون‌های آبریز دائمی: کانون‌هایی هستند که بیش از ۵۰۰ میلی‌متر بارش دارند و حداقل در ۸ ماه از سال، این بارش‌ها اتفاق می‌افتد.

توجه: کانون‌های آبریز، سرچشمه رودهای متعددی هستند.

(ب) دریاچه‌های فصلی: این دریاچه‌ها در فصول پربارش، وسعت بیشتری پیدا می‌کنند ولی در ماه‌های گرم و یا در سال‌های کم‌بارش، به دلیل تبخیر، آب آن‌ها خشک شده یا به شکل باتلاق و شوره‌زار درمی‌آیند.

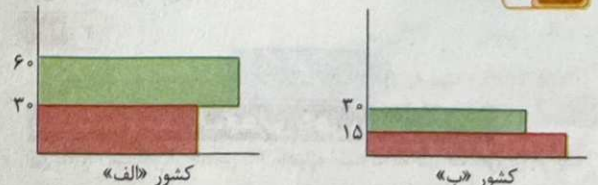
مهم‌ترین دریاچه‌های فصلی ایران: دریاچه مسیله در قم، نریز در فارس، هامون در سیستان و بلوچستان و جازموریان بین دو استان کرمان و سیستان و بلوچستان

۱۷۴/۱ بررسی عبارت نادرست:

(ب) در دهه‌های اخیر، نقش انسان به عنوان عامل تأثیرگذار در پراکندگی جمعیت، نسبت به گذشته، افزایش چشمگیری داشته است.

۱۷۵/۱ در هر کشوری، هرم سنی به برنامه‌ریزان کمک می‌کند که با ساختمان سنی جمعیت آن کشور آشنا شوند و از آن برای برنامه‌ریزی استفاده کنند. به عنوان نمونه، برای تحقق برنامه‌های تأمین اجتماعی، بهبود وضعیت سالمندان، ارتقای سطح سلامت جامعه، تأمین شغل برای حال و آینده، ایجاد فرصت‌های تحصیلی، تفریحی و رفاهی برای جوانان، امنیت ملی و جلوگیری از بیری جمعیتی، از اطلاعات و آمارهای سنی و جنسیتی جمعیت کمک می‌گیرند.

۱۷۶/۲

بررسی گزینه‌ها:

(۱) نادرست: اطلاعات داده‌شده برای بررسی رشد موالید کافی نیست؛ از طرف دیگر ممکن است این جمعیت بیشتر، ناشی از رشد مطلق جمعیت باشد.

(۲) درست: پایین بودن اندازه جمعیت جوان، نسبت به اندازه جمعیت بزرگسال می‌تواند این کشور را با مشکل بیری جمعیت و کاهش جمعیت فعال مواجه کند.

(۳) نادرست: در آینده، کشور «ب» از نظر جمعیت فعال اقتصادی، کمبود نخواهد داشت.

(۴) نادرست: ممکن است رشد جمعیت کشور «ب» ناشی از گسترش بهداشت و واکسیناسیون و کاهش مرگ و میر باشد.

۱۷۷/۳ مهاجرت روستاییان به شهر که باعث جذب نیروی انسانی جوان از روستا به شهر می‌شود، یکی از انواع مهاجرت داخلی است. این مهاجرت در اقتصاد کشور، با از دست دادن نیروی کار روستا و افزایش جمعیت فعال اقتصادی شهر، خود را نشان می‌دهد.

توجه: مهاجرت به هر شکلی که انجام شود، بر مکان مبدأ و مقصد، اثر می‌گذارد. تغییرات به وجود آمده بر ترکیب سنی و جنسی، قیمت زمین و مسکن، اشتغال، امکانات و تجهیزات، فرهنگ و زبان قابل مشاهده است.

کشورهای پیرامون: عمدتاً تولیدکننده و صادرکننده مواد اولیه و خام هستند. این کشورها از نظر توسعه صنعتی و فناوری‌های نوین، در سطح پایین‌تری قرار دارند. از ویژگی‌های دیگر این کشورها، کمبود نیروی کار ماهر و متخصص و زیرساخت‌ها و تجهیزات لازم برای توسعه صنعتی است؛ مانند افغانستان، مراکش، پرو و ...

۱۹۰-۴ کشورهای ایالات متحده آمریکا و استرالیا، هر دو از جمله سرزمین‌هایی هستند که در عصر اکتشافات جغرافیایی توسط اروپایی‌ها کشف شده و زبان انگلیسی در آن‌ها رواج یافت. این دو کشور از کشورهای مرکز هستند. این کشورها از زیرساخت‌های مناسب برای توسعه اقتصادی مانند حمل و نقل پیشرفته و سطح بالای زندگی و رفاه اجتماعی برخوردار هستند.

توجه: ایالات متحده آمریکا ۴۰ درصد از ذرت جهان را تولید می‌کند.
توجه: از مهم‌ترین نواحی کشت غله تجاری در دنیا، مزارع وسیع گندم در چین، ایالات متحده آمریکا، روسیه، کانادا، فرانسه و استرالیا است.
توجه: ایالات متحده آمریکا، اتحادیه اروپا، استرالیا، زلاندنو، آرژانتین و برزیل، از مهم‌ترین مراکز دامداری تجاری در جهان هستند.

فلسفه و منطق

۱۹۱-۴ در متن درس صراحتاً آمده است که حکیمان پیش از باستان، «هم از عقل به عنوان یک وجود برتر و متعالی آگاه بوده‌اند» (اشاره به عقل متعالی) و «هم به عقل به عنوان دستگاه تعقل و تفکر اهمیت می‌دادند» (اشاره به عقل استدلالی). بنابراین، آن‌ها به هر دو کارکرد عقل توجه داشته و درباره آن اندیشیده‌اند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) متن کتاب می‌گوید ایران «یکی از کانون‌های اولیه» بوده است، نه لزوماً «اولین کانون».
(۲) آن‌ها این دو را در «یک معنا» به کار نمی‌بردند؛ بلکه برای هر کدام، جایگاه جداگانه‌ای قائل بودند.
(۳) آن‌ها «خدا» را مزدا می‌نامیدند، نه این‌که مزدا «نخستین آفریده خدا» باشد. در واقع مزدا خود آفریدگار است.

دورنگاره

عقل‌گرایی در ایران پیش از باستان	
۱	ایران باستان پیش از ورود اسلام، یکی از کانون‌های اصلی عقل‌گرایی در جهان بوده است.
۲	حکیمان ایرانی هم به عقل به عنوان «خدا» وجود برتر و هم به عنوان «ابزار تفکر» توجه داشتند.
۳	گزارش‌هایی مثل «شاهنامه فردوسی» و «حکمة الاشراق سهروردی» نشان‌دهنده عمق این اندیشه در ایران قدیم است.
۴	این عقل‌گرایی در اواخر دوره ساسانی، دچار ضعف و افول شد و عقاید غیرعقلانی در فرهنگ و نظام اجتماعی پدیدار شد.

۱۹۲-۲ دانش فلسفه به معنی پیروی و تقلید از فیلسوفان نامدار نیست، بلکه به معنای بحث استدلالی درباره حقیقت اشیاء است. در این دانش، بهره‌گیری از دستاوردهای متفکران دیگر ضروری است لکن این استفاده نیز باید همراه با نقد و بررسی سخنان آن فلاسفه باشد؛ زیرا فقط با استدلال است که می‌توان درباره درستی یا نادرستی یک دانش نظر داد و داوری کرد، نه با یونانی یا ایرانی و یا چینی بودن صاحب آن دانش.

۴ | ۱۸۴

دورنگاره

ویژگی‌های مهم صنایع نو

- این صنایع عمدتاً بر محور فناوری پیشرفته و استفاده از متخصصان و محققان قرار دارند.
- پیشرفت آن‌ها بر مبنای نوآوری و رقابت است. (برای مثال، تولیدکنندگان گوشی‌های تلفن همراه، هر ساله، گزینه‌های جدیدی به مدل‌های قبلی اضافه می‌کنند تا از سازندگان دیگر جلو بپشتند و در رقابت، سود بیشتری نصیب خود کنند.)
- این صنایع ناگزیر به برقراری ارتباط با فناوری‌های روز دنیا و صادر کردن کالاهای تولیدشده به کشورهای دیگر جهان‌اند.
- توجه:** تجارت، نقش مهمی در اقتصاد جهانی دارد.

۱۸۵-۲ بررسی عبارت نادرست:

(د ناحیه «رور» در کشور آلمان (اروپای غربی) قرار دارد.

۱۸۶-۱ در بین کشورهای صادرکننده مواد خام و منابع انرژی، برخی کشورهای صادرکننده نفت و گاز، برای دفاع از منافع خود و جلوگیری از آسیب‌پذیری ناشی از کاهش قیمت نفت در بازار جهانی، با یک‌دیگر متحد شده و سازمان «اوپک» را به وجود آورده‌اند.

۱۸۷-۴ بررسی گزینه‌ها:

- نادرست: کشاورزی از جمله فعالیت‌های اقتصادی نوع اول است که از تولیدات حاصل از فعالیت‌های اقتصادی نوع دوم استفاده می‌کند اما این به این معنی تمرکز بر این فعالیت‌ها نیست.
- نادرست: کارخانه‌های کشت و صنعت می‌توانند در کنار همه مزارع غله تجاری در سراسر جهان باشند.
- نادرست: شرکت‌های بزرگ چندملیتی توسط سرمایه‌داران اروپایی و آمریکایی تأسیس شده‌اند.
- درست: مزارع تک‌محصولی در نواحی گرم و مرطوب استوایی در کشورهای مجاور استوا در قاره‌های آسیا، آفریقا و آمریکای جنوبی قرار دارند.
- توجه:** بیشتر مزارع تک‌محصولی نواحی استوایی در نزدیکی ساحل دریاها واقع شده‌اند تا بتوان از کشتی برای صدور محصولات به نواحی مختلف جهان استفاده کرد.

۳ | ۱۸۸

دورنگاره

مناطق آزاد تجاری

این مناطق در اصل برای توسعه صادرات یک کشور و رونق اقتصادی آن ایجاد می‌شوند. در این مناطق، تولیدکنندگان و بازرگانان می‌توانند بدون پرداخت حقوق و عوارض گمرکی یا معافیت‌های مالیاتی، به صادرات و واردات و انبارداری کالاها بپردازند.

۱۸۹-۴ کشورهای مرکز: کانون‌های سلطه اقتصاد بر جهان به شمار می‌روند. از ویژگی‌های این کشورها، برخورداری از صنایع نو و خدمات پیشرفته، فناوری بالا و نیروی ماهر و متخصص و زیرساخت‌های مناسب برای توسعه اقتصادی مانند حمل و نقل پیشرفته و سطح بالای زندگی و رفاه اجتماعی است؛ مانند استرالیا، کشورهای آمریکای شمالی، اروپای غربی و ژاپن.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) این عبارت برعکس بیان شده است. در واقع انسان است که ابتدا با «مفاهیم و استدلال» (با واسطه) کار می‌کند. موجودات عالم عقول (مجردات) ذاتاً اهل شهودند، نه درگیر مفاهیم ذهنی.
- (۲) در کتاب درسی، هیچ اشاره‌ای به برتری انسان بر عقول یا محدودیت عقول در درک ندارد. برعکس، عقول را در مرتبه‌ای «روشن‌تر و دقیق‌تر» و «فوق عالم طبیعت» معرفی می‌کند.
- (۳) موجودات مجرد (عالم عقول) اهل «استدلال» (چیدن مقدمات برای رسیدن به نتیجه) نیستند؛ آن‌ها حقایق را «می‌بینند» (شهود). استدلال، ویژگی عقلی در حال رشد انسان است.

دوستاره

نحوه ادراک حقایق

موجودات عالم عقول	روش ادراکشان «شهودی» است؛ یعنی حقایق را مستقیماً می‌یابند و می‌بینند (بدون نیاز به فکر کردن و چیدن مقدمات).
عقل انسان (ابتدا)	ابزارش «استدلال» است؛ یعنی با منطق و فکر کردن، تلاش می‌کند به حقیقت برسد.
عقل انسان (غایت)	اگر تربیت شود، شبیه اصل خود (عالم عقول) می‌شود و می‌تواند به مقام «شهود» برسد (هم استدلال دارد، هم شهود).

- (۱۹۵/۴) متن کتاب، ویژگی بارز موجودات عالم عقول (فرشتگان) را این‌گونه بیان می‌کند: «حقایق را آن‌گونه که هست، درک و شهود می‌کنند» و در ادامه می‌گوید عقل انسان هم اگر تربیت شود، می‌تواند مثل آن‌ها حقایق را «بیباید و شهود نماید». کلمه «شهود» به معنای یافتن مستقیم و بدون واسطه است. هیچ‌کدام از عقول، علم حصولی (با واسطه مفهوم) ندارند؛ همه آن‌ها چه عقل اول و چه عقول پایین‌تر، حقایق را مستقیماً می‌بینند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) همه عقول، مجرد از ماده و کاملاً غیرجسمانی هستند.
- (۲) عقول، نقش واسطه‌گری دارند و فیض خداوند از طریق آن‌ها به عوالم دیگر می‌رسد.
- (۳) اولین مخلوق خدا، عقل اول است؛ عقول دیگر نیز به ترتیب از عقل اول به وجود آمده‌اند.

دوستاره

ویژگی‌های عقول متعالی

تجرد	چون مادی نیستند، حجاب و مانعی برای درک ندارند.
نوع علم	علم آن‌ها «شهودی» و «حضور» است.
نقی واسطه	در ادراک شهودی، هیچ واسطه‌ای (مانند مفهوم ذهنی) وجود ندارد.
عمومیت	این ویژگی (شهود) مخصوص همه عقول است، نه فقط عقل اول.
سلسله‌مراتب	سلسله میان آن‌ها طولی است؛ یعنی عقل اول، علت ایجاد عقل دوم و عقل دوم، علت ایجاد عقل سوم و ... است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) اگرچه بخش اول (رد تقلید) درست است، اما دلیل اعتبار فلسفه صرفاً «میراث مشترک بودن» نیست، بلکه ماهیت استدلالی آن است. در واقع با آمدن لفظ «چون» در میانه این گزینه، رابطه علی و معلولی برقرار شده که چنین ادعایی طبق متن کتاب درسی، نادرست است.
- (۲) متن کتاب درسی تأکید می‌کند که استفاده از دستاوردهای دیگران باید «همراه با نقد و بررسی» باشد تا با عقاید اسلامی «سازگار» باشد، نه این‌که مطالب ناسازگار را بپذیریم.
- (۳) این گزینه کاملاً برعکس متن است؛ متن کتاب درسی می‌گوید دانش به هیچ قوم و نژادی اختصاص ندارد، اما گزینه (۴) ادعا می‌کند هر شاخه معرفت متعلق به نژاد خاصی است.

دوستاره

جایگاه عقل و فلسفه در تمدن اسلامی

علت رشد عقلانیت	دعوت قرآن و معصومین به تفکر و عقلانیت - ایجاد جایگاه ممتاز برای عقل در فرهنگ عمومی
گروه اول مخالفان	کسانی که اعتبار عقل را می‌پذیرفتند اما دایره آن را محدود می‌کردند (کاربرد نداشتن در دین).
گروه دوم مخالفان	کسانی که با اصل فلسفه و منطق مخالف بودند چون آن را یونانی و غیراسلامی می‌دانستند.

- (۱۹۳/۱) در متن کتاب درسی، عقل فعال «عامل فیض‌رسانی به عقل انسان» و «سبب ادراک‌ها و دانش‌های انسان» معرفی شده و تمثیل آفتاب و چشم دقیقاً برای نشان دادن همین نقش «فعلیت‌بخشی» به قوه شناخت انسان آمده است؛ یعنی همان‌طور که بدون نور آفتاب، دیدن بالفعل نمی‌شود، بدون افاضه عقل فعال نیز عقل انسان به فعلیت کامل ادراک معقولات کلی نمی‌رسد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۲) عقل فعال (عقل دهم)، ادراکات شناختی برای انسان تولید نمی‌کند؛ بلکه صرفاً توانایی شناختن را به انسان می‌دهد.
- (۳) ادراک در باطن انسان و با فعلیت یافتن قوه عقلانی او صورت می‌گیرد، نه این‌که عقل فعال جایگزین فاعلیت ادراکی انسان شود.
- (۴) عقل فعال «عامل ادراک‌ها و دانش‌های انسان» است.

دوستاره

فرآیند شناخت و عقل فعال از نظر فیلسوفان مسلمان

۱	عقل انسان به تنهایی، تنها یک «استعداد» (قوه) برای درک حقایق کلی است.
۲	برای تبدیل این استعداد به «دانایی بالفعل»، نیاز به یک منبع نوربخش بیرونی است.
۳	عقل فعال، آن منبع نوری است که مفاهیم کلی را به ذهن انسان افاضه می‌کند.
۴	بدون اتصال به عقل فعال، داده‌های حسی به «علم و ادراک کلی» تبدیل نمی‌شوند.

- (۱۹۲/۲) موجودات عالم عقول (موجودات مجرد) حقایق را «درک و شهود» می‌کنند. عقل انسان نیز «اگر تربیت شود»، می‌تواند «علاوه بر استدلال کردن»، حقایق را «آن‌گونه که آن موجودات درک می‌کنند» بباید و شهود نماید.

۱۹۸/۲ گزاره اول «یک گزاره بدیهی» است، نه یک علم اکتسابی نظری؛ پس جایگاهش عقل بالملکه است.

گزاره دوم «استنتاج حرکت زمین، یک فعالیت فکری و استدلالی است (کسب دانش) که مربوط به مرحله عقل بالفعل است.

گزاره سوم «استعداد محض و بدون دانش (لوح سفید)، ویژگی عقل هیولایی (بالقوه) است که هنوز هیچ نقشی بر آن بسته نشده است.

دوسئله

مراحل رشد عقل	
عقل هیولایی (بالقوه)	استعداد محض، مانند نوزاد (هنوز هیچ نمی‌داند).
عقل بالملکه	درک بدیهیات و امور نزدیک به بدیهی (مثل: کل > جزء) - آمادگی برای یادگیری
عقل بالفعل	کسب علوم نظری - شکوفایی عقل
عقل بالمستفاد	تسلط بر دانش‌های کسب‌شده و توانایی استفاده از آن‌ها (مثل: استاد ریاضی)

۱۹۹/۲ طبق مبانی فلسفه اسلامی که در درس ۶ نیز بخشی از آن را در استدلال‌های خدانشناسی خواندید (فارابی، ابن‌سینا و ملاصدرا)، انسان به عنوان یک ممکن‌الوجود، در ذات خود «فقر و نیاز» است و هیچ‌گاه به استقلال تام نمی‌رسد. همان‌طور که در تمثیل فارابی آمده، نسبت عقل فعال به عقل انسان (در همه مراحل)، نسبت «خورشید به چشم» است. چشم چه برای دیدن بدیهیات (اشیای دم دست) و چه برای دیدن نظریات (اشیای دورتر)، همواره نیازمند نور است. بنابراین، فعلیت یافتن عقل در تمام مراحل (حتی درک بدیهیات در عقل بالملکه) در گرو اتصال و دریافت فیض از عقل فعال است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) حتی درک بدیهیات (عقل بالملکه) هم نوعی «فعلیت» است و هر فعلیتی، نیازمند علت هستی‌بخش (عقل فعال) است. نفس به تنهایی، توانایی تولید هیچ صورتی را ندارد.

(۳) عقل فعال در تمام مراحل شناخت حضور دارد، نه فقط در مرحله نهایی (شهود). تفاوت در شدت اتصال است، نه در اصل نیاز.

(۴) عقل فعال قرار نیست که عقل انسان را تبدیل به موجودی مجرد از ماده کند؛ بلکه صرفاً توانایی اندیشیدن را به عقل آدمی می‌دهد.

دوسئله

رابطه مراتب عقل انسان با عقل فعال	
اصل کلی	نفس در ادراک، همواره نیازمند مفیض بیرونی است.
تمثیل	چشم (عقل انسان) بدون نور (عقل فعال) نابیناست؛ چه برای دیدن بدیهیات، چه نظریات.
نتیجه	استقلال عقل انسان در هیچ مرحله‌ای «مطلق» نیست؛ بلکه شدت وابستگی به عقل فعال در مراحل بالاتر، آگاهانه‌تر می‌شود.

۲۰۰/۲ متن کتاب درسی دو نکته ظریف دارد: ۱- ایمان بدون دلیل ارزشی ندارد (در معرض زوال/ خطاست). ۲- اما «استدلال عقلی برای سطوح مختلف جامعه، متفاوت است» و «حجت و دلیل هر کس به اندازه توان و قدرت فکری اوست»؛ یعنی ملاک ارزشمندی، «داشتن دلیل» است، نه «پیچیدگی دلیل»؛ ولی این دلیل باید با ظرفیت فرد، تناسب داشته باشد.

۱۹۶/۱ بیت مذکور درباره «عالم عقول» بوده و دارای حداقل سه بخش است: (الف) «غیر این عقل تو»؛ یعنی منحصر کردن عقل به «دستگاه تفکر انسان» اشتباه است.

(ب) «حق را عقل هاست»؛ خدا موجودات شریف دیگری به نام عقل (فرشتگان) دارد.

(ج) «تدبیر اسباب سما»؛ وظیفه این موجودات، مدیریت و تدبیر نظام هستی (آسمان‌ها و زمین) به اذن خداوند است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۲) اولاً، بحث بیت، اثبات وجود عقول متعالی است، نه ناتوانی انسان برای درک حقایق. ثانیاً، شعر از واژه جمع «عقل‌ها» استفاده کرده، نه یک عقل خاص (عقل فعال).

(۳) مصرع اول صراحتاً می‌گوید «غیر این عقل تو»؛ یعنی این موضوع، کار عقل انسان نیست، بلکه کار آن عقل‌های آسمانی است.

(۴) تدبیر اسباب سما، کار «فرشتگان» (عقول مجرد) است، نه عقل‌های انسانی متکثر.

دوسئله

پیام‌های فلسفی بیت موجود در صفحه ۶۳ کتاب فلسفه دوازدهم	
نفی انحصار	عقل فقط همین چیزی نیست که در مغز انسان است! (غیر این عقل تو)
اثبات مراتب	عقل‌های دیگری هم در کارگاه هستی وجود دارند. (حق را عقل هاست)
نقش تکوینی	کار آن عقل‌ها، فلسفه‌بافی نیست؛ بلکه «تدبیر» و اداره جهان است.

۱۹۷/۲ تحلیل عمیق سخن ابن‌سینا (هر کس عادت کرده سخنی را بدون دلیل بپذیرد، از حقیقت انسانی خود خارج شده است) نشان می‌دهد که استدلال‌ورزی برای انسان، یک ویژگی فرعی نیست، بلکه «عامل تمایز انسان» و قوام‌دهنده ذات اوست. پس کسی که بی‌پایه سخنی را می‌پذیرد، عملاً از تعریف ماهوی انسان (حیوان ناطق / عاقل) خارج شده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) اگرچه ابزارها معتبرند، اما اعتبارشان «در محدوده و جایگاه خود» است. مثلاً با ابزار تجربی نمی‌توان مسائل مجرد را حل کرد؛ پس اعتبار، مطلق و بدون محدودیت نیست.

(۳) فیلسوفان مسلمان تکرّوشی نیستند و برای هر روش، در جای خودش ارزش قائل‌اند.

(۴) این جمله بیانگر «عقل‌گرایی» است، نه «شک‌گرایی». شک‌گرا به امکان رسیدن به یقین مشکوک است، اما فرزند دلیل بودن یعنی یقین دارم که راه رسیدن به حقیقت، دلیل است و اگر دلیل بیاید، می‌پذیرم (نه این‌که دائماً در شک باشم).

دوسئله

ابعاد عبارت «ما فرزندان دلیل هستیم»	
هویت‌شناسی	دلیل‌خواهی، جزء ذات انسان است، نه یک ویژگی فرعی.
روش‌شناسی	پذیرش تکرّوشی (تجربه، تمثیل، برهان) به شرط رعایت محدوده هر کدام
آسیب‌شناسی	عادت به پذیرش سخن بدون دلیل، عامل خروج از حقیقت انسانی است.

قانون نتیجه‌گیری

۱ اگر موضوع نتیجه در مقدمات، علامت مثبت گرفت، سور نتیجه را کلی و اگر موضوع نتیجه در مقدمات، منفی بود، سور نتیجه را جزئی قرار می‌دهیم.

مثال:

هیچ ب الف⁺ نیست. هر ج ب است. ∴ هیچ الف⁺ ج نیست.
در این قیاس، «الف» که موضوع نتیجه است، در مقدمات، علامت مثبت گرفته است، پس سور نتیجه را کلی یعنی «هیچ» می‌گیریم که با توضیح داده‌شده، قیاس با نتیجه کلی معتبر می‌شود. البته از این دو مقدمه، قیاس با نتیجه جزئی معتبر هم تشکیل می‌شود.

۲ اگر یکی از مقدمات قیاس، موجه و مقدمه دیگر، سالبه باشد (در هر چهار شکل) نتیجه قیاس قطعاً سالبه خواهد بود؛ و اگر هر دو مقدمه موجه باشد، نتیجه موجه خواهد بود و اگر هر دو مقدمه قیاس، سالبه باشد، قیاس نامعتبر و نتیجه سالبه خواهد بود.

نکته: اگر یکی از مقدمات قیاس، موجه و مقدمه دیگر، سالبه باشد (در هر چهار شکل) نتیجه قیاس قطعاً سالبه خواهد بود؛ و اگر هر دو مقدمه موجه باشد، نتیجه موجه خواهد بود و اگر هر دو مقدمه قیاس، سالبه باشد، قیاس نامعتبر و نتیجه سالبه خواهد بود.

مثال: هر الف ب است. هیچ ج نیست. ∴ هیچ الف ج نیست.

مثال: هر الف ب است. هر ب ج است. ∴ هر الف ج است.

۴/۲۰۲

در قیاس اقترانی، کیفیت نتیجه از این قانون کلی پیروی می‌کند که «اگر یکی از مقدمات استدلال، سالبه باشد، نتیجه نیز سالبه خواهد بود». اما در این استدلال، مقدمه دوم، سالبه است اما نتیجه، موجه است؛ پس این استدلال، قیاس اقترانی معتبری نیست. البته شرط اول، دوم (هر دو مقدمه سالبه نباشد) و سوم اعتبار را دارد.

۲/۲۰۳

اگر با گزینه (۲) قیاس تشکیل شود، با توجه به آن‌که هر دو مقدمه، موجه جزئی است، نتیجه هم باید موجه جزئی باشد که هست. در این قیاس، تمام شرایط اعتبار قیاس، رعایت شده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) اگر با گزینه (۱) قیاس تشکیل شود، یک قیاس شکل اول نامعتبر تشکیل می‌گردد. دلیل عدم اعتبار، این است که نتیجه، موجه جزئی است اما چون گزینه (۱) یک قضیه سالبه است، نتیجه باید سالبه باشد، نه موجه.

(۳) با گزینه (۳) یک قیاس نامعتبر شکل سوم تشکیل می‌گردد. دلیل عدم اعتبار، این است که نتیجه، موجه جزئی است اما چون گزینه (۳) یک قضیه سالبه است، نتیجه باید سالبه باشد، نه موجه.

(۴) با گزینه (۴) یک قیاس نامعتبر شکل دوم تشکیل می‌شود. همچنین باید «ب» که در دو مقدمه، حد وسط است، در نتیجه حذف می‌شود، در صورتی‌که در نتیجه حذف نشده است. همچنین نتیجه مورد نظر در صورت سؤال هم به دست نمی‌آید.

۴/۲۰۴

با متضاد قضیه «هر الف ج است» در مقدمه دوم، یک قیاس معتبر شکل سوم شکل می‌گیرد:

بعضی الف ب است. هیچ الف ج نیست. ∴ بعضی ب ج نیست.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) با عکس مستوی قضیه «هر ب ج است» در مقدمه دوم، یک قیاس نامعتبر شکل دوم شکل می‌گیرد، چون در آن صورت، حد وسط در هر دو مقدمه، علامت منفی می‌گیرد؛ همچنین نتیجه مورد نظر در صورت سؤال نیز به دست نمی‌آید.

بعضی الف ب است. بعضی ج ب است. ∴ بعضی الف ج است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) تفاوت در «درجه» است نه در «ماهیت». ایمان عوام هم اگر با دلیل متناسب با خودشان باشد، ارزشمند است. برتری ایمان فیلسوف در عمق است، نه این‌که ایمان بقیه، بی‌ارزش باشد.

(۳) فلسفه اسلامی بر مبنای «اصالت عقل» است. حتی پذیرش وحی هم باید مبنای عقلی داشته باشد. تقلید کورکورانه (بدون دلیل) پذیرفته نیست.

(۴) فلاسفه، استدلال عقلی را هم «معتبر» می‌دانند و آن را راهی مستقل برای کشف حقیقت می‌شمارند، نه صرفاً ابزاری برای دفاع.

درست‌ها:

نسبت ایمان و استدلال

۱	هیچ ایمانی نباید بدون پشتوانه عقلی باشد.
۲	قدرت استدلال افراد، متفاوت است.
۳	میزان ایمان افراد نیز متفاوت است.

۲۰۱/۲

گزینه (۲) هر سه شرط اعتبار قیاس اقترانی را دارد؛ پس معتبر است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) حد وسط در هر دو مقدمه، علامت منفی دارد؛ پس این قیاس، شرط دوم اعتبار قیاس را ندارد، در نتیجه معتبر نیست:

هر الف ب⁻ است. بعضی ب⁻ ج نیست.

(۳) «ج» در نتیجه، علامت مثبت گرفته است اما در مقدمه، علامت منفی گرفته است؛ پس این قیاس، شرط سوم را ندارد و معتبر نیست:

هیچ الف ب نیست. بعضی ج⁻ الف است. ∴ بعضی ب⁺ ج نیست.

(۴) هر دو مقدمه سالبه هستند؛ پس این قیاس، شرط اول اعتبار قیاس را ندارد و معتبر نیست.

درست‌ها:

شرایط معتبر بودن قیاس

۱ هر دو مقدمه سالبه نباشد. اگر قیاس، هر دو مقدمه‌اش، سالبه باشد، نامعتبر است.

مثال:

هیچ الف ب نیست. هیچ ب ج نیست. ∴ هیچ الف ج نیست. در این قیاس، چون هر دو مقدمه آن سالبه است، قیاس نامعتبر است.

۲ حد وسط در هر دو مقدمه، علامت منفی نداشته باشد، بلکه حداقل در یک مقدمه و یا در هر دو مقدمه، علامت مثبت بگیرد.

مثال:

همه آهن‌ها فلز⁺ است. بعضی فلزات چکش‌خوارند⁺. ∴ بعضی آهن‌ها چکش‌خوارند.

۳ در شرط سوم، دامنه مصادیق تمام اجزای قیاس را با علامت مثبت و منفی مشخص می‌کنیم، سپس نگاه می‌کنیم که اگر هر کدام از موضوع یا محمول نتیجه، علامت مثبت (+) گرفتند، باید در مقدمات هم علامت مثبت گرفته باشند تا قیاس معتبر باشد؛ ولی اگر موضوع و محمول نتیجه علامت منفی گرفتند، دیگر قیاس را بررسی نمی‌کنیم؛ چون در این حالت قیاس معتبر است. به قیاس زیر دقت کنید:

بعضی انسان⁻ شاعر⁺ نیست. بعضی شاعر⁻ ایرانی⁻ است.

∴ بعضی انسان⁻ ایرانی⁺ نیست.

این قیاس نامعتبر است، چون محمول نتیجه (ایرانی) علامت مثبت (+) گرفته اما در مقدمات (مقدمه دوم) علامت منفی (-) گرفته است.

♦ شکل دوم:

حد وسط هم در مقدمه اول و هم در مقدمه دوم، محمول است.
(محمول - محمول)

مثال: هر نقاشی متفکر است. هیچ سنگی متفکر نیست. ∴ هیچ نقاشی سنگ نیست.

♦ شکل سوم:

حد وسط هم در مقدمه اول و هم در مقدمه دوم، موضوع است.
(موضوع - موضوع)

مثال: بعضی مؤمنان عالم هستند. هر مؤمنی متفکر است. ∴ بعضی عالم‌ها متفکرند.

♦ شکل چهارم:

حد وسط در مقدمه اول، موضوع و در مقدمه دوم، محمول است.
(موضوع - محمول) برعکس شکل اول است.

مثال: بعضی طلاها سفید هستند. هیچ آهنی طلا نیست. ∴ بعضی سفیدها آهن نیست.

۲) با نقیض قضیه «هر ج الف است» در مقدمه دوم، یک قیاس نامعتبر شکل چهارم شکل می‌گیرد، زیرا شرط سوم اعتبار قیاس اقترانی را ندارد؛ «ج» در نتیجه، علامت مثبت گرفته است اما در مقدمات، علامت منفی گرفته است:

بعضی الف ب است. بعضی ج - الف نیست. ∴ بعضی ب ج + نیست.

۳) با متداخل قضیه «بعضی الف ج است» یک قیاس سوم شکل می‌گیرد اما چون دو مقدمه، موجهه است، نتیجه هم باید موجهه باشد اما نتیجه مذکور در صورت سؤال، سالبه است. بنابراین قانون نتیجه‌گیری رعایت نشده است:

بعضی الف ب است. هر الف ج است. ∴ بعضی ب ج است.

۲۰۵) شکل چهارم: هر الف ب است. هر ج الف است ← بعضی ب ج است.

شکل سوم: هر الف ب است. هر الف ج است ← بعضی ب ج است.

درسنامه

نکته: اگر قیاس شکل سوم باشد، قطعاً نتیجه معتبر قیاس، جزئی خواهد بود، زیرا در شکل سوم، اصلاً نتیجه معتبر کلی به دست نمی‌آید. پس در شکل سوم، تمام نتیجه‌ها ← جزئی است؛ یعنی «بعضی» است.

نکته: هم‌چنین در شکل چهارم به‌جز در یک مورد، نتیجه تمام قیاس‌های معتبر آن، جزئی است.

۲۰۶) ۴ در استدلال اول، مغالطه «عدم تکرار حد وسط از لحاظ لفظ» روی داده است، چون حد وسط در مقدمه اول «مساوی ج» است و در مقدمه دوم «ج» است. هم‌چنین در استدلال دوم مغالطه «عدم تکرار حد وسط از لحاظ معنی» روی داده است، زیرا حد وسط (حیوان) در مقدمه اول به معنی حیوان ناطق است و مفهوم آن مد نظر است اما در مقدمه دوم، به مصداق حیوان (غیر از انسان) در جهان خارج اشاره دارد.

هر دو قیاس اقترانی شکل اول نامعتبر هستند؛ اما در استدلال دوم مغالطه «عدم تکرار حد وسط» روی داده است، نه مغالطه اشتراک لفظ. (رد سایر گزینه‌ها)

درسنامه

نکته: اگر در صورت سؤال، کلمه «استدلال» ذکر شود، باید مغالطه عدم تکرار حد وسط را به عنوان پاسخ درست انتخاب کنیم، نه مغالطه اشتراک لفظ را.

۲۰۷) ۱ نتیجه موجهه جزئی، از قیاس‌های معتبر شکل اول، سوم و چهارم به دست می‌آید اما نتیجه موجهه کلیه، فقط از شکل اول به دست می‌آید.

درسنامه

شکل‌های چهارگانه قیاس اقترانی عملی

حد وسط در قیاس اقترانی، جای ثابتی ندارد، یعنی ممکن است در هر دو مقدمه، موضوع باشد و یا در هر دو مقدمه، محمول و ... پس قیاس اقترانی با توجه به موقعیت حد وسط، به چهار شکل تقسیم می‌شود؛ یعنی از نحوه قرار گرفتن حد وسط در مقدمات، نوع شکل را تشخیص می‌دهیم.

♦ شکل اول:

حد وسط در مقدمه اول، محمول و در مقدمه دوم، موضوع است. (محمول - موضوع)

مثال: هر سنجندگی ایرانی است. هر ایرانی آسیایی است. ∴ هر سنجندگی آسیایی است.

۲۰۸) ۴ برای تعیین کمیت نتیجه قیاس، به موضوع نتیجه نگاه می‌کنیم؛ اگر موضوع نتیجه در مقدمات (مقدمه اول) علامت مثبت گرفت، سور نتیجه را کلی (هر/هیچ) و اگر موضوع نتیجه در مقدمات (مقدمه اول) علامت منفی گرفته بود، سور نتیجه را جزئی (بعضی) قرار می‌دهیم. مثال:

هر الف ب ⁺ است.	هر الف ب ⁻ است.
هیچ ب ج ⁺ نیست.	هیچ ب ج ⁻ نیست.
بعضی الف ج ⁺ است.	بعضی الف ج ⁻ است.

از لحاظ کیفیت، قانون این است که اگر یکی از مقدمات قیاس، موجهه و مقدمه دیگر سالبه باشد (در هر چهار شکل)، نتیجه قیاس قطعاً سالبه خواهد بود؛ و اگر هر دو مقدمه، موجهه باشد، نتیجه، موجهه خواهد بود.

درسنامه

تذکره: همیشه موضوع نتیجه از مقدمه اول و محمول نتیجه از مقدمه دوم به دست می‌آید.

۲۰۹) ۲ با توجه به آن‌که نتیجه دارای سور جزئی است، فقط برخی مصادیق موضوع مد نظر است: بعضی الف ب است. هیچ الف ج نیست؛ پس بعضی ب ج نیست.

با توجه به آن‌که یکی از مقدمات این قیاس، سالبه است، نتیجه قطعاً سالبه خواهد بود. بنابراین، چون نتیجه سالبه است، همه مصادیق محمول مد نظر گوینده است. قیاس هم شکل سوم است، در نتیجه تمام نتایج معتبر در شکل سوم، جزئی خواهند بود. بنابراین نتیجه قیاس، سالبه جزئی (بعضی ب ج نیست) خواهد بود که در این صورت، موضوع، علامت منفی خواهد گرفت.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) قضیه، سالبه کلیه است، در نتیجه همه مصادیق موضوع و محمول مد نظر است. ۳) در نتیجه این قیاس (بعضی ب ج نیست)، برخی مصادیق موضوع مد نظر است، چون قضیه دارای سور جزئی است و همه مصادیق محمول مد نظر است، چون قضیه سالبه است.

۴) قیاس با نتیجه جزئی معتبر است اما با نتیجه کلی نامعتبر است، زیرا در آن صورت، موضوع نتیجه، علامت مثبت گرفته است اما در مقدمات، علامت منفی گرفته است: بعضی الف ب⁻ است. هیچ الف ج نیست؛ پس هیچ ب ج⁺ نیست.

دروسنامه

دیدگاه افلاطون درباره انسان

- انسان ترکیبی است از: بدن و نفس
- ویژگی‌های نفس از دید افلاطون: حقیقت برتر انسان، نامرئی، بالارزش‌ترین دارایی انسان، دارای عقل و خرد، جاویدان، نامحدود، دارای فضیلت، دارای جزء عقلانی

نتیجه:

- هر پرسشی که انسان را صرفاً بدن بدانند، با دیدگاه افلاطون در تضاد است.
- هر پرسشی که نفس را فانی یا فاقد عقل بدانند، مخالف افلاطون است.
- تأکید افلاطون بر اخلاق و فضیلت، ریشه در همین برتری نفس دارد.

۳/۲۱۲

ارسطو نظر استاد خود، افلاطون را پذیرفت که قوه نطق و قابلیت حیات مربوط به نفس است، نه بدن. بدن بدون نفس، یک موجود مرده است. از نظر ارسطو، نفس انسان در هنگام تولد، حالت بالقوه دارد و هیچ چیز بالفعلی ندارد، نه علم، نه احساس، نه محبت و نه نفرت و نه هیچ چیز دیگر. نفس، به تدریج، این امور را کسب می‌کند و به «فعلیت» می‌رسد و کامل و کامل‌تر می‌شود. پس، طبق دیدگاه ارسطو، هیچ چیز (حتی فضایل اخلاقی) در نفس به صورت ذاتی و بالفعل وجود ندارد. فضایل اخلاقی نیز باید به تدریج و از طریق عادت، آموزش و تجربه کسب شوند. بنابراین، نتیجه «ذاتی و فطری بودن فضایل» نه تنها نتیجه اصل «بالقوه بودن محض نفس» نیست، بلکه مستقیماً با آن در تعارض است.

با پذیرش دیدگاه ارسطو مبنی بر بالقوه بودن نفس انسان در بدو تولد، نتایج گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴) از آن استنتاج می‌شوند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- (۱) چون نفس در ابتدا «هیچ چیز بالفعلی ندارد»، پس هر آن چه کسب می‌کند، باید از بیرون و از طریق تجربه، محیط و جامعه به دست آید. پس شرایط محیط و اجتماع در شکل‌گیری آن مؤثر خواهند بود.
- (۲) اگر نفس در بدو تولد، خالی از هرگونه کمال باشد، تنها از طریق تعلیم و تربیت می‌تواند به فعلیت برسد و شخصیت انسانی شکل بگیرد.
- (۴) از آن جا که نفس از ابتدا حتی قوه تفکر را هم به صورت بالفعل ندارد، باید روش‌های استدلال و تفکر را بیاموزد تا بتواند آن را به فعلیت برساند.

دروسنامه

دیدگاه ارسطو درباره نفس انسان

♦ حالت نفس در آغاز تولد

- فاقد هرگونه فعلیت است.
- تنها استعداد و قوه محض است.
- مانند لوح سفید (لوح نانوشت) است.

♦ سیر تحول نفس: از قوه به فعل

- نفس به تدریج و از طریق تجربه، تعامل با محیط و آموزش، امور مختلف را کسب می‌کند.

- این فرآیند فعلیت‌یابی، تدریجی است: نفس کامل و کامل‌تر می‌شود.

نکته: انسان با قوه تفکر خود استدلال می‌کند؛ یعنی از تصدیقات و تصورات خود کمک می‌گیرد و استدلال را سامان می‌دهد. گویا در هنگام استدلال، با خود نطق می‌کند؛ یعنی انسان با این قوه (نفس) استدلال می‌کند؛ از تصورات و تصدیقات استفاده کرده و نتیجه‌گیری می‌کند.

نکته: فرآیند تفکر: پس از تنظیم استدلال نیز با سخن گفتن و نطق، محتوای استدلال را به دیگران منتقل می‌نماید. یعنی ابتدا نطق درونی (استدلال ذهنی)، سپس نطق بیرونی (انتقال به دیگران).

۱/۲۱۰ در کلیه قیاس‌های معتبر شکل اول، مقدمه اول باید موجه جزئی

یا موجه کلیه باشد اما مقدمه دوم حتماً باید کلیه (سالبه کلیه و یا موجه کلیه) باشد اما چون در صورت سؤال، نتیجه قیاس، موجه است، پس هر دو مقدمه باید موجه باشند. وقتی که در یک قیاس اقترانی معتبر شکل اول، نتیجه موجه باشد. دارای حالات معتبر زیر خواهد بود:

۱- هر الف ب است. هر ب ج است؛ هر الف ج است.

۲- بعضی الف ب است. هر ب ج است؛ بعضی الف ج است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۲) در کلیه قیاس‌های معتبر شکل اول، مقدمه اول باید موجه جزئی یا موجه کلیه باشد، اما الزامی به کلیه بودن مقدمه اول نیست.

(۳) در قیاس‌های معتبر شکل اول، موضوع در مقدمه اول ممکن است علامت مثبت و یا منفی داشته باشد. اگر مقدمه اول، موجه کلیه باشد، موضوع آن علامت مثبت و اگر مقدمه اول، موجه جزئی باشد، موضوع آن، علامت منفی خواهد گرفت.

(۴) حتماً محمول مقدمه دوم، علامت منفی خواهد گرفت، چون با توجه به نتیجه که موجه است، مقدمه دوم حتماً یک قضیه موجه است.

دروسنامه

دامنه مصادیق موضوع و محمول

برای بررسی اعتبار قیاس، قبل از هر چیز باید دامنه مصادیق موضوع و محمول را در قضایا بشناسیم.

سورهای کلی «هر» و «هیچ» تمام مصادیق موضوع و سور جزئی مانند «بعضی» برخی مصادیق موضوع را شامل می‌شود.

حالا می‌خواهیم بدانیم دامنه مصادیق محمول را چگونه معلوم کنیم؟ برای تعیین دامنه مصادیق محمول، باید به کیفیت قضایا (موجه و سالبه) توجه کنیم؛ از نظر منطقی دانان برای قضایای موجه که دامنه‌اش، برخی مصادیق محمول را شامل می‌شود، از علامت منفی (-) و برای قضایای سالبه که دامنه‌اش، همه مصادیق محمول را شامل می‌شود، از علامت مثبت (+) استفاده می‌کنیم. پس در قضایای موجه، برخی مصادیق محمول و در ضایای سالبه، همه مصادیق محمول مد نظر است.

این قضیه دقت کنید: «هر دانشجویی انسان است.» در این مثال، به خاطر «هر کلی» موضوع قضیه (مفهوم دانشجو) همه افراد و مصادیق دانشجو را مل می‌شود و علامت مثبت (+) می‌گیرد، اما محمول آن (مفهوم انسان) خاطر نسبت «است» که موجه است، همه مصادیق انسان را شامل می‌شود و فقط شامل دانشجوها است و علامت منفی (-) می‌گیرد.

۴/۱۰۰ افلاطون، نفس را دارای عقل و خرد می‌داند و جزء عقلانی نفس را

ین و جاویدترین بخش آن معرفی می‌کند؛ بنابراین نسبت دادن «فاقد دن» به نفس، با دیدگاه افلاطون سازگار است.

به صورت روشن بیان کرد که انسان، علاوه بر بدن، دارای حقیقتی برتر محدودیت‌های بدن را ندارد. این حقیقت برتر، همان نفس است که نیست. از نظر افلاطون، نفس بالارزش‌ترین دارایی انسان است و مراقبت از نفس، باید وظیفه اصلی هر انسانی باشد تا بدین وسیله، لا شود و به فضایل آراسته گردد. او می‌گوید: «تنها موجودی که به طور رای عقل و خرد است، نفس است و این نفس چیزی نامرئی است.» او می‌گوید «جزء عقلانی، چیزی است که انسان را از حیوانات متمایز و عالی‌ترین رکن نفس است و جاوید و همیشگی است.» پس (۱)، (۲) و (۳)، همگی با دیدگاه افلاطون سازگار هستند.

۲۱۱۲ از نظر کانت، انسان یک موجود اخلاقی و برخوردار از وجدان اخلاقی است و یک چنین ویژگی، بدون وجود اختیار و اراده آزاد، معنا ندارد اختیار نیز ویژگی نفس است نه بدن که یک امر مادی است؛ به عبارتی کانت اصلاً انسان را ماشین مادی نمی‌داند و وجدان اخلاقی و اختیار را ذاتی انسان می‌داند که با ماشین‌پنداری کامل انسان در تناقض ذاتی است؛ یعنی ماشین‌پنداری انسان، اختیار، مسئولیت اخلاقی و کرامت انسانی را نفی می‌کند بنابراین، این سخن که انسان، فقط ماشین مادی است، مستقیماً با دیدگاه کانت در تضاد کامل است.

پیررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) می‌دانیم دکارت، بدن را ماشین پیچیده می‌داند، اما کل انسان را فقط بدن نمی‌داند، بلکه ترکیبی از «بدن + روح» می‌داند. بنابراین، سخن «انسان یک ماشین مادی بسیار پیچیده است» (که انسان را فقط بدن می‌داند) با نظر دکارت در مورد بخشی از انسان (بدن) مطابق است. یعنی گزینه (۱)، فقط اشاره به دیدگاه دکارت درباره بدن دارد، نه دیدگاهش درباره کل انسان. پس سخن مذکور با این گزینه، تضاد مستقیم و کاملی ندارد. (چون دکارت، بدن را ماشین می‌داند و سخن مربوط به سؤال نیز انسان را یک ماشین می‌داند) تضاد وقتی ایجاد می‌شد که گزینه می‌گفت: «با دیدگاه دکارت درباره انسان به عنوان یک کل».

اگر در گزینه (۱)، چنین آمده بود: «با دیدگاه دکارت درباره انسان به عنوان یک ماشین»، آن‌گاه در تضاد کامل می‌بود.

(۳) هابز و مارکس (در رویکرد مادی‌گرایانه) انسان را موجودی مادی و اجتماعی می‌دانند که فاقد بُعد روحانی مجرد است. پس این سخن با دیدگاه آن‌ها مطابق است، نه در تضاد.

(۴) دکارت، بدن را تابع قوانین فیزیک می‌داند. سخن «انسان، یک ماشین مادی است» با این بخش از دیدگاه دکارت مطابق است. پس تضادی وجود ندارد.

دوستانه

ظهور دو تلقی متضاد از انسان در آرای فلاسفه دوره جدید اروپا

۱ معتقدین به دو بُعد روحی و مادی برای انسان: دکارت و کانت

۲ معتقدین به انسان تک‌ساحتی (صرفاً بُعد مادی): ماتریالیست‌ها

مقایسه دیدگاه دکارت با دیدگاه ماتریالیست‌ها درباره انسان:

• نظر دکارت: بدن انسان، یک ماشین پیچیده است.

• نظر ماتریالیست‌ها: انسان، یک ماشین مادی بسیار پیچیده است، نه چیزی فراتر از آن.

نتیجه: دیدگاه ماتریالیست‌ها با بخشی از نظر دکارت هماهنگ است و با بخشی از آن متضاد.

• نظر دکارت: بدن (به عنوان ماشین) کاملاً تابع قوانین فیزیکی است.

• نظر ماتریالیست‌ها: انسان تابع قوانین فیزیکی است.

نتیجه: دیدگاه ماتریالیست‌ها با این نظر دکارت هماهنگ است.

• نظر دکارت: انسان فقط «بدن» نیست، بدن انسان، حقیقت «من» انسان را تشکیل نمی‌دهد. «من» همان «روح» یا «نفس» است که بی‌انگیز حقیقت انسان است.

• نظر ماتریالیست‌ها: انسان فقط یک بُعد و یک ساخت دارد که همان بُعد مادی و جسمانی است.

نتیجه: دیدگاه ماتریالیست‌ها با این نظر دکارت، هماهنگ نیست.

مقایسه دیدگاه کانت با دیدگاه ماتریالیست‌ها درباره انسان:

کانت برخلاف ماتریالیست‌ها، معتقد است انسان، یک موجود اخلاقی و برخوردار از وجدان اخلاقی است و یک چنین ویژگی، بدون وجود اختیار و اراده آزاد، معنا ندارد. اختیار نیز ویژگی نفس است، نه بدن که یک امر مادی است. فیلسوفان عقل‌گرای دیگر نیز عموماً، مانند دکارت و کانت، اعتقاد دارند که انسان علاوه بر بدن، یک حقیقت روحانی برتر دارد که اختیار و اراده مربوط به آن است.

نتیجه: دیدگاه ماتریالیست‌ها با این نظر کانت و عقل‌گرایان در تضاد کامل است.

۲۱۱۳ دکارت، فیلسوف فرانسوی که هم درباره بدن و هم درباره نفس تحقیق کرده، بدن را ماشینی پیچیده می‌داند که به طور خودکار فعالیت می‌کند. اما این بدن، حقیقت «من» انسان را تشکیل نمی‌دهد. از نظر دکارت، «من» همان «روح» یا «نفس» است که مرکز اندیشه‌های ماست. این روح است که استدلال می‌کند، می‌پذیرد یا رد می‌کند. روح و بدن کاملاً از یکدیگر مجزا هستند و خاصیت‌های متفاوت دارند، گرچه با یکدیگر هستند و روح از بدن استفاده می‌کند. روح از قوانین فیزیکی، آزاد است ولی بدن مانند دیگر اجسام، از قوانین فیزیکی تبعیت می‌کند و آزاد نیست. پس گزینه (۱)، دقیقاً هسته اصلی مسئله «من (روح) - بدن» دکارتی است. پرسش اصلی دکارت، این است که چگونه یک امر غیرمادی و آزاد (روح) می‌تواند یک ماشین مادی تابع قوانین (بدن) را به حرکت درآورد؟ به عبارتی، مسئله اصلی نزد دکارت، چگونگی تأثیرگذاری روح بر بدن است.

پیررسی سایر گزینه‌ها:

(۲) مسئله دکارت، یک مسئله فلسفی درباره چگونگی رابطه نفس و بدن است. بنابراین مسئله وی، تقدم و تأخر روح و بدن نیست.

(۳) دکارت، بدن را ماشین و تابع قوانین فیزیک می‌دانست، اما مسئله اصلی او، رابطه این ماشین با عاملی غیرفیزیکی (روح) بود، نه خود جزئیات قوانین فیزیک.

(۴) این پرسش مستقیماً به نظریه دکارت اشاره نمی‌کند. دکارت معتقد بود بدن، ماشینی است که می‌تواند بسیاری اعمال را به طور خودکار انجام دهد، اما مسئله، این بود که این ماشین، چگونه توسط روح هدایت می‌شود.

دوستانه

دوگانه‌انگاری دکارتی (نفس و بدن)

هسته اصلی نظریه (دوگانه‌انگاری جوهری):

• مسئله اصلی، چگونگی تأثیرگذاری روح بر بدن است.

• انسان از دو جوهر (ذات) کاملاً متمایز تشکیل شده است: بدن و روح یا نفس.

ویژگی‌های بدن

• ماهیت: یک ماشین پیچیده (مقایسه بدن با ماشین)

• عملکرد: به طور خودکار فعالیت می‌کند.

• تابع قوانین فیزیکی حاکم بر جهان ماده است. (مانند هر جسم دیگر)

• آزاد نیست. (جبر مکانیکی)

• نقش در هویت انسان: بدن، حقیقت «من» را تشکیل نمی‌دهد. تنها ابزار است.

ویژگی‌های نفس

• ماهیت: حقیقت و هویت واقعی انسان (من)

• عملکرد: مرکز اندیشه است. استدلال می‌کند، می‌پذیرد، رد می‌کند، شک می‌کند و اراده می‌کند.

• از قوانین فیزیکی آزاد است.

• آزاد است. (دارای اراده و اختیار)

• نقش در هویت انسان: جوهر اندیشنده است و حقیقت انسان را تعریف می‌کند.

رابطه نفس و بدن

• جدایی کامل: دو جوهر با خاصیت‌های متفاوت (و حتی متضاد)

• تعامل در عین جدایی: با این حال، با یکدیگر هستند و در ارتباط‌اند.

نفس (روح) از بدن استفاده می‌کند.

• سوال محوری: چگونه یک جوهر غیرمادی آزاد (روح) می‌تواند بر یک جوهر مادی مکانیکی (بدن) تأثیر بگذارد؟

[illegible]

في: اعمى قرار جاني و تكافلي است
تکافلي مي توانيد بر طول جاني و يا غير تيراجا استکافلي است
تکافلي است.

دورستانه

دیدگاه مکتب فلسفی ملاصدرا درباره انسان

• **حقیقت انسان:** انسان حقیقتی دوتعدی (روح و بدن) دارد.

♦ رابطه روح و بدن: وحدت حقیقی

- روح چیزی ضمیمه شده به بدن نیست، بلکه نتیجه رشد و تکامل خود جسم است.

- روح و بدن دو چیز مجزا نیستند، بلکه وحدت حقیقی دارند.

- روح، باطن بدن است و بدن، ظاهر روح.

♦ تأثیر متقابل روح و بدن

- هر اتفاق در روح ← در بدن ظاهر می شود.

- هر اتفاق در بدن ← بر روح تأثیر می گذارد.

مثال: بدن بیمار ← روح کسل و بیمار - بدن شاداب ← روح شاداب - روح بانشاط ← جسم را به فعالیت می کشاند - روح افسرده ← جسم را زمین گیر می کند.

♦ جایگاه روح انسانی در مراتب تکامل

- روح انسانی، آخرین درجه تکامل موجودات زنده است.

- ظرفیت روح انسان، پایان ناپذیر (بی نهایت) است.

- روح می تواند به هر مرتبه کمالی در جهان مخلوقات دست یابد.

♦ سیر تکاملی طبیعت تا انسان

- مراحل تکامل طبیعت: گیاه ← حیوان ← انسان

- در مرحله انسان، ظرفیت تکامل بی نهایت می شود.

- روح انسانی به هیچ درجه ای از کمال قانع نمی شود و پیوسته در حرکت است.

۲۲۰

از نظر ابن سینا، نفس انسان مجرد است و بعد از تکامل بدن، به آن افزایه می شود (ضمیمه شدن). از نظر سهروردی نیز نفس، نوری است که از مشرق عالم جدا شده و در بدن گرفتار آمده (ضمیمه شدن) اما ملاصدرا آشکارا می گوید که روح، چیزی ضمیمه شده به بدن نیست، بلکه نتیجه رشد و تکامل خود جسم و بدن است. پس از منظر ملاصدرا، نفس صرفاً ضمیمه بدن نیست، بلکه از خود بدن تکامل می یابد. بنابراین، ابن سینا، سهروردی و ملاصدرا درباره «ضمیمه شدن یا ضمیمه نشدن نفس به بدن» اختلاف نظر جدی دارند.

بررسی سایر گزینه ها:

۱ و ۳) فیلسوفان مسلمان و به خصوص فارابی، ابن سینا، خواجه نصیر، سهروردی، میرداماد، ملاصدرا، سبزواری و نیز بسیاری از فیلسوفان مسلمان دوره معاصر تأکید می کنند که نمی توان انسان را به یک موجود صرفاً زمینی و مادی تقلیل داد و در همان حال، برای وی ویژگی هایی متعالی و ارزشمند مانند آزادی، کرامت انسانی، نوع دوستی و فضایی از این قبیل قائل شد. آن ها روح را هدیه ای الهی و غیرزمینی شمرده اند.

۴) فیلسوفان مسلمان، یا خود، عارف بودند یا عارفانی را می شناختند که با قدم سلوک و پاکی نفس، به مرحله ای رسیده بودند که مراتب برتر و مجرد هستی را شهود می کردند و می دانستند که چنین شهودی در توان بدن مادی انسان نیست.

دورستانه

دیدگاه فیلسوفان مسلمان درباره حقیقت انسان

♦ **منابع مورد استفاده فیلسوفان مسلمان برای تبیین حقیقت انسان:**

- میراث فلسفی یونان (افلاطون، ارسطو و پیروانشان)

- آموزه های دینی اسلام (به عنوان منبع الهام)

نکته: این تلفیق در کنار اندیشه های فلسفی و ابداعی فیلسوفان مسلمان، باعث پیشرفت های بزرگ در تبیین «حقیقت انسان» شد و آثاری باقی گذاشت که شایسته قدردانی است.

۱/۲۱۸

سهروردی عقیده داشت که نفس انسان، همان جنبه نورانی وجود و جسم و بدن او، همان جنبه ظلمانی اوست. این نفس، اگر نورانیت بیشتری کسب کند، حقایق هستی را بهتر رؤیت می کند و می تواند با کسب شایستگی و لیاقت بیشتر، مسیر کمال را طی کند. بنابراین، از نظر سهروردی، دور شدن از مغرب عالم (که مظهر «پایین ترین حد نور» و «ظلمت» است) در حقیقت همان حرکت به سوی مشرق و کسب نورانیت بیشتر است. (تأکید سهروردی بر کسب نور و دوری از ظلمت)

سایر گزینه ها در تقابل با دیدگاه اشراقی است.

بررسی سایر گزینه ها:

۲) در تقابل با دیدگاه اشراقی است، زیرا سهروردی بر اشراق (شهود و مکاشفه) تأکید دارد که روشی فراتر از تأمل صرف عقلی است. روش اصلی او، شهودی است، نه صرفاً برهانی.

۳) این گزینه از نظر هستی شناسی سهروردی، غیرممکن و محال است، زیرا هیچ نوری در نظام هستی وجود ندارد که از نظر رتبه، بالاتر از نورالانوار باشد. درخواست برای نورانی شدن از نوری که بالاتر از منشأ کل نور است، با نظام فلسفی سهروردی، سازگار نیست.

۴) این گزینه هم نادرست است، زیرا سهروردی می کوشد از طریق شهود درونی و اشراق، به معرفت بی واسطه دست یابد.

دورستانه

دیدگاه سهروردی درباره چگونگی رسیدن نفس به کمال

- هستی، سلسله مراتب نور است که از نورالانوار (خدا) شروع می شود.

- نفس انسان، جنبه نورانی وجود او و بدنش، جنبه ظلمانی است.

- نفس، حقیقتی متعلق به مشرق عالم (منبع نور) است که از آن، دور افتاده و می خواهد بازگردد.

نتیجه: نفس با کسب نورانیت بیشتر، شایستگی پیدا می کند و می تواند مسیر کمال (بازگشت به مشرق) را طی کند.

به طور خلاصه: علت ← کسب نورانیت بیشتر (که از مشرق عالم (نورالانوار) دریافت می شود.) / نتیجه ← دور شدن از ظلمت بدن و کسب شایستگی برای طی مسیر کمال

۲/۲۱۹

نظر ملاصدرا برخلاف نظر ابن سینا است. از نظر ابن سینا، نفس (روح) از آغاز، مجرد و جوهری مستقل است و با بدن (که جوهر دیگری است) پیوند می یابد. این نگرش، با نظر ملاصدرا درباره «حقیقت واحد دارای مراتب» و «نشأت گرفتن روح از بدن» در تضاد است.

بررسی سایر گزینه ها:

۱، ۳ و ۴) بیانگر سه دیدگاه خاص ملاصدرا هستند، زیرا از منظر مکتب فلسفی ملاصدرا، روح چیزی ضمیمه شده به بدن نیست، بلکه نتیجه رشد و تکامل خود جسم و بدن است. از نظر ملاصدرا، روح و بدن، دو چیز مجزا نیستند که کنار هم قرار گرفته باشند بلکه این ها وحدتی حقیقی دارند به گونه ای که یکی (روح) باطن دیگری (بدن) است. از نظر حکمت متعالیه ملاصدرا، روح انسانی، آخرین درجه تکاملی است که موجودات زنده می توانند به آن برسند. ظرفیت روح انسان پایان ندارد و روح می تواند به هر مرتبه کمالی در جهان مخلوقات، دست یابد. مراحل تکاملی طبیعت، وقتی از گیاه و حیوان می گذرد و به انسان می رسد، ظرفیتی بی نهایت پیدا می کند و به هیچ درجه ای از کمال، قانع نمی شود.

۳/۲۲۲

الف) در این قسمت که تولید ناخالص داخلی و تولید خالص داخلی خواسته شده است، در ابتدا برای به دست آوردن تولید ناخالص داخلی، ارزش مواد غذایی، ماشین آلات، پوشاک و خدمات ارائه شده را محاسبه می‌کنیم و همه آن‌ها را با هم جمع می‌کنیم تا تولید ناخالص داخلی را به دست بیاوریم:

قیمت $\times$ مقدار = ارزش مواد غذایی
تومان $6,000,000,000 = 200 \times 30,000,000$ = ارزش مواد غذایی
تومان $180,000,000,000 = 300 \times 60,000,000$ = ارزش ماشین آلات
تومان $2,000,000,000 = 10,000 \times 200,000$ = ارزش پوشاک

ارزش پوشاک $\times \frac{3}{4} =$ ارزش خدمات ارائه شده
 $1,500,000,000 = \frac{3 \times 2,000,000,000}{4}$ = ارزش خدمات ارائه شده

ارزش ماشین آلات + ارزش مواد غذایی = تولید ناخالص داخلی
ارزش خدمات ارائه شده + ارزش پوشاک +
تومان $189,500,000,000 = 6,000,000,000 + 180,000,000,000 + 2,000,000,000$

حالا بعد از محاسبه تولید ناخالص داخلی باید تولید خالص داخلی را به دست بیاوریم که برای این کار، نیازمند محاسبه هزینه استهلاک هستیم و بعد از آن، باید این هزینه را از تولید ناخالص داخلی کم کنیم تا تولید خالص داخلی به دست بیاید:

$$\text{ارزش ماشین آلات} \times \frac{25}{100} = \text{هزینه استهلاک}$$

$$45,000,000,000 = \frac{25 \times 180,000,000,000}{100} = \text{هزینه استهلاک}$$

$$\text{هزینه استهلاک} - \text{تولید ناخالص داخلی} = \text{تولید خالص داخلی}$$

$$189,500,000,000 - 45,000,000,000 = \text{تولید خالص داخلی}$$

$$144,500,000,000$$

ب) در این قسمت، تولید ناخالص داخلی سرانه از ما خواسته شده است که کافی است تولید ناخالص را بر جمعیت کشور تقسیم کنیم تا جواب به دست بیاید:

$$\frac{\text{تولید ناخالص داخلی}}{\text{جمعیت کشور}} = \text{تولید ناخالص داخلی سرانه}$$

$$\text{تومان } 9475 = \frac{189,500,000,000}{20,000,000}$$

۴/۲۲۳ بررسی عبارتهای نادرست:

الف) تولید ناخالص داخلی سال جاری شامل کالاهایی که امسال تولید شده و در سال بعد به فروش می‌رسند، می‌شود.

ب) با محاسبه ارزش کل کالاهای نهایی، خودبه‌خود ارزش کالاهای واسطه‌ای که در آن به کار رفته نیز محاسبه می‌شود.

ه) تولید ناخالص داخلی ایران، جمع تمام تولیداتی است که شرکت‌ها و افرادی که در ایران فعالیت می‌کنند، آن‌ها را تولید کرده‌اند، حتی اگر بخشی از این تولید، متعلق به خارجی‌ها باشد.

دلائل باور فیلسوفان مسلمان به حقیقتی به نام روح:

- براساس آموزه‌های دینی

- پیش فکری و فلسفی

+ ویژگی‌های روح از نگاه دینی که فیلسوفان مسلمان، آن‌ها را می‌پذیرند:

- هدیه‌ای الهی و غیرزمینی است.

- جاودانه است.

نکته: دلائل مخالفت فیلسوفان مسلمان با تقلیل انسان به موجود صرفاً مادی: پذیرش روح به عنوان هدیه‌ای الهی، غیرمادی و جاودان (نمی‌توان انسان را صرفاً به یک موجود زمینی و مادی تقلیل داد، زیرا اگر انسان فقط ماده بود، داشتن ویژگی‌های متعالی برایش ممکن نبود. پس به دلیل غیرمادی بودن بخشی از وجودش، می‌توان برای او، صفاتی مانند آزادگی، کرامت انسانی، نوع‌دوستی و سایر فضایل اخلاقی قائل شد).

+ اصل مشترک فیلسوفان مسلمان:

- اعتقاد به وجود روح علاوه بر بدن

تذکره: فیلسوفان مسلمان، با تلفیق میراث فلسفی یونان، آموزه‌های دینی خود، در کنار استدلال‌های فلسفی خاص خودشان، معتقد به وجود روح یا نفس هستند و برای انسان، دو بُعد روحی و مادی قائل‌اند. آن‌ها حقیقت انسان را همان روح یا نفس او می‌دانند که هدیه‌ای الهی، غیرزمینی و جاودانه است. همین اعتقاد، پایه دیدگاه آنان درباره کرامت انسانی و ظرفیت بی‌نهایت انسان برای کمال است.

اقتصاد

۴/۲۲۱

الف) برخی از مواردی که در تولید ناخالص داخلی ثبت نمی‌شوند:

- ۱- کار بدون مزد: فعالیت آقای احمدی در جهت رفع نم دیوار خانه خود
- ۲- کالاهای و خدمات واسطه‌ای: درآمد یک کشاورز از فروش محصول پسته خود به کارخانه فراوری خشکبار
- ۳- خرید و فروش کالاهای دست دوم: درآمد حاصل از فروش مبلمان منزل
- ۴- فعالیت‌های غیرقانونی: درآمد سالیانه یک فروشنده مواد مخدر

ب) با استفاده از سال پایه، اثر تغییرات قیمت در محاسبه تولید کل از بین می‌رود.

ج) وقتی همه کالاهای را به ارزش پولی که از بازار به دست آمده، برگردانیم، صرف نظر از ابعاد و اندازه و وزن، هر کالا با ارزشی که در بازار داشته، در محاسبه مقدار تولید لحاظ خواهد شد.

د) این کشور در زمینه صادرات افول کرده است.

درسنامه

- ۱- کار بدون دستمزد: مانند کارهایی که در خانه انجام می‌شود و کارهای داوطلبانه در خیریه‌ها.
- ۲- خرید و فروش کالاهای دست دوم: مانند خودرو، خانه و مبلمان دست دوم زیرا برای اولین بار که تولید شده بودند، ارزش آن‌ها محاسبه شده است.
- ۳- تولیدات زیرزمینی، قاچاق و غیرقانونی؛ زیرا: الف) اطلاع دقیقی از آن‌ها در دست نیست. ب) محاسبه آن‌ها، مشروعیت‌بخشی به این‌گونه فعالیت‌ها تلقی می‌شود.

برخی از مواردی که در تولید ناخالص داخلی محاسبه نمی‌شوند

۲۲۵ برای مدیریت بهتر موجودی پولشان، می‌توانید در ابتدا همهٔ مخارجی را که در طول هفته دارید، در جدولی ثبت کنید.

۲۲۶ الف)

$$\text{سه‌م دهک هفتم} = \frac{1}{4} \times \text{سه‌م دهک دوم}$$

$$\text{درصد} = 3 = \frac{1}{4} \times 12 \Rightarrow \text{سه‌م دهک دوم}$$

برای محاسبهٔ سه‌م دهک پنجم و هشتم «دستگاه دو معادله - دو مجهول» حل می‌کنیم:

$$\begin{cases} 24 = \text{سه‌م دهک پنجم} + \text{سه‌م دهک هشتم} \\ 4 = \text{سه‌م دهک پنجم} - \text{سه‌م دهک هشتم} \end{cases}$$

$$14 = \frac{28}{2} = \text{سه‌م دهک هشتم} \Rightarrow 28 = \text{سه‌م دهک هشتم} \times 2$$

$$24 = \text{سه‌م دهک پنجم} + \text{سه‌م دهک هشتم}$$

$$14 + x = 24 \Rightarrow x = 24 - 14 = 10 \text{ درصد}$$

ب) جمعیت کشور را در شاخص دهک‌ها به ۱۰ گروه با جمعیت مساوی تقسیم می‌کنند، پس برای به دست آوردن جمعیت دهک هشتم، لازم است که جمعیت کل را به ۱۰ تقسیم کنیم.

$$\text{میلیون نفر} = \frac{62}{10} = 6.2$$

ج)

$$\text{درصد} = 10 = \text{سه‌م دهک پنجم}$$

$$\text{درآمد ملی} \times \frac{10}{100} = \text{میزان سه‌م دهک پنجم از درآمد ملی}$$

$$\Rightarrow \frac{10 \times 800}{100} = 80 \text{ هزار دلار}$$

د) برای به دست آوردن شاخص دهک‌ها، کافی است دهک دهم را به دهک اول تقسیم کنیم:

$$\frac{\text{دهک دهم}}{\text{دهک اول}} = \frac{19}{2} = 9.5$$

ه) برای مقایسهٔ وضعیت توزیع درآمد بین کشورها می‌توانیم به شاخص دهک‌ها مراجعه کنیم. هر چه این نسبت بیشتر باشد، توزیع درآمد در آن جامعه، ناعادلانه‌تر و نامناسب‌تر است و چون در کشور C شاخص دهک‌ها از کشور D بیشتر است، در کشور D توزیع درآمد عادلانه‌تر است.

(شاخص دهک‌ها در کشور C < شاخص دهک‌ها در کشور D)

$$9.5 < 15$$

۲۲۷ بعد از گذشت یک سال، درآمدی که برای فرد باقی‌مانده است، به همراه اقلام مصرفی که خریداری شده ولی از آن‌ها استفاده نشده، محاسبه و فرد، خمس آن را پرداخت می‌کند.

درسنامه

۱ ارزش پولی: برای اندازه‌گیری تولید کشور، نیاز به یک واحد مشترک (پول) داریم و کالاها صرف‌نظر از اندازه، وزن، ابعاد و ... با ارزش پولی‌ای که از بازار دارد لحاظ می‌شوند.

۲ کالا و خدمات: تولید شامل کالا (مثل لباس و غذا) و خدمات (تدریس معلم و معاینهٔ پزشکی) می‌شود.

۳ تولید نهایی: برای اندازه‌گیری تولید ناخالص داخلی، تنها کالا و خدمات نهایی محاسبه می‌شوند و کالا و خدمات واسطه‌ای (کالاهایی که تولیدکنندگان، آن‌ها را برای تولید کالاهای دیگر مورد استفاده قرار می‌دهند مثل نخ، پارچه، آرد برای تهیهٔ کیک، لاستیک خودرو و ...) محاسبه نمی‌شوند.

توجه: کالا و خدمات واسطه‌ای در تولیدات نهایی محاسبه شده‌اند و اگر جداگانه، آن‌ها را محاسبه کنیم، یک نوع دوباره‌کاری است و دچار خطای محاسبهٔ مجدد می‌شویم.

۴ داخل مرزهای کشور: شامل: ۱- تولید مردم یک کشور در داخل کشور خودشان ۲- تولید خارجی‌های داخل کشور.

مثال: تولید اقلام ایرانی در ایران + تولید خارجی‌های مقیم ایران

۵ در یک سال تقویمی: از اول فروردین تا پایان اسفند، اقلام باقی‌مانده از سال قبل محاسبه نمی‌شوند.

ه) برای به دست آوردن این قسمت چون در جدول اطلاعات است، پس باید به طریقی و با استفاده از فرمول زیر، این ست آوریم تا محاسبات بعدی آسان‌تر شود:

= میزان افزایش قیمت (تورم) در یک سال
ت واقعی در همان سال - تولید کل به قیمت اسمی در همان سال
در سال دوم:

= میزان افزایش قیمت (تورم) در سال دوم
قیمت واقعی در سال دوم - تولید کل به قیمت اسمی در سال دوم

$$452 = 6940 - x$$

$$6940 - 452 = 6488 \text{ دوم سال دوم}$$

= میزان افزایش قیمت (تورم) در سال سوم

$$\text{بمت واقعی در سال سوم} - \text{تولید کل به قیمت اسمی در سال سوم}$$

$$1240 = x - 10560$$

$$\text{کل به قیمت اسمی در سال سوم} = 11800$$

$$10560 + 1240 = 11800$$

تولید کل در سال دوم و سوم نسبت به سال اول برابر است با:

$$\text{میزان افزایش تولید در یک سال معین}$$

$$\text{زان تولید در سال اول} - \text{میزان تولید در آن سال به قیمت واقعی}$$

$$2288 = 6488 - 4200$$

$$626 = 10560 - 4200 = \text{مقدار افزایش تولید در سال سوم}$$

بازده تولید اخلی

۳/۲۳۰ در جدول دوره‌ای هزینه‌ها مواردی چون:

۱- نوع هزینه ۲- پیش‌بینی‌پذیر بودن یا نبودن هزینه‌ها ۳- ثابت یا متغیر بودن هزینه‌ها و ... لحاظ می‌شود.

درسنامه

ثبت همه مخارج هفتگی در یک جدول

- ۱- اول باید نوع مخارج در جدول مشخص شود که شامل:
 - الف) مخارج قابل پیش‌بینی و برنامه‌ریزی‌شده
 - ب) مخارج غیرقابل پیش‌بینی و اتفاقی
 - ج) مخارج ثابت یا متغیر
 - ۲- محاسبه مخارج هر ستون ← به ما نشان می‌دهد که چه میزان پول در هر گروه صرف شده است.
 - ۳- محاسبه مجموع کل مخارج
 - ۴- محاسبه درصد صرف‌شده برای هر دسته از مخارج
- فرمول: $100 \times \frac{\text{جمع مخارج هر ستون}}{\text{مجموع کل مخارج}} = \text{درصد صرف‌شده برای هر دسته}$
- ۵- محاسبه مقدار هزینه‌های برنامه‌ریزی‌شده و هزینه‌های برنامه‌ریزی‌نشده
 - ۶- با توجه به جدول مخارج و محاسبه درصد صرف‌شده، موارد زیر مورد ارزیابی و سنجش قرار می‌گیرد:
 - برای کدام مخارج، بیشتر از حد معمول، هزینه شده است؟
 - کدام مخارج برنامه‌ریزی‌نشده بود؟
 - کدام مخارج تصمیم نامناسبی بود؟
 - اگر به قبل برمی‌گشتید، کدام هزینه را تغییر می‌دادید؟
 - کدام هزینه برنامه‌ریزی‌نشده، تصمیم درستی بود؟
 - کدام مخارج ثابت یا متغیر را می‌شود ساده‌تر کاهش داد؟

درسنامه

خمس همان مالیات اسلامی است. هر درآمدی که به دست می‌آوریم، اگر بعد از یک سال، از مجموع مخارج ما زیاد بیاورد، به همان میزان که زیاد آمده است، مشمول خمس (۲۰ درصد) قرار می‌گیرد.

۱- مازاد درآمد یعنی درآمدی که بعد از یک سال بیشتر از مخارج باشد.

۲- اقلام مصرفی‌ای که خریداری شده اما از آن‌ها استفاده نشده است.

۱- تعیین سال مالی: از همان روزی که اولین درآمد را به دست آورده‌ایم، سال مالی شروع می‌شود.

۲- محاسبه میزان خمس: $20\% \left(\frac{1}{5} \right)$ مانده درآمد و اقلام مصرفی استفاده‌نشده را محاسبه می‌کنیم.

۳- پرداخت خمس: موظفیم 20% را به عنوان سهم امام و سهم سادات به مرجع تقلید یا نماینده او بدهیم.

فرمول: $\text{مازاد درآمد} + \text{خمس پرداختی} = \text{هزینه درآمد}$

$20\% \times \left(\frac{1}{5} \right)$ (ارزش اقلام مصرفی خریداری‌شده و مصرف‌نشده)

۱- توزیع مجدد ثروت

۲- گسترش عدالت اقتصادی

توجه: کسانی که توان کار و فعالیت اقتصادی ندارند، از منابع خمس استفاده می‌کنند تا بتوانند ادامه حیات دهند.

۱/۲۳۸ الف) حفظ و رشد درآمد، شامل فعالیت‌هایی نظیر پس‌انداز و سرمایه‌گذاری است. خرج کردن مربوط به حوزه برنامه‌ریزی مخارج و شیوه‌های مصرف است.

ب) می‌توان مراحل بودجه‌بندی را در چهار مرحله خلاصه کرد:

۱- از هر متبعی که درآمدی به دست می‌آید، باید آن درآمد را ماهیانه مشخص کرد و نوشت.

۲- هزینه‌های متغیر و ثابت خود را به صورت ماهیانه فهرست کرد.

۳- مجموع درآمدها و هزینه‌های خود را ماهیانه با یکدیگر مقایسه کرد.

۴- اگر هزینه‌ها بیشتر از درآمد بود، مخارج غیرضروری را کم کرد یا فرصت‌هایی که فراموش شده به نظر آورد تا درآمد را افزایش داد.

درسنامه

در اقتصاد زندگی سه اتفاق مهم می‌افتد

۱	دخل یا کسب درآمد	فعالیت‌هایی که بیشتر افراد برای درآمدزایی و پول درآوردن انجام می‌دهند.
۲	حفظ و رشد درآمد	فعالیت‌هایی نظیر پس‌انداز و سرمایه‌گذاری است.
۳	خرج	مربوط به حوزه برنامه‌ریزی مخارج و شیوه‌های مصرف است.

۳/۲۳۰

میلیون تومان $9 + 7 + 2/5 + 4/5 + 8 = 31$ = مجموع مخارج سالیانه

ی مانده پول میلیون تومان $70 - 31 = 39$

تومان $39 \times \frac{20}{100} = 7/8$ = خمس

ردیف	راهنمای تصحیح	نمره
	دین و زندگی (۲)	
۱	هر کدام از آیات زیر به کدام یک از معیارهای تمدن اسلامی اشاره دارد؟ الف) «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ» جبهه حق و باطل (۵/۵) ب) «وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ» دیدگاه متعادل نسبت به دنیا و آخرت (۵/۵)	۱
۲	آیه شریفه مقابل را ترجمه کنید: «أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ» آیا کسی که روز جزا را پیوسته انکار می‌کند دیدی؟ (۵/۵) او همان کسی است که یتیم را با خشونت می‌راند. (۵/۵)	۱
۳	درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را مشخص کنید. الف) در جامعه عدالت‌محور پیامبر (ص)، نعمت‌ها و ثروت‌های زمین در انحصار گروهی محدود بود. نادرست (۵/۷۵) ب) در جهان قبل از اسلام، آثار جهالت و بی‌عدالتی را فقط در شبه جزیره عربستان می‌توان یافت. نادرست (۵/۷۵) ج) موقعیت زن و خانواده در تمدن اسلامی پس از پیامبر (ص)، بسیار برتر از موقعیت زن در اروپا و سایر مناطق جهان بود. درست (۵/۷۵)	۰/۷۵
۴	«گسترش شاخه‌های علوم و دانش بشری» و «تشویق پیامبر (ص) به عدالت اقتصادی»، به ترتیب به تلاش مسلمانان صدر اسلام برای تحقق کدام معیارها، اشاره دارد؟ الف) رشد و بالندگی علم و فرهنگ - قانون‌مداری و مشارکت مردم در تشکیل حکومت ب) رشد و بالندگی علم و فرهنگ - توجه به عدالت و حقوق مردم ج) بهره‌گیری از تمدن جدید - توجه به عدالت و حقوق مردم گزینه (ب) - رشد و بالندگی علم و فرهنگ - توجه به عدالت و حقوق مردم (۵/۷۵)	۰/۷۵
۵	عکس‌العمل قرآن کریم در برابر تلقی درجه دوم بودن زن چه بود؟ به شدت نفی و با آن مبارزه کرد. (۵/۵)	۰/۵
۶	پایه‌های دین اسلام طبق کلام زهرة بن عبدالله را نام ببرید. گواهی به یگانگی خدا و رسالت محمد (ص) (۵/۵)	۰/۵
۷	دعوت مکرر قرآن به خردورزی چه نتیجه‌ای به دنبال داشت؟ موجب شکسته شدن سد جاهلیت و خرافه‌گرایی شد. (۵/۵)	۰/۵
۸	پیش از اسلام، پادشاهان و رؤسای قبایل، روابط بین ملت‌ها را بر چه اساسی تنظیم می‌کردند؟ ۱- براساس منافع مادی (۵/۵) ۲- زیرسلطه درآوردن قبایل و سرزمین‌های یکدیگر (۵/۵)	۱

ردیف	راهنمای تصحیح	نمره
۹	تعریف مفاهیم و اصطلاحات: الف) ابتر: برخی از اعراب پیامبر را «ابتر» (بی‌دنیاله) صدا می‌کردند تا تحقیرش نمایند زیرا پسری نداشت. (۱) ب) برترین جهاد: برترین جهاد، سخن حقی است که انسان در مقابل سلطانی ستمگر به زبان آورد. (۱)	۲
۱۰	ویژگی‌های جامعه عدالت‌محور را از نظر رسول خدا (ص) بنویسید. در جامعه عدالت‌محور مظلوم می‌تواند به آسانی حق خود را از ظالم بستاند. (۵/۰) و امکان رشد برای همه انسان‌ها فراهم است. (۵/۰)	۱
۱۱	در زمینه بهداشت و سلامت وضع مسلمانان پس از ظهور اسلام چگونه شد؟ وضع مسلمانان بسیار درخشان بود. اگر شرایط قبل از اسلام و اوضاع آن دوره را در اروپا که هنوز با حمام آشنا نبودند، مورد توجه قرار دهیم (۵/۰)، در می‌یابیم که چگونه دستورات ساده‌ای مانند وضو و غسل و دیگر آموزه‌های بهداشتی اسلام مانند طهارت و نجاست و نیز دستورات پیشوایان دین در مورد سلامتی و درمان، دنیای اسلام را متحول کرد. (۵/۰)	۱
جامعه‌شناسی (۳)		
۱۲	درستی یا نادرستی جمله زیر را مشخص کنید. در نسل‌کشی، گروه مسلط گروه‌های نژادی، قومی، مذهبی دیگر را به زیستن در مناطقی جدا از محل سکونت گروه مسلط، مجبور می‌کند. غلط (جداسازی) (۵/۰)	۰/۵
۱۳	عبارت «عقلی است که برای ارزیابی و داوری مناسبات و ارتباطات انسانی به کار می‌رود» تعریف کدام مفهوم جامعه‌شناسی است؟ (۱) عقل ابزاری (۲) عقل تفسیری (۳) عقل انتقادی (۴) عقل به معنای عام گزینه (۳) (۵/۰)	۰/۵
۱۴	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. الف) قرآن کریم، قوانین حاکم بر تداوم و تغییر جوامع و امت‌های مختلف را چه می‌نامد؟ سنت‌های الهی (۵/۰) ب) الگوی تعارف در مقابل کدام الگو قرار می‌گیرد؟ الگوی تنازع (هماندسازی و تکثرگرا) (۵/۰)	۱
۱۵	با توجه به ابوعلی مسکویه و ابوریحان بیرونی که از متفکران اجتماعی هستند: الف) ابوعلی مسکویه، کتاب «تجارب الأمم» را با چه نگاهی در هشت جلد تألیف کرد؟ نگاه تبیینی (۵/۰) ب) ابوریحان بیرونی، با چه روشی به ارزیابی انتقادی فرهنگ جامعه هند پرداخت؟ شی عقلی (۵/۰)	۰/۵
۱۶	زیر به کدام مدل در جامعه‌شناسی اشاره دارد؟ بوت‌های موجود میان گروه‌های قومی و زبانی حفظ و حتی تشدید می‌گردد. (.....) تکثرگرا (۵/۰)	۰/۵

ردیف	راهنمای تصحیح	نمره
۱۷	دو چهره سیاست هویت را شرح دهید. ۱- یا به صورت افراطی بر تفاوت‌ها و گوناگونی‌ها تأکید می‌کند و سبب چندپارگی سیاسی و فرهنگی درون جوامع می‌شود. (۰/۵) ۲- یا گروه‌های به حاشیه رانده شده را به رسمیت می‌شناسد و از آنان حمایت می‌کند. (۰/۵)	۱
۱۸	به سؤالات زیر در مورد فارابی پاسخ دهید. الف) جوامع مختلف را بر چه اساسی به انواعی تقسیم کرده است؟ براساس نوع علم؛ اندیشه، فرهنگ و رفتاری که دارند، به انواعی تقسیم کرده است. (۰/۵) ب) در جوامع جاهله چه علمی وجود دارد و چه علمی وجود ندارد؟ در جوامع جاهله، علم ابزاری می‌تواند وجود داشته باشد (۰/۲۵) اما علمی که از ارزش‌ها، آرمان‌ها و حقیقت زندگی سخن بگوید، وجود ندارد. (۰/۲۵)	۱
ریاضی آمار (۲)		
۱۹	درستی یا نادرستی هر یک از عبارات زیر را مشخص کنید. الف) در یک دنباله هندسی اگر $0 < r < 1$ باشد، دنباله هندسی کاهشی است. نادرست (۰/۲۵) ب) در یک دنباله هندسی با نسبت مشترک r ، اگر همه جملات را نصف کنیم، دنباله هندسی جدیدی با نسبت مشترک r تشکیل می‌شود. درست (۰/۲۵)	۰/۵
۲۰	در هر یک از دنباله‌های هندسی زیر، نسبت مشترک را تعیین کنید. الف) $-\frac{1}{5}, \frac{1}{10}, -\frac{1}{20}, \dots$ $r = \frac{\frac{1}{10}}{-\frac{1}{5}} = -\frac{1}{2}$ (۰/۵) ب) $\frac{\sqrt{2}}{4}, \frac{1}{2}, \frac{\sqrt{2}}{2}, \dots$ $r = \frac{\frac{\sqrt{2}}{2}}{\frac{\sqrt{2}}{4}} = \sqrt{2}$ (۰/۵)	۱
۲۱	جمله‌های سوم و پنجم یک دنباله هندسی به ترتیب ۶ و ۵۴ هستند. نسبت مشترک و جمله اول دنباله چند است؟ روش اول: $\begin{cases} a_5 = a_1 \times r^4 = 54 \\ a_3 = a_1 \times r^2 = 6 \end{cases} \xrightarrow{+} r^2 = 9 \Rightarrow r = \pm 3 \text{ (۰/۵)}$ روش دوم: $\frac{a_5}{a_3} = r^{5-3} \Rightarrow r^2 = \frac{54}{6} = 9 \Rightarrow r = \pm 3$ $a_3 = 6 \Rightarrow a_1 \times (\pm 3)^2 = 6 \text{ (۰/۲۵)} \Rightarrow 9a_1 = 6 \Rightarrow a_1 = \frac{6}{9} = \frac{2}{3} \text{ (۰/۲۵)}$	۱

ردیف	راهنمای تصحیح	نمره
۲۲	شخصی پدر و مادر، دو پدر بزرگ و دو مادر بزرگ، چهار پدر بزرگ و چهار مادر بزرگ و ... دارد. الف) تعداد نیاکان این شخص در هفت نسل قبلی چند نفر بوده‌اند؟ (نخستین نسل را پدر و مادر شخص در نظر بگیرید.) ۲، ۴، ۸، ... $a_7 = a_1 \times r^6 = 2 \times 2^6 \text{ (} \circ / ۵ \text{)} \Rightarrow a_7 = 2^7 = 128 \text{ (} \circ / ۵ \text{)}$ ب) با استفاده از فرمول مشخص کنید، مجموع نیاکان این شخص در ده نسل قبل چند نفرند؟ (نخستین نسل را پدر و مادر شخص در نظر بگیرید.) $S_n = a_1 \times \frac{1-r^{n+1}}{1-r} \text{ (} \circ / ۵ \text{)}$ $S_{10} = 2 \times \frac{1-2^{11}}{1-2} \text{ (} \circ / ۵ \text{)} \Rightarrow S_{10} = 2 \times \frac{-2^{11}}{-1} = 2 \times 2^{11} = 2^{12} = 4096 \text{ (} \circ / ۵ \text{)}$	۱/۵
۲۳	الف) عبارت توان‌دار را به صورت رادیکالی و عبارت رادیکالی را به صورت توان‌دار بنویسید. $\frac{2}{(3/7)^5} =$ $\sqrt[5]{(3/7)^2} \text{ (} \circ / ۵ \text{)}$ $\sqrt[5]{65} =$ $65^{\frac{1}{5}} \text{ (} \circ / ۵ \text{)}$ ب) عبارت زیر را به ساده‌ترین شکل بنویسید. $(a^{\frac{1}{3}} \cdot b^{\frac{1}{2}})^{-6} \times a^7 \times b^7 =$ $a^{-\frac{6}{3}} \times b^{-\frac{6}{2}} \times a^7 \times b^7 = a^{-2} \times b^{-3} \times a^7 \times b^7 \text{ (} \circ / ۵ \text{)} = a^{-2+7} \times b^{-3+7} = a^5 \times b^4 = 1 \times b = b \text{ (} \circ / ۵ \text{)}$	۱
۲۰	موفق باشید.	